

**KIRSAL KESİMDE YAŞAYAN FARKLI
REFLEKSİF KAPASİTELERE SAHİP
BİREYLERİN ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİNE
YÖNELİK ALGILARI: BOLU GÖYNÜK
ÜZERİNDEN BİR İNCELEME**

**2023
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYOLOJİ**

Nurcan ŞİMŞEK

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Kadir ŞAHİN**

**KIRSAL KESİMDE YAŞAYAN FARKLI REFLEKSİF KAPASİTELERE
SAHİP BİREYLERİN ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİNE YÖNELİK
ALGILARI: BOLU GÖYNÜK ÜZERİNDEN BİR İNCELEME**

Nurcan ŞİMŞEK

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Kadir ŞAHİN**

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

**KARABÜK
Ağustos 2023**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	9
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	11
ARCHIVE RECORD INFORMATION	12
KISALTMALAR	13
ARAŞTIRMANIN KONUSU	14
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	15
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE TEKNİĞİ.....	17
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	19
1. ÇOCUKLUK VE MODERN ZAMANLARDA ÇOCUKLUK	21
1.1. Çocukluğun Tarihsel Dönüşümü	23
1.2. Çocukluğun Keşfi ve Modern Zamanlarda Çocuk	27
1.3. İnsani Bilimler ve Çocukluk.....	32
1.4. Çocuk Bedeni ve Çocukluk: Biyopolitik Bir Yorumsama Biçimi Olarak Çocukluk	36
1.5. Refleksif Modernite ve Risk Toplumu Bağlamında Çocukluk	41
1.5.1. Geç Modern Zamanlarda Çocukluk.....	43
1.5.2. Korku Kültürü ve Çocukluk: Paranoyak Anne Babalık.....	47
2. ÇOCUKLUK VE ÇOCUK İSTİSMARI	51
2.1. Çocuk İstismarının Tarihçesi.....	53

2.2. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Türleri	56
2.2.1. Fiziksel İstismar ve İhmal.....	56
2.2.2. Duygusal İstismar ve İhmal.....	57
2.2.3. Cinsel İstismar ve İhmal	58
2.3. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlık Durumu	61
2.4. Çocuk İstismarı ve İhmalinde Rol Oynayan Etmenler	61
2.5. İstismar ve İhmalin Çocuk Üzerindeki Etkileri	62
3. HUKUKTA ÇOCUKLUK	65
3.1. Türk Hukuk Sisteminde Çocuk ve Çocuk Hakları.....	65
3.1.1. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu.....	66
3.1.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu	67
3.1.3. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu	68
3.1.4. 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu.....	69
3.1.5. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi.....	70
3.2. Türk Hukuk Sisteminde Çocuk İstismar ve İhmalinin Yeri.....	72
3.2.1. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu	72
3.2.2. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu.....	74
3.2.3. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu	75
3.2.4. 4857 Sayılı İş Kanunu	76
3.2.5. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi.....	76
4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI ve YORUMLANMASI	79
4.1. Görüşmecilerin Demografik Özellikleri.....	79
4.2. Görüşmecilerin Çocuğa Yükledikleri Anlamlar	84
4.3. Geçmişteki Çocukluk ile Günümüzdeki Çocukluğun Karşılaştırılması	88
4.3.1. Önceki Kuşakların Çocuğa Bakışı ile Günümüz Kuşaklarının Çocuğa Bakışı Arasındaki Farklılıklar	92
4.4. Çocuk ve Çocuğa Dair Sorumluluk Arasında Kurulan İlişkiye Yönelik Görüşmecilerin Düşünceleri.....	96
4.5. Geçmişten Günümüze Anne Babaların Rollerindeki Değişimler Üzerine Görüşmecilerin Düşünceleri.....	100
4.6. Görüşmecilerin Çocuklarıyla İlgili Kaygıları.....	103
4.7. Görüşmecilerin Çocuk Açısından Mahremiyete Yükledikleri Anlamlar.....	107

4.8. Görüşmecilerin Çocuk Bedenine Yükledikleri Anlamlar	111
4.9. Çocuklarına Dokunulmasına Dair Görüşmecilerin Düşünceleri	114
4.10. Görüşmecilerin Çocuklarına Önerileri	117
4.11. Görüşmecilerin Çocuklarına Karşı Tavrılarında Çevrenin Etkisi	120
4.12. Çocuklarını Koruma Konusunda Kendilerini Yeterli Görüp Görmediklerine Yönelik Görüşmecilerin Düşünceleri.....	123
4.13. Görüşmecilere Göre Çocuğun Gelişimini Olumsuz Etkileyen Faktörler	127
4.13.1. Çocuğun Fiziksel Gelişimini Olumsuz Etkileyen Faktörler	127
4.13.2. Çocuğun Sosyal Gelişimini Olumsuz Etkileyen Faktörler	129
4.13.3. Çocuğun Duygusal Gelişimini Olumsuz Etkileyen Faktörler	132
4.13.4. Çocuğun Cinsel Gelişimini Olumsuz Etkileyen Faktörler.....	135
SONUÇ	140
KAYNAKÇA.....	149
TABLolar LİSTESİ	153
EKLER	154
Ek 1: Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	154
Ek 2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	155
ÖZGEÇMİŞ	157

TEZ ONAY SAYFASI

Nurcan ŞİMŞEK tarafından hazırlanan “KIRSAL KESİMDE YAŞAYAN FARKLI REFLEKSİF KAPASİTELERE SAHİP BİREYLERİN ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİNE YÖNELİK ALGILARI: BOLU GÖYNÜK ÜZERİNDEN BİR İNCELEME” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Kadir ŞAHİN

.....

Tez Danışmanı, Sosyoloji Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 28.08.2023

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Kadir ŞAHİN(KBÜ)

.....

Üye : Doç. Dr. İbrahim YENEN(KÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Cihan AKKAYA(KBÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Doç. Dr. Zeynep ÖZCAN

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Nurcan ŞİMŞEK

İmza :

ÖNSÖZ

Bu çalışma kırsal kesimde yaşayan farklı refleksif kapasitelere sahip bireylerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarını incelemeyi hedeflemektedir. Çalışmanın sonuçları kırsal kesimde yaşayan her bireyin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarının benzer biçimde olmadığını göstermektedir. Geç modern bireyin nitelikli olma, yüksek eğitim seviyesine ve profesyonel mesleğe sahip olma gibi özelliklerine bağlı olarak geleneksel ve modern bireyden farklılaştığı ortaya konulmaktadır. Geç modern bireyin sahip olduğu özellikler çerçevesinde bilincinin, algılarını belirlediği gerçekliği söz konusu olmaktadır. Geç modern bireyin sahip olduğu bilinç, çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarına yansımaktadır.

Bu çalışmanın konu seçiminden itibaren her aşamasında bilgi ve emek vererek bana yol gösteren, yüksek lisans eğitimim süresince samimi ilgisini benden esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Kadir ŞAHİN'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca beni her şartta en iyi koşullarda büyütüp yetiştiren sevgili annem ve babam Müyesser-Mehmet ÇETİN'e, hayatım boyunca desteğini her an hissettiğim kıymetli abim İrfan ÇETİN'e, hayatıma girdiği günden beri ruhumu şenlendiren ve tezimin her aşamasında yanımda olarak motivasyonumu artıran canım eşim Kadir ŞİMŞEK'e teşekkür ederim.

Son olarak en özel teşekkürüm, tez sürecimde aramıza katılan biricik oğlum Kağan ŞİMŞEK'e... Öğrettiği koşulsuz sevgi duygusu ve esirgemediği minik gülücükleriyle bana güç verip sürecimi güzel bir şekilde geçirmemi sağlayan canım oğlum... İyi ki varsın.

ÖZ

Modernleşmeyle birlikte yaşanan değişim ve dönüşümlerle çocuğa bakış açısı da oldukça büyük bir değişim yaşamış, bu süreçte çocuk toplumsal hayatta önemli bir yere gelmiştir. Modern toplumda her ne kadar çocuğun değeri artmış olsa da modernitenin ilerleyen döneminde ortaya çıkan toplumsal riskler çocuğun yaşamında da dönüştürücü yönde etkiler edinmiş durumdadır. Modernitenin refleksif aşamasına gelinmesiyle birlikte ortaya çıkan riskler karşısında bireyin düşünme, sorgulama, kurgulama gibi süreçleri de dönüşüm yaşamış ve bireylerin algılarında radikal içerimleri olan değişiklikler meydana gelmiştir. Geleneksel ve modern dönemdeki çocuk algısı, geç modern dönemde bireylerin artan refleksif kapasiteleriyle yeniden şekillenmiş durumdadır. Bu süreçte içerimleri açısından yeniden kurgulanan çocuk algısı, bireylerin gündelik hayatta bazı refleksif tutumlar sergilemelerine de yol açmıştır. Çocuk istismarı ve ihmali konusu geçmişten beri var olmakla beraber, geç modern dönemde toplumun bilgi seviyesinin artmasıyla ve bireylerin artan bilinç kapasiteleriyle birlikte daha fazla dikkat çeken bir konu haline gelmiştir. Bu konuda giderek artan miktarda yazılan kitaplar ve dergiler, yapılan seminerler, konferanslar gibi daha pek çok çalışma hem çocuğun hem ailenin bilinç dahilindeki içeriğini oldukça büyük oranda dönüştürmektedir. Ayrıca, bilinçlenmeyle birlikte çocuk istismarı ve ihmali durumlarının son zamanlarda artan oranlarda mahkeme alanına taşınması, çocuk haklarının savunulabilmesi konusundaki toplumsal duyarlılığı arttırmaktadır. Bu konuda Türkiye’de ve dünyada son yıllarda yaşanan dönüşümler dikkate alındığında söz konusu durumun yakın gelecekte de artarak devam edeceğini söyleyebilmek oldukça mümkündür.

Bu çalışma geç modern dönemde öznelere artan refleksif kapasiteleri ışığında çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algıların nasıl değişimler yaşadığını ve bu değişimlerin nasıl sonuçlar doğurduğunu inceleyen bir araştırmadır. Çalışma geleneksel modern ve geç modern bireyler etrafındaki karşılaştırmalarla sürdürülmüştür. Çünkü farklı refleksif kapasite düzeylerinin karşılaştırılması çalışmanın merkezi sorgulama alanı niteliğindeydi. Bu yöndeki içerikle kırsal alanda

yaşayan geleneksel ve geç modern ebeveyn temsilcilerinin karşılaştırılmasını zorunlu hale getirmekteydi. Ayrıca çalışmaya konu olan içeriğin hassas ve derinlemesine irdelemeye yönelik doğası araştırmanın nitel kıstaslarda kurgulanmasını ve bu şekilde de köyde yaşayan geleneksel ebeveynler ile şehir merkezinde yaşayan uzman meslek erbabı (ve dolayısıyla da refleksif kapasitesi yüksek) ebeveynlerin konuya yaklaşımlarının karşılaştırılması şeklinde sürdürülmüş ve sonuçlandırılmıştır. Bu kapsamda detaylı bilgi edinebilmek amacıyla nitel araştırma tekniklerinden derinlemesine görüşme tekniği uygulanmıştır. Ortaya çıkan veri grupları ise geleneksel ve geç modern ebeveynlerin konuya yaklaşımlarını açık eden nitelikte olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk İstismarı, Çocuk İhmali, Refleksivite, Geç Modernite

ABSTRACT

With the changes and transformations that occurred with modernization, the perspective on the child has also undergone a significant change, and in this process, the child has come to an important place in social life. Although the value of the child has increased in modern society, the social risks that emerged in the later period of modernity have also had transformative effects on the child's life. In the face of the risks that emerged with the reflexive phase of modernity, the individual's processes such as thinking, questioning and constructing have also been transformed and radical changes have occurred in the perceptions of individuals. The perception of children in the traditional and modern periods has been reshaped by the increasing reflexive capacities of individuals in the late modern period. In this process, the perception of children, which has been reconstructed in terms of its implications, has also led individuals to exhibit some reflexive attitudes in daily life. Although the issue of child abuse and neglect has existed since the past, it has become a subject that attracts more attention in the late modern period with the increase in the knowledge level of the society and the increasing awareness capacity of individuals. An increasing number of books and magazines written on this subject, seminars, conferences and many other studies are transforming the conscious content of both the child and the family to a great extent. In addition, with increasing awareness, child abuse and neglect cases have been brought to the court at increasing rates lately, increasing social sensitivity about defending children's rights. Considering the transformations experienced in Turkey and the world in recent years, it is quite possible to say that this situation will continue to increase in the near future.

This study is a research that examines how perceptions of child abuse and neglect have changed in the light of the increasing reflexive capacities of subjects in the late modern period and what consequences these changes have produced. The study continued with comparisons around traditional modern and late modern individuals. Because the comparison of different reflexive capacity levels was the central area of inquiry of the study. This content made it necessary to compare

traditional and late modern parental representatives living in rural areas. In addition, the sensitive and in-depth nature of the content of the study was continued and concluded by constructing the research on qualitative criteria and thus comparing the approaches to the subject of traditional parents living in the village and professional professionals (and therefore with high reflexive capacity) parents living in the city center. In this context, in-depth interview technique, one of the qualitative research techniques, was applied in order to obtain detailed information. The resulting data groups were revealing the approaches of traditional and late modern parents to the subject.

Keywords: Child, Child Abuse, Child Neglect, Reflexivity, Late Modernity

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Kırsal Kesimde Yaşayan Farklı Refleksif Kapasitelere Sahip Bireylerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Algıları: Bolu Göynük Üzerinden Bir İnceleme
Tezin Yazarı	Nurcan ŞİMŞEK
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Kadir ŞAHİN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	28/08/2023
Tezin Alanı	Sosyoloji Anabilim Dalı
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	157
Anahtar Kelimeler	Çocuk; Çocuk İstismarı; Çocuk İhmali; Refleksivite; Geç Modernite

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Perceptions of Individuals with Different Reflexive Capacities Living in Rural Areas towards Child Abuse and Neglect: A Study on Bolu Göynük
Author of the Thesis	Nurcan ŞİMŞEK
Advisor of the Thesis	Assoc. Dr. Kadir ŞAHİN
Status of the Thesis	Master's Degree
Date of the Thesis	28/08/2023
Field of the Thesis	Sociology
Place of the Thesis	UNIKA/IGP
Total Page Number	157
Keywords	Child; Child Abuse; Child Neglect; Reflexivity; Late Modernity

KISALTMALAR

Akt.	: Aktaran
ISPCAN	: Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
ÇİİODER	: Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği
ÇİKORED	: Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği
ÇİM	: Çocuk İzlem Merkezleri
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
Yy	: Yüzyıl

ARAŞTIRMANIN KONUSU

İnsan yaşamının doğal süreçlerinden biri olan çocukluk zaman ve mekansallıklara göre tarihsel ve kültürel anlamda değişiklikler gösteren bir olgudur. Tarihin farklı evrelerinde, farklı toplumsal koşullara bağlı olarak anlamı değişen bir kavramdır. Geleneksel dönemde çocukluk ne fikir olarak keşfedilmiş ne de çocuklar yetişkinlerden ayrı bir kategori olarak görülmüştür. Toplumsal yaşamda bazı önemli değişimlerin ortaya çıkması sonucunda modern çocukluk fikri ve de pratikleri gündelik hayatta yerini almıştır. Modern evrede “çocukluğun keşfiyle” birlikte çocuğun yetişkinden farklı ve özel bir varlık olduğu düşüncesi giderek baskın hale gelmiştir.

Dahası gelinen noktada modern dönemden geç modern döneme geçiş de çocukluğa bakış açısını dönüştürmekte, çocuğun önemi ve değerini daha da farklı bir noktaya taşımaktadır. Ancak çocuğa verilen önem ve değer arttıkça ona duyulan endişe ve korku da artmaktadır. Geç modern dönemin temel belirleyenlerinden biri olan ve gündelik hayatta da etkisini giderek artan oranda gösteren risk faktörünün, çocukların yaşamına doğrudan bir faktör olarak etki ettiğini söylemek oldukça mümkündür. Geç modern dönemde artan refleksif kapasiteye özgü bir şekilde içerikler edinen riskler, bireylerin gündelik hayatlarını dönüştüren temel nedenlerden birisi niteliğindedir. Bu bağlamda “refleksif modernite”, bireyi “daha bilinçli” olmaya yöneltmektedir. Dahası artık “bilincin gündelik hayatı belirlediği formlar edinmektedir” (Beck, 2014). Refleksif modern bireyin çocuklar ile ilgili düşünceleri ve yaklaşımları da bu yönlü dönüşümlerden oldukça yoğun bir şekilde etkilenmektedir.

Dolayısıyla geleneksel, modern ve bu günlerde de geç modern bireylerin çocukluk algısının belirgin oranlarda birbirlerinden farklılıklar ortaya koyacağını beklemek oldukça mümkündür. Bu farklılıkların sebebi de her kategorinin bireylerinin sahip oldukları refleksif kapasitelerinin farklılıklar arz ediyor olmasıdır. Bu çalışmanın konusu da bu yöndeki farklı refleksivitelere sahip bireylerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algıları arasındaki farklılıkları ortaya koyabilmek olmaktadır. Söz konusu bağlam dahilinde geleneksel, modern ve geç modern bireylerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarındaki farklılıklara sebep olan içerikler çalışma kapsamında irdelenmiş ve detaylandırılmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Geleneksel (premodern) dönemde başlı başına bir içerik edinen çocukluk anlayışı neredeyse yok gibiydi. Çocuklar daha çok biyolojik ve psikolojik olarak yetişkinler gibi görülmekteydi. Çocukluk ayrı bir kategori olarak değerlendirilmemekteydi. Modern dönemde çocukluk hem algılarda hem pratiklerde farklı bir kategori olarak görünürlük kazanmıştır. Bu durum çocuğun ve de çocukluğun farklı bir algı eşiğine erişmesine neden olmuştur. Modernitenin şimdiki aşamasına yani “geç modern döneme” (Giddens, 2021) gelindiğinde, çocukluğun toplumsal yaşamda görünürlüğü de modern döneme oranla farklı içerikler sunmaktadır. Modern olanın radikal eşiklere taşındığı bu dönem, artan refleksif içerimleri nedeniyle çocukluğu da yeniden kurgulayıcı yönde pratikler sunmaktadır. Geç modern dönemde çocuğa verilen değerde önemli artışlar görülmektedir.

Modern hayat şiddetlenerek geç modern döneme evrildikçe geç modern niteliklerdeki bireyin algıları da radikalleşen niteliklerde değişimler yaşamaktadır. Bu değişim öznelere de refleksif kapasitesi yüksek eşiklere taşımaktadır. Geç modern zamanlarda açığa çıkan yeni tür refleksivitelere ile bireyin yaklaşımları geleneksel ve modern bireyinkinden çok daha farklı içerikler edinmektedir. Bu bağlamda artık refleksif modernleşme diyebilmenin mümkün olduğu bu eşiğin taşıyıcısı olan geç modern bireylerde yeni bir çocukluk algısı pratiklerini günden güne açık eden içerikleriyle birlikte görünürlük kazanmaktadır. Değişen çocukluk algısı ile birlikte aile içi ilişkiler yeniden düzenlenmekte, yetişkinlerin çocuklara yaklaşımları farklılaşmakta, dahası çocukluk yeniden kurgulanmaktadır.

Geç modern evreye özgü yeni tür refleksif kapasiteler, bireyin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik algısında da kendini bu yönlü içerimleriyle birlikte göstermektedir. Araştırmanın amacı da bütün bu gerekçeler nedeniyle farklı refleksif kapasitelere sahip bireylerin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik algılarını incelemek üzerine kurgulanmaktadır. Çalışmada bu yönde kategorilendirilen bireylerin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik algılarına etki eden faktörlerin neler olduğu, bu yöndeki içeriklerin çocukluk algısını ne yönde dönüştürdüğü ve ne yönde pratikler edindirdiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla araştırmanın en temel noktası, refleksivitesi yüksek geç modern bireyin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik algılarında ne yönde değişim ve dönüşümlerin açığa çıkıyor olduğunu

detaylandırabilmektedir. Çünkü çalışmanın merkezinde çocukluğa dair algıların tarihsel süreç boyunca yaşadığı değişim ve dönüşümler vardır. Bu yolla geç modern evreye dair açığa çıkmakta olan refleksif ebeveynlik ve onun geleneksel ebeveynlik karşısındaki pozisyon alışı çalışma açısından merkezi nitelikteki sorgulama kıstasıdır. Nitekim bu araştırmanın farklı Bu araştırmanın refleksif kapasitelerin temsili üzerinden yapılmış olması çalışmanın bütün bir literatür içindeki farkını ortaya koyan türdendir. Farklı refleksif kapasitelerin çocukluğa ve dahası çocuk istismarına ve ihmeline yönelik algılarının incelenmesi açısından üretilen geleneksel hayat temsili (köyde yaşayan bireyler) ile kent merkezinde yaşayan ve modern eğitim sisteminin uzmanlaştırıcı boyutunu temsil eden refleksif kapasitesi yüksek geç modern bireylerin (uzman meslek erbabı bireylerin) karşılaştırılması üzerinden sürdürülmüştür. Çalışmanın bu yönlü kurgulanışı geleneksel ve geç modern ebeveynliğin tezahürü ve bu yöndeki kategorilerin çocuğa, çocukluğa ve dahası çocuğun istismarına ve ihmeline bakış açılarını ortaya koyan türde detaylar sunabilir nitelikler edinmiştir. Bu yolla da geleneksel bireylerin ve geç modern bireylerin çocuk istismarına ve ihmeline yönelik içerikler çalışmanın kapsamında detaylandırılmış ve açıklanmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE TEKNİĞİ

Nitel araştırmada amaç katılımcıların bakış açılarını ortaya çıkarabilmektir. Çünkü nitel araştırma yaklaşımının temel ilgisi gerçekliğin anlamına dair irdelemeler yapabilmektir. Bu yaklaşım, insanların yaşamlarını nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgilenmektedir. Bu yaklaşımı kullanan araştırmacılar için önemli olan anlamı yakalayabilmektir (Saban ve Ersoy, 2017, s. 8). Bu yöndeki içerimleri nedeniyle bu çalışmada katılımcıların bakış açılarını ortaya çıkarabilmek ve düşüncelerini anlamlandırabilmek için nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Geleneksel ve geç modern bireyin konu bağlamındaki algılarının sahip olduğu refleksiviteyle ilişkiselliği dikkate alındığında söz konusu bağlamın derinlemesine irdelenmesinin daha yerinde olacağı düşünülmüş ve nitel kıstaslarda çalışma sürdürülmüştür.

Örneklemin, ulaşması kolay katılımcıların seçilmesiyle elde edilmesi açısından kota örnekleme türü kullanılmıştır. Kota örneklemede, evreni oluşturan birimler cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, gelir seviyesi, ırk, din, coğrafi bölge gibi bazı özelliklere göre tabakalandırılmaktadır (Koç-Başaran, 2017, s. 490). Geleneksel temsil kapasitesi olan ve geç modern temsil kapasitesi olan iki farklı grubun karşılaştırmaya özgü şekilde inşa edilmesi çabası bu durumu zorunlu kılmaktaydı. Dolayısıyla kota örnekleminin, katılımcıların belirlenmesi adına bu çalışmaya kolaylık sağlayacağı düşünülmüştür.

Araştırmanın evrenini taşrada yaşayan bireylerin oluşturmamasından ötürü, dahası araştırmacının da söz konusu olan taşra alanında, yani Bolu Göynük'te yaşıyor olması sebebiyle çalışmanın burada sürdürülmesine karar verilmiştir. Bir taşra bölgesi olan Göynük hem bir ilçe merkezi olarak uzmanlaştırmacı bir eğitim sürecinden geçen mesleklerin çalışma alanı olması hem de çevresinde kırsal yaşam tarzının hakim olduğu köyler barındırması yönüyle çalışma için uygun ortamı sağlayabilir nitelikteydi. Çünkü bu yönleriyle aldıkları eğitim ve bu eğitimin uzmanlaştırmacı bir mesleği sunabilmesine dayalı olarak refleksivitesi yüksek geç modern bireylerle, böyle bir süreç yaşamayan ve bu yönde bir sosyal statü elde edemeyen refleksivitesi düşük geleneksel bireyleri bir arada sunan bir bölge olmaktaydı. Dolayısıyla ilçe merkezinde yaşayan yerli halkın da farklı refleksif kapasitelere sahip bireylerden oluşması farklı algıların karşılaştırılmasının yapılması için uygun koşulları var etmiştir. Geleneksel ve dahası artık geç modern nitelikler sunan bireylerden elde edilen veriler çalışmanın

amacına önemli düzeyde katkı sağlayan veri grupları niteliğinde olmuştur. Geleneksel birey temsilini genellikle köylerde yaşayan, eğitimsiz ya da eğitim seviyesi oldukça düşük ve tarımla uğraşan bireyler oluşturmaktaydı. Geç modern birey temsilinin ise çoğunlukla ilçe merkezinde yaşayan, eğitim seviyesi yüksek, nitelikli ve profesyonel meslek sahibi bireyler oluşturmaktaydı. Tüm bunlar bağlamında Göynük hem geleneksel hem modern hem de geç modern bireyi barındırması özelliğiyle çalışma için önemli bir noktadadır.

Araştırmanın çalışma grubu taşrada (Bolu Göynük'te), köyde ve kent merkezinde yaşayan ve çocuk sahibi olan bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın alan çalışmasında 20 kişiyle (10 kişi köyde yaşayanlardan, 10 kişi de kent merkezinde yaşayanlardan) görüşme yapılmıştır. Alan çalışması sırasında görüşülen kişilerin cevapları birbirinin tekrarı şeklinde devam ettikçe iki farklı alanın sonlandırılması yönünde karar alınmıştır. Kırsal kesimde yaşayan bireyler 9. kişide bu yönde tekrarlar sunmuş ve yapılan 10. görüşmede de benzer yönlü içerik devam edince söz konusu alan çalışması tarafımızca sonlandırılmıştır. Kent merkezi de söz konusu doygunluğu 9. görüşmede hissettirmiş ve yapılan 10. görüşmede de tekrarlar devam edince kent merkezindeki alan çalışması da tarafımızca bu noktada sonlandırılmış oldu. İki farklı alan çalışmasının sunduğu doygunluk noktaları nedeniyle toplamda 20 kişiyle görüşülerek alan çalışması sonlandırılmış oldu.

Araştırma sorularına derinlemesine cevaplar bulabilmek amacıyla, nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama tekniklerinden biri olan derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmecilere amaca dönük irdellemelerimiz nedeniyle yöneltilecek sorulardan oluşan yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanmıştır. Görüşmeler esnasında görüşmecilerden izin alınarak ses kayıtları tutulmuştur. Aynı zamanda sorulara verilen cevaplar görüşme sırasında da tasnife kaynaklık edebilmeleri açısından not edilmiştir. Görüşmelerden alınan ses kayıtları ve notlar daha sonrasında yazılı doküman haline getirilmiş ve içerikleri açısından irdelemeye uygun hale getirilmiştir. Araştırmanın saha çalışmasında elde edilen bu yöndeki veriler ise söylem analizi yoluyla incelenmiş, anlamlandırılmış ve tarafımızca yorumlanmıştır.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Araştırmanın saha çalışmasında karşılaşılan önemli zorluklardan birisi, görüşmek istenen bireyler içinden köylerde yaşayan kadınların görüşmeye ikna edilme süreçleri olmaktadır. Bu kadınlar “eşlerinin yanlarında olmaması” sebebiyle veya “onlardan habersiz bir şey yapmama” gibi gerekçelerle görüşmeye sıklıkla sıcak bakmamaktaydılar. Bu görüşmecilere referans değeri olan kişiler vasıtasıyla yaklaşarak ve uzun ikna çabaları sonunda erişilmeye ve görüşülmeye çalışılmaktaydı. Bunlardan bazılarında başarılı olunabilse de bazılarında başarılı olunamamıştır. Yapılan görüşmelerden ikisinde ise kadınların eşlerinin yanlarında bulunması sağlanarak görüşmeler yapılmaya çalışılmıştır. Bu yüzden bazı görüşmeler esnasında görüşmecilerle beraber eşlerinin de bulunmuş olduğu noktası baştan ortaya konulması gereken bir bilgi niteliğindedir. Ancak gerçekleştirilen iki görüşmenin de doğası ve süreci araştırma ekibince irdelenmiş ve alanın veri grubuna dahil edilmelerinde bir sakınca görülmemiştir. Söz konusu çalışmanın doğasını sakatlayabilecek nitelikte olan bu durum, araştırma ekibinin aldığı inisiyatif ile aşılmaya çalışılmıştır. Sunduğu pozitif katkılar dikkate alındığında verilen kararın yerinde bir karar olduğunda hemfikir olunmuştur. Çalışma kapsamında köylerde yapılan görüşmelerde karşılaşılan bir başka güçlük de mahremiyet konusuydu. Özellikle cinsellik temalarını içeren sorularda, görüşmecilerin bu yöndeki soruları duydukları anda yaşadıkları tedirginlik ve cevap vermeye isteksizlikleri sıklıkla karşılaşılan bir durum niteliğindeydi. Ancak bu görüşmecilerle yaşanan bu yöndeki sorun aslında araştırmanın aradığı cevaplardan bazılarına da başlı başına cevap sunan nitelikteydi. Geleneksel yaşamda cinselliğin içerimine dair tabu boyutları söz konusu görüşmecilerin tepkilerinin kaynağı niteliğindeydi. Konuşulan mahrem içerik, ilgili kitlenin geleneksel bilincinin ve bu yöndeki içeriklerinin dışı vurumu niteliğindeydi. Çünkü mahremiyet, cinsellik konularını konuşmaya çekinmeleri aslında bireylerin gelenekselliğini ve geleneksele içkin olan tabularını ortaya koymaktadır. Böyle bir sorun görüşmeyi zor hale getirse de araştırmacının ısrarıyla görüşme sürdürülmüş ve konuların detaylandırılması konusunda çabalar ortaya konulmuştur. Son kertede alınan cevaplar ise bu yöndeki çabaların amacına eriştiğini ortaya koyan türdendir.

Çalışmanın ilçe merkezinde yapılan görüşmelerinde karşılaşılan en belirgin sorun ise, kamusal işlerde çalışan bireylerin çalışma yoğunlukları ve buna bağlı olarak

da sıklıkla “zamanlarının kısıtlı olması” yönünde gerekçeler sunması olmaktadır. Bu sorunu aşmak için görüşmecilerle uygun zaman planlamasının yapılmasına dair özel çabalar üretilmiştir. Bu tür zorluklar araştırmacı için görüşmelerin yapılmasını planlanan zaman açısından uzatmaktaydı. Ancak bu sorun da son kertede aşılmış ve araştırma ekibince sorun olmaktan çıkarılmıştır. Nitekim tüm bu zorluklara rağmen ortaya konulan çözümlerle araştırmanın alan çalışmasının veri toplama süreci sağlıklı bir şekilde tamamlanmaya çalışılmıştır.

1. ÇOCUKLUK VE MODERN ZAMANLARDA ÇOCUKLUK

Çocukluk, yaşam zincirinin doğal ve değişmez halkalarından biridir. Çocukluk toplumun norm ve değerlerine göre anlamı değişen bir olgusallığı tarif etmektedir. Bu nedenle çocukluk kavramı tarihsel süreçte olduğu gibi toplumsal koşullar açısından da değişim ve farklılaşmalar yaşamaktadır. Çocukluk, farklı toplumlarda ve tarihin farklı evrelerinde farklı anlamlar ifade etmektedir. Zamanla yaşanan gelişmeler ve ilerlemeler çocuğa yönelik bakış açısının değişmesine neden olmuştur. Bilim insanları, düşünürler, uzmanlar, çocukla ilgilenen farklı kesimden kitleler çocukluk kavramını her defasında kendi bakış açılarıyla tanımlamışlardır. Ancak bakış açısı bu denli farklılaşmalar sergilese de çocukluğu tanımlamaya çalışırken herkesin genellikle çocukları yetişkinlerden ayırmaya çalışarak meseleye yöneldikleri dikkatlerden kaçmamaktadır.

İlk bakışta çocukluk, insan yaşamının doğal süreçlerinden biri olarak tarif edilmektedir. Ancak çocukluk imgesinin bu gerçekliği tarihsel ve kültürel değişiklikler arz etmektedir (Tan'dan akt. Canatan ve Yıldırım, 2013, s. 165). Bazılarına göre bebeklik ve çocukluk biyolojik birer olgudur. Bazılarına göre ise bebeklik biyolojik bir olgu iken çocukluk toplumsal bir kurgudur. Daha çok çocukluğu toplumsal bir kurgu olarak görenler, çocukluğun zamanla ve kültürden kültüre farklılık gösterdiğini düşünmektedirler. Onlara göre çocukluk kavramının olmadığı toplum yoktur. Ancak toplumların çocukluk imgeleri birbirinden farklı olabilmektedir (Heywood'dan akt. Canatan ve Yıldırım, 2013, s. 156). Özellikle davranışçı gelişim psikologları çocukluğu doğal, normal ve biyolojik bir süreç olarak yorumlamaktadırlar. Çocuk sosyologları ise çocukluğu toplumsal bir kurgu olarak görmekte ve çocukları kendi yaşamları içinde etken unsurlar olarak algılamaktadırlar (Onur'dan akt. Canatan ve Yıldırım, 2013, s. 156).

Postman'a göre (1995, s. 9) çocukluk, bebeklik gibi biyolojik bir kategori değil; farklı toplumlarda ve farklı kültürlerde çocuğa yüklenen anlam itibarıyla toplumsal bir kurgudur. Biyolojik açıdan bir toplumun, üreme ihtiyacını göz ardı etmesi pek olası görünmemektedir. Ancak kültürel yönden her toplumun çocukluk fikrine sahip olması söz konusu olmamaktadır. Genler, çocuğun ne olduğu veya ne olmadığına dair bilgiler sunmamaktadır. Çocuk sözcüğüne bakım ve korunma ihtiyacı duyan, 7-17 yaş arasında olan özel bir insan grubu anlamı yüklendiğinde çocukluğun çok eski bir tarihe sahip

olduğu düşünölebilmektedir. Ancak çocukluk hem toplumsal bir yapı hem de psikolojik bir koşul olarak yeni ortaya çıkmış bir kültürel alışkanlıktır.

Çocuk terimi iki anlamda kullanılabilir. Birincisi, biyolojik bağın aile içindeki karşılığı olarak evlat anlamında; diğesinde ise çocuk ekonomik ve hukuksal yönden yetişkinlerle aynı ölçüde olmayan kişileri ifade eden türdeki anlamlandırma çabasıdır. Fransız tarihçi Philippe Aries, *Centuries of Childhood* (1962) adlı kitabında Batı'daki modern çocukluğun, çocukları yetişkinlerin dünyasından ayırdığına ve yetişkinliğin anıldığı iş ve ekonomik sorumluluktan farklı olarak oyun ve eğitimle anıldığına dikkati çeken en önemli düşünürlerden birisidir. Ayrıca pek çok düşünür de çocukluğun siyasal, entelektüel, cinsel ve ekonomik açıdan bir özne olarak tarif edilmesinin çok güç olduğunu öne sürmüşlerdir. Bu vurgu çocukların esas olarak aileleri tarafından korunmaları gerektiği düşüncesini öne çeken temeldeki modern tarif biçimidir (Marshall, 1999, s. 120).

Bazı çağdaş psikoloji kuramları çocuğu etkin bir varlık olarak görmektedirler. Bu yaklaşıma göre çocuk hem kendi gelişimine katkı sağlamakta hem de çevresini etkilemektedir. Farklı bir ifadeyle çocuk, kendi kendini düzenleyen etkin halde bir organizmadır (Miller'dan akt. Onur, 2005, s. 30). Birçok kültüre göre çocuk, gelecekteki toplumun oluşmasında bir belirleyici olarak görölmektedir. Bir yönüyle de çocuk, geleceğin toplumunun temel belirleyici öznesidir. Ancak onun bu yönde özelliği onu toplumsal hayatın merkezinde bulunan ve dahası toplumlar için en değerli varlık haline getiren temeldeki noktadır. Bu nedenle çocuk modern evredeki ailenin, toplumun, kültürün ve de devletin vazgeçilmez bir parçası niteliğindedir. Modern çocukluğun edindiği bilimsel arka plana dayalı olarak da son dönemlerde ortaya rasyonelleşmeye uygun ve bilimsel olarak tarif edilebilen bir çocukluk şekli çıkmış durumdadır. Bu bakış açısı insanın gelişim süreçlerinden biri olan çocukluk dönemini “insan hayatının gerçeği” veya “yaşamın açık seçik bir aşaması” şeklinde ileri sürmektedir. Çocukluk dönemi artık zamansal açıdan başlı başına ele alınan bir dönem olarak görölmektedir. Modern koşullara özgü dönüşüm yaşayan bu dönem bakılma, korunma ve eğitilme gereksinimlerinin olduğu bir dönem olarak görölmekte ve bir sonraki süreç olan yetişkinlik dönemine hazırlanma aşaması olarak ele alınmaktadır (Erdoğan ve Vakıf, 2020, s. 464-465).

1.1. Çocukluğun Tarihsel Dönüşümü

Hayat yolculuğundan bahsederken bir yerlerde mutlaka çocukluğa dair sürece değinilmektedir. Hatta çocukluk, hemen hemen her yetişkinin çoğunlukla dönmek istediği bir zaman kesitidir. Ancak bu dönemi tekrar yaşama isteği, çocukluğun ne denli iyi geçmiş ve çocuk bireyin ne derece kendine değerli hissettirilmiş olmasına bağlıdır. Çocuğun içinde yaşadığı ailenin sosyal, kültürel ve ekonomik durumu çocuğun gelecekteki hayatını belirleyen önemli etkenlerdir. Çocukluk sürecini değerli kılan şeyler yaşanılan yere, kültüre ve döneme göre de farklılık gösterebilmektedir. Çocukluk anlayışının dayandığı bu farklılıklara bağlı olarak, çocuk ve çocukluk kavramları ile ilgili yorum farklılıkları da olabilmektedir. Bu konuda çalışmalarda bulunan bilim insanları, sahip oldukları bilimsel bakış açılarına da bağlı olarak çocukluğu farklı şekillerde ele alabilmektedirler.

Bugün çocuğun nasıl geliştiğini inceleyebilmek için geçmişte çocukluk anlayışının nasıl geliştiğini bilmek gerekiyordu. Çocukları ve gelişim süreçlerini araştırmaya başlarken önce çocukluğu özel bir dönem olarak görmek zorunluydu. Oysa çocukluk tarihin her döneminde böyle görülmüş değildi. İşte, çocukluğun tarihine dayanmak bunun için gerekliydi (Onur, 2005, s. 23).

Çocukluk evresinin akademik dünyada tartışma konusu olması da diğer pek çok alan gibi modern dünya gerçekliğini beklemiş durumdadır. Bu modern yönelim Aries'in deyimiyle 'çocukluğun keşfi' denilebilecek türdendir. Çünkü çocukluğun bilimsel yönden sorunsallaştırılması onu farklı kesitleriyle ele almayı gerektirmektedir. Çocukluk araştırmaları çocukluk kavramını farklı yaşam dönemlerine odaklanarak da incelemektedir. Ancak bütün sorunsallaştırma biçimleri farklı tarihsel evrelerdeki çocukluk türlerini birbirinden ayırırsa da bilimin konusu edilen çocukluğa bizler daha çok "modern çocukluk" demektediriz. Bunun da anlamı çocukluğun tarifinin farklı tarihselliklere özgü şekilde farklılıklar göstermesidir. Örneğin; Antik Dönem'de çocuk eğitilesi bir varlık olarak görülürken, Ortaçağ'da çocuğun adı bile anılmamıştır (Eraslan, 2019, s. 81-82).

Antik dönemde çocuğa dair bilgi verici metinler dikkate alındığında ortada çok az şey bulunduğunu söylemek mümkündür. Eski Yunanlılar, bir yaş kategorisi olarak çocukluğa önem vermemişlerdir. Çocuk ve genç için kullandıkları sözcükler çok belirsizdir, sözcükler bebeklik ile yaşlılık arasında kalan hemen her çağı içeren anlatımların arasında kalmış durumdadır. Ayrıca eski Yunanlıların pek fazla çocuk resimleri yaptıklarını söylemek de mümkün görünmemektedir. Günümüze kadar kalan

heykellerinden hiçbirinin bir çocuk heykeli olmadığı da bilinmektedir. Eski Yunanlılarda küçük çocukları öldürme uygulamasına karşı özel bir ahlaki caydırma ya da yasal yaptırımın bulunmadığı da bilinmektedir. Fakat Antik Yunanlıların, çocuk konusunda çelişkili ve şaşırtıcı olmalarına rağmen çocuk eğitimi konusunda oldukça istekli oldukları ve okul fikrini icat ettiklerinden kuşku duyulmamaktadır. Gençliğe erdem aşılayan okulları ve bu konuda gösterdikleri ilgileriyle Eski Yunanlılar çocuk psikolojisi konusunda günümüz bilim insanlarını oldukça şaşırtmaktadır. Eski Yunanlar günümüz formuna özgü çocukluğu tamamıyla keşfetmemişler, fakat çocukluk fikrinin ön imgelerini netlikle ortaya koymuşlardır. Böylece iki bin yıl sonra çocukluk tam anlamıyla keşfedildiğinde bunun kökenlerinin nereye dayandığı rahatlıkla anlaşılabilmektedir. Bu da onu Antik evre temelinde anlaşılabilir hale getirmektedir. Dahası Romalılar da Eski Yunanlıların okul fikrini alarak daha üstün bir çocukluk bilinci geliştirmişlerdir. Onların vurguları dikkate alındığında özel bir yaş olarak çocukluğu ortaya koydukları görülmektedir. Onlar gelişen çocukluk anlayışı ile birlikte çocukluğa özgü olan ayıp düşüncesi arasında bir bağlantı kurmaya da çalışmışlardır. Bu, çocukluk anlayışının evrimi açısından önemli bir adımdır. Çocukluğa özgü olan ayıp ya da mahrem düşüncesi olmadan yetişkinden farklı olan özgün bir çocukluk var olamamaktadır. Romalılar çocukların, yetişkinlerin sırlarından (özellikle cinsel olanlardan) korunmaları gerektiğini sıklıkla vurgulamışlardır. Romalılar döneminde ise çocukların bakıma, eğitime ve korunmaya ihtiyaçları olduğu düşüncesi yayılmış bir bilgi biçimi niteliğindeydi. Fakat Romalılardan sonra bu yöndeki düşüncelerin üzeri yeniden örtülmüş durumdaydı (Postman, 1995, s. 18-23).

Ortaçağ'da çocuklar yedi yaşlarından itibaren yetişkinler gibi iyi biçimde konuşmaya başlardı. Yetişkinlerin anlayabildiklerini onlar da anlayabilirlerdi. Bu yüzden Katolik Kilisesi yedi yaşını, akıl yaşı olarak kabul etmişti. Ortaçağ'da okuma yazmayı öğretecek, ilköğretim düzeyinde okullar yoktu. Öğrenme, çıraklık yaparak işbaşında eğitim şeklinde bir mesleki beceriyi edindirmeye dayanmaktaydı. Bu şekilde eğitim yapan okullarda konular zorluk derecelerine göre ayrılıp yaşa uygun öğretilmiyor, farklı yaşlardaki çocuklar birlikte ders alıyordu. Öğrenciler oldukça serbest şekilde hareket ediyorlardı. Sınıflarda kız öğrenciler de yoktu. Bunlara dayanarak çocuğun gelişimi ve yetişkin dünyasına hazırlanması için gerekli olan öğrenim anlayışının Ortaçağ'da olmadığı söylenebilmektedir. Okuryazarlık eğitimi anlayışının yokluğu, çocukluk fikrinin olmadığını göstermektedir. Çocukluk fikrinin

oluşmamasına, çocuk ölüm oranlarının yüksek olması da neden olarak gösterilebilmektedir. Çocukların hayatta kalma düzeylerinin düşük olmasından dolayı, yetişkinlerin çocuklara yönelik duygusal bağılıkları da yeterince gelişmemekteydi. Ayrıca 16. yüzyıldan önce çocuk yetiştirme üzerine yazılmış kitap yoktu. Bu yüzden çocuk edebiyatı alanı da henüz oluşmamıştı. Edebiyatta çocukların başlıca rolleri, güçsüzlüklerinden ötürü ölmektir. Tablolarda görünen çocuklar da daha çok yetişkinlerin minyatürleri gibi çizilirdi. Çocuklar istisnasız bir şekilde yetişkinler gibi giydirilmekteydi. Çocukların dili de yetişkinlerinkiyle aynıydı ve çocukluğa özgü bir dilsel farklılık söz konusu değildi. Kısacası Ortaçağ'daki çocukluk anlayışı modern koşullar dikkate alındığında neredeyse yok hükmündeydi (Postman, 1995, s. 27-33). Dolayısıyla Antik Çağ'da var olan çocukluk kavramı unutulmuştu. Çocukluğun tekrar keşfedilmesi için 17. yy'ı beklemek gerekiyordu (Onur, 2005, s. 26).

Philippe Aries, kafalarda çocuk fikrinin gerçekten yerleşmesi için uzun bir gelişimin elzem olduğunu göstermiştir. Aries resim, heykel, madalya yapıtlarını, pedagoji ve çocuk oyunlarını çok özenle inceleyerek 17. yy'ın başından itibaren yetişkinlerin çocukluğa ilişkin görüşlerini değiştirdikleri ve ona daha önce göstermedikleri bir önemle yaklaştıkları sonucuna varıyor. Ama çocuğa gösterilen bu ilgi, ona henüz ailenin merkezi olacak kadar ayrıcalıklı bir yer verildiğini göstermiyor. Aries, Ortaçağ'ından farklı olmakla birlikte 17. yy. ailesinin, çocuk ve ana babanın sevgi ve şefkatle birbirine sarıldığı modern aileden henüz çok uzak olduğunu belirtmeye özen gösteriyor. 17. yy'ın monarşist toplumu, ailenin merkezi haline gelmiş bir çocuk-kral saltanatını henüz tanımamıştır. 1760-1770 yıllarında 18. yy'ın yükselen sınıflarında bu çocuk saltanatı şenliklerle kutlanmaya başlanacaktır (Badinter, 1992, s. 35).

17. yy'da okula gitme süresinin uzaması bugün bildiğimiz çocukluğu yarattı. Bu hiçbir durumda bir yaş sorunu değildir; bu her şeyden önce zorunlu olarak hiyerarşileşmiş bir toplumda başkasıyla ilişki sorunudur. Gerçek yaşı ne olursa olsun çocuk bağımlı olan kişidir, çünkü yetişkinin özerkliğine ulaşmak için gerekli şeylere sahip değildir (Jolibert'ten akt. Onur, 2005, s. 27).

17. yy'da, daha öncesinde doğalarına güvenilmeyen ve kötülüklerin kaynağı olarak görülen çocuklar yeni bir bakış açısıyla farklı görülmüş ve olumlu bir perspektiften değerlendirilmişlerdir. Ancak bu durumun burjuva ailesinin yükselişiyle yakından alakası vardır. Bu yöndeki değişimin de etkisiyle çocukları okula gönderme, onlara sevgi, ilgi ve şefkat gösterme, masumiyet atfetme, onları ev içerisinde özel bir konuma yerleştirme gibi burjuvazinin çocuğa ve çocukluğa dair getirdiği önemli yenilikler olmuştur. Burjuva ailesinin yükselişiyle birlikte çocuk özel ilgi, duygusal yaklaşım, rasyonel eğitim, disiplinli bir hayat temposu içinde yeniden tanımlanmıştır. Bu değişimle birlikte çocukluk ayrı ve özel bir yaşam evresi olarak görülmeye başlamıştır. Çocukların bir zamanlar ayakaltında dolaşan varlıklar olduğu iddia edilen dönemler tamamıyla geride kalmıştır. Bu değişim çocukluk tarihçileri tarafından

çocukluk düşüncesinin gelişiminde çok önemli bir aşama olarak görülmektedir. Bir zamanlar hiçbir şey ifade etmeyen çocuklar 18. yy'dan sonra bir aile için neredeyse her şey haline gelmiştir (İnal, 2017, s. 78-79).

Sanayi toplumlarının oluştuğu süreçte geniş aileden çekirdek aileye geçiş yaşanmıştır. Bu süreçte çocuklar artık yaşlıların hayat güvenceleri olarak görülmemeye başlanmıştır. Ailedeki çocuk sayısı azalmış ve çocukların işe başlama yaşı yükselmiştir (Canatan & Yıldırım, 2013, s. 166). Aile yapısındaki değişim çocukluk paradigmasının da dönüşümüne neden olmuştur. Geniş aile yapısı ile ilgili olan geleneksel çocukluk paradigması yerini çekirdek aile yapısıyla uyumlu olarak gelişen modern çocukluk paradigmasına bırakmıştır. Geniş ailenin ekonomik olarak üretici bir yapısı vardı. Onun bu özelliği dede ve nineler ile torunların bir arada bulunmasına imkan vererek, kuşaklar arası bilgi aktarımına olanak sağlamaktaydı ve bu da değerlerin aktarımına dair belirgin bir istikrar sunmaktaydı. Ayrıca geniş ailelerin hakim olduğu geleneksel toplumlarda evlilikler daha çok aile bağlarına özgü yakınlıkların içerisinde kendi içlerinde gerçekleştirildiğinden anne ve babanın kültürel yapısı aynı veya benzer olmaktadır. Böylece geleneksel toplumlarda değerlerin değişimi veya gelişimi ailenin oluşumu sürecinde pek belirgin bir etkilenme yaşamamaktaydı. Çekirdek ailelerin egemen olduğu toplumlarda modern çocukluk paradigmasının geçerli olmasıyla aile içi bilgi aktarımı gerilemiştir ve çocuklar bilgiyi daha çok, okuldan elde etmek durumunda kalmışlardır. Ayrıca modern toplumlarda kadın ve erkekler eşlerini, geleneksel toplumların aksine daha geniş bir alan içerisinde seçmektedirler. Bu sebeple anne ve baba arasında kültürel farklılıklar olması olağan bir durum haline gelmiştir. Bu nedenle modern ailede çocuklara kazandırılacak değerler daha çok gelenek dışına çıkmakta ve bunun bir etkisi olarak da rasyonelleştirilmektedir. Bu durumun bir etkisi olarak da çocuğa özgü değer üst bir kimlikte yeniden yapılanmaktadır (Canatan & Yıldırım, 2013, s. 170).

Modern dönem kendi içinde dikkate alındığında, 1800-1960 yılları arasında tarihçiler ve toplum bilimciler, çocukluk tarihi üzerine çok az sayıda yapıt üretmişlerdir. Philippe Aries'in 1962'de basılan *Centuries of Childhood* (Çocukluğun Yüzyılları) adlı kitabı bu tarz çalışmaların tarihselliğini ortaya koymak konusunda oldukça önemli bir kaynaktır (Postman, 1995, s. 17). Çocukluğun sosyal bir olgu olduğunu ortaya koyan Philippe Aries'e göre Ortaçağ Avrupası'ndaki toplumlarda

çocukluk diye ayrı bir kategori bulunmamaktaydı. Bu toplumlar çocuklara “küçük yetişkinler” olarak davranmaktaydılar. Çocuklarla yetişkinlerin giysileri ve dahası benzerlik gösteren türdendi. Çocukluğun yetişkinlikten ayrı bir kategori haline gelmesi ise Rönesans’la birlikte ortaya çıkmıştı. Bu dönemden itibaren çocuklar, biyolojik ve psikolojik olarak yetişkinlerden ayrılan türde bir dönüşüm yaşadı. Colin Heywood’un “Baba Bana Top At: Batı’da Çocukluğun Tarihi” ve Neil Postman’ın “Çocukluğun Yokoluşu” kitaplarında, Aries’in bu yöndeki tezlerinin kabul gördüğü ve bütündeki başka çalışmalara da kaynaklık ettiği görülmektedir (James’den akt. Canatan & Yıldırım, 2013, s. 156).

Modern toplumların devamında oluşan postmodern toplumlarda çekirdek aile, ideal aile tipi olma özelliğini hala korumaktadır. Ancak bu dönemde parçalanmış, birleşmiş, tek ebeveynli aile gibi yeni aile türleri ve aileye alternatif olarak yaşam biçimleri de ortaya çıkmıştır. Kadın ve erkeğin rollerinin keskin biçimde ayrılmadığı; kadının eve para getirdiği, erkeğin ise ev işleri ve çocuk bakımını üstlendiği bu ailelerin oranında giderek yükselmeler gözlenmektedir (Canatan & Yıldırım, 2013, s. 171).

Çocuk ve çocukluğa dair yapılan tanımlamalar genel olarak toplumların gelişmişlik seviyesine, siyasi tutumuna, kültürel değerlerine bağlı olarak değişmektedir. Çocuk içinde yetiştiği aile, toplum, sosyal çevre, din, kültür gibi değişkenlerle farklı şekillerde algılanmış ve değişik yargılarla ifade edilmiştir. Çocukluk imgesi geleneksel kültürde özel bir dönemi belirtmemektedir. Modernitenin ortaya çıkmasıyla birey figürünün değer kazanması çocukluk anlayışını da değiştirmiş, modern çocukluk imgesi oluşmuştur. Modern çocukluk fikriyle geleneğin dışına çıkmış, çocukluğun değeri gözden geçirilmiştir. Modernliğin ilerleyen dönemlerinde çocukluk daha da değer kazanmıştır.

1.2. Çocukluğun Keşfi ve Modern Zamanlarda Çocuk

Modern anlamda çocukluk fikrinin oluşması, yüzyıllar içinde gerçekleşmiştir. Modern çocukluk anlayışı çocukluğun yetişkinlikten ayrı bir süreç olduğu düşüncesi üzerine oluşmuştur. Çocuğun yetiştikten ayrı bir birey olduğu fikri, çocuk algısına farklı bakış açıları kazandırmıştır. Çocuğa karşı farklı tutum ve davranışlar

geliştirilmesi gerektiği düşüncesi oluşmuştur. Eski toplumlarda hor görülen çocuk, modern zamanlarda değer görmeye başlamıştır. Modern dönemin çekirdek ailesi çocuğun fiziksel ve duygusal anlamda korunması gerektiği fikrini benimsemiştir.

Çocukluk fikrinin oluşması, yetişkinlerin dünyasında bir değişimin olması sonucu gerçekleşmiştir. Bu değişim bir yandan yetişkin kavramı için de yeni bir tanımlama ortaya çıkarmıştır. Ortaçağ'da gerçekleşen bazı önemli buluşlar ile veba hastalığı gibi toplumsal olaylar büyük değişime sebep olmuştur. Ancak Ortaçağ'da gençler ile yaşlılar aynı enformasyon ortamını paylaştıkları, aynı toplumsal ve entelektüel dünyada yaşadıkları için çocukluk evresine dair farklı türden bir bakış ya da anlatım tarzına ihtiyaç duyulmamıştır. Fakat daha sonra 15. yy'da matbaa makinesinin icadıyla yeni bir yetişkinlik anlayışı ortaya çıkmıştır. Yeni yetişkinliğin ortaya çıkması simgesel bir başarı olmuştur. Yeni yetişkinlik anlayışı, çocukları dışlayarak yetişkinler dünyasından kovmuştur. Onlara özgü yeni bir dünya bulma gereksinimi ortaya çıkmıştır. Böylece çocukluk dünyası kendine özgü ve yetişkinin dünyasından ayrı bir hale gelmiştir. Dahası matbaa, en az zaman makinesi kadar önemli bir buluştur. Matbaa büyük bir zaman makinesi gibi zamanı zapt etmekte, dönüştürmekte ve uygarlaştırmaktadır. Böylece matbaa zaman içinde insan bilincini de değiştirmektedir. Matbaa şimdiyi sonsuzluğa bağlamakta, bireysel kimliği ilerilere taşımaktadır. Matbaa bireylere benlikleriyle ilgili düşünme ve konuşma imkanı sunmuştur. Bu üzerinde yoğunlaşılacak benlik duygusu da çocukluğun oluşmasına yol açmıştır. Çocukluk, her bireyin önemli olduğu ve insan zihninin toplumu aştığı fikrinden beslenerek oluşmuştur. Bireysel kimlik fikrinin gelişmesiyle çocukluk fikri de gelişmiştir. Matbaa ile birlikte yetişkinlik kazanılmak zorundaydı ve çocuklar da bu yüzden gelecekteki yaşantılarında yetişkinler olmak ve bu yönde roller kazanmak zorunda kalmışlardır. Bunu da okumayı öğrenerek, eğitim alarak yapmaları gerekmiştir. Böylece okullar yeniden icat edilerek, çocukluk bilhassa zorunlu kılınmıştır. Tarihsel karmaşıklıklar incelendiğinde; nerede okuryazarlık fazla değer görmüş ve okullar oluşmuşsa, orada çocukluk anlayışı sürekli gelişmiştir. Tüm bunlar, çocukların sosyal statüsünde değişime sebep olmuştur. Çocuklar minyatür yetişkinler olarak değil, biçimlenmemiş yetişkinler olarak görülmeye başlamıştır. Dolayısıyla okul, çocukluğun doğasıyla özdeşleşmiş bir şey haline gelmiştir. 16. ve 17. yüzyıllarda çocukluk, okula gitmekle alakalı şekilde tanımlanmaya başlamıştır. Çocukluk öncelikle okumanın öğrenilmesiyle başlamaktaydı. Okuyamayan ve zeka yönünden

çocuksu görülen yetişkinleri tanımlamak için çocuk sözcüğü kullanılmaktaydı. Bunların ardından çocukların giyimi de zaman içinde yetişkinlerinkinden farklılaşmıştır. 16. yy'dan sonra çocukların giyimindeki farklılık tablolarında da kendini göstermiştir. Artık çocuklar minyatür yetişkinler olarak çizilmemişlerdir. Çocukların dili de yetişkinlerin dilinden ayrılmıştır. Pediatri gibi çocukla ilgili alanlarda yazılan kitaplar artmaya başlamıştır. Ayrıca çocuk edebiyatı da oluşmaya başlamıştır. 17. yy'da kardeşlere aynı isim verilmesi geleneği ortadan kalkmış, her çocuğa tek isim verilmeye başlamıştır (Postman, 1995, s. 35-62).

Çocukluğun oluşumuyla modern aile de biçimlenmeye başlamıştır. Çocukların eğitilmesi gerekliliği, ailelerin dikkatini çocuklara yöneltmesini sağlamıştır. Ailelerin çocuklarına bakma, onları koruma, yeri geldiğinde cezalandırma, yeri geldiğinde de ödüllendirme gibi sorumluluk atfedilen türdeki davranışlarda artışlar yaşanmıştır. Ailenin, okul dışında evde de çocukların eğitime devam etmesini sağlama zorunluluğu başlamıştır. Bunlar modern dünyaya özgü çocukluğun oluşmasını sağlayan önemli olaylardır. Ancak bu olaylar farklı zamanlarda farklı şeyleri ifade etmiştir. Her ulus çok geçmeden bu yöndeki gerçekliği kendi kültürüyle harmanlamaya çalışmıştır. Böylece çocukluk, olduğu ortama bağlı olarak ekonomik, dinsel ve entelektüel görünüm kazanmıştır. Bu süreçte çocukluk fikri bazı dönemlerde zenginleştirilmiş, bazı dönemlerdeyse ihmal edilmiştir (Postman, 1995, s. 62-73).

17. yy'dan itibaren sanayileşme ile birlikte toplumsalda da önemli değişimler ortaya çıkmış ve bununla beraber çocukluk anlayışı da farklılaşmalar yaşamıştır. Bu dönemde özellikle sanayileşmenin etkisiyle yaşanan kırdan kente göç ile değişen aile yapısı, çocukluğun da değişimler yaşamasına sebep olmuştur. Değişen çocukluk temelde iki farklı biçimde görünürlük kazanmaya başlamıştır. Birincisi kırdan gelen çocuğun işçi olarak uzun çalışma saatleri ve zor şartlar altında sömürülmesi şeklindeydi. İkincisi ise zenginleşen kentli burjuva çocuklarının değerinin artmaya başlamasıdır. Bu değer artması, kentli ailelerin çocuklarının eğitime önem vermesi ve özel öğretmen tutarak gelişimlerini kontrol altına almaya çalışmalarıyla olmuştur. O dönemde özel öğretmenlik yapan Rousseau ve Locke gibi ünlü yazarlar, çocukluk ile ilgili çalışmalar yapmışlar, çocukların nasıl yetiştirilmeleri gerektiği ile ilgili ebeveynlere tavsiyeler vermişlerdir. Çocukluk ile ilgili bu dönemdeki çalışmalardan en önemlisi, ilk pedagoji eseri olarak kabul edilen "Emile ya da Çocuk Eğitimi Üzerine"

adlı çalışmadır. Bu eserde Rousseau, hayali çocuğu Emile’i çocukluğunun ilk döneminden başlayarak yetişkinliğine kadar eğitmektedir. Bir çocuğun doğal şartlarda kazanacağı davranışları anlatmaktadır. Çocuğun en iyi öğretmenin kendi doğal çevresi olduğunu savunmaktadır. Çocuğun diğer bireylerden ayrı ve özel oluşuna dikkat çekmektedir. Locke ise “Eğitim Üzerine Bazı Düşünceler” adlı eseri ortaya çıkarmıştır. Bu eserinde çocuğa doğru erdemlerin öğretilmesinin ve çocuğun yetenek ve eğilimlerinin saptanmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır. Bu gelişmeler çocukluk kavramının belirginleşmesini sağlamıştır. Bu nedenle bahsedilen dönem modern çocukluk anlayışının gelişmeye başladığı dönemdir. Bu dönemde çocuğun diğer bireylerden farklı olduğuna dair tartışmalar da bu noktada başlamıştır. Bu tartışmaların başında çocuğun eğitilmesi sorunu bulunmaktadır. Dahası bu yöndeki fikirler okulların yaygınlaşması gerektiğini öne süren fikirlerin de artmasına neden olmuştur. Bu dönemden itibaren aileler çocuklarıyla ilgili planlamalar yapmaya ve onları koruyup kollamaya özen gösteren türde tavırlar takınmaya başlamıştır. Çocuk güçsüzlüğü nedeniyle korunan, kendine ait giysileri ve oyuncakları olan, eğitim alması gereken, kabiliyetlerinin geliştirilmesi gereken bir varlık haline gelmiştir. Bu dönemde ayrıca çocuk edebiyatı gelişmeye, ailelerin iyi ve ideal çocuk yetiştirmeleri için kurslar verilmeye başlamıştır. Çocukluk ile ilgili bu gelişmelerle toplum, çocuğu ve çocukluğu daha farklı görmeye başlamıştır (Eraslan, 2019, s. 82-84).

İnal’a (2017, s. 80-82) göre, modern çocukluk düşüncesinin temelinde yatan iki önemli öge vardır. Bunlar burjuvazi tarzı yaşam ve pozitif bilimin yükselişidir. Burjuvazi, bireyselleşme temelli yeni yaşam biçimine dayalı, bilimin desteklediğı bir çocukluk fikrini kritik bir öge olarak görmektedir. Geçmişte çocukların hep var olmasına rağmen, çocukluğun sonradan icat edildiğı ve aile, okul, bilim gibi burjuvazi değerlerine göre yeniden tanımlanan kurumlar tarafından şekillendirildiğı öne sürülmektedir. Üretimin kırdan kente geçmesiyle ucuz çocuk emeğine duyulan ihtiyacın artması, emek verimliliğinin artması için zorunlu okul eğitimine başvurulması gibi gelişmelerin sonucunda ise aile yapısının değişmesi, çocuk ölüm oranlarının düşmesi, doğurganlığın azalması gibi demografik etmenler görülmektedir. Ancak modern çocukluk düşüncesi üç farklı bakış açısıyla karşılık bulmaktadır. İlki, modern çocukluk düşüncesinin iyimser bir görüş içerdiğidir. Bu görüşe göre, aile içinde ve çevrede çocuğa olan ilginin artması, çocuk istismarı ve ihmalinin yasalarca azaltılmaya çalışılması, çocuğun emek gücü olarak değil; neşe kaynağı olarak görülmesi gibi

çocukluk konusundaki iyileşme noktaları zenginleşme olarak görülmektedir. İkinci önerme, modern çocukluk düşüncesinin rasyonel bir bakış açısıyla oluşturulduğudur. 19. yy'dan sonra geleneksel uygulamalara karşı olarak ortaya çıkan bilimsel kuramlar çocukların daha iyi bir şekilde yetiştirilmelerine yönelik çabalarda bulunmaktadır. Pediatri gibi çocuğa ilişkin bazı bilim dalları geliştirilmiştir. Bu bağlamda modern çocukluk düşüncesinin bilimsel temelli olduğu iddia edilmektedir. Üçüncü önerme ise modern çocukluk düşüncesinin demokratik ilke ve değerler üzerinde yükseldiğidir. Burjuvanın eşitlikçi ve gelişimi sağlayıcı yaklaşımıyla gerçekleştirdiği çocuk hakları hareketi içindeki çocuğun gelişimi için yararlı olan düşünce ve uygulamalar, çocukluğun demokratik bir kültürün ürünü olduğunu göstermektedir.

Modern çocukluk paradigmasının en temel özelliği, çocukluğun kendine özgü bir yapısının ve yetişkinden ayrı bir kategoriye temsil ettiğinin kabul edilmesidir. Nitekim modern çocukluk anlayışının çıkış noktası, modern aile yapısının ortaya çıkmasından farklı bir noktada aranamaz. Ailenin yapısındaki değişimler çocukluğun da değişmesine sebep olmuştur. Modern çocukluk inşasının başlangıç noktası, çekirdek ailenin yaşam biçimidir. Çekirdek ailenin çocuğu algılayış şekli en temeldeki farklılıktır. Çekirdek ailede çocuk masum ve korunması gereken biri olarak algılanmaktadır. Bu algı okul, medya ve bürokrasi tarafından da her zaman desteklenmektedir (Elkind'den akt. Eraslan, 2019, s. 85-86).

Tarihsel sürece bakıldığında modern çocukluk kavramının toplum tarafından algılanılıp kabul görmesi uzunca bir zamana yayılmıştır. Çocukluk Rönesans ile birlikte bugünkü formuna özgü gelişmeler yaşamıştır. Matbaa makinesinin bulunmasından sonra çocukların eğitime verilen önem artmış, çocuklar ile ilgili yazılar yazılmaya, kitaplar basılmaya başlanmıştır. Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişle birlikte değişen aile yapısında çocuk daha fazla önemsenmeye başlamış, anne-baba ve çocuk ilişkileri değişmiş, çocuğa karşı duygusal bağ artmıştır.

Türkiye'de çocukluğun tarihinin modernleşme tarihi olduğunu söylemek mümkündür. Çocukluğun değişimi modernleşme bağlamında gerçekleşmektedir. Çocukluk modernleşirken bir yandan da geleneksel öğelerin varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Bu da modernliğe karşı bir direnme olduğunu göstermektedir. Çocukluğun modernleşmesinin etkileri eğitim alanında, oyun kültüründe ve aile içi ilişkilerde kendini göstermektedir. Türkiye'de çocukluk en az eğitim alanında, en fazla

oyun alanında modernleşmiştir. Eğitim alanında yeterince laik ve akılcı olunamadığı, bilim ve teknoloji tam anlamıyla kavranamadığı için modernleşmede geri kalmaktadır. Laikleşememiş olmak ve sanayileşmenin tam olarak gerçekleşmemesi çocukluk anlayışını da etkilemektedir. Bir yaklaşımın modernleşmeye dahil edilmesi için çocuğun bilişsel gelişimini dikkate alması gerekmektedir. Modernleşme sürecinde çocuğa yönelik akılcı planlamaların yapılamamasının sebebi çocukluğun hala duygusal bağlamda görülmesidir. Bu sorun tarih boyunca devam etmiştir (Onur, 2005, s. 527-528).

Sonuç olarak çocukluk, modern koşullara özgü toplumsal bir yaratımdır. Dolayısıyla çocukların algılanış ve tasarlanış şekli, tarihsel ve kültürel bir dönüşümü içerisinde barındırmaktadır. Modern çocukluk anlayışına göre çocukluk, yetişkinlikten tamamen farklı bir şeydir ve yetişkin yaşamının dışında tutulmalıdır. Modern çocukluk, ulusal ve kültürel farklılıklara bağlı olarak bir takım değişimler yaşasa da premodern koşullardan farklı olarak bütün toplumlarda modern toplumlara özgü dönüşümler yaşamaya devam etmektedir (Eraslan, 2019, s. 87).

Modern evrede çocukluğa bakış açısında radikal farklılaşmalar yaşanmış, geleneksel kültürlerin oluşturduğu geleneksel çocukluk olgusu değişmiş ve modern çocukluk fikri toplumun bütün kesimlerince kanıksanır olmuştur. Özellikle de modern eğitime özgü pediatrik arka plan bu bakışı toplumun tamamına yaymıştır. Ayrıca bütün bunlar yaşanırken modern çocukluk düşüncesinin ortaya çıkmasıyla, çocuğun korunması gereken özel bir varlık olduğu anlayışının baskın şekilde var olmaya başladığı görülmektedir. Modern çocukluk fikrinin oluşmasında Rönesansla başlayan Aydınlanma evresi ve Sanayileşme dönemlerinin etkili olduğu ileri sürülmektedir. Bu gelişmelere önemli düzeyde etki eden matbaanın bulunması ve yaygınlaşması sürecinin de çocukluğa bakış açısının değişmesinde oldukça etkili olduğu vurgulanmaktadır.

1.3. İnsani Bilimler ve Çocukluk

Yakın dönemde sosyal bilimlerde, çocukluk ile ilgili çalışmalara oldukça sık rastlanmaktadır. Çocukluk, başta psikoloji ve antropoloji bilimlerinin konusu olurken sosyoloji bu konuya bir süre mesafeli olmuştur. Psikoloji bu çalışma alanında uzun

yıllar kendini göstermiş, sosyoloji ise yalnızca aile konulu çalışmalarla sınırlı kalmıştır. Günümüzde ise sosyoloji bu mesafeyi kapatarak çocukluk sosyolojisi alanındaki çalışmalarıyla literatüre katkı yapmaktadır (Turmel'den akt. Işık, 2019, s. 180). Çocuklar ile ilgili yapılan psikolojik çalışmalar çocukluğa dair önemli bir bilgi birikimi oluşturmakta ve çocuğun yetişkin olma yolunda ayrı bir yaş kategorisi olarak görülmesiyle örtüşen türdendir. Ayrıca çocukların iyi bir yetişkin olabilmeleri için dikkate alınması gereken fiziksel, zihinsel ve bilişsel gelişim süreçleri de daha çok bu yönde ortaya konulan çalışmalarla olmaktadır (Işık, 2019, s. 181). Işık'ın (s. 181) aktardığına göre Toren (1996), psikolojik çalışmaların çocuğun bilişsel gelişim süreçlerinin aktif ve dönüştürülebilir şekilde olduğunu öne sürmektedir.

Aydınlanma, sanayileşme, burjuvazinin doğuşu gibi bazı tarihsel kırılmalar çocukluk tarihinde de önemli noktaları oluşturmaktadır. Burjuvazi özellikle kendi çocukları üzerinden başlayarak ayrı bir çocuk dünyası oluşturmuş ve modern devlet anlayışında çocuk, toplum için büyük önem kazanmaya başlamıştır. Bu görüşün toplumun bütün kesimine yayılması, örgün eğitimin benimsenmesiyle sağlanmıştır. Bu süreçte tıp, biyoloji, antropoloji, sosyoloji, psikoloji, pedagoji ve diğer sosyal bilimlerdeki gelişmeler toplumların çocuğa bakışını değiştirmiştir. Buna göre, 20. yy'a hakim olan modern çocukluk anlayışı şu üç temele dayanmaktadır: Çocuklar yetişkinlerden ayrı bireylerdir; çocukların yetişkinlik dönemine hazırlanmaları gerekmektedir; çocuk yetiştirme sorumluluğu yetişkinlere, aileye ve devlete aittir (Tan'dan akt. Öntaş, 2005). Çocukluk çalışmalarıyla çocuğu bir özne olarak merkeze konumlandıran alanlardan biri eğitim alanı olmuştur. Eğitim, devlet tarafından yürütülen bir sistemdir ve çocuğun eğitilmesi sorumluluğu devlet tarafından örgün eğitimle sağlanmaktadır. Çocuğa yönelik bu sorumluluk aile üzerinden yürütülmektedir. Çocuk, aile ve devlet arasında işleyen bu sistemde çocuk, eğitim bilimleri açısından büyük öneme sahiptir. Çocuk, eğitim araştırmalarına doğrudan konu edinmiştir ve eğitim araştırmaları, çocukluk çalışmalarıyla ilişkilendirilmektedir (Koru & Gündüz, 2022, s. 190).

Sosyal bilimler alanında çocuk konusundaki araştırmalar 20. yy'ın sonlarında yapılmaya başlamıştır. 1980'lerden itibaren çocuk araştırmaları yapan merkezlerin sayısı giderek artmıştır. Çocuk araştırmalarının yoğun olarak yapıldığı üç alan vardır; sosyoloji, sosyal tarih ve sosyal antropoloji. Sosyologlar çocukluk olgusundaki

değişimlere odaklanmaktadırlar. Bu değişimler sokak çocukları, siber çocuklar, çocuğa yönelik şiddet, çocuğun cinsel istismarı, çocukların madde bağımlılığı, çocuk suçluluğu, çocukların topluma kazandırılması, cinsiyet ayrımcılığı, çocuk gelin gibi birçok sorun içerikli konulardır. Sosyal tarihçiler de geçmişte yaşayan toplumlardaki hiyerarşinin alt katmanlarında yer alan insanları konu almakta ve gündelik yaşamın tarihini ortaya koymaktadırlar. Sosyal antropologlar ise daha çok çocuk oyunları, çocuk kıyafetleri, çocuk dili ve edebiyatını merkeze koyan türde çocuk kültürü üzerine yoğunlaşmışlardır (Wyness'den akt. Canatan & Yıldırım, 2013, s. 163).

Antropolojik açıdan bakıldığında aile içinde ve toplumsal yaşamda bireyleri betimleyebilmek için çocuk önemli bir araçtı. Çocukluk kültürel bir proje olarak görülmekteydi. Antropoloji çocukluk döneminin farklı şekillerde yaşandığını kanıtlamaktaydı. Antropoloji alanında çocukluğa dair çeşitli perspektifler bulunmaktaydı. Bunlardan ilki, çocukların öğrendikleri ve devam ettirdikleri bir takım gelenek ile birlikte sosyalleşmesiydi. İkincisi, çocukların kişiliklerinin, kültürel olgularının bir yansıması olmasıydı. Üçüncü görüş ise psikokültürel veya kişilik entegrasyon modeliydi. Bu modele göre bir toplumun tarihi ve ekolojisi, çocuk üzerinde psikolojik etkiler bırakan çocuk bakım pratiklerini şekillendirmekteydi. Dördüncü olarak antropologlar sosyal ortamlar, çocuk bakımı gelenekleri, kültürel ebeveynlik modelleri, bakıcıların psikolojileri gibi konularla çocukluğun uygun gelişimselliğini ele almaktaydılar (Weisner'den akt. Işık, 2019, s. 181).

Antropolojik çalışmalar üzerinde gelenekler ve kültürler belirleyici olmuştur. Toplamların kendilerine özgü yapıları içinde şekillenen çocukluk dönemlerine ait bulgular kültürlerin karşılaştırılmasına yol açmış ve diğer coğrafyaların tanınmasını sağlamıştır. Bu bağlamda antropolojinin çocukluğa dair yaklaşımlarında psikoloji etkin bir rol oynamıştır. Sosyolojik çalışmalarda da psikoloji oldukça etkili olmuştur. Sosyoloji, çocukluğun sosyalleşme sürecine odaklanmıştır. Sosyalleşme, sosyolojide çocukluk döneminin anlaşılması için kilit kavram olarak görülmüş, çocuk ancak sosyalleşme süreci dikkate alındığında anlamlı olmuştur (Işık, 2019, s. 181-182). Sosyoloji, çocukluğun farklı ve olgunlaşmış yetişkinler tarafından oluşturulduğu ile çocukların kendi dünyalarını kendilerinin oluşturduğu fikirleri olmak üzere iki uç arasında bir görünüme sahiptir. Diğer bilim alanları da çocukluğu ilgi odakları yaparak çocukluğun anlaşılmasını sağlamaya çalışmışlardır (Castenada'dan akt. Arpacı &

Düzcan, 2020, s. 134-135). Fakat 1970’lerde kreşlerin artmasıyla çocukluk konusu gelişim psikolojisi alanının dışına çıkmıştır ve çocuklar gündelik hayatın da konusu olmaya başlamışlardır. Gelişim psikolojisinin metodolojisi olan deney yöntemi, çocukları anlamada yetersiz kalmıştır. Buna bağlı olarak çocukları bilişsel, duyuşsal ve ahlaki açıdan değerlendirmekte yetersiz görülen gelişim psikolojisi, çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır. Çünkü çocuklar yalnızca yetişkinlerin davranışlarına tepki veren küçük canlılar değil, çevrelerini etkileyen aktif varlıklardır (Hammersley’den akt. Arpacı & Düzcan, 2020, s.135).

Çocuk üzerine yapılan araştırmalara bakıldığında genel olarak bu çalışmaların, “çocukluk çalışmaları” ya da “çocukluk incelemeleri” olarak ele alındığı görülmektedir. Çocukluk üzerine yapılan çalışmaların ne zaman, nerede ve nasıl başladığına dair kesin bilgiler bulunmamaktadır. Çocuğun toplum içindeki konumunu, çocuk kültürünü ve çocukluğun tarihselliğini ele alan bir çalışma olduğu için Philippe Ariés’in Çocukluğun Yüzyılları (Centuries of Childhood, 1962) adlı eseri sosyal bilimler alanında çocukluk konusunda temel eser olarak görülmektedir. Ayrıca çocuk üzerine yapılan sosyolojik çalışmaların tarihsel temelleri, hazırlık evresi olarak kabul edilebilecek daha erken bir döneme dayanmaktadır. 1920’li yıllarda Amerika’da Chicago Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nün çocuğa yönelik gerçekleştirdiği çalışmalar çocukluk sosyolojisi alanındaki araştırmalara öncülük etmiştir. Çocukluk sosyolojisi başlığı altında çocukların incelenmesiyle birlikte bu alanda araştırma ve yayınların sayısının artması, üniversitelerde çocukluk sosyolojisi derslerinin verilmeye başlaması, çocuğa yönelik yeni sosyolojik yaklaşımların oluşması, ABD ve Avrupa ülkelerinde feminist hareketlerin ortaya çıkması, çocuk haklarının genişlemesi gibi toplumsal gelişmeler görülmüştür. Böylelikle çocukluk sosyolojisinin kuramsal gelişimi sağlanmıştır (Erdoğan & Vakıf, 2020, s. 463).

Çocukluğun sosyolojisi birçok ülkedeyse 1990’larda gelişmeye başlamıştır. Çocukluk sosyolojisi 1990’lı yılların ortalarında uluslararası ağlar, konferanslar ve iş birliklerinden beslenmiştir. Sosyologlar çocukluk ile ilgili belirsizliklere dikkat çekmişler ve çocukluğu toplumun ayrılmaz bir parçası olarak sunmuşlardır. Çocukluğu toplumsal bir olgu, çocuğu da toplumsal bir varlık olarak görmüşlerdir. Çocuğa ve çocukluğa bu yeni sosyolojik bakış çocukluğun sosyolojisinin başlangıç noktası olmuştur. Bunun sonucunda çocukluk sosyolojisinin kurumsallaşmasıyla çocuğun ve

çocukluğun sosyolojideki yeri oldukça belirgin hale gelmiştir. Çocukluğun sosyolojideki yeri, erken ve yeni dönem olmak üzere iki farklı yaklaşımla ele alınmaktadır. Erken dönemde çocuklar, sosyolojik çalışmalara ara sıra dahil edilmişler ve sosyalleşme nesneleri olarak görülmüşlerdir. Bu bakış açısı Parsons'ın yapısal-ilevsel kuramında karşımıza çıkmaktadır. 1980'li yıllardan itibaren “yeni çocukluk sosyolojisi” olarak adlandırılan ve çocukların sosyolojide ayrı bir çalışma alanı olarak ele alındıkları yeni dönem başlamıştır. Yeni dönemin başlamasına alanın önde gelen isimlerinin, çocukların sosyolojide yokluklarını ve aynı zamanda sorunlu varoluşlarını sorgulamaları neden olmuştur. Çocuklara yönelik bakış açısının sorunlu olduğuna yönelik tartışmalardan hareketle çocukların sosyolojik olarak araştırılması ilgisi ortaya çıkmıştır (Dalfidan, 2020, s. 104-105). Yeni çocukluk sosyolojisi literatürde aynı zamanda “çağdaş çocukluk sosyolojisi” olarak da adlandırılmaktadır. Yeni çocukluk sosyolojisine göre çocuk toplumda aktif bir birey olarak konumlandırılmaktadır. Bu yaklaşıma göre çocukların sosyolojik açıdan incelenmeye değer varlıklar olduğunun altı çizilmektedir. Yeni çocukluk sosyolojisi, çocuk ve çocukluğa dair bilimsel anlayışın metodolojik yol haritasını çizerek kuramsal temellerinin atılmasını sağlamıştır. Genel olarak sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik ve çevresel koşullar çocukların toplumsal yaşamını etkilemektedir. Bu koşullara bağlı olarak çocukların gündelik hayatlarındaki deneyimler birbirlerinden farklı olmaktadır. Farklı deneyimler, çocukların toplumsal rol ve statülerinin de farklı olmasına yol açmaktadır. Sosyoloji bilimi, söz konusu farklılıkları gözlemleyerek değişimlerin yönünü ve içeriğini kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Çocukların değişen koşullardan nasıl etkilendiklerini ve bu koşullara bağlı olarak yaşamlarını nasıl deneyimlediklerini ele almaktadır. Bu sayede çocukluğa dair bilimselliğe katkı sağlanmaktadır (Erdoğan & Vakıf, 2020, s. 464-465).

1.4. Çocuk Bedeni ve Çocukluk: Biyopolitik Bir Yorumsama Biçimi

Olarak Çocukluk

Çocuk, uzun yıllardır masum, naif ve dahası güçsüzlüğü nedeniyle korunması gereken bir beden olarak görülmektedir. Çocuk, aile ve okul gibi kurumlar tarafından şekillendirilmektedir. Çocuğun doğasına ilişkin çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Çocuğun dünyasının anlamlandırılabilmesi için bedeninin de sosyolojik bir bakışla

değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak çocuğun dünyasını anlamlandırmak çoğunlukla bir güçlük nedenidir. Bu konu çocuğun istismarı söz konusu olduğunda oldukça karmaşık bir hal almaktadır. Sosyolojik literatürün çocukluğu ve çocuk bedenini inceleme konusu etmesi, hem çocukların anlaşılabilmesi hem de istismar ve ihmalin önüne geçilebilmesi konularına oldukça katkı sağlamaktadır.

Çocuğun kategorileştirilmesi sorunu uzun sürelerle yayılan ve halen tartışılan bir konudur. Sonunda çocukluk, modernleşmenin merkezi bir figürü olarak, ulus devletlerin de konusu haline gelmiştir. Bu nedenle çocuk bedeni, tarihsel kırılmalarla ilgili sosyolojik veriler ortaya koymaktadır. Bu kırılmalardan ilki günahkar çocuktan masum çocuğa geçiştir. Başka bir kırılma çocukların eksik yetişkinler olarak değil de geleceğin vatandaşları olarak görülmeye başlamasıdır. En önemli kırılmalardan biri de çocuk bedenine yönelik cinsellik ve ayıp düşüncelerinde yaşanan radikal kırılmadır. Bu tarihsel kırılmalarla birlikte çocuğun sınırları genişlemiş ve buna bağlı olarak da bazı zıtlıklar oluşmuştur. Yeni çocukluk sosyolojisi de çocukluğu bu zıtlıklar üzerinden ele alarak teorileştirmiştir (Arpacı & Düzcan, 2020, s. 138).

Çocuk, 18. yy'da bile hala önemli bir statü kazanamamıştı. Bu dönemde çocuk hala zihinlerde bir oyuncak veya bir makine gibi canlandırılmaktaydı. Çocuk, bebek değil de 'bez bebek' anlamına gelen 'poupart' kelimesiyle belirtilmektedir. Poupart genellikle anne ve babaların oyuncak gibi görüp sevdiği bir varlıktır. Çocuk tam bir insan değildir. Çocuk günahkar veya masum bir ruh olarak değil, ruhsuz bir oyuncak olarak görülmektedir. Çocuk denen makinede günaha yer yoktur. Çünkü bir makinenin mekanizmasında tutkular ve istekler bulunmamakta, çocuklar duygularını hapsetmekte, herhangi bir akıl yürütme eylemi gerçekleştirememektedirler. Mekanik bir şekilde anne babalarına itaat etmektedirler. Çocuk tıp ve eğitimle başka şekiller de alabilmektedir. Ancak bu dönemde çocuk doktorluğu şeklinde bir uzmanlık alanı da yoktu. Ancak 19. yy'da pediatri alanı ortaya çıkmış ve çocuk doktorları bu evrede yetişmeye başlamıştır. 18. yy'da doktorlar çocukları iyileştirme işini kadınlara bırakmışlardır. Onlara göre çocukları tedavi etmek, büyükleri tedavi etmekten daha zor görülmektedir. Çünkü yetişkin hastalar sorulan sorulara cevap vermekte, çocuklar ise konuşmamaktadır. Öyle ki topluma faydalı olabilecek bireyler olan çocuklara gerekli tedavi yapılmamakta, yok olmakta olan yaşlı bedenler iyileştirilmeye çalışılmaktadır. Sonuç olarak önceleri çocuk yeri doldurulamaz, değerli bir varlık olarak

görülmemektedir. 18. yy. öncesinde çocuk, edebiyatta da yer edinmemiştir. Şöyle ki çocuk, sıkıcı ve ele almaya değmeyen bir obje olarak görülmüştür. Genellikle edebiyatçılar çocuğu küçümsemişlerdir. Edebiyat soylulara ve burjuvaya hitap etmekte ve böylece edebiyatçılar kendi tutum ve imajlarını okuyan, tiyatroya giden egemen sınıfın önüne koymaktadırlar. Sonuçta çocuk yine anlamsız bir hiç olarak görülmektedir (Badinter, 1992, s. 57-61).

Michel Foucault'nun 'biyopolitika' kavramı merkeze konulduğunda, bedenin biyopolitik bir arka plana sahip olduğu da rahatlıkla söylenebilir niteliktedir. Kapitalizmin toplumsallaşmayı sağladığı ve bu toplumsallaşma sürecinin, bireylerin bilinçleriyle birlikte bedenlerini de biçimlendirmektedir. Bu bağlamda kapitalist toplumda bedenin ve dolayısıyla da çocuk bedeninin iktidarının, tahakküm stratejileri açısından çok önemli olduğu vurgulanmaktadır. Biyopolitika üzerinden şekillenen 'biyoiktidar' kavramı incelendiğinde, iktidarın bedenlerin yaşamını yönettiği; yani bireylerin bedenlerini kontrol altında tutma gücüne sahip olduğu görülmektedir. Biyopolitika ve biyoiktidar kavramları Foucault'nun eserlerinde yer verdiği şekliyle irdelendiğinde, çocuk bedeninin panoptik gözetimin parçası haline getirildiği de ayrıca bir vakıa niteliğindedir.

17. yy'a kadar hiç ayırım yapılmadan yaşlılar, sakatlar, çalışmayan kişiler, hayırsız evlatlar, akıl hastaları, eşcinseller hepsi birden aynı yere kapatılmaktaydılar. 18. yy. sonlarında, Fransız Devrimi ile birlikte, kapatılmalarda ayrımlar yapılmaya başlanmıştır. Suçlular hapisaneye, akıl hastaları tımarhaneye, gençler de ıslahevlerine kapatılmıştır. Başka tür bir kapatılma da serserileri çalışmaya yönlendirmek için onları fabrikalara koymak yönünde olmuştur. Büyük kapatılma daha çok kapitalist topluma özgü bir pratiktir. Bu kapatılmanın tanımını Foucault, Bentham'ın panoptikon kavramıyla ilişkilendirerek yapmaktadır. Bireylerin bir mesleğe, bir fabrikaya, bir atölyeye, bir makineye, bir üretim aygıtına ya da bir eğitim aygıtına veyahut da cezalandırıcı bir aygıtı bağlı olarak gözetim altında tutulmaları Foucault'un analizinin merkezi kurgusu niteliğindedir. Bireyler bu şekilde, bütün yaşamlarını etkileyen belirli kurallara boyun eğmeye zorlanmaktadırlar. Bağlı oldukları aygıtlarda ustabaşı, hastabakıcı, gardiyan gibi belli insanların -kadroların- gözetimi altında olmaktadır. Bu gözetimlerde kurallara uymadıkları takdirde para cezası, bedensel ve ahlaki ıslah ya da şiddete dayalı cezalarla cezalandırılmaktadırlar. Hastaneler, tımarhaneler, okullar,

yurtlar, ıslahevleri, fabrikalar, hapishaneler; bütün bu gözetim kurumları modern kapitalist toplumun işleyiş şekillerinden biri haline gelmiştir ve iktidarın toplumsal biçiminin bir parçasıdır. Bireyin bedenini ve zamanını işgücüne dönüştürmesi ve bu işgücünü kapitalizmin işlettiği üretim aygıtının hizmetine sunması iktidar sisteminin baskılamasıyla ete kemiğe bürünmektedir. Bireyler bu süreçte tüketim tarafından kuşatılmıştır. Satın aldıkları bir eşyanın ya da malın borcu içinde gün boyu çalışmaya, fazladan mesai yapmaya, iş hayatına bağlı kalmaya zorlamakta ve bu yolla da büyük kapatılmaya maruz kalmaktadırlar (Foucault, 2020, s. 104-123).

Genel olarak biyopolitika, insan yaşamını ve bedenini düzenleyen tüm fiillerin bileşkesidir. Biyopolitika toplum, beden ve ruh mühendislikleri anabilim dallarından oluşan bir fakülteye benzetilmektedir (Şentürk'ten akt. Koç, 2018, s. 208). İnsan yaşamı bazı kurallara bağlıdır. Bilgi edinmek, yiyecek edinmek, barınacak yer edinmek insanın doğduktan sonra yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli şeylerdir. Bu ihtiyaçları karşılayabilmesi için insanın toplum içinde uyumlu olması gerekmektedir. İnsan uyumlu olduğu müddetçe birtakım özgürlüklere de sahip olabilmektedir. Uyumlu olmadığı takdirde akıl hastanesi, hapishane gibi kapatma mekanizmalarına dahil edilmekte ve toplum tarafından dışlanmaktadır. Öyle ki iktidarın topluma dayattığı zorunluluklar, bireye normallikler veya anormallikler yüklemektedir. Örneğin ilk insanların doğada çıplak şekilde dolaşması normal karşılanırken günümüzde böyle bir davranışta bulunmak olumsuz tepkilerle karşılaşmaya sebep olmaktadır. Çıplak dolaşmak zamanla toplumsal düzene aykırı bir davranış haline gelmiştir. Ayrıca suçlu suçsuz ayrımı yapılmasındaki tutum da farklılaşmıştır. İnsanın yemek yemeden yaşayamayacağı bir gerçektir fakat bir insanın açlıktan ölmek üzere bile olsa, karşılığını ödemediği yiyecek edinmesi suç olarak kabul edilmektedir. Böyle bir durumda birey hapishaneye alınarak ıslah edilmektedir. Çeşitli normlara bağlı olarak gerçekleştirilen eylemler, kapatılma olgusuna işaret etmektedir. Kapatılma, biyopolitikanın ilk aşamasıdır. İktidar bedene, yaşama, bireye ve de topluma hükmetmektedir. Foucault bu durumu panoptikon benzetmesi yaparak hapishane örneğiyle açıklamaktadır. Bu örnekte mahkumlar, ne zaman izlendiklerini bilemedikleri için her an izleniyormuş gibi davranmaktadırlar. Foucault'ya göre biyopolitika bedenleri disipline ederken aynı zamanda haz ve bilgi de üretmektedir. Teknoloji ve tıbbın gelişmesiyle biyopolitika hayatın daha önemli bir parçası haline gelmiştir. Örneğin suçu önlemek için yapılan kameralar, internet her yerdedir. Yani

iktidar her yerde kendini göstermektedir. Dolayısıyla bedenler de bu iktidar mekanizmasına itaat etmek zorundadırlar. Ayrıca nüfus ve topluma yönelik uygulanan politikalar da biyopolitikanın kapsamına girmektedir (Koç, 2018, s. 209-210).

Çocuk bedeninin tarihsel sosyolojisini daha iyi anlayabilmek için cinselliğe ve bedensel pratiklerin mahremiyetine yönelik söylemlerin çocuk bedenini nasıl sorunsallaştırdığına ayrıca dikkati çekmek bir gereklilik niteliğindedir. Ortaçağ'da çocukluğun ayrı bir kategori olarak görülmemesi, çocuk bedeniyle alakalı olan 'mahremiyet' ve 'ayıp' kavramlarının yokluğuyla da ilişkilendirilmektedir. Evlerin iç düzenlemesi, çocuklara ait özel alanların olmadığını göstermekteydi. Cinsellik çocukların gözü önünde yaşanmakta ve buna dair bir 'ayıp' sınırı bulunmamaktaydı. Ancak 19. yy'da beden, cinselliğin ve mahremiyetin sınırları değişim göstermiştir. Beden ve cinsellik iktidar tarafından ele geçirilerek düzenlenmiş ve normalleştirilmiştir. İktidarın cinselliği normalleştirici teknikleri, çocuk bedenini de hedef almıştır. Foucault'un yaklaşımına göre çocuğa, anne babaları, öğretmenleri veya doktorları tarafından cinselliğe ilişkin bilgi verme, konuşma ve yorum yapmaya yönlendirme şeklinde bir strateji uygulanmalıdır. İktidar tarafından çocuk bedeni ve cinselliğinin önemli bir hedef haline getirilmesiyle cinsel normlar oluşturulmuş, sapkınlığın sınırları belirlenmiş, böylece ailenin güçlenmesi ve üremenin daha çocukluktan güvence altına alınması sağlanmıştır. 19. yy'da yaşanan bu değişim 20. yy'da da devam etmiş ve yeni çocukluk sosyolojisi çalışmaları iktidar tarafından oluşturulan çocukluğa yönelik olmuştur (Arpacı & Düzcan, 2020, s. 143-145).

1989'da Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuk bedeni evrensel olarak hukuki statü kazanmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi 18 yaşın altındaki her bireyi çocuk olarak kabul etmiş ve çocuk mahremiyetini korumaya yönelik olarak çocuk haklarını belirlemiştir. Bu haklar pek çok ülke tarafından onaylanmıştır. Bu dönemde çocuk bedenine yönelik istismar eylemi de bir insanlık utancı olarak toplumda kendini göstermiştir. Foucault perspektifinden bakıldığında bu çocuk bedenine yönelik gerçekleşen istismar, iktidarın çocuk bedenini kuşatıp normalleştirerek cinsel bir özne olarak sunmasından kaynaklanmaktadır. Çocuk bedeninin hedef haline getirilmesi aynı zamanda onu kırılganlaştırmaktadır. Çocuk bedeniyle birlikte anılan bu kırılganlık özelliği, çocuğun öznelliğine eklenmiştir. Nihayetinde çocuk bedeni kırılgan ve yararlanılabilir bir yapıya sahip olmuştur.

Çocuğun cinsellikle oluşan ilişkisi onu kendi çocukluk dünyasından uzaklaştırmaktadır. Bu durum çocuğun tehlikeli bir eşikte olduğunu göstermektedir. Tüm bunların sosyolojik olarak tartışılması önemli görülmektedir ve çocuğun korunması gereken bir özne olduğu gerçeği açığa çıkmaktadır (Arpacı & Düzcan, 2020, s. 145-146).

1.5. Refleksif Modernite ve Risk Toplumu Bağlamında Çocukluk

Modernlik, 17. yy'da Avrupa'da başlayan, zamanla bütün dünyayı etkileyen toplumsal örgütlenme ve yaşam biçimidir. Modernliğin çıkışı belirli bir zaman dilimine ve coğrafi noktaya işaret etse de modernliğin temel özellikleri kapalı kutu olarak kalmıştır. 20. yy. sonlarında bazıları, toplumu modernliğin ötesine taşıyan yeni bir döneme geçildiğini ileri sürerek bu yeni dönemi adlandırmak için 'bilgi toplumu', 'tüketim toplumu', 'sanayi toplumu', 'kapitalizm sonrası', 'postmodernlik' ve 'postmodernizm' gibi çeşitli terimler kullanmışlardır. Bu geçiş dönemini analiz etmek için yalnızca yeni terimler üretmek yeterli olmamaktadır. Bunun yerine modernliğin doğasına bakmak gerekmektedir. Postmodern döneme geçildiğini söylemek yerine modernliğin sonuçlarının daha radikal olmaya ve evrenselleşmeye başladığı başka bir döneme girildiğini söylemek daha doğru olmaktadır. Modernliğin ötesinde oluşan yeni düzen, postmodernlik olarak adlandırılan düzenden oldukça farklıdır. Modernliğin sonucunda oluşan toplumun, geleneksel toplum düzeninden farklı olarak benzersiz bir yaşam biçimi vardır. Modernlikle birlikte yaşanan değişimler, önceki dönemlere ait değişimlerden çok daha etkilidir (Giddens, 2021, s. 9-12). Geleneksel olandan kopuşu ifade eden modernite kavramı her zaman sosyoloji disiplininin konuları içerisinde yer almaktadır. Bazı kuramcılara göre modern dönem son bulduktan sonra yerini postmodern döneme bırakmıştır. Fakat Ulrich Beck, Anthony Giddens gibi düşünürler bu fikre katılmamakta, gerçekleşen değişim ve dönüşümü modernlikten kopuş olarak değerlendirmemektedirler. Beck, modernitenin kendi içindeki şiddetlenişi ile ortaya çıkan yeni toplum biçimini "risk toplumu" olarak tanımlamaktadır.

Risk kavramı dönüşlü (refleksif) modernleşme kavramıyla doğrudan bağlantılıdır. Bizatihi modernleşmenin doğurduğu tehlikeler ve emniyetsizliklerle sistemli mücadele şeklinde bir risk tanımı yapılabilir. Eski tehlikelere nazaran riskler, modernleşmenin tehdit edici kuvvetiyle ve şüpheyi küreselleştirmesiyle bağdaştırılabilecek sonuçlardır. Riskler, siyaseten dönüşlüdür (Beck, 2014, s. 25).

Bireyselleşme sarmalı, aile içinde kendini göstermektedir. Aile mesleki zorunluluklar, eğitim zorunlulukları, çocuklara dair sorumluluklar ve ev işlerinin tekdüzeliği ile sürekli bir cambazlık sahnesine dönüşmektedir. Bireyselleşme ile her an bozulabilir olan mantık evliliği ortaya çıkmış, bununla birlikte “müzakereye dayalı geçici aile”ler oluşmuştur. Hem aile içinde hem aile dışında kadın ve erkek arasındaki ilişkilerde değişiklikler yaşanmıştır. Bunlar dönüşlü (refleksif) modernleşmenin sonuçlarıdır (Beck, 2014, s. 135).

Artık refleksif hale gelen modernleşmenin temel sorunsalı ‘yoksullukla mücadele değil’. Uzunca süredir kenarda ya da karanlıkta kalan meseleler artık asıl sorunlar haline geldiler. Hatta daha öncesinde göze, kulağa ya da burna erişmeyen sorunlar giderek çözülmesi gereken asıl sorunlar haline geldiler (Beck’ten akt. Şahin, 2016, s. 52).

Bireyselleşme kişide kaygıya ve bununla beraber kendi parasını, zamanını, yaşam alanını, bedenini kontrol altında tutma isteğine sebep olmaktadır. Başka bir ifadeyle kişi bakış açısını kendi belirleyerek hayatına yön verme talebinde bulunmaktadır. Dolayısıyla geç modern birey, bireyselleşmeye yönelik yeni yaşam tarzı geliştirmiş olmaktadır (Beck, 2014, s. 141). Riskler toplumsal sınıf ayrımı yapmamakta, bütün topluluklara aynı şekilde etki edebilmektedir. Bu bakımdan riskler dünyayı kapsayacak bir güce ulaşmıştır. Aynı zamanda riskler bireyin iç dünyasını da etkilemektedir. Başka bir ifadeyle riskin etki alanı hem çok büyük hem de bireyselleşebilecek kadar küçüktür. Bu durumda bireyler, riskler karşısında tek başına mücadele etmeyi bilmek zorundadırlar. Her an tehlikeye maruz kalma olasılığı ile yaşayan risk toplumu bireyinin psikolojik ve ruhsal sorunlarla karşılaşması kaçınılmazdır. Risk toplumunun oluşturduğu kaygılı bireyler, kendilerini güvence altına alabilmek için her an farkındalığı yüksek ve bilinçli olmak zorundadırlar. Nitekim risk, bireyin yaşam tarzını ve alışkanlıklarını değiştirmektedir. Bu bağlamda risk toplumu, bireyselliği öne çıkarmaktadır. Burada risk kavramıyla ilişkili öne çıkan kavram Beck’in “refleksif modernite” kavramıdır. Beck’in bu kavramsallaştırmasına göre daha fazla bilgi, daha fazla korkuyu ve daha fazla kontrolcülüğü beraberinde getirmektedir.

Okula gitmek, kişinin kendi öğrenim hayatını seçmesi ve planlaması anlamına gelir. Eğitimli kişi kendi emek durumunu üretir ve böylece kendi sosyal biyografisini yaratır. Okullulaşma arttıkça geleneksel yönelimler, düşünme biçimleri ve yaşam tarzları yeniden şekillenerek yerlerini evrensel öğrenme ve öğretme biçimlerine, ayrıca evrensel bilgi ve dil biçimlerine bırakırlar. Süresine ve içeriğine bağlı olarak eğitim, en

azından belli bir ölçüde kendini keşfetmeyi ve derinlemesine düşünmeyi mümkün kılar. Eğitimli kişi, modernliğin koşulları ve vaatleri hakkında dönüşlü bilgiler edinir ve böylece dönüşlü (refleksif) modernleşmenin bir eyleyeni haline gelir (Beck, 2014, s. 142).

Gelenek ötesi olan ‘geç modern’ toplum istikrarı gündelik hayatın zemininden alınca ‘refleksif yaşam’ artık her yerde karşımıza çıkıyor. Sonuç ise güvensizliklerimizin gündelik olanların üzerine çöktüğü koşulları bir hayat tarzı haline getirmesi oldu. Çünkü artık ‘kuşku’ salt bir bilimsel yöntem değil, ‘bir hayat tarzı’ haline geldi. Şüphesiz kuşku her yere sirayet edince de ‘risk kültürünün’ inşası da kaçınılmaz bir son oluyor. Bu bakımdan Giddens, güvenin; en sıradan alanlarda bile aranan bir ‘koruyucu koza’ olduğunu ve bireyleri de bu hesaplarla gündelik olanı kurmaya zorlandığını iddia ediyor. Ona göre ‘geç modern evre’, ‘bir risk kültürüdür’ ve riskin belirlenmesine dair çabalarda artık gündelik hayatımızın en temel rutinlerinden birisi haline geldi (Giddens’tan akt. Şahin, 2016, s. 59-60).

Refleksif kapasite, bireyin kendi bilinci çerçevesinde toplumsal yaşantısını sürdürmesini sağlamaktadır. Geleneksel toplumda birey önce davranışı gerçekleştirmekte, sonra bu davranış üzerine düşünmekteydi. Refleksif modern birey, geleneksel bireyden farklı olarak bilincinin algılarını belirlediği şekilde yani önce bilgilerini ortaya koyarak düşünme, sonra bu bilgiler üzerinden davranışlarını belirleme şeklinde hayatını devam ettirmektedir. Böylece ne yaptığını bilen birey, eylemleriyle toplumsal yaşantıda baş aktör olmaktadır. Bu anlamda refleksif modernitenin, bireyi eylemlerini gerçekleştirirken bilinçli davranmaya yönelttiğini söylemek mümkün olmaktadır. Ayrıca toplumsal yaşamda ortaya çıkabilecek risklerin, bireyin sahip olduğu bilgi kapasitesine ve bilinç düzeyine bağlı olduğu da söylenebilmektedir.

1.5.1. Geç Modern Zamanlarda Çocukluk

Geç modern evreye dair analizler ortaya koyan düşünürler, modernleşmenin günümüzde halen devam etmekte olduğunu ve modernliğin ötesinde yeni bir döneme geçilmesinin söz konusu olmadığını ileri sürmektedirler. Onlara göre modernite, gelenekselliğe karşı çıkan bir süreç olarak değil, kendine özgü dinamiklerle tanımlanmaktadır. Refleksif modernite bu noktada önem kazanmaktadır. Beck, Giddens gibi geç modernistler, postmodernistlerin yaptığı gibi bir kopuş sürecinden bahsetmek yerine içinde bulunulan dönemi kendine özgü nitelikleriyle değerlendirmeye çalışmaktadırlar.

Geç modern dönemde özellikle cinsellik, hukuk ve eğitim alanlarında değişimler gerçekleşmiştir. Bu değişimler kadın ve erkeklerin davranışlarında da değişikliklere neden olmuştur. Oluşan yeni bilinç ile kadınlar, aile ve meslek hayatlarında daha fazla eşitlik beklentisine girmişlerdir. Erkekler ise bu beklenti karşısında aksi şekilde tutum sergilemişlerdir. Bilinçlerin artması ve eşitsizlik çelişkisi, davranışlarda da bir çelişki meydana getirmektedir. Nitekim bilincin şartları solladığı ve kimsenin bilincin saatini geriye alamayacağı rahatlıkla söylenebilmektedir. Gelecek dönemde kadınlar ve erkekler arasında uzun süreli bir çatışma olacağı öngörülmektedir. Diğer taraftan, kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik durumu modernliğin ilkeleriyle çelişmiş, refleksif modernleşme sürecinde sorun haline gelmiştir. Refleksif modernleşme sürecinde kadının ev işlerini yapma zorunluluğu ve kocasına muhtaç olma durumu şeklindeki “statü kaderi” zincirlerini parçalamıştır. Böylece ailedeki işbölümü ve kurallar değişmektedir. Cinsiyete yüklenen vasıflar ortadan kalkmakta, kadın ve erkek rolleri geleneksel biçimlerinden kurtulmaktadır. İlişkide eşlerin mesleki hareketliliği, ev işi ve çocuk bakımının bölüşülmesi, cinsellik gibi konularda kadın ve erkeğin tercih yapma seçeneği ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlar riskleri de beraberinde getirmekte, ilişkilerde çatışmaların fitilini ateşlemektedir. Örneğin çocuğun sorumluluğunun eşlerin mesleki hareketliliğiyle çakışması, kreşlerin ve esnek çalışma saatlerinin olmaması gibi sonuçlar ilişkilerdeki çatışmaları güçlendirmektedir. Ailenin gelenekselden arınmasıyla yaşanan bu çatışmalar alenen evin her bölümünde hatta çocuk odasında bile yaşanmaktadır. Yaşanan bu “cinsiyetlerarası siper savaş” sonucunda ortaya çıkan güvensizlikler, boşanmalar, mücadeleler, baskılar çocukları etkilemektedir (Beck, 2014, s. 156-160).

Her toplumda çocukluğun doğası ile ilgili farklı görüşler öne çıkabilmektedir. Ancak çocuklarla ilgili düşünceler moda ile birlikte de bir takım değişimler yaşamaktadır. Uzmanlar çocukları güçsüz, dayanıksız, küçük şeyler olarak görmekle; sevgi ve ilgiye ihtiyaç duyan, savunmasız canlılar olarak görmek arasında gidip gelmektedirler. İkinci Dünya Savaşı’ndan bu yana çocuklar doğaları açısından radikal düzeyde bir artışla kırılgan ve savunmasız olarak görülmeye başlanmıştır. Yaşanan süreç 1980’lerden sonra ise çocukların doğdukları andan itibaren savunmasız ve risk altında olan canlılar olduğu inancını toplumsalın her yerinde yaymış ve genel kabul noktasına çekmiştir. Uzmanların çocukların esneklikleri hakkındaki fikirleri değişmiştir. Çocukların olumsuz olaylarla baş edemeyeceklerini ve bu olayların

yaşattığı travmaların altından kalkamayacaklarını düşünmektedirler. Bununla birlikte toplum da çocukların esnekliklerine olan inancını kaybetmiştir. Örneğin artık fiziksel yaralanma çocuklar için büyümenin bir parçası olarak kabul edilmemektedir. Çocukların düşmesi, yaralanması büyük felaket olarak gösterilmektedir. Ancak kazalar hayatın bir gerçeğidir ve çocukların fiziksel yaralanmasını tamamen engellemek mümkün değildir. Çocuğun yaralanma riski, ona çevresini tanıma imkanı vermekte ve gelişimini etkilemektedir. Çocuk bir denge mücadelesi verirken düşmezse, fiziksel bir beceri göstermiş olmakta ve yeni bir tecrübe kazanmaktadır. Böylece kendine güveni artmaktadır. Bu yüzden bazı durumlarda çocukların sınırlarını zorlamasına izin vermek gerekmektedir. Tutkusunu engellemek de çocuk için risk oluşturmaktadır (Furedi, 2013, s. 85-88).

Çocukluk, 20. yy'ın ikinci yarısından sonra yeni bir araştırma alanı olmuştur. Bu yüzyıl çocukluğu hem oluşturan, önemseyen hem de tüketen, yok eden bir dönem olarak tarihte yer edinmiştir. 20. yy. çocuk yüzyılı olarak görülmektedir. 1989'da kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuğa yönelik gelişmeler bu yüzyılda gerçekleşmiştir. Fakat bu gelişmelere rağmen çocukların istismar ve ihmale uğramalarına engel olunamamıştır. Çocukların istismar ve ihmale uğramaları en modern toplumlarda bile yaşanmaktadır. Dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar çocuklar tüketim nesnesi olmaktan, sömürülmekten kurtulamamışlardır. Çocuk Hakları Sözleşmesi ile devam eden modern çocukluk süreci ile çocuk hala bir özne olamamış, nesne olarak kalmıştır. Oysa bugün artık çocuk merkezli ve çocuk katılımlı bir sürece ihtiyaç duyulmaktadır (Akbaş & Topçuoğlu, 2009, s. 101-102).

Çocukla ilgilenen birçok bilim dalı çocukluğun bir süreç olduğu, sabit ve değişmez olmadığı üzerinde durmaktadır. Birçok bilim insanı çocukluğun kendine özgü özellikleri olduğunu ve çocukların, yetişkinlerin dünyasından ayrılması gerektiğini savunmaktadır. 20. yy'da "korunmuş çocukluk" olgusu ortaya konulmuştur. Bu anlayışa göre çocukları yetişkinlerin dünyasından uzak tutmak, korumak gereklidir. Ancak bu anlayış nihayetinde "kurumsallaşmış çocukluğu" doğurmuştur. Postman'ın da "çocukluğun yok oluşu" diye adlandırdığı bu durum çocukların gerçek dünyayı sadece yetişkinlerden, çevreden ve medyadan tanınması durumudur. Ayrıca çocukluk kendine özgü dönüm noktalarına sahiptir, zaman geçse de başladığı yere geri dönebilmektedir. Öyle ki, geçmişte yetişkinlikle iç içe olan

çocukluk, bir dönem ayrıldığı halde, sonra tekrar birleşmektedir. Korunmuş, kurumsallaştırılmış çocukluk şimdi de “yetişkinleştirilmiştir”. Bunun kanıtı olarak günümüzde çocuklar ile yetişkinlerin giyim tarzlarının, yiyecek tercihlerinin, eğlence anlayışlarının birbirine çok yakın olmasıdır. Bunlara ek olarak eskiden sadece yetişkinlerin dünyasında olan alkol, uyuşturucu, şiddet, cinsel ilişki gibi şeyler artık çocukların da yaşadıkları arasındadır. Ayrıca anne baba ve çocuk arasındaki ilişkiye bağlı roller tersine dönmektedir. Çocuklar daha fazla başarı elde etmeye zorlanmaktadır. Çocukların çocuk olmaya, oyun oynamaya fırsatı ve zamanı kalmamaktadır (Onur, 2005, s. 39-40).

Yeni çocukluk sosyolojisi ile birlikte çocuk olmanın ne demek olduğunu anlamaya çalışmak, çocukların diğer bireylerle olan ilişkilerini incelemek, çocukların toplumsal hayatta oluşturdukları yeri sorgulamak gibi anlayışlar söz konusu olmuştur (Hammersley’den akt. Erdoğan ve Vakıf, 2020: 468). Yeni çocukluk sosyolojisine göre çocukluğun karakterini belirleyen şey farklılıklardır ve evrensel bir çocukluk anlayışı bulunmamaktadır. Çocukluk deneyimleri yaş, gelişim dönemleri gibi biyolojik faktörlere bağlı olmadan zamansal ve mekansal farklılıklar ile belirlenmektedir. Çocukların ihtiyaçları, ilgileri, beklentileri, yetişkinlerden farklı olmaktadır (Güçlü, 2016, s. 8).

Geç modern evrede oluşan yeni bilinç ile birlikte çocuğa bakış açısı değişmiş, çocuk önemli bir değer kazanmıştır. 20. yy’da çocuk artık aile ve toplum hayatının merkezinde yerini almıştır. En az aile kadar devlet de çocuğun refahını sağlamada sorumlu görülmektedir. Çocuğun eğitim, sağlık, güvenlik gibi ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik yasalar çıkartılmıştır. Bireylerin artan refleksivitelere bağlı olarak çocuğun yaşam standartları artmıştır. Fakat çocuğun önemi ve değeri arttıkça onu bekleyen riskler de artmaktadır. Refleksif modernleşmenin getirisi olarak gündelik hayatta herkesin korkuları olmaktadır ve ‘risk’ kelimesine sık sık rastlanmaktadır. Risk faktörünün oluşturduğu yeni toplumsal düzeni en kolay benimseyenler de çocuklar olmaktadır. Aynı zamanda çocuklar bu düzenin taşıyıcılarıdır. Bu sebeple risk toplumunda çocukların sosyal yapıdaki konumları, toplumsal yaşamda kurduğu ilişkiler ve risklerin çocukların yaşamına etkileri incelenmesi gereken önemli noktalar.

1.5.2. Korku Kültürü ve  ocukluk: Paranoyak Anne Babalık

Geç modern evreye özgü risk toplumunda, risk faktörlerinin bireyin yaşamını nasıl etkilediği önemli bir inceleme konusudur. Bu inceleme çerçevesinde Frank Furedi'nin 'korku kültürü' kavramı temel alınabilecek kavramlardandır. Bu kavram ile Furedi ortaya çıkan yeni toplumsal koşulların etkisiyle tehlikelerin insanları korku, kaygı, güvensizlik gibi duygularla birlikte yaşamaya mecbur kıldığını anlatmaktadır. Ya ananlar gündelik hayatın korku kültürüne özgü dönüşümler yaşadığını ortaya koyan t r dendir. Ortaya çıkan radikal düzeydeki korku kültürünün çocuğun yaşamına da etkileri bulunmaktadır. Bu etkilerin analiz edilmesi için korku, kaygı, güvensizlik gibi unsurların risk söylemiyle birlikte ele alınması incelemelerimiz açısından daha kapsamlı yönde çıktılar sunabilecek t r dendir.

Korku, insanın beklenmedik ve öngörülemez bir durumla kar ıla ması halinde zihn n yoğunlaşmasına neden olan mekanizmadır. Kişisel deneyimler, insanın hayal gücünü ve korkularını biçimlendirmektedir. Fakat korkular yalnızca kişisel deneyimlerden kaynaklanmamaktadır. Korku kültürünün oluşmasında insanın gündelik hayatını tehdit eden g  lerin olduğu inancının da etkisi bulunmaktadır. Uzmanlara göre mevcut risklerin yanı sıra teoride mümkün olan risklerin de ortaya çıkması olası görülmektedir. Her an her türlü risk mümkün g r ld ğu için herhangi bir teknolojik gelişme, bir ilaç ya da gıda maddesi insanlarda korku, huzursuzluk veya paniğe neden olmaktadır. Ayrıca insan ilişkilerinde de korku ve panik yaşanmaktadır. Çevresel ve teknolojik konularda yaşanan korku ve panikleri ortaya çıkaran dinamiklerle, çocukların güvenliği konusunda yaşanan korku ve paranoayı oluşturan dinamikler aynı olmaktadır (Furedi, 2017, s. 8-9).  evre kirliliği konusunda yaşanan kaygı gibi, bireyin kirlenmesi veya taciz konularındaki kaygı da aynı oranda önemli bir yer tutmaktadır. Risk patlaması sürecinde taciz algısı yaygınlaşmış ve bireyler bu konuda oldukça ihtiyatlı yaşayan kişiler haline gelmiştir. Bu durum herkesi potansiyel bir tacizci ya da kurban olarak görülmeye kadar ilerlemiş durumdadır. Böylece toplumda güvensizlik duygusu hakim hale gelmekte ve bunun etkisiyle de gündelik hayatta sapkınların sürekli kendilerine kurban aradığı fikri insanlar için genel kabul noktasına eri mi  durumdadır. Bu da doğal olarak herkesi birbirinden Şüphe eder hale getirmektedir. Anne babalar bakıcılara, hatta öğretmenlere karşı kuşku hissetmekte; öğretmenler de anne babaların tamamen masum olmadığını düşünmektedirler. Bu

kuşku hissi artan bir ivmeyle akrabalara ve komşulara da yöneltilmektedir. Sosyalleşme süreci karşılıklı korku ve güvensizlik temelinde ilerlemektedir. Taciz kaygısının rutinleştirilmesiyle birlikte özellikle çocuklar söz konusu olduğunda, insan davranışlarında görülen en küçük şüphe bile sapkınlık şeklinde yorumlanmaktadır. Taciz algısının normalleştirilmesi ve süreklilik kazanmasının temelinde insan ilişkilerinin doğası gereği riskli olduğu düşüncesi bulunmaktadır. Bu düşünceyle çocuk ve kadınlar başta olmak üzere herkesin taciz riskiyle karşı karşıya olduğuna inanılmaktadır (Furedi, 2017, s. 114-121).

Gündelik hayatta birçok insan ilişkisi doğal halinden koparılarak, güvenlik kaygısı etrafında yeniden yapılandırılmaktadır. Bu kaygı sonucunda doktorlar hastalarına, öğretmenler öğrencilerine, anne babalar çocuklarına yabancılaşmaktadır. İçinde yaşanan toplum saldırgan ve vahşi görülerek, çocukların bu toplum yüzünden giderek daha az olumlu davranışta bulundukları ileri sürülmektedir. Toplumda karşılaşılan yabancı insanların tehlikeli olduğu ve bu insanlara karşı takınılacak en doğru tavrın 'ihtiyatlılık ilkesi' olduğu vurgulanmaktadır. İhtiyatlılığın en yoğun etkisi ise çocuklarda görülmektedir. Çocukluk, hayatın en tehlikeli dönemi olarak görülmekte ve çocukların güvenliği sürekli tartışma konusu olmaktadır. Çocukların güvenliğiyle ilgili kaygılar çocuk yaşamında değişikliklere neden olmaktadır. Çocukların arkadaşlarıyla ya da okula gidip gelirken bile yalnız bırakılmaması gerektiği düşünülmektedir. Bu düşünceyle çocukların dışarıda gezinme, birbiriyle oynama özgürlükleri dahi birer sorun olarak algılanmaktadır. Eskiden denetim altında olmayan çocuk faaliyetlerinin en doğal olanı dahi artık bir risk faktörü olarak görülmektedir. Çocuklarını gözetlemeyen ya da bu konuda taviz veren anne babalar sorumsuz olmakla suçlanmaktadır. Çocukları gözetlemek, denetlemek korumakla özdeşleştirilmektedir. Ancak çocuğun aşırı derecede kısıtlanması, sağlığı açısından ve sosyal gelişmesi açısından oldukça önemli sorunlara neden olabilmektedir. Nitekim bu koşullara özgü bir sonuç olarak çocuklardaki durağan yaşamın sonucunda obezite eğiliminin arttığı görülmektedir. Denetim altında olan çocuklar karakterlerinin şekillenmesi açısından olumsuz etkilenmekte, arkadaş ortamlarında bazı sosyal beceriler kazanmaktan geri kalmaktadırlar. Çocukların yanlışlar yapıp bunlardan ders çıkararak doğruları öğrenmesine izin verilmemektedir. Çocuğun girişim yeteneğine ve potansiyel gelişimine büyük zarar verilmektedir. Oyun oynama, hayal kurma gibi macera duygusunun gelişmesini sağlayan faaliyetleri durdurmak, çocuğun toplumsal

hayatta ilerlemesine engel olmaktadır. Sürekli yetişkin denetimi altında olan çocuk, gündelik hayatta karşısına çıkan olumsuzluklarla tek başına mücadele edemeyecek duruma düşmektedir. Bu durum çocukta çaresizlik ve başkalarına bağımlılık duygularının artmasına, buna bağlı olarak da çocuğun olgunlaşamamasına yol açmaktadır. Böylece çocuklar kendi davranışlarının sorumluluğunu alabilecekleri aşamaya gelmekte gecikmektedirler (Furedi, 2017, s. 165-171).

Zamanımızın çocuk yetiştirme tarzı, çocuklar için neyin iyi neyin kötü olduğuna karar vermeye çalışırken kendi düşüncelerine güvenmeyen ebeveynlerden oluşmaktadır. Artık ebeveynler kaygı düzeyleri yüksek, endişeli ve paranoyak bireylerdir. ‘Ebeveyn paranoyası’ güvensizliğe ve daha fazla güvenlik arzusuna neden olmaktadır. Bu durum sonucunda kaygılı ebeveynleri hedef alan ticari sektör piyasaları oluşmaktadır. Çocuk güvenliği için tasarlanan teknolojik araçların paranoyak ebeveynlerin korkularını yatıştırması beklenmektedir. Kaygılı ebeveynler bütün çocuk güvenlik ürünlerini satın almakta, çocuklarını kontrol edebilmek için bütün önlemleri kullanmaktadırlar. Fakat teknolojik aletler ve çocukların gözetlenmesi ebeveyn paranoyası için tam anlamıyla bir çözüm değildir. Gözetim, ebeveyn kaygılarını yatıştırmaktan çok arttırmaktadır. Sürekli gözetleyen ebeveyn bunu yapamadığı anda kendisini suçlu ve sorumsuz hissetmektedir. Gözetim, günün her saati mümkün olamayacağı için gözetleme baskısı ebeveynde gerginlik yaratarak paranoyayı güçlendirmektedir. Ebeveynler çocuklarını gözetleyebilmek için onların zamanlarını organize etmektedirler. Bu amaçla onları okula, okul sonrası bakıma ya da başka aktivitelere götürmektedirler. Çocuklarını gözetlemeden dışarıda ya da evde tek başına bırakan anne babalar sorumsuz ve ihmalkar olmakla suçlanmaktadır. İyi anne baba olma, artık çocukların aktivitelerini gözetleyerek onlara her anlarında refakat etmekle özdeşleştirilmektedir. Eskiden çocukların aktiviteleri oyun olarak görülürken şimdi ise gözetlenmeyen aktiviteler risk olarak tanımlanmaktadır. Oysa çocukların bir yetişkin tarafından gözetlenmeden, kendi sınırlarını test edebildikleri aktiviteler onların gelişimi için çok önemlidir. Çocukların kendi kendilerine kararlar almalarına, hatalar yapıp bunlardan ders çıkarmalarına izin verilmelidir (Furedi, 2013, s. 28-39).

Geç modern dönemde oluşan risk toplumu, sanayi toplumunun sonuçlarının oluşturduğu küresel tehlikeleri ifade etmektedir. Risk ve tehlikeler küresel ölçekte olunca, etkileri de sınıfsal, bölgesel sınırlandırmaların ötesinde olmaktadır. Risklerin

bu denli güçlenmesi, risklerden sakınmayı imkansız hale getirmektedir. Sınıflar risklerden kaçınmak için kendilerine özgü kaçış rotaları oluştursa da bunların işe yaramadığı açıkça görülmektedir. Ancak yememek, içmemek ve nefes almamakla risklerden korunmak mümkündür. Bu durumda risklerin demokratik, ondan kaçış stratejilerinin sınıfsal olduğu söylenebilmektedir (Beck, 2014, s. 49). Beck'in bu analizlerinden yola çıkarak risk ve korku söylemlerinin toplumsal sınıf, cinsiyet gibi değişkenlere bağlı olmadığı ve bütün topluluklara aynı şekilde etki edebildiği söylenebilmektedir. Ancak risklerden kaçınma, onlara karşı önlem alma şekilleri bireylerin refleksif kapasitesine bağlı olarak değişmektedir.

Risk ve korku söylemlerinin çocukluk anlayışını ve çocuk yetiştirme pratiklerini de değiştirdiği görülmektedir. Ebeveynlerin çocuklarını tehlikelerden korumak için başvurdukları yönelimler birbirinden farklı olmaktadır. Refleksif kapasitesi yüksek ebeveynlerin kaygı düzeyi daha fazla olmakta, refleksif kapasitesi düşük ailelerde kaygı oranı düşebilmektedir. Anne baba davranışları bunlara bağlı olarak şekillenebilmektedir.

Bu bölümde tarihsel süreç içerisinde çocukluğun dönüşümüne dair literatür taraması yapılmıştır. Çocukluk fikrinin oluşmasına kadar yaşanan değişim ve dönüşümler ele alınmıştır. Geleneksel dönemdeki çocukluk ile modern zamanlardaki çocukluk algısı arasındaki farklılıklar irdelenmiştir. Geç modern dönemde farklı refleksif kapasitelerin oluşmasıyla çocukluğa bakış açısının nasıl değiştiği üzerinde durulmuştur. Çocukluk farklı insani bilimler çerçevesinde ele alınarak değerlendirilmiştir. Çocukluk farklı düşünürler ve onların temel kavramları bağlamında incelenerek çalışmayla ilişkili noktalarının vurgusunun yapılmasıyla araştırmaya katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bölüm araştırmanın perspektifini yönlendirecek ve çalışmanın merkez noktasına zenginlik katacak nitelikte olması yönüyle önemlidir.

2. ÇOCUKLUK VE ÇOCUK İSTİSMARI

İstismar bugün geline haliyle dikkate alındığında, çocuğun hayatında her yerde karşısına çıkabilecek türden bir olgu niteliğine bürünmüş durumdadır. Bu durum ailede, dışarıda, okulda, bulunduğu her alanda karşılaşılabilen türdendir. Çocukların yetişkinlere göre daha savunmasız oluşları, onların maruz kaldıkları kötü muameleleri ifade etmede yaşadıkları güçlük, çevreleri tarafından kısıtlanmaları gibi etkenler istismar edilmelerine neden olan bazı belirgin etkenlerdir. İstismarın, çocukların duygu durumları dikkate alındığında uzun dönem olumsuz etkilerinin olduğunu söyleyebilmek de mümkündür. Geçmiş yaşantılarında ve bilhassa çocukluk döneminde istismara uğramış kişiler yaşamları boyunca üstesinden gelebilmenin güç olduğu psikolojik ve fiziksel sorunlar yaşamaktadırlar.

Çocuk istismarı genel olarak bir yetişkinin bir çocuğa kötü davranması anlamında kullanılmaktadır. İstismar; fiziksel, duygusal ve cinsel şekilde olabileceği gibi bu üç şeklin bir arada olduğu bir durum da olabilmektedir. Ayrıca bir ya da birden fazla kişi tarafından, aile içinde ya da dışında, herkesin gözü önünde ya da baş başayken uygulanabilmektedir. Çocuk istismarı çoğunlukla ağır duygusal ve psikolojik zararlara yol açmaktadır. Yaygın olarak, saldırganların kurbanlara yaptıkları baskı nedeniyle olaylar gizli kalmaktadır. Geniş anlamıyla çocuk istismarı, farklı yaş grupları arasında gerçekleşen, gücün kötüye kullanılması durumunu ifade etmektedir. Tanımlanma şekilleri farklılıklar gösterse de yüzyıllardan beri yukarıda bahsi geçen türde çocuk istismarına her dönemde şahit olunmuştur (Marshall, 1999, s. 118-119).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde daha geniş bir şekilde ele alınan istismar, birinin niyetini kötüye kullanma, sömürme olarak tanımlanmaktadır. İhmal ise, gereken ilgiyi göstermeme, boşlama, savsaklama, önem vermeme şeklindedir. İngiltere'de çocuk istismarı ve ihmali karşılığı olarak 'child abuse and neglect' sık kullanılmaktadır. 'Abuse' sözcüğünün yerine kullanılan kelimeler örseleme, kötü muamele veya istismardır. 'Child abuse' terimine Türkçe karşılık bulmakta yaşanan sorunla beraber, 'çocuk istismarı' kavramına evrensel bir tanım bulmak da önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tanım karmaşası toplumsal, kültürel değerlerden ve konunun disiplinler arası özelliğinden kaynaklanmaktadır (Kocaer, 2006, s. 15). Çocuk istismarı farklı disiplinler tarafından ele alınabilecek bir konudur ve tanımlar farklı uzman grupları tarafından farklı amaçlar için kullanılmaktadır. Tanımın, çocuğun üzerindeki

zarara mı yoksa çocuğun bakımından sorumlu kişinin davranışlarına mı odaklanılarak oluşturulacağı konusunda fikir ayrılıkları, yaralanma kriteri koymanın oldukça güç olmasına rağmen çocuk üzerindeki zararların istismar tanımlarında kullanılması, tanımın dar ya da geniş olmasıyla ilgili fikir birliğinin sağlanamamış olması çocuk istismarının tanımlanmasında karşılaşılan güçlüklerden bazılarıdır. Ayrıca çocuk istismarının hangi alt kategorileri içerdiği tam olarak bilinmemektedir. Yaşa ve gelişim düzeylerine uygun tanımlarının nasıl yapılacağı üzerine düşünülmektedir. Tanımlama yapılırken eylemi gerçekleştiren kişinin niyetinin tanımlamaya katılıp katılamayacağına ilişkin fikir birliği sağlanamamıştır. Bütün bunlarla birlikte toplumsal ve kültürel değerlerin de tanımlamada rol oynaması karmaşaya neden olmaktadır. Toplumsal ve kültürel açıdan bakıldığında bir toplumda istismar olarak görülen bir durumun başka bir toplumda istismar olarak nitelendirilmediği görülmektedir. Toplumsal ve kültürel değerleri aşan evrensel bir tanımlamanın mı yoksa tarihe ve kültüre bağlı şekilde tanımlama yapılmasının mı daha doğru olacağı bir tartışma konusu olarak varlığını sürdürmektedir. Bu veriler ışığında bakıldığında çocuk istismarının evrensel bir tanımının olmadığı görülmektedir. Her toplumun normlarının belirlediği istismar tanımları olabilmektedir. Bu bakış açıları arasında sağlam bir denge oluşturulamamaktadır. Zaman zaman farklı açılardan bakarak bu bakış açılarını birbirleriyle tamamlamaya çalışmak yararlı olabilmektedir (İşmen, 2004, s. 207-208).

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre çocuk istismarı ve ihmali, 18 yaş altındaki bireylerin sağlığını, hayatta kalmasını, gelişimini, onurunu ya da sorumluluk ve güven duygusunu olumsuz etkileyen fiziksel, duygusal, cinsel istismar, ihmal veya başka türlü bir sömürüyü içeren bütün kötü davranışlardır. Çocuklara yapılan kötü davranış, onları hayatları boyunca etkileyen bir sorundur. Bu sorun, incelenmesi zor ve karmaşıktır. Soruna yönelik tahminler çocuklara yapılan kötü davranış tanımlarına, incelenen çocuğa yapılan kötü davranış türüne, resmi istatistiklerin kapsamına, uygulanan anketlerin kalitesine ve ülkelere bağlı olarak değişmektedir (Dünya Sağlık Örgütü(WHO)-Haber Odası-Çocuk Kötü Muamelesi, 2022).

Çocuk ihmali ise; çocuğa bakan kişilerin sorumluluklarını yerine getirmemesi, çocuğun temel ya da duygusal ihtiyaçlarını karşılamaması, fiziksel ya da sosyal yönden gerekli ilgiyi göstermemesi şeklinde tanımlanmaktadır. İhmal kişiden kişiye, kültürden kültüre değiştiği için tanımlanması güç bir kavramdır. Ebeveynler istismar

ve ihmalin sınırlarını tam olarak belirleyememektedirler. Bazı anne babaların çocuklarını dövme, aşağılamakta kendilerini haklı buldukları görülmektedir. Çocuğun ihmal edilmesi gelişim sorunları yaşamasına neden olmaktadır (Şenol-Durak & Durak, 2017, s. 131).

Ortaçağ'da çocukluk anlayışının belirlenmesinde dini ritüeller etkili olmaktadır. Çocuk işe yaramaz, köle olarak nitelenmekte; hor görülmekteydi. Dönemin çocuk algısına genel olarak olumsuz düşünceler hakimdi. Ancak dönemin yetişkinleri bu olumsuzluğun farkında değillerdi. Bu dönemde çocuklara yapılan kötü muameleler, değersizleştirmeler sorun olarak görülmüyordu. Ortaçağ'dan sonra modernizmin öncülüğünde değişen toplumsal düzen çocukluk anlayışını da değiştirmiştir. Çocukluk fikrinin modern bir keşif olduğunu söylemek mümkündür. Çocukluk anlayışının değişmesiyle çocuğa karşı takınılan olumsuz tutumlar sorunlu olarak görülmeye başlanmıştır. Modern toplum anlayışıyla çocuk sağlığı, çocuk pedagojisi ve çocuk eğitimi önemsenmeye başlanmıştır.

Geç modern dönemde oluşan yeni bilinç ile çocuğa farklı anlamlar yüklenmektedir. Çocuğun fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimi için toplumda yeni bir anlayışın hakimiyeti sağlanmaya çalışılmaktadır. Irk, dil, kültür ayırmadan bütün çocukları sağlıklı şekilde yetiştirebilmek için genel geçer ilkeler belirlenmeye çalışılmaktadır. Nitekim geç modern dönemde oluşan yeni refleksif kapasiteli aileler farklı bir çocuk yetiştirme ideali kazanmıştır. Ayrıca bu ailelerde, yaşanan koşullara bağlı olarak risk faktörünün etkisiyle çocuklarının maruz kalabileceğini düşündükleri herhangi bir istismardan dolayı kuşku, korku, endişe duyguları hakim olmaktadır. Bununla birlikte farklı refleksif kapasitelere sahip ailelerin istismar algısı da farklı olabilmektedir. Bireyin eğitim ve sosyo-ekonomik seviyesi, sosyal/kültürel sermayesinin farklılığı gibi durumlar bireyde olguları farklı yorumlama nedeni olabilmektedir. Bu nedenle birey çocuğu da farklı görebilmekte ve ona farklı anlamlar yükleyebilmektedir. Bu da bireyin istismarı farklı algılama nedeni olmaktadır.

2.1. Çocuk İstismarının Tarihçesi

Çocuk istismarına dair ilk tıbbi tanımlama 1860'da Fransız Adli Tıp Profesörü Ambres Tardieu tarafından yapılmıştır. Tardieu dövülerek öldürülen 32 çocukla ilgili

bir çalışma yayınlamıştır. Literatürdeki ilk tanımlama yapılmadan önce Victor Hugo ve Charles Dickens'in romanlarında çocuk istismarını anlattıkları görülmektedir. 1883 yılında İngiltere'de "Çocuklara Kabalığın Önlenmesi Derneği" kurulmuştur (Kocaer, 2006, s. 15-16). 1896 yılında Freud, Viyana'da Psikiyatri ve Nöroloji Topluluğu'na hastalarının çocukluklarında maruz kaldıkları sarkıntılıkları ortaya koyduğu bir rapor sunarak cinsel istismarın üzerindeki örtüyü aralamıştır. Freud çocuklukta yaşanan bu sarkıntılıkların yetişkinlikte nevroz davranışlara neden olduğunu düşünmektedir. Bu fikriyle birçok eleştiri ve itiraz almıştır (Çelik, 2019, s. 7-8). 1946'da John Caffey adında bir radyolojist tarafından kemik kırıkları olan ve subdural hematom saptanan çocuklar üzerinden Caffey Sendromu tanımlaması yapılmıştır. Daha sonra 1953 'te Silverman, istismara uğramış çocuktaki metafizyel kırıkları tarif etmiştir. Çocuk istismarı ile ilgili dönüm noktası 1962 yılında Henry Kempe'nin 'Hırpalanmış Çocuk Sendromu' kavramını ortaya atmasıdır. Kempe, çocuk istismarı ve ihmali anne babaların ya da çocuğa bakmakla sorumlu kişilerin eylemlerine bağlı olarak gerçekleşen, çocukların gelişimlerini engelleyen kaza dışındaki yaralanmaları şeklinde tanımlamaktadır (Kocaer, 2006, s. 16).

1974 yılında ABD'de Hırpalanmış Çocukları Koruma ve Tedavi Etme Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunun çıkarılmasıyla istismara uğrayan çocukların tedavileri ve korunmaları için bir fon ayrılmıştır. 1977'de Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmali Önleme Derneği (ISPCAN) kurulmuştur. Bu dernek kendini çocuk istismarı ve ihmali engellemeye adanmış uzmanların bir arada olduğu uluslararası tek oluşumdur. ISPCAN üyeleri; doktorlar, psikiyatristler, psikologlar, hemşireler, hakimler, avukatlar, sosyal çalışmacılar, öğretmenler, sivil toplum örgütleri, din görevlileridir (Cesur-Yılmaz, 2018, s. 9-10). 1980'li yıllarda çocuk istismarı sorununa yönelik farkındalık artmıştır. Bununla beraber konuyla ilgili farklı tanımlar yapılmaya başlanmış, her alan konuyu kendi çerçevesinden bakarak yorumlamıştır. Ortak bir tanımın oluşturulabilmesi için 1985'te Dünya Sağlık Örgütü harekete geçmiştir. Başkanlığını Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın yaptığı, konunun uzmanlarının katıldığı bir toplantı yapılmış ve DSÖ'nün çocuk istismarı tanımı yayınlanmıştır. 1989 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de çocuğun her türlü istismar ve ihmalden korunması gerektiği vurgulanmıştır (Çelik, 2019, s. 8-9).

Türkiye’de çocuk istismarı ile ilgili çalışmalar 1980’lerde başlamıştır. Bu çalışmalar ilk olarak sosyal çalışmacılar ve hukukçular tarafından yapılmıştır. Konuyla ilgili ilk araştırmalardan biri Bilir ve arkadaşları tarafından Türkiye’de 8 ilde 4-12 yaşları arasındaki 16100 çocukta fiziksel istismar sıklığını belirlemek için yapılan çalışmadır (Geçkil’den akt. Çelik, 2019, s. 9). Bu yöndeki akademik çalışmalardan önce Kurtuluş Savaşı sırasında yetim kalan çocukların korunması ve yetiştirilmesi için 1921’de Himaye-i Etfal Cemiyeti adıyla kurulmuş, şimdiki adı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olan kurum, çocukların korunması amacına hizmet eden ilk kurumdur. Himaye-i Etfal Cemiyeti 1981’de feshedilerek görevleri Sağlık Bakanlığı’na devredilmiş, 1991’de de Başbakanlık’a bağlanmıştır. Dağınık haldeki çocuk koruma hizmetlerinin tek elde toplanması amacıyla 1983’te Sosyal Hizmetler Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun kapsamında korunmaya ihtiyacı olan çocuklara sağlanan hizmetler tek kurum sorumluluğunda yürütülmüştür (Cesur-Yılmaz, 2018, s. 10).

1988 yılında çocukların sağlıklı bir biçimde yetişmesini sağlamak ve fiziksel, duygusal, cinsel istismarını önlemek amacıyla Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği kurulmuştur. CİİÖDER, çocuk istismarı ve ihmalini önleme konusunda kamuoyu oluşturmak için çalışmakta olup uzmanlara yönelik kongre, konferans, seminer vb. toplantılar düzenlemekte, aile ve çocuklara yönelik de eğitim çalışmaları sürdürmektedir. Bu dernek 2006 yılında, aynı amaçla kurulmuş olan Uluslararası Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği’nin (ISPCAN) Türkiye partneri olarak kabul edilmiştir. Ayrıca 2012 yılında 19. ISPCAN Uluslararası Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Kongresi’nin ev sahipliğini yapmıştır (Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği-CİİÖDER, 2022). 1991 yılında Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği (ÇİKORED) kurulmuştur. Bu dernek alan çalışmalarına öncelik veren, akademik çalışmalarda bulunan ve toplumu bilinçlendirmeye çalışan bir sivil toplum örgütüdür. Çocuk istismarı ve ihmal konusunda farkındalığın artmasıyla çocuk koruma birimleri de kurulmaya başlamıştır. Türkiye’de kurulan ilk çocuk koruma birimi 1998’de İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi’ndedir. 2000’li yıllardan sonra bu çocuk koruma birimlerinin çalışmaları oldukça artmıştır. Ayrıca emniyet, yargı, sosyal hizmetler gibi kurumlar arası iş birliğinin sağlanması için çocuk izlem merkezleri (ÇİM) de açılmıştır. Türkiye’de açılan ilk çocuk izlem merkezi 2010’da Ankara’da bir eğitim ve araştırma hastanesindedir. 2008 yılında da ÇİM Yönetim ve

Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. Çocuk istismarı ile ilgili çalışmalar giderek artan kamuoyu ve sivil toplum kuruluşları destekleri ile yürütölmeye devam etmektedir (Cesur-Yılmaz, 2018, s. 11-12).

2.2. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Türleri

Çocuk istismarı ve ihmhalinin türleri farklı kaynaklarda farklı sayılarda ele alınmaktadır. Ancak genelde çocuk istismarı ve ihmali çeşitleri fiziksel, duygusal ve cinsel olarak değeriendirilmektedir. Ayrıca pedofili ve ensest de cinsel istismarın türleri olarak sınıflandırılmaktadır.

2.2.1. Fiziksel İstismar ve İhmal

Fiziksel istismar, bilinçli olarak gerçekleştirilen eylemlerle çocuğun bedeninin zarara uğraması ve bedensel bütönlüğünün bozulmasıdır. Belirlenmesi daha kolay olan istismar türüdür. Fiziksel istismarda elle ya da bir aletle çocuğa vurma, onu itme, sarsma, yakma gibi çocuğun canını yakarak herhangi bir yerine zarar verme eylemleri gerçekleştirilmektedir. Bu eylemlerin amacı çocuk üzerinde itaati sağlama, onu cezalandırma veya öfke boşaltma olabilmektedir. Şiddete maruz bırakılan çocuk hayatı boyunca bunun etkisinde kalmaktadır. Fiziksel istismardan sonra çocukta kızgınlık, öfke, öç alma isteğı, yalnız kalma isteğı, üzüntü, acı, korku, utanma, küçük düşme ve hatta ölme isteğı gibi duygusal etkiler görölmektedir. Fiziksel istismara uğrayan çocuklar, diğeri insanlarla nasıl ilişkiler kuracakları konusunda zorluk çekmektedirler. Ayrıca bu çocukların bilişsel yetilerinde bozukluk, akademik başarılarında düşöklük, davranışlarında saldırganlık ve suça yönelme görölebilmektedir. Fiziksel istismar ve ihmal çocuklarda intihar düşöncesinin, madde kullanımının, psikopat kişiliğinin, ruh sağlığı açısından tehlikeli davranışların, dikkat eksikliği-hiperaktivite gibi sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Fiziksel istismar ve ihmalin çocuklar üzerinde kısa ve uzun dönem olumsuz etkilerinin olduğı görölmektedir (Şenol-Durak & Durak, 2017, s. 127-128).

Fiziksel istismara uğrayan çocukların vücudunda kırık, yanık, sıyrık gibi bulgulara rastlanmaktadır. Fiziksel istismardan sonra doktora götüröldüklerinde genelde çocukların düştüğü, kazayla yaralandığı, kardeşi ya da arkadaşının yüzünden

olduğu söylenmektedir. Kazaya bağlı yaralanmaları ile istismara bağlı zarar görmelerini ayırt etmek önemlidir. Bunun için ilk olarak hem anne babadan hem de çocuktan öykü alınması gerekmektedir. Öykünün doğruluğu ve güvenilirliği gözden geçirilmeli, vücuttaki bulgular dikkatlice incelenmeli ve bunlarla ilgili kayıt tutulmalıdır. Vakanın istismar olduğu düşünülüyorsa uzmanlar konuya ilişkin bir değerlendirme yaparlar ve çocuk tedavi edilmek üzere kontrole tabi tutulur. Eğer çocuğun tekrar istismara uğrama riski olduğu düşünülüyorsa bununla ilgili de gerekli işlemler yapılarak, çocuk koruma altına alınmaktadır. Riskler zamanında tespit edilirse çocuğun zarar görmesi engellenebilmektedir. Çocuk istismarının saptanması ve önlenmesi için her bireye, özellikle de bu vakalarla karşılaşma olasılığı yüksek kişilere önemli görevler düşmektedir. Çocuklarda istismar ya da ihmal belirtileri görüldüğü zaman bunların yetkili kurumlara bildirilmesi gerekmektedir. Bazen bu belirtilerle karşılaşan bireyler olayın gerçekliğini kabul etmek istemediklerinden, olaya karışmak istemediklerinden ya da bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarından yapılması gerekenleri yapamamaktadırlar (Pelendecioğlu & Bulut, 2009, s. 55-59).

Çocuğa yönelik fiziksel istismarı, cinsel istismardan ayrı tutmakta fayda görülmektedir. 1960'larda çocuk dövme yaygın bir sorundu ve ahlaki açıdan endişe oluşturmaktaydı. Kimi araştırmacılara göre orta sınıf ailelerde şiddet gizli yapılmaktaydı ve saklı tutulmaya çalışılmaktaydı. Kimi araştırmacılara göre ise şiddet olgusunda çocuk dövme ile yoksulluk arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır (Marshall, 1999, s. 119).

2.2.2. Duygusal İstismar ve İhmal

Duygusal istismar, bazı olumsuz tutum ve davranışlarla çocuğun kişiliğinin zedelenmesi, duygusal gelişiminin engellenmesidir. En yaygın görülen fakat saptanması zor olan istismar türüdür. Duygusal istismarda çocuğun aşağılanması, korkutulması, baskılanması, küçümsenmesi, eleştirilmesi, kıyaslanması, azarlanması, yalnız bırakılması, sevgi ve ilgiden mahrum edilmesi gibi davranışlar gözlenmektedir. Bu davranışlar çocuğun benlik saygısını ve duygusal gelişimini olumsuz etkilemektedir. Duygusal istismardan sonra çocukta gerginlik, uzaklaşma, değersiz hissetme, uyumsuzluk ve saldırganlık gibi davranışlar görülebilmektedir. Duygusal

istismar ve ihmal çocuğun annesi, babası ya da kendisine bakan kişi tarafından gerçekleştirilebilmektedir (Şenol-Durak & Durak, 2017, s. 130-131).

Negatif çocukluk tecrübesinin ömür boyu hapis cezası oluşturacağı yolundaki yanlış yorum, çocukların duygularına zarar verilmeye son derece açık olduklarını öne sürerek meşrulaştırılır. Birçok gözlemci, ruha yüklenen ‘gizli korkular’ın asla iyileşmediğini ve hayat boyu mağdura zarar verdiğini öne sürüyor. Bir başlangıcı ve bir sonu olan ve doğası bakımından kesin fiziksel eylemlerden farklı olarak, duygular alanı sınırlardan haberdar değildir. Duygusal hasar, daima bir çocuğun kendini beğenme duygusuna bir saldırı olarak sunulur. Böyle bir saldırıyla karşılaşan çocukların muhtemelen kendine güvenlerini kaybedecekleri, anksiyeteden muzdarip olacakları ve yakın kişisel ilişkileri sürdürmede zorluk yaşayacakları öne sürülür. ‘Duygusal istismar’ terimi, bazen ebeveynlerin duyarsız yorumlarının ve eleştirilerinin çocuklarına zarar verebileceği uyarısını ifade etmek için kullanılıyor. Çocuklar kırılgan oldukları için kolayca sarsılırlar ve büyük bir riskler topluluğu karşısında savunmasızdırlar (Furedi, 2013, s. 91).

Duygusal istismar çocuğun aşağılanma, görmezlikten gelinme gibi davranışlarla duygusal bütünlüğünün bozulmasıdır. Duygusal istismar çocuğun kendine güvenini zedelemekte, çocukta değersizlik ve çaresizlik hissi oluşturmaktadır. Değersiz ve çaresiz hisseden çocuk, istismarcısına bağımlı hale gelmektedir. Böylece istismarcı kendini daha güçlü görmekte, kontrolü daha da eline almaktadır. Bazı anne babalar, çocuklarıyla iletişim kurarken onları sürekli olarak aşağılayıcı, reddedici, yıldırıcı tutumlar sergilemektedirler. Bazı öğretmenler de öğrencilerine bağırarak, isim takarak, onları tehdit ederek, görmezden gelerek, onlarla alay ederek duygusal istismarda bulunmaktadır (Sağır & Gözler, 2013, s. 71-72).

2.2.3. Cinsel İstismar ve İhmal

Cinsel istismar, cinsel haz almak için bir yetişkin tarafından çocuğun kullanılmasıdır. Çoğunlukla gizli kalan ve dışarıdan bakışla belirlenmesi zor olan bir istismar türüdür. Cinsel istismardan sonra çocukta bulantı, kusma, karın ağrısı, uyku bozukluğu gibi bedensel rahatsızlıklara ve tırnak yeme, parmak emme gibi davranışlara rastlanabilmektedir. Cinsel istismara uğrayan çocuklar güvensizlik, korku, kaygı, kendine zarar verme, suçluluk, depresyon gibi olumsuz tepkiler verebilmektedirler. Ayrıca bu çocuklar sosyal ilişkilerini sürdürememekte, ilişki kurmaktan kaçınmaktadırlar (Şenol-Durak ve Durak, 2017, s. 128-129). Cinsel istismar, duygusal ve bilişsel olgunluğa erişmemiş çocuğun tam olarak anlayamadığı ve onaylamasının mümkün olmadığı eylemlerdir. Başka bir deyişle bir yetişkinin, cinsel isteklerinin doyumu için çocuğu cinsel nesne olarak kullanmasıdır. Çocukluk

döneminde yaşanan cinsel istismar, yetişkinlikte cinsel saldırganlığa sebep olabilmektedir. Cinsel istismar bireyi hayatı boyunca etkilemesi muhtemel bir olaydır. Çocuğun cinsel istismarı ve ihmali; fiziksel, duygusal, sosyal, kültürel ve hukuksal yönden ele alınabilecek, oldukça kapsamlı bir sorundur. Bu sorun yüzyıllardır devam etmektedir (Sağır & Gözler, 2013, s. 72).

Çocuğa yönelik cinsel istismarı belirten üç ana model bulunmaktadır. Bunlardan biri psikolojik modeldir. Bu model daha çok erkek suçlular üzerinde durmaktadır. İstismar faillerinde kişilik bozukluğu olduğunu savunmakta ve istismara uğrayanlarla istismarın gerçekleştiği sosyal ortamı dikkate almamaktadır. İkinci model aile sistemleri modelidir. Bu model aileyi tek bir varlık olarak görmekte, aile içindeki bireylere ya da onların geçmişlerine takılıp kalmamaktadır. Bu modele göre istismar olayı, normal bir aile meselesi olarak kabul edilmektedir. Üçüncü model ise feminist modeldir. Bu model cinsel istismarı, erkeklerin kadınlar ve çocuklar üzerindeki hakimiyetine bağlı olarak gerçekleşen bir güç istismarı olarak görmektedir. Bu model, yaş grupları arasındaki eşitsizliğin farkındadır. Ancak çocukları istismar eden kadın azınlığa nasıl müdahale edileceğiyle ilgili öneride bulunamamaktadır (Marshall, 1999, s. 120).

Çocuğa yönelik cinsel istismar çeşitli şekillerde olabilmektedir. Temas içeren ya da içermeyen şekillerde farklılık göstermektedir. Çocuğun cinsel istismarında istismarı gerçekleştiren kişiyle çocuğun arasındaki ilişki bakımından da farklılık vardır. Pedofili ve ensest çocuk cinsel istismarı ile ilgili sık kullanılan kavramlardır.

2.2.3.1. Pedofili

Amerika Psikiyatri Birliği'nin Ruh Hastalıkları Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'ndan alınan bilgiye göre pedofili olan kişilerde şu özelliklere rastlanmaktadır; ergenliğe girmemiş 13 yaş altındaki çocuklarla en az 6 ay boyunca tekrar eden cinsel faaliyette bulunma isteği, cinsel dürtülerine göre davranma, bu davranışlarından rahatsızlık duyma, en az 16 yaşında olma ya da çocuktan en az 5 yaş büyük olma. Pedofili olan kişilerin seçtiği çocukların özellikleri arasında ise savunmasız, ailesi tarafından ihmal edilmiş ya da anne babası ayrılmış, aile hayatından uzak, ilgisiz ailelerin sevgiye muhtaç çocukları olma gibi durumlar bulunmaktadır. Pedofililer

çocukların sır saklayıp saklayamayacaklarını test etmekte ve cinsel fantezilerini gerçekleştirebilmek için onlara sevgi gösteriyormuş gibi davranmaktadırlar. Pedofililerin çocukluklarında istismar ya da ihmal edildikleri, bu durumu bilinçaltlarına alarak yetişkinlik dönemlerinde kendilerinden daha güçsüz çocuklara karşı tekrarladıkları söylenebilmektedir (Aydın, 2018, s. 8).

2.2.3.2. Ensest

Ensest tabusu, yakın akrabalar, özellikle anne babalar ile çocuklar ve kardeşler arasında cinsel ilişki kurmanın yasaklanması. Yasaklama genellikle bu asli ilişkiler içine kabul edilen ya da evlilikle gelen kişileri de kapsar ve neden olarak, cinsel ilişkileri çekirdek aile grubu içinde (çatışmalardan kaçınmak amacıyla) tek bir kuşakla sınırlama gerekliliği ve bunun yanı sıra aynı soydan gelenlerin çiftleşmesi korkusu gösterilir (Marshall, 1999, s. 201).

Ensest ilişki, aralarında nikah kısılması mümkün olmayan, din ve ahlak kurallarının kabul etmediği aile içi cinsel ilişkidir. Bu ilişki aile içi istismar olduğu ve toplum tarafından ayıplanacağı için gerçekleşmesi durumunda genellikle saklı tutulmaktadır. Ensest ilişkiye neden olarak anne babanın ayrı olması, bedensel ya da zihinsel engelli olmaları, madde bağımlısı olmaları, akrabalarının daha önce böyle bir ilişkide bulunmuş olması, aynı ortamda çocuklarla birlikte uyunması gibi durumlar gösterilebilmektedir. Ensest ilişkiye maruz kalarak istismar edilen çocukta cinsel konulara daha fazla ilgi duyma ya da aksine bu konulardan uzak durmaya çalışma, uyku bozukluğu, durduk yere ağlama, sinirlenme, insanlardan ve okuldan uzaklaşma, bedeninin temiz olmadığını düşünme, çevresine uyum sağlayamama gibi davranışlar gözlemlenebilmektedir. Bu çocuklar yaşadığını dolaylı şekilde anlatmaya çalışarak yardım isteyebilmektedirler. Bu durumda yardım istenilen kişinin tutumu ve davranışı oldukça önemlidir. Çocuğa kulak vererek söylediklerinin önemsenmesi gerekmekte, çocuğun kendini suçlamasına sebep olacak bir tepki verilmemelidir. Çünkü çocuk zaten bu durumdan çekinmekte ve bu durumun kendisinin hatası olduğunu düşünmektedir. Çocuğa, yanında bulunduğu hissettirilerek anlatmak istedikleri özenle ve dikkatle dinlenmelidir (Gökalp, Kaya & Övün, 2018, s. 66-67).

2.3. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlık Durumu

Dünya Sağlık Örgütü'nün çalışmalarına göre 2-4 yaş arasındaki 4 çocuktan yaklaşık 3'ü anne babaları ya da bakıcıları tarafından fiziksel veya psikolojik şiddet görmektedir. Bununla birlikte 5 kadından 1'inin ve 13 erkekten 1'inin çocukluklarında cinsel istismara maruz kaldığı ortaya konulmaktadır. Ayrıca her yıl 18 yaş altı çocuklarda, kötü muameleden kaynaklanan tahmini 40150 cinayet ölümü olmaktadır. Bu sayılar gerçeklerden daha azını yansıtmaktadır. Çünkü kötü muameleden kaynaklanan çocuk ölümlerinin bir kısmı düşme, boğulma, yanık gibi diğer sebeplere dayandırılmaktadır. 20 yaş altı 120 milyon kadın da zorla cinsel ilişkiye maruz bırakılmaktadır (World Health Organization, 2022).

Unicef'in gerçekleştirdiği çalışmalarda 30 ülkede ulaşılan verilere göre 1 yaşındaki her 10 çocuktan yaklaşık 6'sının disiplin amaçlı şiddetle karşılaştığı ortaya çıkmıştır. 1 yaşındaki çocukların 1/4'i fiziksel cezaya maruz bırakılmakta, 10 çocuktan 1'i de başından darbe almaktadır. Dünyada 5 yaşın altındaki her 4 çocuktan 1'i eşi tarafından şiddete maruz kalan anne ile beraber yaşamını sürdürmektedir. Dünyada 1 ile 19 yaşları arasında cinsel ilişkiye veya eylemlere zorlanan kız çocuk sayısı ise 15 milyondur. Cinsel istismara uğrayan kız çocukların %1'i yardım başvurusunda bulunmuştur. 28 ülkede ulaşılan verilere göre cinsel eyleme zorlanan ergen yaştaki kız çocukların yüzde 90'ının olayın failini tanıdığı ortaya çıkmıştır. 6 ülkede ise ergen yaştaki erkek çocukların kendilerine yönelik gerçekleşen cinsel şiddetin faillerinin daha çok arkadaşları olduğu görülmüştür (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1989).

2.4. Çocuk İstismarı ve İhmalinde Rol Oynayan Etmenler

Çocuklara yönelik kötü muamelenin sebepleri anlaşılmaya çalışılırken genel olarak söylenebilen, tüm sosyal ve kültürel bağlamlarda bulunmayan risk faktörleri tanımlanmıştır. Bu risk faktörlerinin başında çocuğun kötü muameleye maruz kalma riskini artıracak bazı özellikleri belirlenmiştir. Bunlar şöyledir; 4 yaşın altında ya da ergen olmak, istenmeyen çocuk olmak, anne babanın beklentisini karşılayamamak, fiziksel veya zihinsel engelli olmak, farklı cinsel kimlik yönelimlerine sahip olmak. Bir de çocuğa kötü muamele olasılığını artıran ebeveyn veya bakıcı özellikleri belirlenmiştir. Bunlar şunlardır; yeni doğmuş bebeğe bağlanma güçlüğü yaşaması,

çocukken kendisinin de kötü muameleye maruz kalmış olması, çocuk konusunda yeterli farkındalığa sahip olmaması, benlik saygısının düşük olması, dürtü kontrolünün zayıf olması, zihinsel bozukluğunun olması, herhangi bir suça karışmış olması, ekonomik zorluk çekmesi. Ayrıca aile içinde ya da yakınlar, arkadaşlar arasında kurulan bazı ilişkilerin çocuklara kötü muamele riskini artırabileceği söylenmektedir. Bu ilişkilerin özellikleri şöyledir; parçalanmış aile olması, aile üyelerinin birbirine şiddet uygulaması, toplumdan uzaklaşmış olması, aileden herhangi bir destek alınmaması. Bunların dışında çocukların kötü muamele görme olasılığını artıran bir de toplumsal faktörler bulunmaktadır. Bunlar şunlardır; toplumsal cinsiyet, toplumsal eşitsizlik, yeterli konut ya da hizmetin olmaması, işsizlik, yoksulluk, alkol ve uyuşturucu kullanımı, çocuklara kötü muamelenin, çocuk fuhuşçuluğunun ve çocuk işçiliğinin önlenmesi için uygulanan politikaların yetersizliği, çocuğun statüsünü düşüren sosyal ve kültürel normlar, yaşam standartlarının kötüleşmesi (Dünya Sağlık Örgütü(WHO)-Haber Odası-Çocuk Kötü Muamelesi, 2022).

2.5. İstismar ve İhmalin Çocuk Üzerindeki Etkileri

Çocuklara kötü muamele, fiziksel, zihinsel veya cinsel açıdan kısa ve uzun vadeli sonuçlar doğurmaktadır. Bu sonuçlar arasında yaralanmalar, sakatlıklar, kafa travmaları, travma sonrası stres, depresyon, anksiyete, cinsel yolla bulaşan hastalıklar olabilmektedir. Ergenlik dönemindeki kız çocuklarında jinekolojik bozukluklar ve istenmeyen gebelik durumuyla da karşılaşılabilir. Kötü muamele sonucunda çocukların bilişsel gelişimleri ve akademik başarıları olumsuz etkilenebilmektedir. Çocuklarda sigara, alkol veya uyuşturucu bağımlılığı görülebilmektedir. Aşırı stres ve sinire bağlı olarak beyin gelişiminde sorunlar olabilmektedir. Şiddet uygulama eğilimi artabilmekte, riskli cinsel davranışlar görülebilmektedir. Çocuklara kötü muamelenin sağlık ve eğitim açılarından olumsuz sonuçlarının yanı sıra, çocuğun refahının sağlanması için gerekli tedaviler açısından uzun vadeli ekonomik sonuçları da olabilmektedir (Dünya Sağlık Örgütü(WHO)-Haber Odası-Çocuk Kötü Muamelesi, 2022).

Çocukluklarında istismara maruz kalan bireylerin bazıları baskı ve cezalandırmalara zorlandıklarını vurgulamaktadırlar. Bunlar yemeye zorlanma, aç bırakılma, uykusuz bırakılma, lavman uygulaması, çok soğuğa ya da sığağa maruz

bırakılma gibi müdahaleler şeklinde olabilmektedir. Bazı mağdurlar dolap veya bodrum gibi yerlere kapatılarak mahkum edildiklerini anlatmaktadırlar. Bu şekilde gerçekleşen istismarlarda mağdurlar çok katı kurallara tabi tutulduklarını, bu kurallara uymazlarsa cezalandırıldıklarını bildirmektedirler. Çocuklar bu tehlikeli iklimde saldırı işaretlerini anlayabilmek için yetenekler geliştirmek zorundadırlar. Öfke, sarhoşluk, yüz ifadesi ve ses değişikliği, cinsel heyecan gibi işaretleri tanımayı ve bunlara karşılık vermeyi öğrenmektedirler. Çocuk tehlike sinyalinin farkına varınca kendini korumak için kaçma girişiminde bulunmakta ya da bir köşeye sinerek, gizlenerek, sessiz ve hareketsiz şekilde kalmakta ya da istismarcıyı sakinleştirmeye çalışmaktadır. Bu durumlar çocuğun çaresiz olduğuna ve direnmesinin boşuna olduğuna inanmasının sonuçlarıdır. Çocuk, istismarcının çok güçlü olduğuna, hatta kendisinin düşüncelerini okuyabildiğine inanmakta ve otomatik olarak itaat alışkanlığı geliştirmektedir (Herman, 2019, s. 125-127).

İstismar edilen çocukların aileleri gizliliği sağlamak için kendilerini sosyal olarak soyutlamaktadırlar. İstismar edilen çocuklar da sosyal açıdan kısıtlanmaktadır. Sadece dış dünyadan değil, ailesi içindeki diğer üyelerden de soyutlanmaktadır. Onların da kendilerini korumadığını böylece ihanete ortak olduklarını düşünmektedirler. Kendilerini kaderlerine terk edilmiş gibi hissetmektedirler. İlişkileri bozulan bu çocukların görevi güvenilmez ve ihmalkar ebeveynleri ile kendileri arasında güven duygusunu geliştirecek bir bağ kurmanın yolunu bulmaktır. Ayrıca bedenlerinin başkalarının gereksinimlerini gidermek için kullanıldığı bu tehlikeli dünyada bedensel olarak kendilerini düzenleyebilmeleri, kendilerine bir kimlik çıkarabilmeleri gerekmektedir. İstismar edilen çocuklar inkar ederek, düşüncelerini bastırarak ve çözülme yeteneklerini harekete geçirerek istismarın olmadığına kendilerini inandırmaktadırlar. Çocuk istismarının şiddeti ile çözülme durumunun sıklığı arasında bir bağ olduğu çalışmalarla ortaya konulmuştur. İstismara uğrayan bazı çocuklar ustalık seviyesinde çözülme yeteneği geliştirmektedirler. Acıya aldırış etmemeyi, nefesine hakim olmayı, duyumlarını saklamayı istemsiz şekilde öğrenmektedirler. İstismara uğrayan çocukların bazılarının ise çözülme yetenekleri olmamaktadır. İstismar gerçekliğinden kaçınmak mümkün olmadığında çocuk, bu gerçekliği haklılaştıran anlamlar çıkarmak zorunda kalmaktadır. Bu gerçekliğin sebebi olarak kendini görmekte, ebeveyninin yanlış davranmasına kendisinin neden olduğunu düşünmektedir. İstismar edilen mağdur çocuk öfke ve saldırganlık gibi karşılıklar

vermekte, sorunları çözecek sosyal kabiliyetli yaklaşımlar gösterememektedir. Bu durum çocuğun kendisine olan düşmanlığını daha da güçlendirmektedir. Çocuğun, kendisinin istismarın sorumlusu olduğu ve istismarcıyı kışkırttığı düşünceleri daha da şiddetlenmektedir. Sonuç olarak çocuğun içsel kötülük duygusu, kişilik yapısının değişmez parçası haline gelmektedir (Herman, 2019, s. 128-132).

Bu bölümde, değişen çocukluk algısı bağlamında çocuk istismarı ve ihmalinin kavramsal boyutu irdelenmiştir. Geleneksel, modern ve geç modern dönemde çocuk istismarı ve ihmaline bakış açısının nasıl farklılaştığı ele alınmıştır. Farklı refleksif kapasitelere sahip bireylerin istismar algısının farklı olabileceğinin vurgusu yapılmaya çalışılmıştır. Bölümün ilerleyen aşamalarında çocuk istismarı ve ihmalinin türleri, yaygınlık durumu ve de çocuk üzerindeki etkileri incelenerek çalışma derinleştirilmeye çalışılmıştır. Bu bölümün önemi, çalışmanın merkez noktası olmasıdır.

3. HUKUKTA ÇOCUKLUK

Çocukluk kavramının kapsadığı yaşam yılları kullanıldığı bilim dalına göre farklılık göstermektedir. Farklı bilim alanlarına göre doğum, çocukluğun başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Fakat çocukluğun bitişine dair ortak bir görüş sağlanamamıştır. Hukukta, çocuk kavramı belli bir yaştan altındakileri belirtmek amacıyla kullanılmaktadır. Çocuk kavramı, kanunlarda ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan maddelere göre şu şekillerde tanımlanmaktadır:

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na (2004, Madde 6) göre “çocuk deyiminden henüz 18 yaşını doldurmamış kişi” anlaşılır.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2005, Madde 3) kapsamında “çocuk, daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi” ifade eder.

Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989, Madde 1) uyarınca “çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır”.

Bazı kanunlara ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre 18 yaş altındaki her insan çocuk kabul edilmektedir. Türk Medeni Kanunu'nda ise çocuk kavramının açık bir tanımı yapılmamakla beraber kavrama ilişkin madde şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer. Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder (TMK, 2001, Madde 28).

Türk Medeni Kanunu'na göre kişiliğin kazanılması dolayısıyla da çocukluğun başlayabilmesi için çocuğun sağ olarak anne bedeninden ayrılmış olması gerekmektedir.

3.1. Türk Hukuk Sisteminde Çocuk ve Çocuk Hakları

Aile en temel toplumsal kurumdur. Çocuk aile içinde edindiği bilgilerle gelişmektedir. Aile, çocuğun eğitilmesi ve toplumsallaştırılması için etkili olan ilk ve en önemli ortamdır. Aile, çocuğun temel ihtiyaçlarını karşıladığı gibi temel değerlerinin de oluşmasına katkı sağlamaktadır. Çocuğun yetiştirilmesinde olduğu gibi çocuğun haklarının korunması ve güvenliğinin sağlanmasında da aile en önemli kurumdur. Aile bireylerinin yaklaşımları ne kadar sağlıklı olursa çocuğun davranışları

ve ilişkilerinin de o nitelikte sağlıklı olması beklenmektedir. Bu yüzden hukuk sistemlerinde ailenin korunmasına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler ve de bu yönde açıklamalar bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 41. maddesine (1982) göre,

Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

Başta Anayasa olmak üzere, Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Ailenin Korunmasına Dair Kanun, Çocuk Koruma Kanunu, Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve diğer bazı kanunlarda da ailenin ve aile içinde çocuğun korunmasına dair hükümler yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde de çocuklarla ilgili bütün haklar ve çocukların bu haklarına eksiksiz olarak saygı gösterilmesi amacıyla devlete ait gerekli yükümlülükler belirtilmektedir.

3.1.1. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu

Türk Medeni Kanunu'nda (2001) çocuğun korunmasına ve haklarına ilişkin düzenlemelerden bazıları şöyledir:

“Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder” (Madde 28).

“Mahkemece butlanına karar verilen bir evlilikten doğan çocuklar, ana ve baba iyi niyetli olmasalar bile evlilik içinde doğmuş sayılırlar” (Madde 157).

“Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır” (Madde 169).

Velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır (Madde 182 ek ikinci fıkra).

“Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler” (Madde 185).

“Ana ve babadan her biri, diğersinin çocuk ile kişisel ilişkisini zedelemekten, çocuğun eğitilmesi ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlüdür” (Madde 324).

“Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır” (Madde 327).

Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler (Madde 328).

Eşler, ergin olmayan üvey çocuklarına da özen ve ilgi göstermekle yükümlüdürler. Kendi çocuğu üzerinde velâyeti kullanan eşe diğers eş uygun bir şekilde yardımcı olur; durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde çocuğun ihtiyaçları için onu temsil eder (Madde 338).

“Ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygularlar” (Madde 339).

Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitirler ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar. Ana ve baba çocuğa, özellikle bedensel ve zihinsel engelli olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve meslekî bir eğitim sağlarlar (Madde 340).

“Ana ve baba, çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için; hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçlarını karşılamak üzere sarf edebilirler. Gelir fazlası, çocuk mallarına katılır” (Madde 355).

3.1.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Türk Ceza Kanunu’nda, suç işleyen çocuklara ilişkin düzenlemeler çocukların hangi yaş aralığında oldukları ve hangi koşullarda suçu işlediklerine bağlı olarak yapılmıştır. Türk Ceza Kanunu’ndaki (2004) bu düzenlemeler madde 31’de şu şekilde yer almaktadır:

“Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir” (Madde 31-1).

Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan onbir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğers cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz (Madde 31-2).

Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde onsekiz yıldan yirmidört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası oniki yıldan fazla olamaz (Madde 31-3).

3.1.3. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

Çocuk Koruma Kanunu'nda (2005) çocukların ve haklarının korunmasına ilişkin maddelerden bazıları şu şekildedir:

“Bu Kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir” (Madde 1).

Bu Kanunun uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla;

- a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,
- b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,
- c) Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,
- d) Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması,
- e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları,
- f) İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi,
- g) Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,
- h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimi ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,
- i) Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,
- j) Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,
- k) Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları,
- l) Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenememesine yönelik önlemler alınması

ilkeleri gözetilir (Madde 4).

Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Bunlardan;

a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,

b) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,

c) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,

d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,

e) Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya,

yönelik tedbirdir (Madde 5).

“Gözetim altına alınan çocuklar, kolluğun çocuk biriminde tutulur. Kolluğun çocuk biriminin bulunmadığı yerlerde çocuklar, gözetim altına alınan yetişkinlerden ayrı bir yerde tutulur” (Madde 16).

“Çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturma ayrı yürütülür (Madde 17).

Çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri aletler takılamaz. Ancak; zorunlu hâllerde çocuğun kaçmasını, kendisinin veya başkalarının hayat veya beden bütünlükleri bakımından doğabilecek tehlikeleri önlemek için kolluk tarafından gerekli önlem alınabilir (Madde 18).

“Onbeş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinden dolayı tutuklama kararı verilemez” (Madde 21).

Çocuk, velisi, vasisi, mahkemece görevlendirilmiş sosyal çalışma görevlisi, çocuğun bakımını üstlenen aile ve kurumda bakılıyorsa kurumun temsilcisi duruşmada hazır bulunabilir. Mahkeme veya hâkim, çocuğun sorgusu veya çocuk hakkındaki diğer işlemler sırasında çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurabilir. Duruşmalarda hazır bulunan çocuk, yararı gerektirdiği takdirde duruşma salonundan çıkarılabileceği gibi sorgusu yapılmış çocuğun duruşmada hazır bulundurulmasına da gerek görülmeyebilir (Madde 22).

3.1.4. 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nda çocukların bulunmasının yasak olduğu yerler belirlenmiştir. Çocukların nasıl, nerelerde ve kaç saat çalışabileceğine ilişkin düzenlemeler mevcuttur. Bu kanuna göre on iki yaşından küçük çocukların bazı işlerde çalıştırılması yasaklanmıştır. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nda (1930) çocuklar ile ilgili maddeler şunlardır:

“Çocukları tedavi ettirmek mecburiyeti ana ve babalarına veya bu çocuklara bakan ve himaye eden kimselerle müesseselere racidir” (Madde 103).

“On iki yaşından aşağı çocukların yanlarında ebeveyni veya velileri olduğu halde dahi meyhanelere girmesi ve on sekiz yaşından aşağı gençlere her nevi ispirotolu içki verilmesi veya satılması memnudur (Madde 166).

“On iki yaşından aşağı çocukların, sinema ve tiyatro ve dans salonu ve bar gibi mahallere getirilmesi ve kabul edilmesi memnudur (Madde 167).

On iki yaşından aşağı bütün çocukların fabrika ve imalathane gibi her türlü sanat müesseseleriyle maden işlerinde amele ve çırak olarak istihdamı memnudur. On iki yaş ile on altı arasında bulunan kız ve erkek çocuklar günde azami sekiz saatten fazla çalıştırılmaz (Madde 173).

“On iki yaş ile on altı yaş arasında bulunan çocukların saat yirmiden sonra gece çalışmaları memnudur (Madde 174).

“Mahalli belediyelerince bar, kabare, dans salonları, kahve, gazino ve hamamlarda on sekiz yaşından aşağı çocukların istihdamı menolunur (Madde 176).

3.1.5. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde çocukların gelişmeleri ve esenlikleri için gerekli koruma ve yardım haklarının bazıları şu maddelerde verilmektedir:

Taraf Devletler, bu Sözleşme’de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana-babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler (Madde 2).

Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir. Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de göz önünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar (Madde 3).

“Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler” (Madde 6).

“Çocuk doğumdan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedilecek ve doğumdan itibaren bir isim hakkına, bir vatandaşlık kazanma hakkına ve mümkün olduğu ölçüde ana-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olacaktır” (Madde 7).

“Taraflar Devletler, yasanın tanıdığı şekliyle çocuğun kimliğini; tabiiyeti, ismi ve aile bağları dahil, koruma hakkına saygı göstermeyi ve bu konuda yasa dışı müdahalelerde bulunmamayı taahhüt ederler” (Madde 8).

Taraflar Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar (Madde 12).

“Taraflar Devletler, çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler” (Madde 14).

Geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk, Devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olacaktır. Taraflar Devletler bu durumdaki bir çocuk için kendi ulusal yasalarına göre, uygun olan bakımı sağlayacaklardır (Madde 20).

“Evlât edinme sistemini kabul eden ve/veya buna izin veren Taraflar Devletler, çocuğun en yüksek yararlarının temel düşünce olduğunu kabul edeceklerdir” (Madde 21).

Taraflar Devletler zihinsel ya da bedensel özürlü çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ederler (Madde 23).

Taraflar Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraflar Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler (Madde 24).

“Taraflar Devletler, her çocuğun, sosyal sigorta dahil, sosyal güvenlikten yararlanma hakkını tanırlar ve bu hakkın tam olarak gerçekleşmesini sağlamak için ulusal hukuklarına uygun, gerekli önlemleri alırlar” (Madde 26).

“Taraflar Devletler, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul ederler” (Madde 27).

“Taraflar Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler” (Madde 28).

“Taraflar Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar” (Madde 31).

3.2. Türk Hukuk Sisteminde Çocuk İstismar ve İhmalinin Yeri

Türkiye’de hukuk sisteminin temelinde toplumun temel yapıtaşı olan aile kurumunun korunması ve aile üyelerinin toplumsal yaşamda sağlıklı bireyler olmaları esas alınmaktadır. Çocuk istismarı ve ihmali de çocukların beden ve ruh sağlıklarına zarar veren, gelişmelerini engelleyen ve böylece toplum sağlığını olumsuz etkileyen eylemlerdir. Buna bağlı olarak ailenin korunması, bireylerin refah seviyelerinin artması, çocukların haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması için çocuğa yönelik istismar ve ihmal konusunda hukuksal düzenlemelere başvurulmaktadır. Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmali konusuyla ilgili ayrı bir yasa bulunmamaktadır. Fakat birçok yasada çocukların istismar ve ihmalini önlemeye yönelik hükümler bulunmaktadır. Bu yasalar Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu ve İş Kanunu’dur. Ayrıca kanun hükmünde olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde de çocuklarla ilgili her konuda olduğu gibi istismar ve ihmal konusunda da çocukların yüksek yararının gözetildiği hükümler yer almaktadır.

T.C. Anayasası’nın (1982) 17. maddesine göre her ne sebeple olursa olsun kimsenin vücut bütünlüğüne rızası olmadan dokunulamayacağı en genel haliyle belirtilmektedir:

Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

3.2.1. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Türk Ceza Kanunu’nun (2004) 77. maddesine göre insanlığa karşı suç oluşturan fiiller arasında çocukların cinsel istismarına yer verilmiştir. TCK’da çocuğa yönelik cinsel istismar ile ilgili diğer maddeler şunlardır:

Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden;

a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılr. (Madde 103).

“Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikayet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” (Madde 104).

“Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına, fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur” (Madde 105).

Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten, bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır (Madde 226).

Çocuk istismarı ve ihmaline yönelik diğer TCK maddeleri şöyledir:

Kumar oynanması için yer ve imkan sağlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve iki yüz günden aşağı olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır. Çocukların kumar oynaması için yer ve imkan sağlanması halinde, verilecek ceza bir katı oranında artırılır (Madde 228).

“Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” (Madde 229).

“Bir çocuğun soybağını değiştiren veya gizleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” (Madde 231).

Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İdaresi altında bulunan veya büyütmek, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir (Madde 232).

“Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikayet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” (Madde 233).

Velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın ya da üçüncü derece dahil kan hısmının, onaltı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırması veya alıkoyması halinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur (Madde 234).

Çocuk istismar ve ihmali suçunun bildirim yükümlülüğü de şu maddelerle açıkça belirtilmektedir:

Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur (Madde 94).

Yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhal ilgili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır (Madde 98).

İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır (Madde 278).

Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (Madde 279).

“Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” (Madde 280).

3.2.2. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu

Türk Medeni Kanunu’nda çocukların anne ve babaları tarafından zihinsel veya bedensel açıdan gelebilecek taciz ve sömürü gibi her türlü zararlı eylemlerden korunmaları için hükümler bulunmaktadır. TMK’nın (2001) çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili hükümleri şunlardır:

“Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır” (Madde 346).

“Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir” (Madde 347).

Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, hâkim aşağıdaki hâllerde velâyetin kaldırılmasına karar verir:

1. Ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi.

2. Ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması (Madde 348).

Velâyetle sahip ana veya babanın yeniden evlenmesi, velâyetin kaldırılmasını gerektirmez. Ancak, çocuğun menfaati gerektirdiğinde velâyet sahibi değiştirilebileceği gibi, durum ve koşullara göre velâyet kaldırılarak çocuğa vasi de atanabilir (Madde 349).

“Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri devam eder. Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu giderler Devletçe karşılanır” (Madde 350).

“Durumun değişmesi hâlinde, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerekir. Velâyetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalkmışsa hâkim, re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine velâyeti geri verir” (Madde 351).

3.2.3. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

Çocuk Koruma Kanunu'nda (2005) istismar ve ihmalden korunmaya ihtiyacı olan çocuklar ile ilgili hükümler şöyledir:

Bu Kanun, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usûl ve esaslarına, çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri kapsar (Madde 2).

Bu Kanunun uygulanmasında; Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda,

1. Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu,

2. Suça sürüklenen çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu ifade eder (Madde 3).

Adlî ve idarî merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurabilir (Madde 6).

Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir (Madde 7).

“Korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun menfaatleri bakımından kendisinin, ana, baba, vasisi veya birlikte yaşadığı kimselerin bulunduğu yerdeki çocuk hâkimince alınır” (Madde 8).

Derhâl korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı hâlinde çocuk, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından bakım ve gözetim altına alındıktan sonra acil korunma kararının alınması için Kurum tarafından çocuğun Kuruma geldiği tarihten itibaren en geç beş gün içinde çocuk hâkimine müracaat edilir. Hâkim tarafından, üç gün içinde talep hakkında karar verilir. Hâkim, çocuğun bulunduğu yerin gizli tutulmasına ve gerektiğinde kişisel ilişkinin tesisine karar verebilir (Madde 9).

“Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından, kendisine intikal eden olaylarda gerekli önlemler derhâl alınarak çocuk, resmî veya özel kuruluşlara yerleştirilir” (Madde 10).

3.2.4. 4857 Sayılı İş Kanunu

İş Kanunu’nda (2003) Çalıştırma Yaşı ve Çocukları Çalıştırma Yasağı başlığı altında hükümler bulunmaktadır:

On beş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak, on dört yaşını doldurmuş ve zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış olan çocuklar; bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler. On dört yaşını doldurmamış çocuklar ise bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde yazılı sözleşme yapmak ve her bir faaliyet için ayrı izin almak şartıyla çalıştırılabilirler. Çocuk ve genç işçilerin işe yerleştirilmelerinde ve çalıştırılabilecekleri işlerde güvenlik, sağlık, bedensel, zihinsel ve psikolojik gelişmeleri, kişisel yatkınlık ve yetenekleri dikkate alınır. Çocuğun gördüğü iş onun okula gitmesine, mesleki eğitiminin devamına engel olamaz, onun derslerini düzenli bir şekilde izlemesine zarar veremez (Madde 71).

3.2.5. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin (1989) çocuk istismarı ve ihmaline yönelik hükümleri şu maddelerde belirtilmektedir:

Yetkili makamlar uygulanabilir yasa ve usullere göre ve temyiz yolu açık olarak, ayrılığın çocuğun yüksek yararına olduğu yolunda karar vermedikçe, Taraf Devletler, çocuğun; ana-babasından, onların rızası dışında ayrılmamasını güvence altına alırlar. Ancak, ana-babası tarafından çocuğun kötü muameleye maruz bırakılması ya da ihmâl edilmesi durumlarında ya da ana-babanın birbirinden ayrı yaşaması nedeniyle çocuğun ikametgâhının belirlenmesi amacıyla karara varılması gerektiğinde, bu tür bir ayrılık kararı verilebilir (Madde 9).

Hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişiminde keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz. Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır (Madde 16).

Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar (Madde 19).

Taraf Devletler, çocuğun, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkını kabul ederler (Madde 32).

Taraf Devletler, çocukların uluslararası anlaşmalarda tanımladığı biçimde uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı kullanımına karşı korunması ve çocukların bu tür maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasını önlemek amacıyla, yasal, sosyal ve eğitsel niteliktekiler de dahil olmak üzere, her türlü uygun önlemleri alırlar (Madde 33).

Taraf Devletler, çocuğu, her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı koruma güvencesi verirler. Bu amaçla Taraf Devletler özellikle:

1. Çocuğun yasadışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanmasını;
2. Çocukların, fuhuş, ya da diğer yasadışı cinsel faaliyette bulundurularak sömürülmesini;
3. Çocukların pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini,

önlemek amacıyla ulusal düzeyde ve ikili ile çok taraflı ilişkilerde gerekli her türlü önlemi alırlar (Madde 34).

“Taraf Devletler, her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya fuhuşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemleri alırlar” (Madde 35).

“Taraf Devletler, esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar” (Madde 36).

Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tâbi tutulmayacaktır. Onsekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar nedeniyle idam cezası verilemeyeceği gibi salıverilme koşulu bulunmayan ömür boyu hapis cezası da verilmeyecektir (Madde 37).

Taraf Devletler, her türlü ihmal, sömürü ya da suistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alırlar. Bu tür sağlığa kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda gerçekleştirilir (Madde 39).

Geç modernitenin sonuçlarından birinin bireyselleşme olduğu bilinmektedir. Geç modern birey sahip olduğu bilinç ve edindiği deneyim sayesinde yaşamına yön verebilmektedir. Bireyselleşme bireye bir yandan hayatı rahat yaşama imkanı ve özgürlük sunarken bir yandan da toplumda oluşan riskler yüzünden kaygı ve korku

verebilmektedir. Buna bağlı olarak bireyin risklerle m¼cadele edebilmek için bazı kurumsal hizmetlere ihtiyaı olabilmektedir. Bu konuda başvurulabilecek hizmetlerden biri hukuk alanıdır. Tehlikeler içinde yaşayan risk toplumu bireyi karşılaştığı sorunlarla tek başına m¼cadele edemediğinde g¼venlięini sağlayabilmek için hukuk yoluna başvurmaktadır. Riskler karşısında oluşan farkındalığı y¼ksek, bilinçli bireyin hak ve hukuk talebinin daha fazla olduğu s¼ylenebilmektedir. ¼nk¼ geç modern d¼nemde ortaya çıkan riskler bireyin hayata bakış açısını ve yaklaşımlarını değiştirmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI ve YORUMLANMASI

Çalışmanın bu bölümünde, kırsal kesimde yaşayan farklı refleksif kapasitelere sahip bireylerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarının incelendiği nitel araştırma kapsamında yapılan görüşmeler ele alınarak elde edilen bulgular analizlerle ortaya konulacaktır. İlk olarak, yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorulara verdikleri yanıtlar çerçevesinde görüşmecilerin demografik özelliklerinin değerlendirilmesi yapılacaktır. Bunun amacı katılımcıların nasıl bir profile sahip olduğunun anlaşılma istenmesidir. Daha sonra görüşmecilerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorulara verdikleri cevaplar yorumlanmaya çalışılacaktır. Araştırmaya katılan görüşmecilerin hepsi ayrı ayrı numaralandırılmış ve paylaştıkları beyanları ortaya konulurken görüşmeciler numaralarıyla belirtilmiştir.

4.1. Görüşmecilerin Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan görüşmecilerin demografik özelliklerinin anlaşılabilmesi için yapılandırılmış görüşme formu kapsamında bazı sorular hazırlanarak görüşmecilere yöneltilmiştir. Görüşmecilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular cinsiyet, yaş, yaşadığı yer, eğitim durumu, meslek, eşinin eğitim durumu, eşinin mesleği, aylık gelir ve çocuk sayısı olmak üzere 9 farklı tema altında toplanmıştır. Alan araştırmasında öncelikle görüşmecilerin nasıl bir profile sahip olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Çünkü görüşmecilerin sahip oldukları profilin niteliği araştırmanın konusu bakımından önemli bir kriterdir. Araştırmada kent merkezinde yaşayan, eğitim seviyesi yüksek, uzman meslek erbabı görüşmeciler ile kırsal alanda yaşayan, eğitim seviyesi düşük görüşmeciler olarak iki farklı grubun farklı refleksiviteyi karşılaştırılmıştır. Nitekim görüşmecilerin sahip olduğu eğitim seviyesine bağlı olarak oluşan farklı bilinç kapasitelerinin, onların çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarında etkisinin olup olmadığı saptanmaya çalışılacaktır. Kent merkezinde yaşayan görüşmecilerin demografik özellikleri Tablo 1’de gösterilmekte olup görüşmeciler 1-10 arasında numaralandırılmışlardır. Kırsal alanda yaşayan görüşmecilerin sahip olduğu demografik özellikler ise Tablo 2’de gösterilip görüşmeciler 11’den itibaren numaralandırılmaya devam edilmiştir.

Tablo 1: Kent Merkezinde Yaşayan Görüşmecilerin Demografik Özellikleri

Görüşmeci No	Cinsiyet	Yaş	Yaşadığı Yer	Eğitim Durumu	Meslek	Eşinin Eğitim Durumu	Eşinin Mesleği	Aylık Ort. Gelir (TL)	Çocuk Sayısı
1	Erkek	41	İlçe	Üniversite	Jandarma	Lise	Acil Tıp Teknisyeni	30.000	1
2	Erkek	35	İlçe	Üniversite	Jandarma	Üniversite	Ev Hanımı	30.000	2
3	Erkek	37	İlçe	Üniversite	Jandarma	Lisansüstü	Polis	30.000	2
4	Kadın	39	İlçe	Lisansüstü	Polis	Üniversite	Jandarma	27.000	2
5	Erkek	39	İlçe	Üniversite	Polis	Üniversite	Öğretmen	27.000	2
6	Kadın	31	İlçe	Lisansüstü	Hakim	Lisansüstü	İnşaat Mühendisi	40.000	1
7	Kadın	34	İlçe	Üniversite	Hemşire	Lise	Polis	25.000	1
8	Erkek	41	İlçe	Üniversite	İmam	İlkokul	İşçi	23.000	2
9	Kadın	29	İlçe	Üniversite	Öğretmen	Üniversite	Jandarma	25.000	1
10	Erkek	29	İlçe	Üniversite	Jandarma	Üniversite	Öğretmen	30.000	1

Tablo 2: Kırsal Alanda Yaşayan Görüşmecilerin Demografik Özellikleri

Görüşmeci No	Cinsiyet	Yaş	Yaşadığı Yer	Eğitim Durumu	Meslek	Eşinin Eğitim Durumu	Eşinin Mesleği	Aylık Ort. Gelir (TL)	Çocuk Sayısı
11	Erkek	49	Köy	İlkokul	Çiftçi	İlkokul	Ev Hanımı	8.000	3
12	Erkek	50	Köy	İlkokul	Çiftçi	İlkokul	Ev Hanımı	80.000	3
13	Kadın	50	Köy	İlkokul	Ev Hanımı	İlkokul	Çiftçi	-	3
14	Kadın	29	Köy	İlkokul	Ev Hanımı	İlkokul	Çiftçi	-	2
15	Kadın	66	Köy	İlkokul	Emekli İşçi	İlkokul	Emekli İşçi	7.500	1
16	Erkek	51	Köy	Lise	Çiftçi	Lise	Ev Hanımı	15.000	2
17	Kadın	34	Köy	İlkokul	İşçi	Üniversite	İmam	11.500	2
18	Kadın	62	Köy	İlkokul	Ev Hanımı	İlkokul	Esnaf	-	2
19	Erkek	45	Köy	Lise	İşçi	İlkokul	Ev Hanımı	11.500	2
20	Kadın	43	Köy	İlkokul	Ev Hanımı	Lise	İşçi	-	2

İlk olarak görüşmecilerin eğitim durumları dikkate alındığında 2 lisansüstü, 8 üniversite, 2 lise, 8 ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Görüşmeciler arasında eğitim düzeyi hem yüksek hem de düşük katılımcıların olması farklı refleksif kapasitelerin karşılaştırılabilmesi açısından önemlidir. Tablo 2 bize gösteriyor ki kırsal kesimde yaşayan ve eğitim seviyesi görece düşük olan görüşmecilerin bilince dayalı algılarının düşük olduğu yönünde beklentiler üretebilmek oldukça mümkündür. Dolayısıyla bu durum da onların refleksif kapasitelerinin düşük olabileceği yönünde beklentiler üretmemize neden olabilecek türdendir. Dahası bu durum onların yaşam tarzlarına dayalı olarak -Giddens'in belirttiği türden- gelenek ötesi formlarla karşılaşma koşullarının görece düşük olabileceği yönündeki beklentilerimizi desteklemektedir. Ancak kent merkezindeki ebeveynlerin gerek uzman meslek profilinden olmaları gerekse de yüksek eğitim koşulları rasyonel bilgiye dayalı algılar üretebilmelerine ve hayatlarını bu yönde kurgulayabilmelerine neden olabilecek türdendir. Bu durum da yine Giddens'in tabiriyle onların modernist koşulların izindeki pratiklerle ilişkisel hayatları olduğunu ortaya koyan türdendir. Dahası bu da çalışmanın temel irdeleme kriterlerinden biri olarak onların gelenek ötesi hayatları sürdürme olasılığını daha yukarı taşımaktadır. Bu haliyle düşünüldüğünde de çalışmanın temel kıstasının farklı iki alan nezdindeki farklı refleksiviteler ışığında karşılaştırmalı olarak irdeleme çabası beklendiği şekliyle karşılık bulabilen türden olmaktadır.

Görüşmecilerin cinsiyetlerine bakıldığında 10 erkek, 10 kadın görüşmeci olduğu ve toplam görüşmeci sayısına bakıldığında kadın ve erkek görüşmeci sayısının eşit olduğu görülmektedir. Cinsiyet faktörüne bağlı olarak çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarda farklılık olup olmadığını saptamak çalışma açısından önemlidir. Kırsal kesimde, geleneksel şartlarda eğitim imkanlarının cinsiyete bağlı olarak değiştiğini ve bunun sonucunda oluşan refleksivitelerin cinsiyete göre farklılık gösterdiğini görüşmecilerin beyanlarında görmek mümkündür. Nitekim geleneksel yaşam tarzına sahip kadın görüşmecilerin eğitim seviyelerinin ve buna bağlı olarak da refleksif kapasitelerinin düşük olduğu alan araştırmasında oldukça belirgindir. Kent merkezinde yaşayan kadın görüşmecilerin ise yüksek eğitim koşullarına sahip olması nedeniyle refleksivitelerinin yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

Görüşmecilerin yaşlarına bakıldığında en genç görüşmecinin 29, en yaşlı görüşmecinin 66 yaşında olduğu görülmektedir. Yaş özelliği, çocuk istismarı ve

ihmaline bakış açısını değiştirmesi yönünden çalışma için önemlidir. Görüşmecilerin yaşları ile sahip oldukları refleksiviteler arasında nasıl bir ilişki olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Tablo 1 ve Tablo 2'ye bakıldığında genel olarak genç görüşmecilerin kent merkezinde yaşayan, daha eğitimli ve uzman meslek erbabı görüşmeciler olduğu söylenebilmektedir. Görüşmecilerin yaş aralığı yükseldikçe kırsal alanda yaşayan, eğitim seviyesi görece düşük olan görüşmeci profilleriyle karşılaşmıştır. Geç modern bireyin bilincinin algılarını yönlendirmesinde eğitimin etkisi olduğu düşünüldüğünde, genç görüşmecilerin almış oldukları eğitimle daha bilinçli ve buna bağlı olarak da refleksif düşünce ve davranışlara sahip olduklarını söylemek mümkündür. Ancak yaş özelliğinin tek başına refleksif kapasite üzerinde etkili olmadığı, eğitim kriteriyle birlikte dikkate alındığında refleksif davranış ve düşüncelere sahip olmak için katkı sağladığı söylenebilmektedir. Bu noktada kırsal alanda yaşayan, eğitim seviyesi düşük, genç görüşmeciler örnek gösterilebilmektedir.

Görüşmecilerin yaşadıkları yerler dikkate alındığında 10 köy ve 10 ilçe olduğu tespit edilmiştir. Görüşmeciler arasında eğitim düzeyi yüksek ve profesyonel meslek sahibi bireylerin kent merkezinde, eğitim seviyesi düşük bireylerin kırsal alanlarda yaşadıkları görülmektedir. Eğitim seviyesi yüksek görüşmecilerin uzman meslek profiline sahip olmaları, onların kent merkezinde yaşamalarında etkili rol oynamaktadır. Nitekim bu durum, yaşanan yerin belirlenmesinde eğitim düzeyinin ve uzman meslek profiline sahip olup olmama halinin etkili olduğu gerçekliğini desteklemektedir.

Görüşmecilere meslekleri sorulduğunda 4 jandarma, 2 polis, 3 çiftçi, 4 ev hanımı, 1 hakim, 1 hemşire, 3 işçi, 1 imam, 1 öğretmen olarak cevaplandırılmıştır. Görüşmecilerin meslekleri arasında hem nitelikli, profesyonel meslekler hem de nitelik gerektirmeyen meslekler bulunmaktadır. Farklı çalışma hayatlarına sahip bireylerin refleksif kapasiteleri farklı olmaktadır. Kent merkezinde yaşayan, profesyonel mesleklerde çalışan bireylerin refleksivitelerinin yüksek olduğu alan araştırmasında görülmüştür. Kırsal alanda yaşayan, profesyonel meslek erbabı olmayan görüşmecilerin ise refleksif kapasitelerinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Görüşmeler sonunda beyanlarına bakıldığında görüşmecilerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarının, sahip oldukları meslek profilleri yönünde değiştiğı şeklinde verilere ulaşılmıştır. Uzman meslek profiline sahip görüşmecilerin gelenek ötesinde ortaya

ıkan ocuğa yönelik riskleri göz önünde bulundurarak, bu bilinçle algılarını yönlendirdikleri ve hayatlarını bu yönde kurguladıkları söylenebilmektedir. Kırsal alanda yaşıyan, uzman meslek profiline sahip olmayan görüşmecilerin ise gelenek ötesi hayat srdrmediklerinden dolayı çocuğa yönelik risklerin bilincinde olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Görüşmecilere eşlerinin eğitim durumu sorulduğunda 2 lisansüstü, 6 niversite, 4 lise, 8 ilkokul mezunu cevapları alınmıştır. Genel olarak eşlerinin eğitim seviyesinin, bireylerin kendi eğitim seviyeleriyle doğru orantılı olduğu görülmektedir. Eğitim seviyesinin yüksek olması, ailelerin geleneksel formlardaki yaşam tarzından uzaklaştığını göstermektedir. Alan araştırması görüşmecilerden, kendisiyle birlikte eşinin de eğitim seviyesi yüksek olanların algılarının bilgiye dayalı olduğu ve hayatlarını bu yönde şekillendirdikleri yönünde veriler sunmaktadır. Araştırmada kendisinin ve eşinin eğitim seviyelerinin düşük olduğu görüşmecilerin geleneksel yaşam tarzına sahip oldukları ve refleksif kapasitelerinin düşük olduğu ortaya koyulmuştur.

Görüşmecilere eşlerinin mesleği sorulduğunda 1 acil tıp teknisyeni, 2 polis, 2 jandarma, 2 ğretmen, 5 ev hanımı, 2 ifti, 1 inşaat mühendisi, 3 işçi, 1 imam, 1 esnaf cevaplarını vermişlerdir. Eşlerden her ikisi de çalışıyorsa bu, modern pratiklerin izindeki aileler olduklarını göstermekte, geleneksel formlarda yaşamaktan uzaklaştıklarını açık etmektedir. Nitekim bu da evin içindeki geleneksel olan koşulların aşındığının ve dahası ilişkilerin ve de pratiklerin gelenek ötesi olacak şekilde kurgulanmasının nedeni olmaktadır. Araştırmada, eşleri de çalışıyor olan görüşmecilerin modern koşullarda yaşam tarzlarının olduğu ve algılarının bu yönde oluştuğu ortaya koyulmaktadır.

Görüşmecilerin aylık ortalama gelirlerine bakıldığında en yüksek gelirin 50.000 TL, en düşük gelirin ise 5.000 TL olduğu görülmektedir. En yüksek ve en düşük gelirin aynı eğitim seviyesine ve aynı mesleğe sahip bireylere ait olduğu ortaya çıkmıştır. İlkokul mezunu olan bu bireylerin aylık gelirleri arasındaki fark, kazancın eğitim seviyesiyle paralel olmadığı sonucunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla gelir seviyesi, refleksif kapasiteyi doğrudan etkileyen bir faktör değildir.

Son olarak görüşmecilere sahip oldukları ocuk sayısı sorulduğunda 6 görüşmecinin 1 ocuk sahibi, 11 görüşmecinin 2 ocuk sahibi ve 3 görüşmecinin 3

çocuk sahibi olduğu ortaya çıkmıştır. 1 çocuğu olan katılımcıların lisansüstü ve üniversite mezunu oldukları belirlenmiştir. 2 çocuğu olan katılımcıların lisansüstü, üniversite, lise ve ilkokul mezunu oldukları saptanmıştır. 3 çocuğu olan katılımcıların ise ilkokul mezunu oldukları ortaya çıkmıştır. Nitekim ortaya çıkan verilerle katılımcıların çocuk sayısının, sahip oldukları refleksif kapasitelerle ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

4.2. Görüşmecilerin Çocuğa Yükledikleri Anlamlar

Çocuğun ve çocukluğun tarih içinde yaşadığı dönüşüm dikkate alındığında gelinen nokta premodern (geleneksel) çocukluk ve ‘modern çocukluk’ bağlamında bir kategorik ayrıştırma yapabilmek mümkün hale gelmektedir. Dahası bu yöndeki ayrışma gelinen noktada kendine özgü tarzda bir ‘geleneksel anne-babalık’ ve ‘modern (hatta artık geç modern demenin de mümkün hale geldiği) anne-babalık’ kategorileri/türleri ortaya koymaktadır. Bu yöndeki ayrışma çocuğun ve çocukluğun modern zamanlarda yaşadığı dönüşümün de temel izleklerinden olmaktadır. Çünkü geleneksel anne-babalar hala çocuk yetiştirirken geleneksel formların izinde gündelik hayatı kurgularken, modern (ve dahası geç modern) anne-babalar ise daha yüksek refleksif kapasitelerine özgü olacak türden yönelimlerin içine girmektedirler. Çünkü onların yaşadıkları eğitim sürecine dayalı olarak refleksif bilinç kapasitelerinde de belirgin artışlar yaşanmaktadır. Çünkü modern eğitimin uzmanlaştırıcı içeriği geleneği aşındırırken ona maruz kalan özneleri de artan refleksivitelere dayalı olarak gelenek ötesi hallere büründürmektedir. Farklı bilinç kapasitelerine özgü nitelikteki bu farklılıklar da onların çocuğu görme biçimlerini, ona dair algılarını ve dahası çocuğa yükledikleri anlamların farklılaşmasına neden olmaktadır. Bu yöndeki içeriklerle alan çalışması boyunca sıklıkla karşılaşılmaktaydı. Nitekim aşağıda vurguları öne çekilen görüşülen kişilerin saptamaları da bu yöndeki gerçekliği açık eden türdendir. Görüşmecilere “Çocuk ne demek?” ve “Çocuk olmanın anlamı nedir?” soruları yöneltmiştir. Görüşmecilerin bu sorulara verdikleri cevaplar, sahip oldukları refleksif kapasitelere göre farklılıklar içermektedir.

Bu kapsamda görüşülenlerden uzman meslek erbabı olan ve kent merkezinde yaşayan kişiler dikkate alındığında çocukluğun anlamına dair yaptıkları vurguların - Giddens’in tabiriyle- “onların bilincinin algılarını belirlediğini” ortaya koyan

türdendir. Çünkü onların saptamaları geleneksel olanın dışında modern koşullara özgü bir bilincin izinde olmaktadır.

Görüşmeci 3 (E, 37, Jandarma): Kendi adıma, çocuk benim için vücudumun bir uzvu gibi. Huzur gibi... Bir çocuktan önceki hayatım vardı, bir de çocuktan sonraki hayatım var. Çocuktan sonraki hayatımda bütün her şeyimi onlara göre ayarlıyorum. Yani tabi bunun dezavantajları da var. Üç senedir bilardo oynayamıyorum mesela.

Görüşmeci 3, kendi çocuğu üzerinden düşünerek çocuğu vücudun bir uzvuna benzetmiş, huzur olarak tanımlamıştır. Çocuk sahibi olduktan sonra hayatının değiştiğini, çocuktan sonra her şeyini çocuğa göre ayarladığını dile getirmiştir. Bu durumun dezavantajları olduğunu da ifade etmiştir. Görüşmeci 3'ün çocuğa yükledikleri anlamlar arasında hem olumlu hem olumsuz ifadeler olması çocuk sahibi olmaya dair bilinçlilik noktasında önemlidir. Görüşmecinin vurguları, olumsuzluklara rağmen çocuğa karşı sorumlulukların bilincinde olduğu yönündedir. Bu açıklamalarıyla görüşmeci 3, refleksif bireyin çocuğa yüklediği anlamı açıkça ortaya koymaktadır.

Görüşmeci 9 (K, 29, Öğretmen): Çocuk demek sorumluluk demek. İlk anne olduğumda çok büyük sorumluluk hissetmişim. Hatta bu sorumluluğu kaldıramayacağımı düşünmüştüm. Bayağı strese girmişim. Anneliğin ilk anlarının tadını çıkaramadım diyebilirim. Sürekli onu nasıl koruyacağım diye düşünüyordum. Ama tabi zaman geçtikçe oğlum büyüdükçe alıştım, tadına vardım, çocuğun fevkalade güzel bir şey olduğunu anladım. Neticede, bir çocuğu annesi kadar kimse koruyamaz. Çünkü annelik kadının gücünü gösteren en önemli rolüdür bence.

Görüşmeci 9, çocuğu sorumluluk olarak ifade etmiştir. Çocuk sahibi olmanın yüklediği sorumluluk bilinci, refleksif bireyin yaşamı kurgulama biçimini ortaya koymaktadır. Görüşmeci 9, sürekli çocuğunu nasıl koruyacağını düşünerek risk karşısında mücadele eden geç modern birey özelliği göstermektedir. Görüşmeci 9, vurgularının devamında “Neticede, bir çocuğu annesi kadar kimse koruyamaz çünkü annelik kadının gücünü gösteren en önemli rolüdür bence.” diyerek annenin her türlü sorunla baş edebilecek güce sahip olduğunu belirtmekte ve bu cümleleriyle sahip olduğu refleksif seviyesini desteklemektedir.

Görüşmeci 2 (E, 35, Jandarma): Oyun oynamak. Yani çocuk olmak oyun oynamak ve araştırmak. Merak, ilgi... Yani çevreyi tanıma... Merak ettiği, bilmediği dünya yaşamına ayak uydurma çabası.

Görüşmeci 2, cevaplamaya çocuk olmanın oyun oynamak olduğunu ifade ederek başlamıştır. Devamındaki vurgularında çocuk olmanın anlamının araştırmak, merak etmek, çevreyi tanımaya çalışmak olduğunu ifade etmiştir. Bu vurgularıyla görüşmeci 2'nin, modern koşullara özgü bir bilince sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum görüşmeci 2'nin refleksif kapasitesinin yüksek olduğu yönünde beklentiler oluşturmaktadır.

Görüşmeci 4 (K, 39, Polis): Çocuk olmak dünyayı gözlemlemeye, öğrenmeye çalışmaktır. Toplum içinde var olabilme çabasıdır. Yani onlar sonuçta kendi kişiliklerini yaratmaya çalışıyorlar. Hem aile ortamından etkileniyorlar hem sosyal hayattan etkileniyorlar ister istemez.

Görüşmeci 4 çocuk olmanın anlamını dünyayı gözlemlemek ve öğrenmeye çalışmakla, toplum içinde var olabilme çabasıyla nitelendirmektedir. Görüşmeci 4'ün çocuk olmanın anlamına dair vurguları, modern koşulların izindeki pratiklerle ilişkilidir. Görüşmeci 4'ün vurguları bilincinin algılarını belirlediği yönündedir. Nitekim bu durum refleksif modern bireyin özelliği olan gerçekliktir.

Görüşmeci 7 (K, 34, Hemşire): Çocuk olmak sebepsiz mutluluk bence. Ya onlar hiçbir şey düşünmüyorlar, hiçbir şeyi sorgulamıyorlar. Çocuk olmanın farkı bu bence.

Görüşmeci 7 çocuk olmanın hiçbir şeyi düşünmemek, sorgulamamak olduğuna ve bu özelliğiyle çocuk olmanın yetişkin olmaktan farklı olduğuna vurgu yapmaktadır. Çocuk olmayı refleksif bireyin özellikleri olan düşünme, sorgulama gibi durumlar üzerinden değerlendirmesi ve yetişkin olmaktan ayırması görüşmeci 7'nin yaşamı kurgulama biçimini ortaya koymakta ve sahip olduğu yüksek refleksiviteyi oldukça açık etmektedir.

Alanın kırsal kesimde yaşayan profili dikkate alındığıdaysa modern (ya da geç modern) ebeveynlerden farklı yönde veriler sunduğu görülmektedir. Onların ortaya koyduğu veriler dikkate alındığında geleneksel formların izinde olan türden yönelimlerin içinde oldukları anlaşılmaktadır.

Görüşmeci 11 (E, 49, Çiftçi): Çocuk dediğin zaman olay biter. Çocuk demek her şey demek. Mutluluk demek. Evin neşesi demek. Ben çocuklara çok düşkünüm. Aşırı derecede düşkünlüğüm vardır çocuklara. Yani ne bileyim bir yere gideyim. Mesela Adapazarı'na gittik, yemek yedik. Mutlaka benim yediğim şeyden benim çocuklarım yiyecek. Oradan ekstradan alır gelirim yani. Bugün köfte yedik mesela. Köfteyi oradan bir kilo fazla yaptırır getiririm eve. Çocuklarım da yiyecek yani. Böyle bir huyum vardır. Çocuk bizim geleceğimiz. Yani neslimizi devam ettirecek bir şeydir. Çınardır.

Görüşmeci 11'in vurguları dikkate alındığında, çocuğu geleneksel anlatılara uygun şekilde ifade ettiği görülmektedir. “Mesela Adapazarı'na gittik, yemek yedik. Mutlaka benim yediğim şeyden benim çocuklarım yiyecek. Oradan ekstradan alır gelirim yani.” şeklindeki vurgularından çocuğu kendisinden farklı kurgulayamadığını anlamak mümkündür. Vurgularından hareketle görüşmeci 11'in, çocuğu soy içinde bir halka olarak gördüğünü söylemek mümkündür. Görüşmecinin sahip olduğu geleneksel yaşam tarzı çocuğa yüklediği anlamı şekillendirmekte, çocuğa yönelik alışkanlıklarını etkilemektedir.

Görüşmeci 15 (K, 66, İşçi): Çocuk dedin mi benim pilim bitiverir! Herkes bir tarafa, çocuk bir tarafa. Çocuk en değerli, en kıymetli şey. Her şeyden değerlidir. En değerli varlık. Çok güzel bir şey çocuk olmak. Dünyada düşünüp durmak yok, oyun oyna, gül, eğlen sadece. Güllük gülistanlık her şey. Yani ne bileyim. Hiçbir şeyden haberin yok. Borç harç, yetiştii yetişmedi...

Görüşmeci 15 de görüşmeci 11 ile benzer olarak çocuğun anlamını oldukça geleneksel tarzda anlatılarla ifade etmiştir. “Hiçbir şeyden haberin yok. Borç harç, yetiştii yetişmedi...” şeklindeki vurguları çocuk olmanın sorumluluk almamak olduğuna yaptığı vurgulamalardır. Bu vurguları aslında kendi yaşamında üzerine yüklenen sorumlulukların ifadesidir. Bir bakıma da görüşmecinin yaşamını sürdürürken karşılaştığı ekonomik zorlukların işaretidir. Yani bir anlamda bu vurgular görüşmeci 15’in geleneksel yaşam tarzına dayalı olarak hayatını sürdürdüğünün işaretidir.

Görüşmeci 18 (K, 62, Ev Hanımı) : Her şeyin çocuk. Çocuk geleceğin, varlığın, her şeyin, canın, ciğerin. Hayatını çocuğuna adıyorsun zaten dünyada.

Görüşmeci 18’in de vurguları dikkate alındığında çocuğa dair beyanlarının geleneksel anlatılar yönünde olduğu açıktır. Görüşmeci 18’in “Hayatını çocuğuna adıyorsun zaten dünyada.” vurgusu geçmişte kadına yüklenen geleneksel rol ile ilişkilendirilmiştir. Bu durumda karşımıza geleneksel kadın profilinin çıktığını söylemek mümkündür. Vurguları görüşmeci 18’in geleneksel kadın profili dışında bir yaşamı olmadığına işaret etmektedir.

Görüşmeci 20 (K, 43, Ev Hanımı): Çocuk olmak bu devirde çok güzel bir şey. Gözünden kıskanıyor herkes çocuğunu. Anne babalar başında bekleyip duruyorlar bir şey olmasın diye. Çocuk mutluluk kaynağı, evin neşesi. Bizim zamanımızda böyle miydi! Bu devirde çocuk olmak vardı.

Görüşmeci 20 çocuk olmanın bu devirde güzel olduğunu vurgulamıştır. “Bizim zamanımızda böyle miydi? Bu devirde çocuk olmak vardı.” şeklindeki vurguları şimdiki zamanda çocuk olmanın anlamının geçmişte çocuk olmakla aynı olmadığını ifadesidir. Vurguları görüşmeci 20’nin çocukluğunu gelenek çerçevesinde sürdürdüğünün işaretidir ve çocuk olmayı kendi çocukluğunda anlamlandıramamış olmasının ifade biçimidir. Bu durumda görüşmeci 20’nin gelenek ötesi formlarla karşılaşma koşulunun düşük olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla refleksif kapasitesinin de düşük olduğu yönünde beklentiler oluşmaktadır.

4.3. Geçmişteki Çocukluk ile Günümüzdeki Çocukluğun Karşılaştırılması

Bilim dünyasında çocukluk kavramı farklı yaşam dönemleri içerisinde ele alınarak incelemeyi gerektirmektedir. Çünkü çocukluk, farklı tarihsel evrelerde farklılıklar göstermektedir. Günümüzde ortaya çıkan ‘modern çocukluk’ gerçekliğini inceleyebilmek için geçmişteki çocukluk anlayışının nasıl geliştiğini bilmek gerekmektedir. Modern çocukluk anlayışı oluşmadan önce çocukluk özel bir dönem olarak görülmemektedir. Geleneksel çocukluk ile modern çocukluk biçimlerinde çocukluğun tarifi farklı şekillerdedir. Bu yüzden çocukluğun tarihselliğinin ele alınması gerekli ve önemli hale gelmiştir. Bu bağlamda görüşmecilere “Geçmişte çocukluk nasıldı ve günümüzde çocukluk nasıldır? Karşılaştırarak cevap verebilir misiniz?” diye sorulmuş olup görüşmecilerin geçmişteki çocukluk ile günümüzdeki çocukluk arasındaki farklılıkları anlamlandırma biçimleri ortaya koyulacaktır.

Bu kapsamda uzman meslek erbabı görüşmecilerin geçmişteki çocukluk ile günümüzdeki çocukluğu karşılaştırmaları dikkate alındığında günümüzdeki çocukluğa yaptıkları vurguların, geleneksel anlayışlar dışındaki modern döneme özgü farklılıklara işaret ettiğini söylemek mümkündür.

Görüşmeci 3 (E, 37, Jandarma): Çocukken bizim imkanımız yoktu. Ama ortam daha güvenliydi eskiden. Araba sayısı azdı. Dolayısıyla çocukların trafik kazasına maruz kalma oranı da daha azdı. Şimdi araba sayısı çok, kaza oranı da çok. Ama çocuklar eve kapandı şu anda. Bu zamanda çocukların bilgiye ulaşması çok çok kolay. Bizim zamanımızda zordu. Ama totele koyduğunuz zaman bence iki çocukluk da eşittir, aynıdır.

Görüşmeci 3, kendi çocukluğunu göz önünde bulundurarak geçmişteki çocukluklarda imkanların olmadığını ifade etmiştir. Ancak ortamın eskiden daha güvenli olduğunu belirtmiştir. Geçmişte araba sayısının az olmasına bağlı olarak çocukların trafik kazasına maruz kalma ihtimalinin daha düşük, günümüzde ise daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Bu vurgularıyla günümüzde risklerin daha fazla olduğuna dikkat çekmiştir ve bu vurgular geç modern birey ifadeleri sunmaktadır. “Bu zamanda çocukların bilgiye ulaşması çok çok kolay. Bizim zamanımızda zordu.” beyanlarıyla bilginin değerini ortaya koyması görüşmeci 3’ün sahip olduğu refleksif benlik tasarımıyla bağlıdır.

Görüşmeci 4 (K, 39, Polis): Geçmişte daha az şeylerle, küçük şeylerle mutlu olabiliyorduk ama şu anda artık imkanlardan ya da internetten ya da birbirleriyle etkileşimlerinden mi böyle bilmiyorum, küçük şeylerle mutlu olmuyor çocuklar. Hep daha büyüğünü daha büyüğünü istiyor. Yani biz önceden yoktan anlıyorduk ama şimdi onlar yoktan

anlamıyorlar. Bunun nedeni de biz bir yanılgıya düşüyoruz bence. Bizim yoktu, onların olsun diye bazen saçmalayabiliyoruz diye düşünüyorum ben. Öyle bir kuşak farkı var işte, bizde yoktu onların olsun diye. Ama bu sefer onlar tatminsizliğe doğru gidiyorlar. Doymuyorlar. Yani biz bir şey alındığı zaman bir sene mutlu oluyorsak onlar ertesi gün unutuyor bile onun alındığını. Şu anki çocuklar için söylüyorum yani kendi çocuklarımdan yola çıkarak.

Görüşmeci 4 şimdiki çocukların doyumsuz, tatminsiz olduklarına vurgu yapmaktadır. Görüşmeci 4'ün "Biz de bir yanılgıya düşüyoruz bence. Bizim yoktu, onların olsun diye bazen saçmalayabiliyoruz." beyanı, geç modern dönemde geleneksel dönem şartlarına bağlı olarak hareket edilmemesi gerekliliğinin ifadesi niteliğindedir. Görüşmecinin vurguları modern koşulların izinde bir yaşam sürdüğünü ortaya koyan türdendir. Bu bağlamda görüşmeci 4'ün refleksivitesi yüksek bir birey olduğunu söylemek mümkündür.

Görüşmeci 5 (E, 39, Polis): Kendi çocukluğumdan bahsederek anlatayım. Geçmişte çocukluk biraz daha sosyal ama şu anki çocukluk biraz daha içe kapanık, asosyal diyeyim. Sosyal medya kullanıyorlar. Öyle birebir oyun oynamalar ya da başka şeyler yapmak yok artık. Her şey sosyal medyadan yürüyor artık. Her şey telefonda, sanal ortamda...

Görüşmeci 5, modern döneme özgü gelişimlerin günümüzdeki çocuklukları etkilediğini vurgulamıştır. Görüşmeci 5'in "Sosyal medya kullanıyorlar. Öyle birebir oyun oynamalar ya da başka şeyler yapmak yok artık. Her şey sosyal medyadan yürüyor artık. Her şey telefonda, sanal ortamda..." ifadeleri modern dönemde gelişen ve dönüşen şartların gelenek öğelerinin etkilerini zayıflattığına dair vurgulardır. Bu vurgularıyla görüşmeci 5 modern dönemin getirilerinin çocukluğa etkisi olduğunu anlatmaktadır. Bu kapsamda vurguları dikkate alındığında görüşmeci 5'in modern koşullara özgü farklılıkların bilincinde olduğunu söylemek mümkündür.

Görüşmeci 6 (K, 31, Hakim): Geçmişte bence daha insanlarla iç içe, sosyal bir çocukluk vardı. Şimdi daha asosyal, evlerin içinde ve teknolojiyle haşır neşir, yapay bir çocukluk var. Yalnızlar yani. Mesela şu an benim çocuğum kalabalık bir aile ortamında büyümüyor. Ben kalabalık bir aile ortamında büyüdüm. Kuzenlerim vardı. Bir de meslektan dolayı da gezeceğiz. O tek, evin içinde bizle birlikte vakit geçiriyor işte yani. Daha yapay şimdiki çocukluk bence.

Görüşmeci 6, görüşmeci 5 ile benzer şekilde geçmişteki çocuklukların daha insanlarla iç içe ve daha sosyal olduğuna dair vurgu yapmıştır. Geç modern dönemde artan risklere bağlı olarak oluşan güvensizlikler dikkate alındığında görüşmeci 9'un bu vurgularından yola çıkarak çocukluğun da güvensizliklerden etkilendiğini söylemek mümkündür. Görüşmeci 6, güvensizliklerin çocukları yalnızlaştırdığını ve çocuklukları yapay hale getirdiğini anlatmak istemektedir. Vurguları görüşmeci 6'nın modern döneme özgü koşullar izinde hayatı kurguladığını ortaya koyan türdendir.

Görüşmeci 7 (K, 34, Hemşire): Geçmişte çok daha güzeldi çocukluk. Önceden bir korku, endişe yoktu. Hayata bakış açımız çok farklıydı. Şimdi her şeyden korkuyoruz. İşte mesela dışarı çıktığımızda her şeyden bir çekinme durumu var. İnsandan bile çekiniyoruz mesela şu an. Önceden bizi biri sevdiğinde ona art niyet ya da hani farklı bir şekilde bakmazdık ama şu an o bile çok farklı oluyor. İnsandan bile korkar olduk yani. Artık o kadar çok şey görüyoruz ki. Yani hırsızlık, işte ne bileyim, taciz vesaire hepsinden korkuyoruz. Şu an erkek çocuk kız çocuk diye de ayırt edilmiyor zaten. Bütün pislikleri düşünüyorsun. Ayrıca bulaşıcı hastalıklar... Her şeyden korkuyoruz.

Görüşmeci 7'nin, günümüzdeki çocuklukların korku ve endişe üzerine kurulu olduğu yönündeki vurguları geç modern dönemi anlatma noktasında önemlidir. “Hayata bakış açımız çok farklıydı. Şimdi her şeyden korkuyoruz. İşte mesela dışarı çıktığımızda her şeyden bir çekinme durumu var. İnsandan bile çekiniyoruz mesela şu an. Önceden biri bizi sevdiğinde ona art niyet ya da hani farklı bir şekilde bakmazdık ama şu an o bile çok farklı oluyor. İnsandan bile korkar olduk yani.” beyanları ile geç modern dönemde ortaya çıkan risklerin, bireylerin perspektifini değiştirerek onlara yeni bilinçler ve yaşam tarzları edindirdiğini ve bu durumun çocukların yaşamına da yansıdığını belirtmiştir. “Artık o kadar çok şey görüyoruz ki. Yani hırsızlık, işte ne bileyim, taciz vesaire hepsinden korkuyoruz. Şu an erkek çocuk kız çocuk diye de ayırt edilmiyor zaten. Bütün pislikleri düşünüyorsun.” beyanlarına bakıldığında çocukların farklı risklere maruz kaldığı vurgulanmıştır. Bu vurgular görüşmecinin bilince dayalı algılarıyla hayatını kurguladığını ortaya koymaktadır ve çalışma bağlamında ele alınan noktalara denk düştüğü için önemlidir. Bu kapsamda görüşmeci 7'nin sahip olduğu bilincin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik algılarını belirlediğini açıkça görmek mümkündür.

Görüşülenlerden kırsal kesimde yaşayanların vurguları dikkate alındığındaysa refleksivitesi yüksek görüşmecilerden farklı yönde ifadeler ortaya koydukları görülmektedir. Onların, hayatlarını kurgularken ve algılarını yönlendirirken geleneksel formların izinde oldukları ortaya çıkmıştır.

Görüşmeci 12 (E, 50, Çiftçi): Hem maddi hem manevi yönden farklı şimdiki zamanla eski zaman. Maddi yönden eskiden yiyecek içecek bu kadar yoktu mesela. Manevi yönden de çocuklara karşı biraz daha sevgi fazla bence şimdi. Sevgi fazla, ilgi fazla. Eskiden öyle değildik yani. Şimdi çocuk her şeyi söyleyebilir yani. Biz söyleyemiyorduk, çekiniyorduk. Babam dövmezdi de bağırırdı zaman biz ağlardık yani.

Görüşmeci 12, geçmişteki çocuklukla günümüzdeki çocukluk arasında hem maddi hem manevi yönden farklılıklar olduğunu vurgulamıştır. Günümüzde çocuğa karşı sevginin daha fazla olduğunu anlatmıştır. Görüşmeci 12 geçmişteki çocukluk ile günümüzdeki çocukluk arasındaki farklılıkları modern koşullara özgü farklılıklar

dışında geleneksel anlatılarla ifade etmektedir. Görüşmeci 12 “Biz söyleyemiyorduk, çekiniyorduk. Babam dövmezdi de bağırdığı zaman biz ağlardık yani.” beyanıyla da hayatını geleneksel kabuller bağlamında sürdürdüğünü belirtmiştir.

Görüşmeci 14 (K, 29, Ev Hanımı): Şimdi daha iyi koşullar, şartlar. O zamanlara göre şimdi çok iyi şartlar var yani. Eskiden öyle şartlar yoktu ki. Oyunlar oynayamazdık ama şimdi çok güzel oyunlar oynayabiliyorlar. Çok güzel okullarda okuyabiliyorlar. Bizim zamanımızda işten, güçten hani böyle pek fazla vakit olmuyordu oynamaya. O zamanlar çocuk topluma da çıkartılmazdı, aman şöyle olur, böyle olur diye. Ama biz şimdi öyle değiliz ki. Serbestler, istedikleri şeyi yapabiliyorlar, istediklerini alabiliyoruz. Bizim istediğimiz hemen alınmazdı ki hani ücret tabiriyle hiçbir şey alamıyorduk ki, o zamanlar durum yoktu. Ama şimdi istedikleri her şey alınıyor, her şey yapılıyor.

Görüşmeci 14 günümüz şartlarının geçmişe göre daha iyi olduğundan bahsetmektedir. Günümüzde çocukların oyunlar oynayabildiğine, okullarda okuyabildiklerine vurgu yapmaktadır. “Bizim zamanımızda işten, güçten hani böyle pek fazla vakit olmuyordu oynamaya. O zamanlar çocuk topluma da çıkartılmazdı, aman şöyle olur, böyle olur diye.” beyanı görüşmeci 14’ün çocukluk yaşantısına dair bilgiler sunmaktadır. Bu bilgilere göre görüşmeci 14’ün çocukluğuna dair hissettiği sorumluluklar ve zorunluluklar olduğunu görmek mümkündür. Bu bağlamda geçmişte çocukların sorumlu tutulduğu işler olduğu gerçekliği karşımıza çıkmaktadır. Bu gerçeklikler geleneksel yaşama dair anlatılardır. Bu bağlamda görüşmeci 14’ün yaşamını geleneksel kabullere göre geçirdiğini söylemek mümkündür.

Görüşmeci 15 (K, 66, İşçi): Vallahi şimdiki çocuklar çok hür. Yani rahatlık var. Bizde böyle bir şey yoktu. Bizlerin zamanında yani ne bileyim taşla, toprakla, kavun, karpuz kabuklarıyla oyun yapardık. Çullardan top yapardık. Bizler öyle büyüdük. Oyuncak falan hiç alıp görmedik, yaşamadık. Ama o zaman da demek ki öyleymiş. Güzellik öyleymiş işte. Ama şimdiki çocuklarda da çok güzel her şey. Bolluk var. Ama doyumsuzluk da var şimdiki çocuklarda.

Görüşmeci 15 kendi çocukluğundan örnek vererek geçmişteki çocuklar ile şimdiki çocukların oyun anlayışları arasında çok farklılık olduğunu vurgulamıştır. Bu farklılığın imkanlara bağlı olarak oluştuğu düşünüldüğünde ve bugünün gelişen, iyileşen şartları göz önünde bulundurulduğunda “Oyuncak falan hiç alıp görmedik, yaşamadık. Ama o zaman da demek ki öyleymiş. Güzellik öyleymiş işte.” beyanları görüşmeci 15’in geçmişin sınırlı imkanlarını memnuniyetle karşıladığını göstermektedir. Bu memnuniyet geleneğe bağlılığı ortaya koymaktadır. Bu bağlamda görüşmeci 15’in geleneksel birey profili sergilediği söylenebilmektedir.

Görüşmeci 17 (K, 34, İşçi): Çok farklı. Bizim çocukluğumuzda her şey yoktu. Şu anki çocuklara bakıyorum, eksikleri yok. Mesela ben arkadaşlarıma çok özendim. Mesela eğitir... Çok isterdim okumayı ama mümkün olmadı. O zamanki şartlar el vermedi. Şu an

elimden geldiği kadar uğraşıyorum çocuklarım okusunlar diye. Büyüğü onur belgesiyle geldi. Küçüğü takdir belgesiyle geldi. Bunlar bana yetiyor zaten.

Görüşmeci 17'nin "Bizim çocukluğumuzda her şey yoktu. Şu anki çocuklara bakıyorum, eksikleri yok." beyanları günümüzdeki çocukların değer gördüğünü anlatma çabasıdır. "Mesela ben arkadaşlarıma çok özendim. Mesela eğitim... Çok isterdim okumayı ama mümkün olmadı. O zamanki şartlar el vermedi." vurguları çocukluğunda yaşadığı duygusal sıkıntıları anlatır niteliktedir. Görüşmeci 17'nin çocukluğunda yaşadığı bu sıkıntılar kendisinin geleneksel birey olma halini karşımıza çıkarmaktadır. Özellikle eğitim konusunda imkanların yetersiz olması sebebiyle okuyamadığını, bu konuda arkadaşlarına özendiğini, şu an ise çocuklarının okuması için elinden geldiği kadar uğraştığını vurgulamasıyla görüşmeci 17'nin, olanaksızlıkların kendisinde oluşturduğu duygusal ezilmişlik hissinin yaşamına olan etkisini görmek mümkündür.

4.3.1. Önceki Kuşakların Çocuğa Bakışı ile Günümüz Kuşaklarının Çocuğa Bakışı Arasındaki Farklılıklar

Çocukluğun modern zamanlarda yaşadığı dönüşümle beraber geline nokta da anne-babalık da geleneksel ve modern olarak ayrılmıştır. Geleneksel anne babalar, çocukluğu geleneksel yaşamın bir parçası olarak görmekte, ayrı bir kategori olarak nitelendirmemektedir. Modern anne babalar çocukluğu yetişkinlikten ayrı, özel bir dönem olarak ele almaktadır. Onların çocukluğa yükledikleri anlamlar modern koşullara özgü olacak şekildedir. Yani ebeveynlerin çocukluğu anlamlandırma biçimleri ve çocuğa yönelik algıları refleksif kapasitelerine göre farklılık göstermektedir. Bu bağlamda görüşmecilere "Karşılaştıracak olursanız önceki kuşakların çocuğa bakışıyla günümüz kuşaklarının çocuklara bakışı nasıldır?" sorusu yöneltilmiş olup onlara göre geçmişte çocuğa bakış ile günümüzde çocuğa bakış arasında nasıl farklılıklar olduğu anlaşılmaya çalışılacaktır.

Bu kapsamda görüşmecilerden eğitim seviyesi yüksek, uzman meslek erbabı olanlar günümüz kuşaklarının çocuğu anlamlandırma biçimlerinin önceki kuşaklardan farklılaştığı yönünde vurgulamalar yapmıştır. Bu görüşmecilerin vurguları dikkate alındığında yüksek refleksif kapasitelerine özgü yönelimlerinin bulunduğu görülmektedir.

Görüşmeci 2 (E, 35, Jandarma): Geçmişte adamın bir çocuğu kız oluyor, ikinci çocuğu da kız oluyor. Şimdi kız çocuğu olduğu zaman mutlu olmuyor. Veyahut işte misal miras diyelim. Annesi babası vefat ediyor. Miras payı altında kız çocuğu bir talepte bulunduğu zaman bu hakir görülüyor. Ama şu anki dönemde öyle bir şey yok. Erkek çocuğu da kız çocuğu da önemli. Benim için de öyle. Geçmişten günümüze farklılıkların sebebi değişen insanlar... Şimdi geçmişten gelen bir örf ve kültür var. Bu örf ve kültürün zamanla değişmesine bağlıyorum. Örnek veriyorum, eski insanların kız çocuğunu değersiz görmesi atadan gelme bir şey. Yani bir cahiliye dönemi var. Bu dönemden beri bu kültür böyle böyle aksayarak gelmiş. Geçmiş dönemde de insanların bilgiye ulaşması, diğer teknolojik aletlere ulaşması kısıtlı olduğu için bu kültür belli bir seviyeye kadar gelmiş. Belli bir seviyeden sonra bu kültür artık kırılmaya başlamış. Ona bağlıyorum yani.

Görüşmeci 2, geçmişten günümüze çocuğa bakışın değişimini geleneksel dönemde kız çocuğuna değer verilmemesini örnek göstererek açıklamaya başlamıştır. Devamındaki “Ama şu anki dönemde öyle bir şey yok. Erkek çocuğu da kız çocuğu da önemli. Benim için de öyle.” beyanları günümüzde çocuğun, geleneksel dönemdeki gibi değersiz olmadığına ve görüşmeci 2’nin düşüncelerinin gelenekten arınmış halde olduğuna dair ifadelerdir. Görüşmeci 2 geçmişten günümüze çocuğa bakıştaki değişimlerin sebebi olarak zamanla değişen kültür ve buna bağlı olarak değişen insanları görmektedir. Görüşmeci 2’nin geçmişte etkili olan kültürün kırılma yaşadığını vurgulaması geç modern birey ifadesi sunmaktadır. Nitekim görüşmeci 2’nin beyanları sahip olduğu bilincin algılarını belirlediğini ve algılarının çocuk istismarı ve ihmaline yönelik bilinçli tavır sergileyeceği yönünde olduğunu açık etmektedir. Bu bağlamda görüşmecinin, refleksivitesi yüksek bir birey olduğunu söylemek mümkündür.

Görüşmeci 3 (E, 37, Jandarma): Bizden önceki kuşaklar çocuğu bir iş gücü olarak görüyordu. Şimdiki de bir ritüel olarak görüyor. Yani evlendik, çocuk yapmamız gerekiyor. Yani onun sorumluluğunda olduklarını hiç düşünmüyorum. Toplumun yüzde çok yüksek bir oranı var böyle. Ve dolayısıyla işte suç oranları artıyor. Sağlıksız insanlar doğuyor. Kendilerine dikkat etmiyorlar. Diyabet oranı patladı. Obezite patladı. Niye? İnsanlar çocuk yapıyor ama çocuğu nasıl besleyeceğini bilmiyor. Umursamıyor. Bunu kafaya takmıyor. Çocuğu nasıl besleyeyim? Neler yapayım? Yapmıyorlar bir şey. Eskiden de işte çocuk eşittir iç gücüydü. Yani yevmiyeden kazandığı paraydı. İkisini de yanlış görüyorum. Ama bir değişim var. Olması gereken bir şey. Bin dokuz yüz yetmiş yılına kadar teknoloji hep aynı oranda yükseliyor. Yetmiş yılından elli senelik dönemdeki teknoloji yetmiş küsur katı gelişiyor. Yani bundan dolayı. Çünkü insanlar için artık her şeye ulaşmak kolay. Bilgiye ulaşabiliyorlar kolaylıkla. Bundan dolayı değişiyor. Bizim elimizde olmayan teknolojik değişim...

Görüşmeci 3, çocuğu önceki kuşakların iş gücü olarak, şimdikilerin ise bir ritüel olarak gördüğünü ifade etmiştir. Görüşmeci 3’ün günümüz kuşaklarına yönelik “Evlendik, çocuk yapmamız gerekiyor. Yani onun sorumluluğunda olduklarını hiç düşünmüyorum. Toplumun yüzde çok yüksek bir oranı var böyle. Ve dolayısıyla işte suç oranları artıyor. Sağlıksız insanlar doğuyor. Kendilerine dikkat etmiyorlar. Diyabet

oranı patladı. Obezite patladı. Niye? İnsanlar çocuk yapıyor ama çocuğu nasıl besleyeceğini bilmiyor. Umursamıyor.” ifadeleri sorumluluk bilinci dahilinde çocuk sahibi olunması gerektiğine dair vurgulardır ve çocuğun değerini ortaya koyması yönünden önemlidir. Çocuğun değerini ortaya koyan ve çocuğu sorumluluk bilinciyle ilişkilendiren bu vurgular görüşmeci 3’ün sahip olduğu bilincin algılarını belirlediğini göstermektedir. Bu bağlamda görüşmeci 3’ün refleksivitesi yüksek bir birey olduğu söylenebilmektedir.

Görüşmeci 4 (K, 39, Polis): Geçmişte çocuğa sus, otur denilirdi. Büyüsün eli ekmek tutsun falan... Yani ne bileyim ya bilinçsizce mi üüyorlardı bilmiyorum. Gerçi öyle bir ailede yetişmedim, ben az çocuklu ailede yetiştim. Şu an insanlar, en azından ben kendi eğitim seviyem için söylüyorum, biraz daha bilinçliler. Özellikle kırsal alanda daha bilinçsizce yetiştiriliyordu çocuklar ama şu anda daha bilinçli oluyor diye düşünüyorum. Yani öyle bir fark var. Bir bilinç farkı tabi ama o da muhtemelen eğitim durumuna göre değişiyordur diye düşünüyorum. Yani farklı olabilir. Hala eski kafada çok insan var. Çocuğa bakabilecek miyim, kaç tane çocuğum olursa bakabilirim, mutlu olabilirler mi, hepsi aynı imkanlara sahip olabilir mi diye üeyen bir kesim de var. Bu iki farklı kesimin oluşmasını ekonomi ve eğitim çok etkiliyor bence.

Görüşmeci 4, geçmişte çocuğa ve çocuğun fikirlerine pek değer verilmediğini söylemektedir. Bu değersizliği ailelerin çok çocuklu olmasına bağlamaktadır. Şimdiki dönemde insanların daha bilinçli olduğunu belirtmektedir. “Bir bilinç farkı tabi ama o da muhtemelen eğitim durumuna göre değişiyordur diye düşünüyorum.” vurgusu ile bilinçli olma durumunun eğitim seviyesine göre değiştiğine dikkat çekmiştir. Görüşmeci 4’ün bu beyanı geç modern dönemde artan bilginin getirmiş olduğu bilincin, bireylerin yaşamını etkilemesi noktasında önemlidir. Bu nokta çalışmanın araştırma konuları açısından değerlidir. Görüşmeci 4 “Hala eski kafada çok insan var. Çocuğa bakabilecek miyim, kaç tane çocuğum olursa bakabilirim, mutlu olabilirler mi, hepsi aynı imkanlara sahip olabilir mi diye üeyen bir kesim de var. Bu iki farklı kesimin oluşmasını ekonomi ve eğitim çok etkiliyor bence.” beyanları ile bireylerin bilinçlilik düzeylerine göre iki farklı kesime ayrıldığını anlatmıştır. Refleksif modern bireyin özellikleri olan düşünme, bilgilenme, sorgulama, karar verme gibi yetileri bilinçlilik haliyle ilişkilendirmiştir. Ayrıca geç modern dönemde yükselen bilincin eğitimin yanı sıra ekonomiye de bağlı olduğunu vurgulamıştır.

Görüşmeci 8 (E, 41, İmam): Eskiden çocuğa davranışla şimdiki zamanda çocuğa davranış arasında çok büyük farklılık var. Eskiden anne babalar çocuklarına sevgisini göstermezlerdi. Çok severler ama göstermezlerdi. Böyle bir toplumumuz vardı. Ama şimdi tam tersi. Biz çocuklarımıza aşırı derecede sevgimizi gösteriyoruz. Yani eski çocukluklara bakarsak yarı sevgi, yarı sevgisiz geçiyordu. Ama şimdiki çocuklar tam sevgiyle büyüyorlar.

Görüşmeci 8'in vurguları dikkate alındığında önceki kuşakların çocuğa bakışı ile günümüz kuşaklarının çocuğa bakışı arasında çocuğa sevginin gösterilmesi bakımından farklılık olduğu ortaya çıkmaktadır. Görüşmeci, farklı bilinç kapasitelerine göre ebeveynlerin çocuğa yönelimlerinin farklılaştığına vurgu yapmıştır. Bu vurgular modern dönemde toplumun değişen bilinçlilik kapasitesiyle çocuğun statüsünün değişmiş olduğuna işaret etmekte ve görüşmeci 8'in geleneksel anne-babalık ile modern anne-babalık ayrıştırması yapabildiğini ortaya koymaktadır. Nitekim bu vurgular geç modern birey vurgusudur.

Kırsal alanda yaşayan görüşmecilerin çocuğa yüklenen anlamın önceki kuşaklardan günümüz kuşaklarına değişimini anlamlandırma biçimi refleksivitesi yüksek ebeveynlerinkinden farklı olmuştur. Onlar geleneksel olan çocuğu anlamlandırma biçimlerinin modern koşullara özgü farklılaştığı yönünde vurgularda bulunmamışlardır.

Görüşmeci 12 (E, 50, Çiftçi): Bizlerin zamanında işe git, ahıra git, bilmem dışarı git... Şimdi çocuğu bırakıp da bir işe gidemiyorsun. Orada hayvan ölse de çocuk daha önde geliyor mesela. Şimdiki gençlik böyle. Önceden beşiğini tarlaya götür, orada öyle iş yap. Beşiği taşıyacaksın, bir de iş yapacaksın. Dinlenmeyi bırak. Şimdi kırkı çıkana kadar anneler maşallah kızlarının başında. Bir işe elini sürmüyorsun yani. Şimdiki gençler çok şanslı. Bizlerin zamanında böyle bir şey yoktu. Çocuğu doğur, hadi bakalım ahıra git, tarlaya git. Şimdi ama çocuklar çok güzel bir şekilde büyüyor. Şimdiki gençler anneliği çok güzel yaşıyor. Güzel yaşayamadık. Benim halacığım harmanda düven sürerken doğum yapmış. Çocuğu çulların içine sarmış, sarmalamış, tekrar harmana gitmiş. Yapar mısın? Doğum yapacaksın, atacaksın kenara, ağlasın dursun.

Görüşmeci 12'nin "Şimdi çocuğu bırakıp da bir işe gidemiyorsun. Orada hayvan ölse de çocuk daha önde geliyor mesela. Şimdiki gençlik böyle." vurgusu çocuğun günümüzdeki değerini anlatmaya yöneliktir. Vurgusunda çocuğun değerini hayvancılık uğraşı üzerinden anlatmaya çalışması, sahip olduğu yaşantının geleneksel öğeler barındırdığını göstermektedir. Ayrıca kıyaslaması geçmişte çocuğun değersizliğini ortaya koymaktadır. Devamındaki beyanlarına bakıldığında çocuğun değerini ortaya koyarken yine gelenekselliğin ürünü olan tarım faaliyetlerinden bahsetmesi görüşmeci 12'nin sahip olduğu gelenekselliğin varlığını destekler niteliktedir.

Görüşmeci 18 (K, 62, Ev Hanımı): Eskiden ananın babanın yanında kucağına alamazdın çocuğunu. Sevemezdin bile. Şimdi rahat, utanma yok, her şey rahat. Ben babamın bizi kucağına aldığını hiç hatırlamıyorum. Annem de öyleydi. Okula giderdik, okuldan gelirdik, hadi öküzlerin yanına gideceksin. Şimdi çocuğu okula götürüyorsun, okuldan alıyorsun, eve getirip karnını doyuracaksın, ondan sonra parka götüreceksin, dersini yaptıracaksın. Çocuğun yanındasın hep. Eskiden öyle miydi!

Görüşmeci 18 geçmişte çocuğun, aile büyükleri yanında kucağa alınıp sevilemeyeceğinden bahsetmektedir. Bu davranış tarzının günümüzde aynı şekilde olmadığını belirtirken “Şimdi rahat, utanma yok.” ifadesini kullanması ‘utanma’ duygusunun geçmişe hakim bir duygu olduğunu vurgular niteliktedir. Bu utanma duygusunun günümüzde olmayışına tepkili olduğu görüşmecinin beyanlarını ifade ederkenki hal ve tavırlarında gözlenmiştir. Beyanları görüşmeci 18’in, yaşamını kurgularken geleneksele bağlı kaldığını vurgulayan niteliktedir. Ayrıca görüşmeci geçmişte çocuğun yaşantısının değersizliğine dair bilgiler sunmaktadır.

Görüşmeci 20 (K, 43, Ev Hanımı): Eskiden çocuğun üzerine şimdiki kadar düşülmezdi. İlk başta ev işleri, yemek düşünülürdü. Kadın yemeğini yapacak, temizliğini yapacak, ondan sonra vakit kalırsa çocuğuyla ilgilenecek. Yorgunluktan zaten çocukla ilgilenecek hali kalmazdı napsın. Çocuk öyle böyle büyürdü. Hiçbir şey de olmazdı. Ama şimdi öyle değil ki. Şimdi her şeyden önce çocuk. Çocuğun yiyeceği, içeceği, okulu... Hepsiyle ilgileneceksin. Okuyup güzel yerlere gelsin diye bir sürü uğraşacaksın.

Görüşmeci 20 önceki kuşaklarla günümüz kuşaklarının çocuğa bakışındaki farklılığı, çocuğun üzerine düşülüp düşülmemesini vurgulayarak belirtmiştir. Geçmişte kadının önceliğinin ev işi ve yemek olduğunu vurgulamıştır. Beyanlarına bakıldığında bu işleri, çocuk bakımının önüne geçen gereklilikler olarak gördüğünü anlatmıştır. Bu bağlamda evliliğe yüklediği anlamın çocuğa yüklediği anlamdan daha önemli olduğunu görmek mümkündür. Görüşmecinin beyanları geleneksel yaşam tarzını değerli gördüğüne dair verilerdir. Geçmişte çocuğun ikinci plana atılması, değersiz görülmesi kendisinde herhangi bir rahatsızlık uyandırmamaktadır. Bu bağlamda görüşmecinin çocuk ihmaline yönelik bilincinin düşük olduğu fark edilmektedir. Görüşmeci 20’nin gündelik hayatını kurgularken geleneksel formların izinde olması beyanlarında açıkça görülmektedir.

4.4.Çocuk ve Çocuğa Dair Sorumluluk Arasında Kurulan İlişkiye Yönelik Görüşmecilerin Düşünceleri

Modern aile oluşmaya başladıktan sonra ebeveynlerin çocuğu görme biçimleri ve ona dair algıları farklılaşmalar yaşamıştır. Çocuk bakımı ve çocuğun eğitilmesi gerekliliği ebeveynlerin en önemli sorumluluklarından biri olmaya başlamıştır. Böylece modern dünyaya özgü çocukluk oluşmuştur. Ebeveynler çocukla ilgili yönelimlerde bulunurken bilinç kapasitelerine göre ayrılmaktadırlar. Modern ebeveynler yüksek refleksif kapasitelerine özgü olacak şekilde bilinçli yönelimlerin

içine girmektedirler. Bu bağlamda çocuğa dair sorumluluk atfeden türden davranışlarda bulunmaktadırlar. Refleksif kapasiteleri düşük ebeveynler ise gelenek ötesi hallere bürünemeyerek çocuğa dair sorumluluğa yükledikleri anlam bakımından modern ebeveynlerden ayrılmaktadırlar. Bu kapsamda görüşmecilere “Çocuk ve çocuğa dair sorumluluk birlikte düşünüldüğünde sizce aralarında nasıl bir ilişki vardır?” diye sorulmuş ve aşağıdaki ifadelerle karşılaşılmıştır.

Uzman meslek erbabı görüşmeciler dikkate alındığında çocuk ve çocuğa dair sorumluluk arasında ilişki kurarken bilinçlerinin algılarını belirlediği açıkça ortadadır. Bu görüşmeciler çocuklarına dair bilinçli yönelimler ve sorumluluk yüklü davranışlar içinde olduklarını beyanlarında ortaya koymuşlardır.

Görüşmeci 1 (E, 41, Jandarma): Çocuk olduktan sonra sorumluluk artıyor tabi ki. Çocuk olmadan önce istediğini yapabiliyorsun. Bir saat gözetmiyorsun. Yer gözetmiyorsun. İklim şartlarını gözetmiyorsun. Ama çocuk olduktan sonra bunların hepsini çocuğa endeksliyoruz. Yani çocuk rahat eder mi? Hasta olur mu? Bunlara endeksliyoruz.

Görüşmeci 1, çocuk ve çocuğa dair sorumluluk arasında kurulan ilişkiyi çocuk sahibi olduktan sonra sorumluluk bilincinin artması olarak belirtmiştir. Çocuk sahibi olmadan önce herhangi bir saat, yer ya da iklim şartı gözetmeden istenilenin yapılabildiğini fakat çocuk olduktan sonra bunların hepsinin çocuğa göre endekslediğini ifade etmiştir. Çocuğun sorumluluk ile ilişkilendirilmesine yönelik yapmış olduğu vurgular, görüşmeci 1’in sahip olduğu refleksivitenin ürünleridir. Çünkü çocuk sahibi olduktan sonra “Çocuk rahat eder mi? Hasta olur mu?” şeklinde yaptığı sorgulamalar bilinç düzeyi yüksek, refleksif birey özelliğidir.

Görüşmeci 5 (E, 39, Polis): Çocuğa dair sorumluluk şöyle... Yani onun bir birey olarak yetişmesini, kendi ayakları üstünde durmasını sağlamak benim görevim, amacım. Bu şekilde özetleyebilirim. Çocuğu görev olarak görmüyorum aslında. Çocuk benim canımdan bir parça. Benim yani. Ama işte onun birey olarak yetişmesi benim görevim. Tek başına bunu bir yere kadar başarabilir hayat şartlarında. Ya da belli bir yaşa kadar başaramayıp daha sonrasında bunu başarabilir, demeliyim.

Görüşmeci 5 çocuğa dair sorumluluğa yönelik “Onun bir birey olarak yetişmesini, kendi ayakları üstünde durmasını sağlamak benim görevim, amacım.” şeklinde ifadede bulunmuştur. Görüşmeci 5, bu ifadenin çocuğun bir görev olarak görüldüğü düşüncesinin oluşmasına yol açacağından ifadesine eklemiştir: “Çocuğu görev olarak görmüyorum aslında. Çocuk benim canımdan bir parça. Benim yani. Ama işte onun birey olarak yetişmesi benim görevim.” Görüşmeci 5’in çocuğa dair sorumluluğa yönelik farkındalığı zamanla artan refleksif kapasitesinin ürünüdür.

Görüşmeci 10 (E, 29, Jandarma): Çocuğa dair sorumluluk denilince benim aklıma sadece anne baba geliyor çünkü her şey onlarla başlıyor. Çünkü çocuğu dünyaya getirmeye anne baba karar veriyor, bu çocuğun kararı değil. Bu yüzden anne babanın olabilecek bütün sorumlulukları almaları gerekiyor. Çocuğa karşı sorumluluklarının olması dışında, çocuğa sorumluluğu da anne babası öğretiyor.

Görüşmeci 10 çocuk ve çocuğa dair sorumluluk arasındaki ilişkiye yönelik ifade ve gözlemlerini aktarırken anne babaya işaret eden vurgularda bulunmuştur. Çocuğun dünyaya gelmesinin, anne babanın kararı olduğunu belirterek bütün sorumlulukları onların alması gerektiğini vurgulamıştır. Bu vurguları görüşmeci 10'un sahip olduğu bilinç düzeyini ortaya koymaktadır. Çünkü kendisinin, bireylerin anne baba olmaya karar verirken sorumluluk sahibi olmaya da karar veriyor olduğuna dair farkındalığı beyanlarında görülmektedir.

Görüşmeci 4 (K, 39, Polis): Çocuğa dair sorumluluk deyince aklıma şu geliyor. Dünyaya onu biz getirdik. Hani ona sormadık sonuçta. O yüzden ona karşı biz sorumluyuz. En azından belli bir yaşa getirene kadar. Ben öyle görüyorum.

Görüşmeci 4'ün vurguları dikkate alındığında çocuğa dair sorumluluğun onu dünyaya getirmeye karar verildiği andan itibaren başladığı anlaşılmaktadır. Çocuğa dair sorumluluğa verdiği önemi gösteren bu vurgu görüşmecinin sahip olduğu bilince dayalı algılarının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır ve sorumluluğun, refleksivitesi yüksek ebeveynlerdeki karşılığıdır.

Görüşülenlerden kırsal kesimde yaşayan kişilerin çocuğa dair sorumluluğa yaptıkları vurgular dikkate alındığında, geleneksel olana özgü bir bilincin izinde oldukları oldukça açıktır.

Görüşmeci 11 (E, 49, Çiftçi): Sorumluluk çok büyük bir şeydir. Çocuğun sorumluluğu dediğin zaman bunun geleceğini düşünmek, efendime söyleyeyim, arkadaş ortamını takip etmek, biliyorsunuz yani her ortamdan arkadaş çıkar. Onların geleceğini düzenli bir şekilde yapmamız için ne yapmamız gerekiyor? Bunları takip etmemiz gerekiyor. Sorumluluk bazı kişiler sorumluluk hissetmez. Bazı kişiler salar ama bazı aile ortamında sorumluluk vardır. Mesela ben bir arkadaşına söyledim. Bak, dedim sen çarşıda falan geziyorsun. Benim oğlanı dedim takip et yani. Geriden de olsa... Herhangi bir hatası olursa diye... Abi, dedi ben bir şeyini yakalayamadım ama sigara içiyor dedi. He sigarayı da arkadaş ortamında öğrendi. Sigaradan nefret eden bir çocuktuk. Arkadaş ortamında bir tane iki tane yak derken ne oldu? Sigarayı içti. He sigarasını da kendim alırım, başkasından beklenti bekletmem. Sorumluluk derken bu yani. Benden beklesin. Yani önce Allah'tan sonra benden. Bir yere gidecekse, üç yüz lira lazımsa beş yüz lira veririm. Kendi paramı dahi veririm. Sorumluluk derken yani başkasına aç kalmasın. Kimseye muhtaç ettirmem yani. Ha Rabb'im sağlığınıza verdiğü sürece de bu böyle devam eder. Sorumluluğumuz da bu yani.

Görüşmeci 11, sorumluluğun çocuk üzerinden konuşulduğunda önemli olan noktaların çocuğun geleceğini düşünmek ve arkadaş ortamını takip etmek olduğuna vurgu yapmıştır. Beyanlarında vermiş olduğu örnekte “Mesela ben bir arkadaşına

söyledim. Bak, dedim sen çarşıda falan geziyorsun. Benim oğlanı dedim takip et yani. Geriden de olsa... Herhangi bir hatası olursa diye... Abi, dedi ben bir şeyini yakalayamadım ama sigara içiyor dedi.” diyerek çocuğunun takibini yapması için arkadaşından ricada bulunduğunu ifade etmiştir. Bu ifadesi kendisi dışındaki kişilerin düşüncelerinin, çocuğuna yönelik tutum ve davranışlarında etkili olduğunun göstergesidir. Beyanlarının devamındaki “He sigarasını da kendim alırım, başkasından beklenti bekletmem. Sorumluluk derken bu yani. Benden beklesin. Yani önce Allah’tan sonra benden.” ifadeleri görüşmeci 11’in, çocuğunun başkasından beklenti içine girmesinin, sağlığına zararlı maddeleri kullanıyor olmasından daha önemli bir sorun olduğunu ve bu sorunu önlemeyi daha önde gelen bir sorumluluk olarak gördüğünü açık etmektedir. Görüşmeci 11’in çocuğa dair sorumluluğu, çocuğun başkasına muhtaç kalmamasını sağlamakla eşleştirmesi durumunu, “Sorumluluk derken yani başkasına aç kalmasın. Kimseye muhtaç ettirmem yani.” ifadeleri desteklemektedir.

Görüşmeci 19 (E, 45, İşçi): Sorumluluk çok şey. Çok büyük sorumluluk var çocuğa. Öğretmek... Her şeyi öğretmek... Çocuklarımızı terbiye etmek bir sorumluluk. Sonra vatanına, milletine bütün insanlığa faydalı olabilecek bir şekilde yetiştirmek geliyor aklıma. Neyin ne olduğunu, yokluğu da varlığı da bilen... Bu şekilde yetiştirmek, sorumluluk.

Görüşmeci 19’un beyanları çocuğa dair sorumluluk olarak kendisine ait görülen zorunlulukları ifade şeklidir. Bu noktada ‘vatanına, milletine bütün insanlığa faydalı olabilecek bir şekilde yetiştirmek’ diyerek bütün insanlığa karşı bir sorumluluğunun olduğuna işaret etmektedir. Devamındaki vurgularda yaşam mücadelesinin getirileri olabilecek yokluk ve varlık durumunu belirtmektedir. Görüşmeci 19’un çocuğa dair hissettiği sorumlulukların vurguları, geleneksel bireyin sorumluluğa yüklediği anlamların vurgularıdır.

Görüşmeci 12 (E, 50, Çiftçi): Çocuğa karşı sorumluluk şöyle... Besleyeceksin, büyüteceksin, ilgin, alakanı göstereceksin, okutacaksın. Yani elimizden geldiğince... Bence kızlar iyi okusun. Erkek ne iş olsa yapar ama kız her işi yapamaz. O yüzden okusun. Mutlaka okusun kızlar. Kendi ayakları üzerinde dursunlar.

Görüşmeci 12’nin vurguları dikkate alındığında eğitilmiş olma haline verilen önemin belirtildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra “Bence kızlar iyi okusun. Erkek ne iş olsa yapar ama kız her işi yapamaz. O yüzden okusun.” şeklindeki kadın erkek rollerine ilişkin beyanıyla görüşmecinin geleneksel kurgulama biçimine yöneldiği görülmektedir.

4.5. Geçmişten Günümüze Anne Babaların Rollerindeki Değişimler Üzerine Görüşmecilerin Düşünceleri

Modern dönemle birlikte kadın ve erkeğin aile içerisindeki rol algıları üzerinde bir takım farklılıklar yaşandığı açıktır. Geleneksel dönemde kadının rolünün ev işi, eş ve çocuğa karşı sorumluluklar çevresinde kurgulandığı bilinmektedir. Modern dönemde geleneksel olanın tam tersine ev işi ve çocuğa karşı sorumlulukların müşterek şekilde üstlenildiği bir yaşam kurgusu mevcuttur. Ayrıca bu dönemde aile içinde duygu paylaşımlarının arttığı görülmektedir. Alan araştırmasında görüşmecilerin aile içindeki rolleri kurgulama biçimleri, sahip oldukları bilinci gösterir niteliktedir. Bu kapsamda görüşmecilere “Geçmişten günümüze anne babaların rolleri üzerinde değişim olmuş mudur? Olduysa bu değişimleri nedenleriyle birlikte açıklayınız?” diye sorulmuş olup verilen cevaplara bu başlık altında yer verilecektir.

Kent merkezinde yaşayan görüşmecilerin vurgularına bakıldığında günümüzde aile içinde müşterek bir yaşam kurgusu, duygu paylaşımı, anlayış çerçevesinde kurulan iletişimlere dair vurguların ağırlıklı olduğu görülmektedir. Nitekim bu vurgular geç modern döneme özgü anlatılardır ve refleksif birey olmaya yönelik işaretler ortaya koymaktadır.

Görüşmeci 4 (K, 39, Polis): Önceden daha baskıcı, daha yönetici bir anne baba modeli vardı. Şu an biz o arada kalan dönemiz bence. Bizim yaş grubumuz biraz daha gelenekselle böyle modern arasında kalan, o aradaki dengeyi kurmaya çalışan bir kuşak. Şu anki otuzlu hatta kırklı yaş grubu olabilir bu kuşak. Hem gelenekselden kopmamaya çalışıyoruz hem de modern olana bağlanmaya çalışıyoruz yani. Öyle bir kuşağız.

Görüşmeci 4, değişen anne baba rollerine yönelik beyanına geçmişteki anne babaların daha baskıcı ve yönetici olduklarına vurgu yaparak başlamıştır. Kendi yaş grubunun geleneksel ile modern arasında kalan, aradaki dengeyi kurmaya çalışan kuşak olduğunu ileri sürmektedir. Bu ifadesine ek olarak sunduğu “Hem gelenekselden kopmamaya çalışıyoruz hem de modern olana bağlanmaya çalışıyoruz yani. Öyle bir kuşağız.” beyanı, sahip olduğu bilincin kendi yaşamını kurgulama halidir. Buradan hareketle görüşmeci 4’ün geleneksel ve modern bağlamında kategorik bir ayrıştırma yapabildiğini ortaya koyan vurgularının refleksif birey olma halinden kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Görüşmeci 6 (K, 31, Hakim): Mesela şu an eşim bakıyor çocuğumuza. Benim babam çalışıp eve parayı getiren, üstünkörü sohbet ettiğimiz, daha böyle otoriter bir babaydı. Şu an benim çocuğum benle vakit geçirdiği kadar babasıyla da geçiriyor yani. Aramızda öyle bir şey yok. Tabi ikimiz de çalıştığımız için böyle oluyor. Bakımı yönünden baktığımızda,

mesela alt değiştirme işini ben evdeyken de yapıyor. Hani ben olmadığım için değil, içinden geldiği için öyle. Ben de başından beri öyle olmasını istedim.

Görüşmeci 6, çocuğunun bakımını kendisi kadar eşinin de üstlendiğini dile getirmektedir. Kendi babasıyla kıyasladığında eşinin baba rolünün babasınınkinden oldukça farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuğun sorumluluğunu alan bir babaya yapmış olduğu “Mesela alt değiştirme işini ben evdeyken de yapıyor. Hani ben olmadığım için değil, içinden geldiği için öyle.” vurgusu, aslında ebeveyn olarak bilinçli olmaya yapmış olduğu vurgudur. Nitekim bu durum, refleksif benlik oluşumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü günümüz koşullarında aile içindeki sorumluluk olarak anne rolü, görüşmeci 6’nın kendi bireysel var oluşunun önüne geçmemiştir.

Görüşmeci 7 (K, 34, Hemşire): Önceden hep anne çocuğa bakardı baba işini yapardı. Yani benim babam öyle diyor. “Ben çocuğumun nasıl büyüdüğünü anlamadım. Ben işime gider gelirdim.” diyor. Baba para kazanır, anne evde çocuğa bakardı. Ama şimdi hem baba hem anne çocuğa bakıyor. E ikisinin de maddi geliri illaki oluyor. Bakıcı daha çok çocuğa bakıyor hatta. Bizde de böyle...

Görüşmeci 7’nin vurguları dikkate alındığında günümüzdeki anne-babaların birlikte müşterek bir yaşam kurguladıkları ayrımına dikkat çektiği görölmektedir. Vurgularında özellikle kadının rolünün ev içinde sınırlı olduğunu, erkeğin ise çalışıp maddi gelir sağladığını anlatmaktadır. “Ama şimdi hem baba hem anne çocuğa bakıyor. E ikisinin de maddi geliri illaki oluyor. Bakıcı daha çok çocuğa bakıyor hatta. Bizde de böyle...” beyanı kendi yaşam kurgusunu anlatmaktadır. Yaşam kurgusunun ve ebeveynlik algılarının sahip olduğu bilince dayalı olarak oluştuğunu söylemek mümkündür.

Görüşmeci 9 (K, 29, Öğretmen): Geçmişten günümüze anne babaların rolleri üzerinde değişim olmuştur tabi. Eskiden çocuğun fiziksel bakımı olsun eğitimi ile ilgilenme olsun, bunlar annenin göreviydi. Baba daha çok sağladığı kazançla çocuğun ve annenin ihtiyaçlarını karşılıyordu. Baba işte, anne evde olduğu için daha çok annenin çocukla ilgilenmesi bekleniyordu. Ama şimdi anneler de iş hayatındalar. O yüzden çocuğun bakımıyla baba da anne kadar ilgilenmek durumunda kalıyor. şartlar eşitlendi diyebiliriz. Bu yüzden anne babadan beklentiler de eşit sayılabilir artık. Tabi yine çalışmayan anneler de var. O ailelerde de anne ile baba aynı şekilde ilgileniyorlar çocukla. Bu da yine bilinçlenmek ile alakalı. Çocuklarıyla ilgilenmek şimdiki babaların kendi tercihleri oluyor. Çocukları ile ilişkilerini güçlendirmek için ilgilerini kısıtlamıyorlar.

Görüşmeci 9’un vurguları dikkate alındığında görüşmeci 7 ile benzer olarak günümüzdeki anne-babaların müşterek yaşam kurgularına dikkat çektiği görölmektedir. “şartlar eşitlendi diyebiliriz. Bu yüzden anne babadan beklentiler de eşit sayılabilir artık.” vurgusu geçmişten günümüze anne babaların rolleri üzerindeki değişimi ortaya koymada anlamlı olmaktadır. “Tabi yine çalışmayan anneler de var. O

ailelerde de anne ile baba aynı şekilde ilgileniyorlar çocukla. Bu da yine bilinçlenmek ile alakalı.” vurgusu çalışma bağlamında ele alınan bilincin algıları belirlemesi noktasına denk düşen bir detaydır. Bu bağlamda geçmişten günümüze anne-babaların rollerindeki farklılaşmanın nedeni olarak bireylerin sahip olduğu bilinç kapasitesinin günümüzde artmış olduğunu söylemek mümkündür.

Kırsal kesimde yaşayan görüşmeciler dikkate alındığındaysa onların yaptığı vurgulardaki yönelimlerin, modern ebeveynlerinkiyle aynı olmadığı görülmektedir. Onlarla yapılan görüşmelerden ortaya çıkanlar arasında geçmişten günümüze anne-babaların rolleri üzerinde bir değişim olmadığı yönünde veriler bulunmaktadır. Bu görüşmecilerin, yaşamlarını geleneksel formlar çerçevesinde sürdürdüğü açıktır.

Görüşmeci 14 (K, 29, Ev Hanımı): Benim için pek değişmedi. Ben annemden ne gördüysem kızlarıma da o şekilde davranmaya çalışıyorum. Babam benim çocukluk zamanımda sinirli bir insandı. Ama şimdi kendi eşim kızlarıma karşı hiç öyle değil. Biz onların eğitim şartlarıyla en iyi yerlere gelmelerini sağlamaya çalışıyoruz. En iyi şekilde terbiyelerini vermeye çalışıyoruz. Ben de çok okumak istedim. İşte elinde olmayınca okutamadı babam. Mecburiyetten okutamadı.

Görüşmeci 14’e geçmişten günümüze anne babaların rollerinde değişim olup olmadığı sorulduğunda kendisi için pek bir değişim olmadığını ifade etmiştir. Görüşmeci 14’ün “Ben annemden ne gördüysem kızlarıma da o şekilde davranmaya çalışıyorum.” vurgusu kendi çocukluğundaki anne rolünü örnek aldığını açık etmektedir. Bu beyanı görüşmeci 14’ün, kendisine yüklenen anne rolünün geleneksel anne rolüne bağlı olduğuna yönelik vurgusu olup görüşmeci 14’ün geleneksel kadın olma halinin bir ürünüdür. Vurgularının devamı görüşmecinin çocukluğunda babasıyla iletişiminin bıraktığı olumsuz duyguları anlatır niteliktedir. Kendi çocukluğunda yaşadığı değersizlik hissinin, beyanlarına yansıdığı görülmektedir. “Ama şimdi kendi eşim kızlarıma karşı hiç öyle değil. Biz onların eğitim şartlarıyla en iyi yerlere gelmelerini sağlamaya çalışıyoruz.” vurgusu günümüzde çocuğa verilen değeri anlatma çabasıdır. “Ben de çok okumak istedim. İşte elinde olmayınca okutamadı babam.” vurgusuyla kendisinin eğitimsiz olma halini, çocukluğundaki değersizlikle ilişkilendirdiğini söylemek mümkündür.

Görüşmeci 15 (K, 66, İşçi): Önceden baba dışarıdan getirir, anne evde çoluğa çocuğa bakardı. Ama şimdi kadın erkek çalışıyorsun. İcabında bakıcı tutuyorsun. İşten ikiniz de çalışmış gelseniz çocuk olmasa dahi biriniz mutfığa gidiyor, biriniz masayı hazırlıyor. Biriniz toz alırsa biriniz çamaşır asıyor. Şimdi anne yorulursa baba kalkıyor uykudan. Bizim zamanımızda öyle değildi. Çocuk ağlıyor, bak denilirdi. Ya tamam sen çalıştıysan ben de ev işinde çalıştım. Çoluk çocuk, bağ, bahçe, hayvan... Şimdi de öyle o kadar değil ama eski kadınlar ırgat gibiydi. Kocaya saygı göstereceksin. Yani haklı da olsan haksız da

olsan kocanın lafının üstüne laf olmayacak. O ne derse o olacak. Ciddi. Şimdi ne oluyor? Hadi oradan, sen geldiysen işten, ben de geldim. Ya da evde çalıştım. Böyle bir şey yoktur zaten. Şimdi çok şanslısınız. Ama şimdiden sonra gelecek nesil de daha bir farklı olacak. Çünkü günden güne teknolojiler dönüşüyor, bilmem ne oluyor.

Görüşmeci 15 ifadelerinde geçmişten günümüze anne baba rollerinde değişimler olduğunu belirtmiştir. Geçmişte babanın rolünün dışarıdan para ve yiyecek getirmek, annenin rolünün ise evde çocuklara bakmak olduğunu vurgulamıştır. Görüşmeci 15'in ifadelerine göre günümüzde anne baba ikisi de çalışabilmekte, gerektiğinde çocuğa bakıcı tutulabilmektedir. Çocuk olmasa dahi ev işlerini kadın erkek birlikte yapmaktadır. Devamındaki “Bizim zamanımızda öyle değildi. Çocuk ağlıyor, bak denilirdi. Ya tamam sen çalıştıysan ben de ev işinde çalıştım. Çoluk çocuk, bağ, bahçe, hayvan... Şimdi de öyle o kadar değil ama eski kadınlar ırgat gibiydi. Kocaya saygı göstereceksin. Yani haklı da olsan haksız da olsan kocanın lafının üstüne laf olmayacak. O ne derse o olacak.” vurguları görüşmeci 15'in geçmişten bugüne kendi sosyal dünyasına yüklenen zorunluluklar ve sorumlulukların ifadesidir. Bu nokta görüşmeci 15'in yaşamını geleneksel biçimde sürdürdüğünün işaretidir. Görüşmeci 15 geçmişten günümüze anne baba rollerindeki değişimin nedeni olarak günden güne dönüşen teknolojiyi vurgulamaktadır.

Görüşmeci 11 (E, 49, Çiftçi): Değişmedi. Yani bizim değişmedi. Ama başkalarını bilemem. Eskidenki sistemle şimdiki sistem çok değişik. Eskiden annenin sorumluluğu daha çoktu. Çünkü şimdiki gibi bez olayı yoktu. Islak mendil olayı yoktu. O zaman ne yapıyorlardı? Eski bezleri yırtıp yırtıp, çocuğun altına bez yapıyorlardı. Bunları akşam sabah yıkıyorlardı. O bezle temizliyorlardı. Şimdi ne yapıyorsun? Yenisini takıp atıyorsun çöpe. Islak mendili alıyorsun, marketten. Önceki annenin durumundan şu andaki annenin durumu çok farklı. Farklı olarak bu yani, başka bir şey yok.

Görüşmeci 11 vurgularına geçmişten günümüze anne-baba rollerinin değişmediğini belirterek başlamıştır. Değişen tek şeyin annenin iş dağılımı olduğunu belirtmiştir. Yani görüşmeciye göre çocuk bakımı eskiden olduğu gibi şimdi de annenin görevidir. Beyanlarına bakıldığında görüşmecinin ebeveynliği kurgulama biçiminin geleneksel formlar etrafında oluştuğunu söylemek mümkündür.

4.6. Görüşmecilerin Çocuklarıyla İlgili Kaygıları

Geç modern dönemde oluşan yeni yaşam tarzında riskler bireyin yaşamında etkili olmaktadır. Geç modern döneme özgü risk toplumu kaygılı bireyler ortaya çıkarmıştır. Kaygılı bireyler, her an risklerle karşı karşıya kalabilecekleri için her an

farkındalığı yüksek ve bilinçli olmak durumundadırlar. Riskler ve beraberinde oluşan kaygı, ebeveynlerin de yaşam tarzını ve alışkanlıklarını etkilemektedir. Bu bağlamda görüşmecilerin çocuklarıyla ilgili ne gibi kaygıları olduğu saptanmaya çalışılmıştır.

Uzman meslek erbabı görüşmecilerin sahip oldukları bilince ve farkındalığa dayalı olarak çocuklarıyla ilgili kaygı düzeyleri yüksektir. “Çocuğunuzla ilgili ne gibi kaygılarınız var?” diye sorulduğunda verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir.

Görüşmeci 3 (E, 37, Jandarma): Benim çocuğumla ilgili kaygılarım çok büyük. Ben ona ne kadar iyi bir gelecek sunmak için çabalasam da çocuğum benim yaşıma geldiği zaman nasıl bir Türkiye’de olacağı konusunda hiçbir öngörüm yok. Gelecek kaygısı yani. Şimdi biz izole bir toplum değiliz. Her yerden, her türlü kültüre açık bir toplumuz. Hal böyleyken aynı yaşadığımız yerdeki aile yapıları bile çok çok farklı olabiliyor. Ben çocuğumla alakalı okula gittiğinde bir küfür öğrenmesinden, şiddete maruz kalmasından çok tedirgin oluyorum. Yani saldırgan birisi tarafından şiddete maruz kalmasından çok tedirgin oluyorum aslında. Küfür ve şiddet yani bunları öğrenmesinler. Başka, yaşıyla paralel olarak öğrenmesi gereken şeylerden daha fazlasını görebileceğinden tedirginim. Bilgi olarak da... Benim çocuğum sekiz yaşında. Sekiz yaşında bir çocuk bir arkadaşı tarafından itilip kakıldığı oluyor. Şiddet gören çocuk şiddet gösterir. Çocuğunuzun öyle bireylerin çocuğuyla aynı ortamda olması sizin elinizde olan bir durum değil. Yani onun çocuğu da geliyor okula. Aynı sınıfta okuyorlar senin çocuğunla. Sen çocuğunun yanında sesini bile yükseltmemeye yani ben kendi adıma, sesimi bile yükseltmemeye çalışıyorum. Ama işte benim çocuğum, yanında ağız dolusu küfür eden çocukla aynı sırada oturabiliyor. Bu beni tedirgin ediyor.

Görüşmeci 3 çocuğuyla ilgili çok fazla kaygısının bulunduğunu ifade etmiştir. İfadelerine göre bu kaygılardan biri gelecek kaygısıdır. Diğer çocuğunun, farklı aile yapısına sahip çocuklarla aynı ortamlarda bulunmasının oluşturacağı olumsuz sonuçlardır. Başka bir kaygısı ise çocuğunun küfür ve şiddete maruz kalmasıdır. Bir diğeri ise yaşıyla paralel olarak öğrenmesi gereken şeylerden daha fazlasını öğrenmesidir. Aile yapılarını karşılaştırması, çocuğun sahip olacağı bilgilerin yaşına endekslenmesi gerektiği düşüncesi görüşmeci 3’ün düşünsel yapısının güçlülüğünü göstermektedir. Görüşmeci 3’ün vurguları günümüz koşullarının taşıdığı risklere dikkat çekmektedir. Görüşmeci 3’ün riskler karşısındaki farkındalığı, refleksivitesi yüksek bir ebeveyn olmasından kaynaklanmaktadır ve bu farkındalığın, görüşmeci 3’ün kaygılarını artırdığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda görüşmecinin sahip olduğu bilince dayalı olarak çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarının yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Görüşmeci 7 (K, 34, Hemşire): Çocuğumun geleceğiyle ilgili çok kaygım var. Yani eğitim durumu nasıl olacak? O zamanki maddi imkanlar nasıl olacak? Ya da ne bileyim şu an annem bakıyor çocuğuma. Ben en azından bir yirmi otuz sene çalışacağım. Allah korusun, anneme bir şey olsa çocuğuma kim bakar? Mesela bakıcı sıkıntısı... İşte çocuğuma bakacak insan, sağlıklı bir insan mı ruhen ya da bedenen? Yani bir sürü şey geliyor aklıma. Bir de şimdi böyle küçük bir yerde yaşadım. Şu an mesela çok öyle bir kaygım yok. Ama ola ki

büyük bir şehre gittiğimde bununla ilgili çok kaygılarım olacak. Yani çocuğun başına bir şey gelir mi? Biri bir şey yapar mı? Ne bileyim işte hırsızlık, ne bileyim çocuğuma bir darp olur, taciz olabilir. Yani ne bileyim bir yerde sıkıştırabilirler sebepsiz. Hani o kadar kötü şeyler görüyoruz ki bunların hepsinin başına gelebilme ihtimalini düşünürüm bir anne olarak.

Görüşmeci 7, çocuğuna yönelik kaygıları sorulduğunda birçok kaygısı olduğuna dair vurgulamalar yapmıştır. Çocuğunu bakıcıya bırakma ihtimalini belirterek “Mesela bakıcı sıkıntısı... İşte çocuğuma bakacak insan, sağlıklı bir insan mı ruhen ya da bedenlen? Yani bir sürü şey geliyor aklıma.” beyanıyla, duyduğu kaygı ve korku üzerine vurgu yapmıştır. “Büyük bir şehre gittiğimde bununla ilgili çok kaygılarım olacak. Yani çocuğun başına bir şey gelir mi? Biri bir şey yapar mı? Ne bileyim işte hırsızlık, ne bileyim çocuğuma bir darp olur, taciz olabilir. Yani ne bileyim bir yerde sıkıştırabilirler sebepsiz. Hani o kadar kötü şeyler görüyoruz ki bunların hepsinin başına gelebilme ihtimalini düşünürüm bir anne olarak.” beyanı ile geç modern dönemin risklerine dikkat çekmiştir. Riskler karşısındaki farkındalığının kaygılarına engel olmadığını beyanlarında görmek mümkündür. Nitekim görüşmeci 7'nin çocuğuna yönelik duyduğu kaygı ve korkular, refleksivitesi yüksek bir birey olmasından kaynaklanmaktadır.

Görüşmeci 9 (K, 29, Öğretmen): Çocuğumla ilgili kaygılarım var tabi ki. Bence her anne babanın vardır. Benim şöyle; şu an daha küçük olduğu için kendisini tehlikelerden koruyamayacağı için çok endişeleniyorum. Bununla ilgili yeterli olamamaktan korkuyorum. Büyüdükçe her konuda kendisini koruması için gereken şeyleri ona öğreteceğim tabi ama şu an küçük olduğu için öğretemiyorum. İlerideki yaşamını olumsuz etkileyecek bir şeyle karşılaşmasından korkuyorum. Unutamayacağı bir şeyle karşılaşmasından... Çünkü düşse yaralansa bu iyileşir, bunu unuttur ama psikolojik olarak etkilenirse o, çocukluğunda kalır. Bundan korkuyorum mesela.

Görüşmeci 9, çocuğuyla ilgili kaygılarının olduğunu ifade etmiştir ve her anne babanın kaygısı olduğunu düşünmektedir. Çocuğunun şu an küçük olduğundan kendisini tehlikelerden koruyamayacağı için kaygılandığını dile getirmiştir. Buna yönelik yapmış olduğu “Büyüdükçe her konuda kendisini koruması için gereken şeyleri ona öğreteceğim tabi ama şu an küçük olduğu için öğretemiyorum.” vurgusu çocuğunun risklerle mücadele edebilmesini sağlamaya yönelik takındığı refleksif tavrın ürünüdür. Görüşmeci 9'un beyanlarının devamındaki “İlerideki yaşamını olumsuz etkileyecek bir şeyle karşılaşmasından korkuyorum. Unutamayacağı bir şeyle karşılaşmasından... Çünkü düşse yaralansa bu iyileşir, bunu unuttur ama psikolojik olarak etkilenirse o, çocukluğunda kalır.” vurgusu da bilincinin algılarını belirlediğini gösteren, refleksif bireye özgü bir vurgudur. Görüşmecinin vurguları dikkate

alındığında çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarının da sahip olduğu bilince dayanarak yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Görüşmeci 10 (E. 29, Jandarma): Geleceğiyle ilgili kaygılarım var. Uzun bir okul süreci, dersler, sınavlar, mülakatlar, iş bulma... Ayrıca güvenliğiyle ilgili kaygılarım var, gelişimiyle ilgili kaygılarım var. Ama eskiden kimse çocuk için böyle şeyler düşünmüyordu.

Görüşmeci 10'un vurguları dikkate alındığında çocuğuyla ilgili farklı konularda kaygılarının olduğu ortaya çıkmaktadır. "Ayrıca güvenliğiyle ilgili kaygılarım var, gelişimiyle ilgili kaygılarım var." beyanları ile günümüzde etkisini her alanda gösteren risklerin bilincinde olduğunu vurgulamaktadır. "Ama eskiden kimse çocuk için böyle şeyler düşünmüyordu." ifadesi ise geleneksel dönemde bu denli risklerin olmadığını ve böylece geleneksel bireylerin kaygı düzeylerinin düşük olduğunu vurgular niteliktedir.

Kırsal alanda yaşayan görüşmecilerin sahip olduğu bilince dayalı farkındalıkları ve buna bağlı olarak da kaygı düzeyleri düşük olmaktadır.

Görüşmeci 14 (K, 29, Ev Hanımı): Pek her yere göndermem kızımı. Benimle gider. Başkalarıyla yok. İlla ki görüyoruz yaşanan şeyleri duyuyoruz. Neler yaşanıyor televizyonlarda görüyoruz mesela. Ben köyümde hiçbir şey görmedim. Burası çok sakın bir yer. Sizin yaşadıklarınıza göre... Şehre göre... Hani hiçbir şey görmedim ama ya olursa. Mesela göl var burada. Çok turistler geliyor. Ondan dolayı endişeleniyoruz. Ama köylüden bir kaygım yok.

Görüşmeci 14 beyanlarına kızını kendisi olmadan başkalarıyla pek her yere göndermediğini belirterek başlamıştır. "İlla ki görüyoruz yaşanan şeyleri duyuyoruz. Neler yaşanıyor televizyonlarda görüyoruz mesela." beyanı günümüz risklerine yapmış olduğu vurgudur. "Ben köyümde hiçbir şey görmedim. Burası çok sakın bir yer. Sizin yaşadıklarınıza göre... Şehre göre..." beyanı yaşadığı köyün, şehre göre daha güvenilir bir yer olduğunu anlatma çabasıdır. "Hani hiçbir şey görmedim ama ya olursa. Mesela göl var burada. Çok turistler geliyor. Ondan dolayı endişeleniyoruz. Ama köylüden bir kaygım yok." ifadeleri ile, köy halkını herhangi bir tehlike kaynağı olarak görmediğini ancak köye dışarıdan gelebilecek yabancılardan endişe duyduğunu vurgulamıştır. Bu vurguları görüşmeci 14'ün geleneksel yaşamına dair bilgiler sunmaktadır.

Görüşmeci 19 (E, 45, İşçi): Çocuk çok farklı bir şeydir. Zamanında sen çocuğu nasıl eğitirsen çocuk bu şekilde devam etmeye çalışır. Her şeyin bir mesafesi sınırı vardır. O sınırları aşmamak lazım, özellikle saygı, sevgi konusunda. Ya şimdi biliyorsun her şey internette yaşanıyor. Sevgili oluyorlar, anlaşıyorlar, konuşuyorlar. Benim tek tembih ettiğim, tek özen gösterdiğim yanılsa düşmemesi. Askere gidip gelmeden evlenmesinden korkuyorum. Gitsin, gelsin, bir düzen kurarız. Kendi düzenine göre evlenir, yaşar. Askere gitsin gelsin önce. Başka bir şeyimiz yok. Erken evlenmesinden biraz korkuyorum yani. Yani evlendiği kız belki bizimle anlaşamayabilir, bilemezsin. Herkes herkese göre aynı olamaz. Belki bizle anlaşamayacak, o yüzden yanında olsun.

Görüşmeci 19, çocuğun nasıl eğitilirse yaşamını o şekilde devam ettirdiğini ifade etmiştir. Her şeyin sınırı olduğunu, o sınırları aşmamak gerektiğini vurgulamıştır. “Benim tek tembih ettiğim, tek özen gösterdiğim yanılsa düşmemesi. Askere gidip gelmeden evlenmesinden korkuyorum.” diyerek çocuğunun askere gitmeden evlenmesini yanılsa düşmekle eşleştirmektedir. “Yani evlendiği kız belki bizimle anlaşılamayabilir, bilemezsin. Herkes herkese göre aynı olamaz. Belki bizle anlaşılamayacak, o yüzden yanında olsun.” ifadeleriyle de çocuğu askerde olduğunda çocuğunun evleneceği kişinin kendileriyle anlaşamama hali ihtimalinin kendisinde bir kaygı oluşturacağını ifade etmiştir. Bu ifadeleriyle görüşmeci 19’un geleneksel yaşam tarzına ait olan evlendikten sonra çocuğun aileyle birlikte yaşaması gerekliliği düşüncesine sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Görüşmeci 16 (E, 51, Çiftçi): Kaygım yok. Kız çocuğumu okula gönderiyorum. Başka da bir yere gitmez şimdilik tek başına. Burada, bulunduğumuz yerde de okul, öğretmenler, arkadaşları genelde hep beraber olduğumuz için merak edecek bir şey yok yani. Herhangi bir sıkıntıda veya ne bileyim dersleriyle ilgili olan bir sorunda, bir problemde de zaten onlar bilinçlendiriyorlar bizi.

Görüşmeci 16 çocuğuna yönelik kaygısının olmadığını belirtmiştir. Görüşmecide çocuğunun okul ve arkadaş ortamında herhangi bir tehlikeye maruz kalmayacağı algısı oluşmuştur. Görüşmecinin bu yönde kaygısının olmayışı hali sahip olduğu bilince dayalı algılarının düşük olmasındandır. Hayatını kurgulamasında izleri olan geleneksel formların, bilincini yönlendirdiği açıktır. Görüşmecinin bilincine dayalı olarak çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarının da düşük olduğu yönünde beklentiler üretilmektedir.

4.7. Görüşmecilerin Çocuk Açısından Mahremiyete Yükladıkları Anlamlar

Çocuğu daha iyi anlamlandırabilmek için çocuk bedenine yönelik sorunlardan biri olarak görülen mahremiyet algısına dikkat çekmek gerekmektedir. Bu kapsamda görüşmecilere çocuk için mahremiyetin kendilerine ne anlam ifade ettiği sorulmuş ve aşağıdaki verilerle karşılaşılmıştır.

Eğitim seviyesi yüksek, uzman meslek erbabı görüşmecilere çocuk açısından mahremiyete yükladıkları anlamlar sorulduğunda modern yaşam tarzlarına dayalı olarak geleneksel formlardan uzak cevaplar verdikleri görülmüştür.

Görüşmeci 1 (E, 41, Jandarma): Şöyle anlatayım. Şu an bizim bakıcımız bizimkinden başka bir çocuğa daha bakıyor. Özellikle tuvaletlerde bizimkinin yanına gelmemesi, bizimkinin de onun yanına götürülmemesi konusunda çok uyarıyoruz. Çocuk için mahremiyet böyle bir şey. Ona ait ve özel olanların korunması.

Görüşmeci 1, çocuk açısından mahremiyetin kendisi için ne ifade ettiği sorulduğunda cevap olarak çocuğunun bakıcısına yaptıkları uyarıyı belirtmiştir. Beyanı aslında görüşmeci 1'in, çocuğunun bedeninin özel bölgesine dair bir gizleme çabası olduğunu göstermektedir. Görüşmeci 1, çocuğunun bedenine karşı sorumluluk hissettiğinin vurgusunu yapmaktadır.

Görüşmeci 2 (E, 35, Jandarma): Örnek veriyorum, benim çocuğumu dışarıdan, tanımadığı birinin öpmesini, kucağına almasını istemiyorum. Niye istemiyorum? Şimdi bu tarz olaylar çok meydana geliyor. Oğlum dokuz yaşında. Ben şimdi oğluma sürekli anlatıyorum. “Oğlum kimse senin özel mahrem bölgelerini göremez, o bölgelerine kimse dokunamaz. İşte sana böyle bir talep olursa etrafında kimse yoksa bağırabilirsin.” diyorum. “Eğer böyle bir durum başına gelirse kesinlikle çekinmeden bana veya annene söyle.” Şimdi ben oğlumun odasına girerken bunlar aşılsın diye kapıyı vurmadan içeri girmiyorum. Kızımın odasına kapıyı vurmadan içeri girmiyorum. Yani bu şekilde... Ben sizin demek istediğinizi anladım. Yani çocuğun cinsel istismarı falan diyorsunuz. İşte bunlara yönelik çocuğu da bilinçli bir şekilde yetiştirebilmek için biz elimizden gelen faktörleri anlatıyoruz, yapmaya çalışıyoruz.

Görüşmeci 2'nin çocuklarıyla ilgili kaygısının, onların bedenlerine yönelik risklerin olduğunu ortaya koymaktadır. “Ben şimdi oğluma sürekli anlatıyorum. “Oğlum kimse senin özel mahrem bölgelerini göremez, o bölgelerine kimse dokunamaz. İşte sana böyle bir talep olursa etrafında kimse yoksa bağırabilirsin.” diyorum.” beyanları görüşmeci 2'nin beden farkındalığı olduğunu ortaya koyan vurgulardır. “Şimdi ben oğlumun odasına girerken bunlar aşılsın diye kapıyı vurmadan içeri girmiyorum.” beyanı da görüşmeci 2'nin çocuklarının mahremiyeti ile ilgili taşıdığı sorumluluğa yönelik vurgudur. Görüşmeci 2'nin çocuklarına yaptığı uyarı ve önerilere bakıldığında refleksivitesi yüksek birey profili taşıdığını söylemek mümkündür. Görüşmeci 2'nin “Ben sizin demek istediğinizi anladım. Yani çocuğun cinsel istismarı falan diyorsunuz.” beyanındaki vurgu, sahip olduğu bilincin ispatı niteliğindedir ve çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algısının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Görüşmeci 7 (K, 34, Hemşire): Yani onun özeli olması demek her anlamda. İlla hani orasına dokunmuş, burasına dokunmuş gibi değil bence. Yani çocuğun fikrinin de bir mahremiyeti var. Yani onun da özeli var bence. Hani illa şu organı, orasına dokunma, öpme vesaire değil. Çocuğun özeli olan her şey bence mahremiyeti. Yani ne bileyim onun kendi yazdığı bir şey de olabilir mahremiyeti. Kendi vücudu da olabilir. Özel olan her şey bence onun mahremiyeti.

Görüşmeci 7 çocuk için mahremiyetin geniş kapsamlı olduğuna dair vurgular yapmıştır. Bedeni dışında fikrinin ya da oluşturduğu bir şeyin de mahremiyeti olduğunu belirtmiştir. Görüşmeci 7'nin çocuk için mahremiyet algısı çocuğun yetişkine bağlı olmadan, tek başına bir birey olduğuna yönelik bir algıdır. Çünkü vurguları, çocuğun da yetişkin gibi özeli olabileceğine dair vurgulardır. Bu vurgular geç modern dönem bireyini temsil eden ifadelerdir.

Görüşmeci 9 (K, 29, Öğretmen): Mahremiyet özel olan şeylerin saklanması gerekliliği gibi geliyor bana. Çocuk için de aynı bence yetişkin için de... Özel şeylerin saklanması... Özel olan şeyler kişinin yaşamında her şey olabilir. Özel olmasına kendi karar verdiği şeylerdir bunlar. Düşünce olabilir. Görülmesinden rahatsızlık duyacağı herhangi bir yeri olabilir. Bunda din etkili olabilir, dini boyuttan bağımsız olarak da rahatsızlık duyabilir. Yani sadece kendi karar verebilir özel olanlarına. Çocuk açısından yaşa göre değişir mahremiyet algısı. Farkına varamayabilir küçükse. Bunun için de çocuğa, bedenine yönelik mahremiyet eğitimi verilmesi gerekir, özel bölgelerinin farkına vardırılması gerekir.

Görüşmeci 9'un vurguları sahip olduğu yüksek eğitim koşullarına bağlı olarak mahremiyet algısının bilgiye dayalı üretildiğini ve modern mahremiyet algısının varlığını gösterir niteliktedir. Modern dönemde artan bireyselleşme ile birlikte yaşanan değişimler dikkate alındığında ve görüşmecinin vurgularından yola çıkarak mahremiyet algısının genişlediğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda görüşmecinin yüksek refleksif kapasitesine özgü olarak çocuğa dair mahremiyet algıları yüksektir.

Kırsal alanda yaşayan görüşmeci profili dikkate alındığında çocuk için mahremiyete yüklediği anlamın modern ebeveynlerden farklı yönde olduğu görülmektedir. Bu görüşmecilerin ortaya koyduğu veriler geleneksel mahremiyet algısına dayanmaktadır.

Görüşmeci 13 (K, 50, Ev Hanımı): Çocuk için mahremiyeti düşününce çocukların hayatı, özel hayatı vardır yani. Çocuk da olsa özel hayat mahremiyettir bence. Şimdi çocuklara bir şey de diyemiyorsun, yani hani özelini soramıyorsun. Çocuklar on sekiz yaşını geçtiler ikisi de. Küçükken gözümüzün önündelerdi en azından. Ya bizim çocuk biliyor o işleri. Yurtta kaldıydı da. Bir sene orada kaldı, yani orada öğrendi. Ya şimdi işte ilkokuldan başlıyor bunlar zaten. Evde de gene dilin döndüğünce bir şeyler anlatmaya çalışıyorsun ama asıl okulda verilir tabi ki. Evde çok şey yapamıyoruz.

Görüşmeci 13 çocuk için mahremiyet konusunda çocuk da olsa özel hayatının olduğunu vurgulamıştır. Özel hayatları kapsamında belli bir yaştan sonra çocuklarına bir şey soramadıklarını belirtmiştir. “Ya bizim çocuk biliyor o işleri. Yurtta kaldıydı da. Bir sene orada kaldı, yani orada öğrendi. Ya şimdi işte ilkokuldan başlıyor bunlar zaten. Evde de gene dilin döndüğünce bir şeyler anlatmaya çalışıyorsun ama asıl okulda verilir tabi ki. Evde çok şey yapamıyoruz.” vurgusu mahremiyet eğitiminin daha çok okulda verildiğine dair vurgusudur. Evde bunu tam anlamıyla

gerçekleştiremediklerini belirtmiştir. Bu beyanları görüşmeci 13'ün sahip olduğu bilincin seviyesini ortaya koymaktadır.

Görüşmeci 15 (K, 66, İşçi): Bizi öyle yetiştirdiler. Ama şimdiki gençlerde öyle pek fazla mahremiyetmiş veya erkekmiş kızmış diye bir şey yok. Zamanında büyüklerimiz bize “Erkek çocuklarla oynamayın.” derdi. Hani ters düşünülürdü. Oynasan ne olur mesela? Şimdiki nesle bakıyorum el eleler, kucaklaşıyorlar, öpüşüyorlar. Kötü amaçlı mı? Hayır. Biz bir erkeği gördük, dikilirdik önünü kesmeyelim diye. Ayıp olmasın. Ters düşünülmesin. Evlensen dahi emsalinle bile bir oturup veyahut ne bileyim karşıdan karşıya bir cevap soru alamazdın. Ters yorum yapıldı. Ama şimdi mesela çalıştığın yerdeki arkadaşlarla tokalaşıyorsun, öpüşüyorsun, yemeğe gidiyorsun. Ama bizlerin zamanında, eski zaman köy usulünde böyle bir şey yoktu. Erkeklerle nasıl gidebilirmiş bir yemeğe? Kocasını yokken nasıl tokalaşmış? Nasıl sağdan soldan öpüşürmüş? Ya bunu herkes kötü amaçlı yapmıyor yani. İşte eskilerimiz görmediği için öyle düşünürdü. Baba pek kız çocuğunun yüzüne bakamaz falan filan. Aslında evlat ama kimi nefisten nefise de fark ediyor işte. Görüyoruz dede torununa bilmem ne yaparmış. Affedersin, günah yazmasın Allah. Bence torunudur, sevecektir tabi ama adamın zihniyetini bilmiyoruz ki işte. Bilmiyorum ya kendi sülalede böyle bir şey olmadığı için... Ya nasıl bir dede veya nasıl bir baba? Televizyonda gördüm, daha yeni izledim. Altı yaşından, yedi yaşından beri baba evladiyla uğraşmış. Ah dedim, o baba benim elime bir geçse var ya yemin ediyorum onu kör bıçakla keserim, dedim. On beş yaşına kadar ne demek ya? Bir baba ya bu baba. Öz baba üvey de değil.

Görüşmeci 15 çocuk açısından mahremiyetin anlamını açıklamaya geçmişle şimdiki karşılaştırarak başlamıştır. Geçmişteki mahremiyet algısının şimdikinden farklı olduğu üzerine vurgulamalar yapmıştır. Görüşmeci 15'in “Biz bir erkeği gördük, dikilirdik önünü kesmeyelim diye. Ayıp olmasın. Ters düşünülmesin. Evlensen dahi emsalinle bile bir oturup veyahut ne bileyim karşıdan karşıya bir cevap soru alamazdın. Ters yorum yapıldı.” beyanı yaşadığı dönemin toplumsal kodlarının, mahremiyet algısının oluşmasındaki etkisini açık etmektedir.

Görüşmeci 16 (E, 51, Çiftçi): Mahremiyet, Cenabı Mevla'nın koymuş olduğu bir yasaktır. Bu mahremiyet aslında çocuklukta başlıyor. Çocukluktan başlayan bir şey. Hani anne baba lavaboya, tuvalete girdiği zaman çocuklara söyleriz: “Girme. İçeride annen, baban var.” diye. Veya genelde küçük yaşlarda oluyor böyle, çocukları tuvalete alıştırabilmek için “Bulunduğun yerde, olduğun yerde yap yavrum görsünler.” deniliyor. Yani ne olacak diye düşünüyorlar. Aslında bunun kimsenin olmadığı bir yerde yapılması gerek. Ailede verilecek eğitime bu şekilde başlanır.

“Mahremiyet, Cenabı Mevla'nın koymuş olduğu bir yasaktır.” ifadesi görüşmeci 16'nın sahip olduğu algının ürünüdür. Görüşmeci 16 mahremiyetin çocukluktan başladığını ifade etmiştir. “Anne baba lavaboya, tuvalete girdiği zaman çocuklara söyleriz: “Girme. İçeride annen, baban var.” diye.” beyanı görüşmeci 16'nın çocuğun mahremiyete yönelik tavır almasında, anne-babaların etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. “Çocukları tuvalete alıştırabilmek için “Bulunduğun yerde, olduğun yerde yap yavrum görsünler.” deniliyor. Yani ne olacak diye düşünüyorlar. Aslında bunun kimsenin olmadığı bir yerde yapılması gerek.” beyanı da yine anne babanın

mahremiyet algısının oluşumu üzerindeki etkisini bir kez daha göstermiştir. Görüşmecinin bu örnekleri geleneksel yaşam tarzına ait kurgulama biçimleridir. Bu bağlamda görüşmeci 16'nın gelenek ötesi hallerle karşılaşma koşullarının düşük olabileceğini söylemek mümkündür.

Görüşmeci 11 (E, 49, Çiftçi): Ya şimdi mahremiyet şöyle bir şey. Benim olmadığım zaman arkadaşlarım eve gelmezler. Söz olur çünkü. Evde eşim, çocuklarım var, ben yoksam gelmezler. Kadın kadına gelebilirler ama, bizim olmadığımız zaman. Sadece benim evime değil, genellikle böyle yani. Kimse şey yapmaz. İşte atıyorum ben buraya geldiysem arkadaşım yoksa çeker giderim. Biz Türk kültürümüzde erkeği yokken eve girme falan bu tarz şeylere dikkat ediyoruz yani.

Görüşmeci 11'in vurguları dikkate alındığında, bilince dayalı algılarının düşük olduğu yönünde verilerle karşılaşılmiştir. Görüşmecinin yaşadığı geleneksel yaşam tarzı içerisinde sahip olduğu rolün, mahremiyet algısına olan etkisini beyanlarında görmek mümkündür. “Biz Türk kültürümüzde erkeği yokken eve girme falan bu tarz şeylere dikkat ediyoruz yani.” vurgusunun, görüşmecinin geleneksel erkek olma halinden kaynaklandığını söylemek mümkündür.

4.8. Görüşmecilerin Çocuk Bedenine Yükladıkları Anlamlar

Çocuk bedeni sosyolojik veriler ortaya koyduğu için sosyolojik literatürün inceleme konusu olmuştur. Ayrıca çocuğun dünyasının anlamlandırılabilmesi ve çocuk istismarı ve ihmalinin önüne geçilebilmesi açısından çocuk bedeninin sosyolojik olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, görüşmecilerin çocuk bedenini nasıl anlamlandırdıklarını ele alabilmek için sorulan “Çocuk bedeni sizin için ne ifade ediyor? Bir yetişkin bedeniyle de karşılaştırarak bize açıkla mısınız?” sorularına verilen cevaplar aşağıda yer almaktadır.

Çocuğun ve çocukluğun modern zamanlarda yaşadığı dönüşümle birlikte çocuk bedeni önemli bir konu haline gelmiştir. Eğitim seviyesi yüksek, uzman meslek erbabı ebeveynler çocuk bedenine, yüksek refleksif kapasitelerine özgü olacak türden yönelimlerde bulunmaktadır.

Görüşmeci 1 (E, 41, Jandarma): Korunması gereken bir beden. Çünkü narin. Kemikleri bizimki kadar sağlam değil. Güçlü de olsa sonuçta çocuk bu. Bizim düşündüğümüz gibi düşünemiyor. Anladım ben sizin sormak istediğinizi, istismar olarak da soruyorsunuz. Öyle bir kaygım yok çünkü benden uzak olduğu tek dönem, bakıcısıyla olduğudur. Bakıcımızın büyük çocuğu da var mesela. Bilmiyorum öyle bir kaygım olmadı. Güvenmediğimiz, tanımadığımız birisine bırakmıyoruz çocuğu. Bizim bakıcımız 3 yıldır var. İlk başlarda endişemiz vardı. Tanıştıktan sonra güven oluştu. Güven oluştuktan sonra böyle bir kaygımız

olmadı. Mesela evimize kamera taktırmayı dahi düşünüyorduk. Bizim bakıcımız tesettürlü bir kadın, rahat edemez diye vazgeçtik.

Görüşmeci 1'in yaptığı vurgular çocuk bedeninin korunması gereken, narin, güçsüz bir beden olduğu yönündedir. "Güçlü de olsa sonuçta çocuk bu. Bizim düşündüğümüz gibi düşünemiyor." beyanındaki, çocuk ile yetişkinin düşünce yapılarındaki farklılığa yaptığı vurgu geç modern bireyi ifade etmektedir. Devamındaki "Anladım ben sizin sormak istediğinizi, istismar olarak da soruyorsunuz." beyanı da çalışmanın bağlamı açısından önemlidir. Çünkü 'çocuk bedeni' deyince aklına 'istismar' gelmesi, görüşmeci 1'in bedeni kurgulama biçimine dair bilgi sunmaktadır ve refleksif birey profilini ispatlar niteliktedir. Devamındaki "Bakıcımızın büyük çocuğu da var mesela. Bilmiyorum öyle bir kaygım olmadı." beyanında bakıcılarının büyük çocuğu olduğunu vurgulaması aslında görüşmeci 1'in, çocuğunun bedenine dair var olan risklerin farkındalığını sunmaktadır. Görüşmeci 1 bu risklerle baş etme yönteminin, tanıdığı kişilere karşı oluşturduğu güven duygusu olduğunu da beyanlarında açık etmektedir.

Görüşmeci 3 (E, 37, Jandarma): Beden dediğimiz şey, kişiye özel bir şey. Yani çocuğun bedeni de tamamen çocuğa ait olan bir şey. Ben çocuğuma, bedenine kimsenin dokunamayacağını öğretiyorum. Mesela çocuğuma şey öğretiyorum ben; ruh sağlığı bozuk insanlar, sapıklar olabileceğini. Bak diyorum bunlardan uzak duracaksın. Çünkü hani günümüzde çok fazla olduğu için bu sayı... Hani şimdiden diyorum ki bak oğlum işte senden büyük bir insan gelip seni tutarsa kesinlikle kendini çekeceksin. Sana bir şey vermek istiyorsa kesinlikle kabul etmeyeceksin. Sana dokunmak istiyorsa yanında birisi yoksa da bağırıp kaçacaksın diye öğretiyorum ben.

Görüşmeci 3 çocuğun bedeninin tamamen çocuğa ait bir şey olduğunu vurgulamıştır. "Ben çocuğuma, bedenine kimsenin dokunamayacağını öğretiyorum." ifadesi çocuğa, bedenini sahiplenmesinin öğretilmesinin gerekliliğine dair vurgusudur. "Mesela çocuğuma şey öğretiyorum ben; ruh sağlığı bozuk insanlar, sapıklar olabileceğini. Bak diyorum bunlardan uzak duracaksın. Çünkü hani günümüzde çok fazla olduğu için bu sayı..." beyanı ile geç modern dönemdeki, çocuğa yönelik riskleri vurgulamıştır. Devamındaki vurgularında da çocuğuna risklere karşı alabileceği önlemleri öğrettiğini ifade etmiştir. Bu açılardan bakıldığında görüşmeci 3'ün çocuk bedenine dair yaptığı vurguların, geç modern dönemin riskleri çerçevesinde olduğunu görmek mümkündür.

Görüşmeci 4 (K, 39, Polis): Kendine has özellikleri olan... Kız, erkek olarak yani cinsiyet olarak bahsetmiyorum. Masum bir canlı bedeni. Fiziki olarak da kudreti olmayan bir beden. Sonuçta çocuğun gücü yetmiyor hiçbir şeye. Çocuk, savunmasız bir insan. Yani güç olarak farklı. Yoksa benden hiçbir farkı yok. O da bir insan. Onun da bir kimliği var. Ben neysem

o da o. Sadece aramızda fiziksel bir fark var. Beden olarak baktığımızda boy kilo farkımız var. O da belli bir insan. Küçük, minyatür insan...

Görüşmeci 4 çocuk bedeni üzerine vurgu yaparken ilk olarak çocuk bedenini cinsiyet yönünden değerlendirmedini ele almaktadır. Çocuk bedeninin masum ve fiziki olarak da güçsüz bir beden olduğundan bahsetmektedir. Çocuğun, bedensel özellikleri dışında yetişkinden bir farkının olmadığını vurgulamaktadır. Görüşmeci 4'ün çocuk bedenine dair ifadeleri çocuğun diğer insanlar gibi bireysel bir kimliğe sahip olması gerektiğine dair verdiği önemi vurgular niteliktedir.

Görüşmeci 9 (K, 29, Öğretmen): Çocuk bedeni de yetişkin bedeni gibi özeldir, kişiye aittir. Yetişkin bedeninden daha önemlidir, daha değerlidir diyemem. Ama çocuk güç olarak daha savunmasız olduğu için çocuk bedeninin korunması anne baba tarafından, çocuğun çevresindeki diğer yetişkinler tarafından desteklenmesi gereken bir durumdur.

Görüşmeci 9 çocuk bedenini yetişkin bedeniyle kıyaslayarak ikisinin de özel ve kişiye ait olduğunu, ikisinin de aynı derecede önem taşıdığını belirtmiştir. Çocuk bedeninin korunmasının anne, baba ve diğer yetişkinlerin sorumluluğu altında olduğundan bahsetmiştir. Görüşmeci 9'un, çocuğun bedeninin korunmasına dair ifadesi günümüz koşullarında çocuk bedenine yönelik bir takım risklerin var olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumda görüşmecinin refleksif bir birey olarak sahip olduğu bilinç çerçevesinde günümüz risk toplumundaki tehlikelerin farkında olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada geç modern ebeveynlerin farkındalığının, çocuk bedenine yönelik bilinçli olmayı gerektirdiği söylenebilmektedir. Bunlara dayanarak görüşmeci 9'un çocuk istismarı ve ihmaline yönelik bilinç dayalı algılarının yüksek olduğu beklentisi içine girilmektedir.

Kırsal kesimde yaşayan görüşmecilerin, kent merkezinde yaşayan görüşmecilerden görece farklı bilinç kapasitelerine özgü şekilde çocuk bedenini anlamlandırma biçimleri ve çocuk bedenine dair algıları farklılaşmaktadır.

Görüşmeci 11 (E, 49, Çiftçi): Vallahi hiç öyle bir şey düşünmedim yani. Şu ana kadar kıyaslamadım. Öyle bir şey yapmadım. Çocuk bedenini düşününce özellikle kız çocuğunun giyimine dikkat ederim. Ne bileyim açık seçik gezmesini istemem. Biz köyde yaşarız. Ya köy ortamında kim olursa olsun yani... Biz eski gelenekleri sürdürmeye çalışan insanız. Ne bileyim açık seçik gezmesine, saç baş açık gezmesine, bunlara ben karşıyım. Köy yerlerinde hep ayıplarlar. Yani yanlış düşünürler.

Görüşmeci 11'in çocuk bedeninin kendisi için ne ifade ettiği sorulduğunda ilk olarak verdiği "Vallahi hiç öyle bir şey düşünmedim yani. Şu ana kadar kıyaslamadım. Öyle bir şey yapmadım." şeklindeki cevapları ve gözlemlenen hali ile görüşmeci 11'de 'utanma' ve 'baskı altında hissetme' duygularının hakim olduğu görülmüştür. Bu

durum görüşmeci 11'in beden algısından kaynaklanmaktadır. Çocuk bedeninin onun için ifade ettiği anlam, çocuk bedenine yönelik konuşmayı engellemektedir. Cevaplarının devamındaki "Özellikle kız çocuğunun giyimine dikkat ederim. Ne bileyim açık seçik gezmesini istemem." vurgusu, geçmişten gelen geleneksel baba rolü gereği kız çocuğunun bedeninin dışarıya görünür olmamasına verdiği önemi anlatmaktadır. Bu önemi "Biz eski gelenekleri sürdürmeye çalışan insanız. Ne bileyim açık seçik gezmesine, saç baş açık gezmesine, bunlara ben karşıyım. Köy yerlerinde hep ayıplarlar. Yani yanlış düşünürler." beyanları desteklemektedir. Bu durumda görüşmeci 11'in geleneksel birey profili sergilediği bir kez daha görülmektedir.

Görüşmeci 20: Narinlik, zayıflık, kırılganlık falan buna benzer şeyler. Yani yetişkin bedeni biraz daha rayına oturmuş mesela. Onlar daha büyüme, gelişme çağındalar. O yüzden hani kırılganlar, zayıflar. Öyle yani.

Görüşmeci 20 çocuk bedeninin kendisi için ne ifade ettiği sorulduğunda cevap olarak "Narinlik, zayıflık, kırılganlık falan buna benzer şeyler." beyanında bulunmuştur. Bu beyan çocuk bedenine dair önemseddiği noktaları ortaya koymaktadır. Beyanlarının devamındaki çocuk bedenini yetişkin bedeniyle kıyaslamaya yönelik ifadeleriyle de yalnızca fiziksel açıdan beden farkındalığının olduğunu açıkça belirtmiştir. Buradan anlaşılmaktadır ki görüşmecinin çocuk bedeninin istismar ve ihmal riskine dair farkındalığı bulunmamaktadır. Bu anlamda görüşmeci 20'nin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik bilince dayalı algılarının düşük olduğu söylenebilmektedir.

Görüşmeci 16 (E, 51, Çiftçi): Çocuk bedeni çok nazik bir şey. Çıtkırıldım. Yetişkin bedeniyle kıyaslayacak olsak... Büyüğü bir çelik olarak düşün. Çocuğu da kibrit çöpü veya kürdan olarak düşün.

Görüşmeci 16'nın yaptığı vurguların geleneksel olanın dışına çıkmadığı, modern koşullara özgü bir bilinçten uzak olduğu görülmektedir. Bu vurgular görüşmecinin çocuk bedenine yönelik algılarının düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumda çocuk istismarı ve ihmeline yönelik farkındalığının da düşük olabileceği beklentisi sunmaktadır.

4.9. Çocuklarına Dokunulmasına Dair Görüşmecilerin Düşünceleri

Kent merkezinde yaşayan görüşmecilere "İnsanların sizin çocuğuna dokunması sizin için ne ifade ediyor? Bu konuda kaygılar yaşadığınız oluyor mu?" sorusu

yöneltildiğinde verdikleri cevaplar modern koşullara özgü bir bilince dayalı olmaktadır. Çünkü onların sahip oldukları eğitime dayalı olarak artan refleksif kapasitelerine özgü, geç modern dönemde oluşan risklere karşı farkındalıkları yüksektir.

Görüşmeci 2 (E, 35, Jandarma): Yakın çevremde çocuğumu sevmesinde bir kaygı yaşamıyorum. Ama örnek veriyorum şimdi hiç tanımadığım bir adamın gelip benim çocuğumu sevmesi, kucağına alması... Ben o adamı tanımıyorum. Adamın düşünce yapısını bilmiyorum. Yani rahatsız olurum. Ama bunun eğitimini ben çocuğuma veririm. Yani tanımadığı birisinin kendisini sevmesine, kucağına almasına izin vermesin. Bir insan sevgisini illa fiziksel olarak değil sözlü olarak da karşıya aktarabilir. Belki başını okşayarak da sevgisini gösterebilir. Yani bunu, saçını okşaması gibi basite de indirgemek lazım.

Görüşmeci 2 tanımadığı kişilerin çocuğuna dokunmasından rahatsız olduğunu vurgulayarak bununla ilgili çocuğuna uyarı ve önerilerde bulunduğunu belirtmiştir. Kendi sahip olduğu beden farkındalığıyla, çocuğuna uyarı ve öneriler yapması çocuğunun bedenine yönelik oluşabilecek risklerin önüne geçme çabasından kaynaklanmaktadır. Yaptığı uyarı ve öneriler çocuğuna da beden farkındalığı kazandırmak içindir. Tüm beyanları görüşmeci 2'nin refleksivitesi yüksek birey profilini ortaya koyan vurgulardır.

Görüşmeci 4 (K, 39, Polis): Tabi istemem. Yani herkesin dokunmasını istemem. Eğer kendi ihtiyaçlarını karşılayamıyorsa işte tuvaletten sonra temizlik ihtiyacıyla ilgili vesaire, sadece yakın çevreden, belli bir dokunma o da... Zaten anneanesi, babaanesi oluyor şu an. Ama okul döneminde özel bölgelerine dikkat etmesi gerektiğini falan konuştuk. Hani kimsenin dokunamayacağını, doktor da biz yanındaiken bakabileceğini... O şekilde kendileriyle konuştum zaten büyüyle özellikle. Erkek çocuğuna cinsel organıyla ilgili ayrıcalığı varmış gibi yaklaşımlarda mesafemi koyarım zaten. Çocuk o zihniyetle yetişsin istemiyorum. Mesela yabancılar elle temas ettiği zaman hiç hoşlanmıyorum. Hani böyle mıcıklayayım, öpeyim falan, açıkçası rahatsız oluyorum. Tabi biraz muhabbetim varsa çok belli etmiyorum ama hiç yoksa, çok yabancı bir insansa ona müdahale ediyorum. Tabi ileri gitmesini istemem yani hoşlanmıyorum açıkçası. Yakınlarımızda öyle bir sıkıntı yok. Ama gene öyle dudağından falan öpülmesine çok karşıyım. O tarz bir şey olduğu zaman ona da müdahale ediyorum.

Görüşmeci 4, çocuğuna dokunulmasını yalnızca çocuğun ihtiyaçları doğrultusunda, belli bir seviyede olabileceğini ifade etmiştir. Çocuğuyla, özel bölgelerine kimsenin dokunamayacağıyla ilgili konuştuğunu dile getirmiştir. Bu beyanları, çocuğuna beden farkındalığı kazandırmaya çalışmasının vurgularıdır. Görüşmeci 4'ün "Erkek çocuğuna cinsel organıyla ilgili ayrıcalığı varmış gibi yaklaşımlarda mesafemi koyarım zaten. Çocuk o zihniyetle yetişsin istemiyorum." vurgusu sahip olduğu kaygının, çocuğunun bedenine yönelik tavır almasında etkili olduğunu göstermektedir. Görüşmeci 4'ün bahsettiği cinsel organına bağlı olarak erkek çocuğuna yapılan ayrıcalıklı yaklaşım geleneksel dönemin izlerini taşıyan bir

davranıştır. Bu davranıştan uzaklaşmaya çalışması görüşmeci 4'ün geç modern birey olduğunu yansıtmaktadır. Tüm beyanları görüşmeci 4'ün, çocuğunun bedenine karşı sorumluluk hissettiğini vurgulamaktadır. Görüşmeci 4 refleksivitesi yüksek bir birey örneği teşkil etmektedir.

Görüşmeci 5 (E, 39, Polis): Şahsı tanıyorsam ne amaçla dokunduğunu bildiğim için bir şey demem. Yani tanıdıklarımın dokunması konusunda bir endişe, kaygı yaşamıyorum. Ama yabancı şahısların niyetini bilemediğim için bir kaygı yaşarım. Dokunma şekli de önemli tabi. Yani neresine dokunduğu önemli, ne yaptığı önemli. Başını okşaması hoşuma gider ama tutup da ne bileyim vurması ya da sevmek maksadıyla poposuna dokunması hoşuma gitmez. Yani özel bölge dediğimiz alanlara dokunmasını normal karşılamam. Çünkü niyeti farklı oluyor o zaman.

Görüşmeci 5, tanıdığı insanların çocuğuna dokunması konusunda bir endişe, kaygı hissetmediğini belirtmiştir. Tanımadığı insanların da çocuğuna dokunma şeklinin, çocuğunun neresine dokunduğunun önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Bu vurgusu görüşmeci 5'in bedenin özel bölgelerine dair farkındalığıyla ilişkilidir. Çocuğunun sevmek maksadıyla bile olsa özel bölgelerine dokunulmasının hoşuna gitmediğini, özel bölgelere dokunulmasının farklı niyet barındırdığını ifade etmiştir. Bu ifadesi çocuğuna yönelik taşıdığı kaygının söylemlerine yansımalarıdır.

Görüşmeci 9 (K, 29, Öğretmen): Çevremdeki insanların çocuğuma dokunması beni biraz rahatsız eder. Bu dokunmanın boyutu benim rahatsızlık boyutumla doğru orantılıdır. Yani küçük dokunuşlar diyebileceğimiz, işte eline, ayağına, burnuna dokunmak çok fazla rahatsız etmez. Ama yine de hijyen boyutunu düşününce yine bir rahatsızlık duyarım. Bunun dışında daha abartılı dokunuşlar çok rahatsız eder. Mesela özel bölgelerine dokunulmasını bunun çocuğuma normal bir şey gibi yaşatılmasını kesinlikle istemem. Orada kötü bir niyet olmasa da çocuğum bu durumu normal karşılayıp daha sonra tanımadığı kişilere de bu dokunuşlara izin verebilir.

Görüşmeci 9'un vurguları dikkate alındığında çocuğuna yönelik risklerin farkındalığının yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı olarak çocuğuyla ilgili yönelimlerinin, sahip olduğu yüksek bilinç kapasitesine özgü türden olduğu görülmektedir.

Kırsal alanda yaşayan görüşmecilerin geç modern ebeveynler kadar çocuğa yönelik risklerin bilincinde olmadıkları vurgularından anlaşılmaktadır. Bu bağlamda çocuk istismarı ve ihmeline yönelik algılarının düşük olduğu yönünde içeriklerle karşılaşmıştır.

Görüşmeci 14 (K,29, Ev Hanımı): Ya öyle okul dışında pek bir şey yapmazlar çocuklarım. Onlar hep benim yanımdadır. Öyle çok çevrem gelmediği için hani çok da bir şey olmaz. Düşünmedim yani aklıma gelmiyor. Bu çocuğuma niye böyle davranıyor veya iyi mi davranıyor, kötü mü davranıyor? Hiç düşünmedim. Öyle bir şey olmadı çünkü.

Görüşmeci 14 insanların çocuğuna dokunması konusunda düşüncesinin olmadığını, bunu düşündürecek herhangi bir şeyle karşılaşmadığını belirtmiştir. Görüşmeci 14'ün beyanlarından, çocuğuna dokunulmasına dair sorgulamalar yapmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu durum sahip olduğu algının sonucudur. Sahip olduğu bilinç seviyesi çocuğunun bedenine yönelik farkındalık kazanamamasına sebep olmuştur. Bunlardan hareketle görüşmeci 14'ün geleneksel birey profili olarak karşımıza çıktığı söylenebilmektedir.

Görüşmeci 20: Ben istemem. Dokunmasını istemem. Niye dokunsun? Benim çocuğum. Kadın erkek fark etmez. Yabancı birisinin dokunmasını istemem. Ben yabancılara güvenmiyorum. Güvenmediğim birisinin çocuğuma dokunmasını istemem. Mesela akrabalar dokunabilir, sevebilir.

Görüşmeci 20 ifadelerine çocuğuna dokunulmasını istemediğini belirterek başlamıştır. Bu konudaki hassasiyetini “Niye dokunsun? Benim çocuğum. Kadın erkek fark etmez. Yabancı birisinin dokunmasını istemem.” vurgularıyla net bir şekilde ifade etmiştir. Görüşmeci 20 yabancılara güvenmediğini, güvenmediği kişilerin de çocuğuna dokunmasını istemediğini ancak akrabaların dokunabileceğini vurgulamıştır. Nitekim çocuğuna dokunulması konusunda yalnızca yabancılara yönelik endişesinin bulunduğunu görüşmeci 20'nin ifadelerinde görmek mümkündür. Bu durumun sahip olduğu geleneksel hallerle ilişkili olduğu söylenebilmektedir.

Görüşmeci 16 (E, 51, Çiftçi): Şimdi fiziksel açıdan dokunulmasına zaten karşıyız. Özellikle bir erkeğin kız çocuklarına dokunması doğru değil benim gözümde. Erkek çocuklarının da öyle çok aşırı dokunmadan sevilmesi gerekir. Son zamanlarda okullarda öğretmenler bile dokunamıyor. Çünkü hemen yanlış anlaşıyor, dövüyor mu ya da başka türlü mü seviyor diye. O yüzden çocuklara dokunmak sıkıntılı bir şey.

Görüşmeci 16'nın “Özellikle bir erkeğin kız çocuklarına dokunması doğru değil benim gözümde.” vurgusu geleneksel birey ifadesi sunmaktadır. Vurgularına bakıldığında görüşmecinin, gündelik hayatını kurgularken geleneksel anlatıların izinde yönelimlerde bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda çocuğa yönelik risklere dair algıları geç modern ebeveynlerden farklılaşmaktadır.

4.10. Görüşmecilerin Çocuklarına Önerileri

Görüşmecilere “Çocuğunuza onun gelişimi açısından ne tür önerilerde bulunuyorsunuz ve bulunduğunuz önerilerin nedenleri nelerdir?” sorusu yöneltilmiş olup görüşmecilerin kent merkezinde yaşayan, yüksek refleksif kapasiteye sahip

olanları ile kırsal kesimde yaşayan, refleksif kapasitesi düşük olanların beyanları geleneksel ve modern bağlamda ayrılmaktadır.

Kent merkezinde yaşayan, refleksif kapasitesi yüksek olan görüşmecilerin beyanlarına bakıldığında modern türden ebeveyn yönelimlerinin içine girdikleri görülmektedir.

Görüşmeci 2 (E, 35, Jandarma): Yabancıların kendisiyle temas kurmasına izin vermemesi, inşaat alanlarına girmemesi, boş evlere girmemesi şeklinde uyarılarda nadir de olsa bulunuyoruz. Ama özellikle uyarıda bulunmak istediğimiz, çocuğun bize söylemesi gereken olay özel bölgelerine kimsenin dokunmaması, kimsenin bakmaması. Biz bunu aşılamaya çalışıyoruz. Zaten bu cinsel istismar olayları bu şekilde başlıyor. Bir de uyarıları çok aşırı bir sıklıkla yapmıyoruz. Bunu bir kere anlattık diyelim, sonra bir daha bir daha da söylemenin gereği yok. Bu sefer ne oluyor? İşte kaygı oluşuyor, yani çocuk bu sefer ortada bir sorun yokken böyle bir kaygı altına girebiliyor.

Görüşmeci 2 çocuğuna verdiği önerileri yabancılarla temas kurmaması, inşaat alanlarına ve boş evlere girmemesi olarak ifade etmiştir. Özellikle önem vererek yaptığı uyarı ise çocuğunun özel bölgelerine kimsenin dokunmasına izin vermemesi uyarısıdır. Bu beyanı görüşmeci 2'nin çocuğunun bedenine dair taşıdığı kaygının belirtisidir. Geç modern dönemde çocuk bedeninin önemli hale gelmesiyle ona yönelik kaygılar da artmıştır. “Bir de uyarıları çok aşırı bir sıklıkla yapmıyoruz. Bunu bir kere anlattık diyelim, sonra bir daha bir daha da söylemenin gereği yok. Bu sefer ne oluyor? İşte kaygı oluşuyor, yani çocuk bu sefer ortada bir sorun yokken böyle bir kaygı altına girebiliyor.” ifadesi görüşmeci 2'nin kaygıya dair yapmış olduğu sorgulamayı ve sahip olduğu bilincin algılarını belirlediğini ortaya koymaktadır. Bu sorgulama ve bilinçli olma hali kendisinin refleksif bir birey olduğunun göstergesidir.

Görüşmeci 5 (E, 39, Polis): Ben şuna çok önem veriyorum; çocuk da bir bireydir. Konuşarak, çocukla iletişim kurarak her şeyi çözebileceğime inanıyorum. Yani ben çocuğu korkutursam eğer o içine kapanacak, bana hiçbir şey anlatmayacak. Ama ben onunla iletişim kurarsam o bana anlatacak. Ben de artık neyin doğru, neyin yanlış olduğunu ona izah ederek her şeye çözüm bulabilirim diye düşünüyorum. Önemli olan bence çocukla iletişim kurmak. Ama iletişim kurmak her zaman öğüt vermek ya da akıl vermek anlamına gelmiyor. Ağladığında ona sarılmak bile bence bir iletişimdir. Çünkü o güvende hisseder bana sarıldığında.

Görüşmeci 5 çocukla kurulan iletişimin önemine vurgu yapmıştır. Çocukla iletişim kurarak her sorunun çözüme kavuşabileceğinden bahsetmiştir. Eğer onunla doğru iletişim kurulmazsa çocuğun içine kapanacağını, hiçbir şey anlatmayacağını vurgulamıştır. Örneklendirme olarak da “Ama iletişim kurmak her zaman öğüt vermek ya da akıl vermek anlamına gelmiyor. Ağladığında ona sarılmak bile bence bir iletişimdir. Çünkü o güvende hisseder bana sarıldığında.” beyanı iletişim şeklinin

önemine yaptığı vurgulamadır. Görüşmeci 5'in ebeveyn olarak çocukla iletişimin önemine dair beyanları geç modern ebeveyn profilini karşımıza çıkarmaktadır.

Görüşmeci 9 (K, 29, Öğretmen): Çocuğum küçük olduğu için ona henüz önerilerde bulunamıyorum ama büyüdüğünde bulunacağım önerilerden birisi empatili olması. Ona zaten empati yeteneği kazandırmaya çalışacağım. Kendisinin rahatsız olduğu şeyleri başkalarının da rahatsız olabileceğini düşünerek yapmaması gerektiğini öğreteceğim. Bence bu çok önemli.

Görüşmeci 9 çocuğu büyüdüğünde ona empatili olması konusunda önerilerde bulunacağından bahsetmiştir. “Kendisinin rahatsız olduğu şeyleri başkalarının da rahatsız olabileceğini düşünerek yapmaması gerektiğini öğreteceğim.” vurgusuna bakıldığında görüşmeci 9’da empatili olmaya yönelik bir düşünme halinin varlığı söz konusudur. Bu bakımdan görüşmeci 9’un refleksif bir tavır sergilediği görülmektedir. Sahip olduğu bilincin, algılarını belirlediğine dair veriler ortaya koyulmuştur.

Kırsal kesimde yaşayan görüşmecilerin beyanları onların geleneksel ebeveyn olma hallerini ortaya koymaktadır. Çünkü geleneksel formların izinde hayatlarını kurguladıkları için çocuklarına yaptıkları öneriler de bu yönde olmaktadır.

Görüşmeci 13 (K, 50, Ev Hanımı): Kimseyle kavga etme, kimsenin işine karışma falan ne bileyim işte aklıma ne gelirse söylüyorum. Dövüşmelerini istemem, kavga etmesinler. Kimseyle hır gür yapmasınlar. Büyüklerini saysınlar, küçüklerini sevsinler. Şiddet görmesinden korkuyoruz. Başka mesela zararlı bir maddeye alışmasından, kaçakçılığa alışmasından korkuyoruz. Hırsızlığa alışabilir. Her şey aklına geliyor insanın. Her konuda uyarıyoruz işte. Öğüt veriyoruz.

Görüşmeci 13 gelişimi açısından çocuğuna kimseyle kavga etmemesi, kimsenin işine karışmaması, büyüklerini sayması, küçüklerini sevmesi şeklinde önerilerde bulunduğunu belirtmiştir. “Büyüklerini saysınlar, küçüklerini sevsinler.” beyanındaki büyüğe saygı duyma alışkanlığı, geleneksel yapıya özgü bir davranış biçimidir. Beyanlarının devamında zararlı maddeye, kaçakçılığa, hırsızlığa alışmamasına yönelik uyarılarda bulunduğunu ifade etmiştir. Bu uyarılar görüşmeci 13’ün ebeveyn olarak çocuğuna yönelik duyduğu kaygı ve korkular üzerine yaptığı vurgulamalardır.

Görüşmeci 16 (E, 51, Çiftçi): İnsanlara kötü bir şey söylememelerini, kötü anlaşılacak herhangi bir hal ve harekette bulunmamalarını anlatıyoruz genelde çocuklarımıza. Her zaman için birilerinin büyük olduğunu, yani kendinden büyük olan insanların olduğunu unutmamasını söylüyoruz. Sevgi, saygı... Bunları öğretiyoruz.

Görüşmeci 16 çocuklarına yaptığı önerilerin, insanlara kötü bir şey söylememelerine, kötü hal ve hareketlerde bulunmamalarına yönelik olduğunu ifade etmiştir. Görüşmeci 13’e benzer bir ifade olarak “Her zaman için birilerinin büyük olduğunu, yani kendinden büyük olan insanların olduğunu unutmamasını söylüyoruz.”

beyanında bulunmuştur. Gelenekselden gelen büyüğe saygı duyma davranışı görüşmeci 16'nın de benimsediği bir alışkanlıktır. Bu noktada görüşmeci 16'nın çocukluğunda hep bu davranışa dair telkinler almış olabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Kendisine yapılan uyarıları, bugün kendisinin de çocuklarına yaptığı söylenebilmektedir.

Görüşmeci 14 (K, 29, Ev Hanımı): Bunları hiç düşünmedim ben. Hiç düşünmedim yani.

Görüşmeci 14'ün vurgusu dikkate alındığında, çocuğuna dair öneri konusunda sorgulamalar yapmadığı açıktır. Bu durum da onun bilince dayalı algılar üretmediği ve hayatını bu yönde kurguladığını açık etmektedir.

4.11. Görüşmecilerin Çocuklarına Karşı Tavrılarında Çevrenin Etkisi

Görüşmecilere, çocuklarına karşı tavrılarında çevrelerindeki insanların ya da olayların etkisinin olup olmadığı sorulmuş, nedenleriyle birlikte açıklamaları istenmiştir. Görüşmecilerin farklı bilinç kapasitelerine özgü olarak, çocuklarına yaklaşımlarında farklılıklar olduğu görülmektedir. Onlara dair algılarını sahip oldukları bilincin mi yoksa çevrenin mi belirlediği anlaşılmaya çalışılmıştır.

Uzman meslek erbabı görüşmecilere çocuklarına karşı tavrılarında çevrenin etkisinin olup olmadığı sorulduğunda modern ebeveynlik türüne özgü kurgulama yaptıklarını ve çocuklarına karşı tavrılarının kendi bilinçlerine dayalı algılarına bağlı olduğunu beyanlarında ortaya koymuşlardır. Verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir.

Görüşmeci 4 (K, 39, Polis): Oluyor. Bazen çocuğa çok iyi davranınca sanki yanlış yapıyormuşuz gibi çevresel bir baskıya maruz kalabiliyoruz. Hani birazcık da böyle sınırlı yüzümüzü göstermemiz gerekiyormuş gibi... Hani büyükler çocuklara biraz bağırırdı. Adam olsun diye bir baskı olabiliyordu üst kuşakta. Bazen, onların yanında sanırım biz de öyle davranabiliyoruz. Ama hiç bir işe yaramadığını anladım daha sonra.

Görüşmeci 4 çocuğuna karşı tavrılarında çevresindeki insanların etkisinin olduğunu beyan etmiştir. Bu etkiyi “Bazen çocuğa çok iyi davranınca sanki yanlış yapıyormuşuz gibi çevresel bir baskıya maruz kalabiliyoruz. Hani birazcık da böyle sınırlı yüzümüzü göstermemiz gerekiyormuş gibi...” beyanlarıyla ifade etmiştir. Önceki kuşakların çocukların üzerinde adam olsunlar diye oluşturdukları baskıdan bahsetmiştir. Kendisinde de zaman zaman önceki kuşaklar gibi davranmaya yönelik

bir algı oluştuğunu ancak bu algının hayat pratiklerine dair bir alışkanlık kazandırmadığını vurgulamıştır.

Görüşmeci 6 (K, 31; Hakim): Tabi ki oluyor. Yani gördüğüm, okuduğum şeylerin etkisi oluyordur tabi ki. Hani burada dosyalarda gördüklerim... Etkileniyorsun tabi ister istemez. Çocuğumun hareketlerinde bir değişiklik olursa, bunun önem arz ettiğini artık biliyorum yani. Örnek veriyorum; cinsel istismar olayı çok fazla gördüğümüz için... Mesela okula gittiği zaman... Daha hassas olurum, hareketlerine daha dikkat ederim. Hareketlerini izlerim ve konuşturmaya çalışırım. Yani işte mesela okula gitmek istemiyorsa nedenini mutlaka bulmaya çalışırım. İşte her şey yolunda giderken birinden kaçınıyorsa, oraya gitmek istemiyorsa bunun nedenini bulmaya çalışırım. Ya da işte çocuklarda altına kaçırma olayları çok oluyor. Bir sorun varsa o tür şeylerden kaynaklı, destek alarak konuşturmaya çalışırım herhalde. Hani üstü kapalı bir biçimde... Çok da rahatsız etmem. Daha çok gözlem altına alırım.

Görüşmeci 6 çocuğuna karşı tavırlarında gördüklerinin, okuduklarının, işi gereği karşılaştığı olayların etkisi olduğunu belirtmiştir. “Çocuğumun hareketlerinde bir değişiklik olursa, bunun önem arz ettiğini artık biliyorum yani. Örnek veriyorum; cinsel istismar olayı çok fazla gördüğümüz için...” vurgusunda cinsel istismar olayının çocuktaki etkileri konusundaki farkındalığını gözler önüne sermiştir. Devamındaki “Mesela okula gittiği zaman... Daha hassas olurum, hareketlerine daha dikkat ederim. Hareketlerini izlerim ve konuşturmaya çalışırım. Yani işte mesela okula gitmek istemiyorsa nedenini mutlaka bulmaya çalışırım. İşte her şey yolunda giderken birinden kaçınıyorsa, oraya gitmek istemiyorsa bunun nedenini bulmaya çalışırım. Ya da işte çocuklarda altına kaçırma olayları çok oluyor. Bir sorun varsa o tür şeylerden kaynaklı, destek alarak konuşturmaya çalışırım herhalde.” vurguları görüşmeci 9’un, çocuğuna yönelik taşıdığı kaygıların söylemlerine yansımış halidir ve oluşabilecek risklerin önüne geçme çabasını ortaya koymaktadır. Tüm beyanlarıyla görüşmeci 6 refleksivitesi yüksek birey örneği teşkil etmektedir. Çünkü yaşadığı eğitim sürecine dayalı olarak bilinç kapasitesinin yüksek olduğu açıktır. Bunlara bağlı olarak görüşmecinin refleksif bilinç kapasitesi, çocuk istismarı ve ihmeline yönelik algılarının da yüksek olduğu gerçeğini açık etmektedir.

Görüşmeci 8 (E, 41, İmam): Şöyle olur... Benim çocuklara kızdığım ya da bir şey söylediğim yoktur. Mesela birisi benim çocuğumun bir şeyler yaptığını söylüyor. Ben çocuğa “Oğlum böyleyken böyle yapmışsın. Doğru mu? Niye böyle yaptın?” diye sorarım. Hani çocuğa çıkışmam yani. Çocuk derdini anlatır bana. Ondan sonra ben de onunla empati kurarım. Hani ben başkasının bana şikayet etmesiyle direkt çocuğa tepki göstermem. Hani bu anlamda çevre çok da etkili değildir.

Görüşmeci 8 çocuklarına karşı tavırlarında çevrenin çok etkisi olmadığını vurgulamıştır. Bu vurguyu yaparken birisinin kendisine çocuğuyla ilgili bir şeyler söylemesinin, çocuğuna karşı tavırlarını değiştirmeyeceğini örnek göstermiştir.

“Çocuk derdini anlatır bana. Ondan sonra ben de onunla empati kurarım.” beyanındaki empatiye yaptığı vurgu, çocuğuna dair yapmış olduğu sorgulamaların sonucu bilincinin artmasının göstergesi niteliğindedir. Görüşmeci 14’ün beyanlarında sahip olduğu bilincin, çocuğuna davranışlarını nasıl etkilediğini görmek mümkündür.

Kırsal kesimde yaşayan görüşmecilerin çocuklarına karşı tavırlarını belirlerken çevrenin etkili olduğu ve hayatlarını kurgularken geleneksel formların izinde oldukları görüşmelerden elde edilen verilerdir. Bu durum onların bilince dayalı algılarının düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Görüşmeci 12 (E, 50, Çiftçi): Tabi ki olur. Mesela böyle böyle bir şey duydum, işte dikkat et falan diye söylerim. O da kendine göre şey yapıyor yani ben öyle şeylere bulaşmam diye. O kendisini korur. Bizim çok bir şey yapmamıza gerek yok. Onun içinde başka türlü şey varsa zaten sen ne kadar şey yapsan da artık onu tutamazsın. Ama biz güveniyoruz ona yani öyle şey yapmaz. Artık kendini koruyacak.

Görüşmeci 12 çevresinden duyduğu bir şeyle ilgili çocuğunu dikkat etmesi için uyardığını ifade etmiştir. Ancak çocuğunun kendisini tehlikelerden koruyabileceğini, anne baba olarak onların pek bir şey yapmasına gerek olmadığını vurgulamıştır. Beyanlarına bakıldığında görüşmeci 12’nin, ebeveyn olarak çocuğuna karşı tavırlarında çevrenin etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Görüşmecinin bilince dayalı algılarının düşük olduğunu söylemek mümkündür.

Görüşmeci 20 (K, 43, Ev Hanımı): Yanlış bir şey varsa evet tepkim değişir tabi ki duyduklarına göre. Yapması gerekeni veya yapmaması gerekeni söylerim.

Görüşmeci 20, çocuğuna karşı tavırlarında çevrenin etkisinin olup olmadığı sorulduğunda, çevreden duyduklarına göre tepkisinin değiştiğini ifade etmiştir. Çocuğuna yapması gerekeni, yapmaması gerekeni söylediğini belirtmiştir. Bu durum görüşmeci 20’nin algılarının oluşumunda çevresindeki insanların etkisinin olduğunu ifadesini ortaya koymaktadır.

Görüşmeci 18 (K, 62, Ev Hanımı): Çevreden bir şey görüp duyunca çocuğumu uyarırım gördüğüm şeyle ilgili, bir yere gidip de başına kötü bir şey gelmesin diye. Yani bir şey varsa, çocuğuma tepkim olur. Onu yapmaması gerektiğini veya yapması gerekeni söylerim.

Görüşmeci 18’in vurguları çocuğuna karşı tavırlarında çevrenin etkisi olduğu yönündedir. “Yani bir şey varsa, çocuğuma tepkim olur. Onu yapmaması gerektiğini veya yapması gerekeni söylerim.” beyanı görüşmecinin geleneksel ebeveyn olma halinden kaynaklanmaktadır. Görüşmeci 18’in kendisine yüklenen geleneksel rol gereği sahip olduğu sorumluluk hissinin, yönelimlerine olan etkisini görmek mümkündür.

4.12. Çocuklarını Koruma Konusunda Kendilerini Yeterli Görüp Görmediklerine Yönelik Görüşmecilerin Düşünceleri

Çocuğun modern dönemdeki anlamı ve modern anne-babalar için çocuğun ne ifade ettiği irdelendiğinde farklı görüşler öne çıkmaktadır. Bu görüşler arasında çocuğun güçsüz, savunmasız olduğu, olumsuzluklarla tek başına mücadele edemeyeceği, yaşadığı travmaları atlatmakta zorlanacağı gibi fikirler yer almaktadır. Bu bağlamda bazı ebeveynlerin çocuklarını koruma konusunda kendilerini yeterli görmedikleri ortaya çıkmıştır. Bunlara dayanarak çocuk bakımına dair sorumluluklar gereği, destek alınması gereklilik olarak görülmeye başlamıştır. Bu kapsamda görüşmecilere “Çocuğunuzu koruma konusunda kendinizi yeterli görmediğiniz durumlar oluyor mu? Oluyorsa bu durumlarda önlem olarak ne yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilerek çocuklarının bakımı için destek alıp almadıkları saptanmaya çalışılmıştır.

Eğitim seviyesi yüksek, uzman meslek erbabı görüşmeciler çocuklarının bakımı ve sorumlulukları için uzman desteği ya da teknolojik bir destek alınmasının gerekliliğini vurgularında ortaya koymuşlardır. Bu durum onların çocuk bakımı ve gelişimini profesyonel olarak algıladıklarını göstermektedir. Bu da onların geleneksel ebeveynler olmadığını anlatmaktadır.

Görüşmeci 3 (E, 37, Jandarma): Şöyle mesela; akıllı saat aldım, çocuğumu konum olarak her yerde görebiliyorum. Görüntülü olarak da görebiliyorum. Yani elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyorum. Bu akıllı saati alma sebebim aslında onu daha iyi koruma düşüncesi idi özellikle. Bu konuda bir endişe yaşadım. Çünkü çocuk dışarı çıkınca göremiyordum. Bu sebepten önlem olarak aldım o akıllı saati.

Görüşmeci 3 çocuğunu koruma konusunda kendisini yeterli görmediği durumların olmadığını ifade etmiştir. Bu ifadesini çocuğuna akıllı saat aldığını, bu sayede çocuğunun konumunu görebildiğini, çocuğuyla görüntülü görüşebildiğini söyleyerek açıklamıştır. Çocuğu için elinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştığını belirtmiştir. Görüşmeci 3’ün “Bu akıllı saati alma sebebim aslında onu daha iyi koruma düşüncesi idi özellikle.” beyanından yola çıkarak günümüzde ebeveynlerin çocuklarını korumak için teknolojik aletlerden yararlandığı söylenebilmektedir. “Bu konuda bir endişe yaşadım. Çünkü çocuk dışarı çıkınca göremiyordum. Bu sebepten önlem olarak aldım o akıllı saati.” noktasını vurgulaması ebeveynlerin çocuklarına yönelik kaygılarının, yönelimleri üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir.

Görüşmeci 5 (E, 39, Polis): Zaman zaman... Yani şöyle... Dışarıdaki insanların niyetini bilemiyorum. Okulda akran zorbalığı yaşadım benim kızım mesela. İster istemez benim yapabileceğim pek bir şey yok. Konuştuk sadece. Bir de şimdiki çocuklar hep birinci olmak istiyor. Her zaman birinci olamayacağını, her şeyin onun istediği gibi olmayacağını söyledik. Oyunlarda bile yani her zaman kazanmak istiyorlar. Hayatta kazanmanın da kaybetmenin de olabileceğini, önemli olanın eğlenmek olduğunu bilmesi gerektiğini anlatmaya çalışıyorum ben onlara. Ama tabi bunların bir uzman tarafından söylenmesi daha etkili olabilir. Bu şekilde cevap verebilirim yani.

Görüşmeci 5 çocuğunu koruma konusunda zaman zaman kendisini yeterli görmediğini ifade etmiştir. Bu yetersizlik durumunun dışarıdaki insanlardan kaynaklandığından bahsetmiştir. “Okulda akran zorbalığı yaşadım benim kızım mesela. İster istemez benim yapabileceğim bir şey yok. Konuştuk sadece.” beyanı ile günümüzde çocukların birbirlerine yönelik risk oluşturabileceği gerçekliğine ışık tutmaktadır. Bu gerçekliğe karşı yapabileceği pek bir şey olmadığını ifade etmiştir. “Bir de şimdiki çocuklar hep birinci olmak istiyor. Her zaman birinci olamayacağını, her şeyin onun istediği gibi olmayacağını söyledik. Oyunlarda bile yani her zaman kazanmak istiyorlar. Hayatta kazanmanın da kaybetmenin de olabileceğini, önemli olanın eğlenmek olduğunu bilmesi gerektiğini anlatmaya çalışıyorum ben onlara.” beyanları ile kendi kontrolü dışında gelişen, bu sebeple de kendisini yetersiz gördüğü bir konuyu daha vurgulamıştır. Vurguları görüşmeci 5’in günümüz risklerine dair farkındalığını ortaya koymaktadır. Farkındalığına rağmen kendisini yetersiz görmesi risklerin, görüşmeci 5’in çocuğa dair algıları üzerindeki güçlü etkisinin işaretidir.

Görüşmeci 7 (K, 34, Hemşire): Şu an yürürken çok düşüyor. O yüzden acaba ben çocuğa bakamıyorum muyum diye düşünüyorum. Önlem alıyorum mesela bununla ilgili. Artık sürekli yanındayım. Bir şey yapacaksam, yemek yapacaksam o uyurken yapıyorum. Ya da ne bileyim kamerayı kuruyorum, öyle gidiyorum. Onun için kamera aldım mesela.

Görüşmeci 7 çocuğunun yürürken düşmesi halini, kendi yetersizliği olarak düşündüğünü vurgulamıştır. Bu durumla ilgili önlemler aldığını dile getirmiştir. “Kamerayı kuruyorum, öyle gidiyorum. Onun için kamera aldım mesela.” vurgusu görüşmeci 3’ün yaptığına benzer şekilde, görüşmeci 7’nin de ebeveyn olarak çocuğunu korumak için teknolojik aletlere yöneldiğini anlatmaktadır. Bu şekildeki vurgular ebeveynlerin, çocuklarını korumada kendilerini yeterli hissedebilmek için risklerin oluşturduğu sisteme göre hareket ettiklerine dair ifadelerdir.

Görüşmeci 8 (E, 41, İmam): Şu anda yeterli göremiyorum. Çünkü yanımızda değil. Yanımızda olmamaları dışındaki sebepler sosyal medya olabilir, arkadaş çevresi olabilir. Sosyal medyaya müdahale edemiyoruz. Çok uyarıyoruz ama sadece uyarı. Tablet için yaptık mesela. Ama çocuk bir şekilde bir yerlerden muhakkak ulaşıyor. Şimdi telefonu da var. Telefonu vermesek olmaz. Sosyal medyaları çıkar desek bu sefer Google’den girecek, bir yerden girecek yani. O, oraya muhakkak girecek. Bir ara bazı arkadaşlarıyla görüşmesini

de kısıtladık. Hoş bir şey mi? Değil. Ama mecbur kalıyorsun bazı yerlerde. Niye? Çünkü çocuğunun yanlış yerlere gittiğini, yanlış yönelediğini görüyorsun. Artık arkadaş ortamı o kadar tehlikeli bir hale geldi ki...

Görüşmeci 8 çocuklarının şu anda yanlarında olmaması sebebiyle onları koruma konusunda kendisini yeterli göremediğini ifade etmiştir. Yanlarında olmamalarından başka, buna sebep olarak sosyal medya ve arkadaş çevresini göstermiştir. Beyanlarına sosyal medya kullanımlarına dair çocuklarına uyarılarda bulunduğunu fakat istediği sonuca ulaşamadığını söyleyerek devam etmiştir. Çocuğunun telefon kullanımını zorunlu bir hal olarak gördüğünü belirterek sosyal medyadan da uzak tutulmasının mümkün olmadığını vurgulamıştır. Görüşmeci 8 geç modern dönemde teknoloji ile ortaya çıkan yeniliklerin çocuğunun yaşamını olumsuz etkilemesine, yine teknolojik müdahalelerle engel olmaya çalıştığını beyanları ile vurgulamıştır. Çocuğunun sosyal medya kullanımı gibi arkadaş ortamının da bazı tehlikeler barındırdığını düşündüğünden bu konuda da kısıtlamalara mecbur kaldığının vurgusunu yapmıştır. Görüşmeci 8 bu haliyle çocuk bakımı ve sorumluluğunu profesyonel olarak algıladığını ortaya koymaktadır.

Görüşmeci 9 (K, 29, Öğretmen): Onu koruma konusunda kendimi yeterli görmediğim durumlar oluyor doğduğundan beri. Sorumluluk duygusuyla geliyor bu his. Acaba bu böyle iyi mi, şöyle yapsam daha mı iyi olur gibi sürekli düşünüyorum. Daha iyi olabilmek için okuyup öğrenmeye çalışıyorum. Çevremdekilere de soruyorum ama herkesin düşüncesi kafama yatmıyor. Çünkü her çocuğun gelişimi farklı ilerliyor. Bu yüzden en iyi şeyin çocuğumu gözlemlemek, onu iyi tanımak olduğunu düşünüyorum.

Görüşmeci 9 çocuğu doğduğundan beri onu koruma konusunda kendisini yeterli görmediği durumların olduğunu dile getirmiştir. Bu yetersizlik hissinin sorumluluk duygusuyla geliştiğini ifade etmiştir. Görüşmeci 9'un "Acaba bu böyle iyi mi, şöyle yapsam daha mı iyi olur gibi sürekli düşünüyorum. Daha iyi olabilmek için okuyup öğrenmeye çalışıyorum." vurgularında düşünme, sorgulama, bilgilenme gibi geç modern dönem bireyinin özelliklerini görmek mümkündür. "Çevremdekilere de soruyorum ama herkesin düşüncesi kafama yatmıyor. Çünkü her çocuğun gelişimi farklı ilerliyor. Bu yüzden en iyi şeyin çocuğumu gözlemlemek, onu iyi tanımak olduğunu düşünüyorum." vurgularıyla görüşmeci 9'un çevresindeki insanların düşüncelerinin, kendi bilincinin önüne geçemediğini ve algılarını belirleyen kendi bilinci olduğunu söylemek mümkündür.

Kırsal alanda yaşayan, eğitim seviyesi görece düşük görüşmecilerin, çocuklarının bakımına yönelik herhangi bir desteğe ihtiyaç duymadıkları ortaya

çıkıştır. Bu görüşmecilerin vurguları dikkate alındığında çocuk bakımı ve gelişimini profesyonel olarak algılamadıkları görülmektedir. Bu durum onların geleneksel ebeveynler olduğunu göstermektedir.

Görüşmeci 18 (K, 62, Ev Hanımı): Kendimi yeterli görmediğim oldu tabi. Okuyamadığım için bazı şeyleri bilmiyordum. Başkalarından yardım istiyordum. Okuyabilseydim çocuğuma daha yararlı olabilirdim.

Görüşmeci 18 çocuklarını koruma konusunda kendisini yeterli görmediğinin olduğunu beyan etmiştir. “Okuyamadığım için bazı şeyleri bilmiyordum. Başkalarından yardım istiyordum.” beyanı ile çocuğunu koruma konusunda kendisini yeterli görmemesine neden olarak okumamış olma halini göstermektedir. Kendi yaşadığı hayat şartlarının, çocuğunu daha iyi korumasına müsaade etmediğini ifade etmiştir. “Okuyabilseydim çocuğuma daha yararlı olabilirdim.” vurgusu görüşmeci 18’in olmak istediği anne modelinin anlatısıdır. Nitekim beyanlarına bakıldığında görüşmeci 18’in çocuğunu koruma konusunda sorgulamalar yapmadığını ve bu bağlamda refleksivitesinin düşük olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Görüşmeci 19 (E, 45, İşçi): Sosyal medya. Sosyal medyadan koruyamıyoruz. Yani bu şekilde yüz yüze olduğumuz yerde bir şey olmuş olsa müdahale edersin. Çocuğu oradan çeker alırsın veya o ortamdan uzaklaştırmaya çalışırsın. Ama işte telefonu, tableti alınca çocuk hani bedenlen burada ama kafa olarak atıyorum ta Ağrı’da veya ne bileyim Çanakkale’de, İstanbul’da oluyor. Oradan uzaklaştıramıyorsun.

Görüşmeci 19 çocuklarını sosyal medyadan koruma konusunda kendisini yetersiz hissettiğini dile getirmiştir. Yüz yüzeyleken çocuğuna yönelik bir risk oluştuğunda müdahale edebileceğini ancak telefon ve tabletin oluşturabileceği risklere müdahale edemediğini ifade etmiştir. Çocuğunun telefon ve tablet kullandığı anlarda bedenlen kendisinin yanında fakat kafa olarak uzaklarda olduğunu vurgulamıştır. Görüşmeci 19’un çocuğunun sosyal medya kullanımına müdahale etme konusunda yeterli olmadığını beyanlarında görmek mümkündür. Yetersiz olma halinin, görüşmeci 19’un sahip olduğu yaşam koşullarına bağlı olarak oluşan refleksif kapasitesinden kaynaklandığı söylenebilmektedir.

Görüşmeci 14 (K, 29, Çiftçi): Hayır. Hiç olmuyor. Hani koruyamıyorum diye bir endişem yok.

Görüşmeci 14 çocuğunu koruma konusunda kendisini hiç yetersiz hissetmediğini ifade etmiştir. Bu görüşmecinin çocuğunu koruma konusunda sorgulamalar yapmadığı yönünde beklentiler oluşturmak oldukça mümkündür. Bu

haliyle çocuk bakımı ve gelişimini profesyonel olarak algılamadığı anlaşılmaktadır. Bütün bunlar görüşmeci 14'ün geleneksel ebeveyn olduğunu göstermektedir.

4.13. Görüşmecilere Göre Çocuğun Gelişimini Olumsuz Etkileyen Faktörler

Modern anlamda çocukluk fikrinin oluşmasıyla çocuğa karşı farklı tutum ve davranışlarda bulunulması gerektiği yönünde bir anlayış gelişmiştir. Geleneksel dönemde hem fiziksel hem duygusal anlamda hor görülen çocuk, modern dönemde korunmaya, değer görmeye başlamıştır. Çünkü modern ebeveynler tarafından çocukların her açıdan sağlıklı bir yetişkin olabilmeleri için fiziksel, duygusal, sosyal ve cinsel gelişimlerinin önemli olduğu düşüncesi benimsenmiştir. Modern çocukluk anlayışına sahip ebeveynlerin çocukların fiziksel, duygusal, sosyal ve cinsel gelişimlerini etkileyen faktörler üzerinde sorgulamalar yaptıkları ve bu konuda bilinç kapasitelerinin yüksek olduğu söylenebilmektedir.

4.13.1. Çocuğun Fiziksel Gelişimini Olumsuz Etkileyen Faktörler

Kent merkezinde yaşayan görüşmecilere çocuğun fiziksel gelişimini olumsuz etkileyen faktörler sorulduğunda verdikleri cevaplardan bu konuya dair sorgulamalar yapmış oldukları ve bilinç kapasitelerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Görüşmeci 2 (E, 35, Jandarma): Çocuğun fiziksel gelişimini olumsuz etkileyen durumlardan bir tanesi beslenme alışkanlığı. Beslenme alışkanlıkları çocukların yaşlarına göre değişebiliyor. Şimdi örnek veriyorum çocukların çoğunluğunun yediği yemek makarna, pirinç pilavı, patates kızartması. Bu etkileyebilir genel itibariyle fiziksel gelişimlerini. Başka, yaşadığımız ortam diyelim. Yani bulunduğumuz çevreden örnek veriyorum; Bolu merkezde çocuk yüzme kursuna gidiyor, benim kızım Göynük'te gidemiyor. Şimdi o çocuğun fiziksel gelişimi ister istemez bizim çocukların gelişimine göre daha iyi oluyor. Beslenme alışkanlıklarını ilk başta da söyledim. Ben çocukluğumda mesela tavuğu çok az yedim. Ama şimdi tavuk var, çocuklar yemiyorlar. Et var, yemiyorlar. Yedikleri iki üç ürün var, onları yiyorlar. Bu da tabi gelişimlerini olumsuz etkiliyor. Başka düşündüğümüz zaman, geçmişte bizim yediğimiz domates, salatalık bunların hepsi ata tohumuydu. Şu anki yediklerimiz ata tohumu değil. Benim o zaman yediğim köy tavuğu beş ayda bir çıkıyordu. Şu an yediğimiz tavuk kırk günde ortaya çıkıyor. Tavuklara östrojen hormonunu basıyorlar. Yani bu çocuğun yediği tavuk orijinal bir tavuk değil. İçerisinde aşırı miktarda basılmış östrojen hormonu var. Şimdi bunu yiyen çocuğun gelişimi, zeka durumu hepsi etkileniyor.

Görüşmeci 2, çocuğun fiziksel gelişimini olumsuz etkileyen faktör olarak öncelikle beslenme alışkanlığından bahsetmiştir. Çocukların yedikleri yemeklerin

fiziksel gelişimlerini etkileyebileceğini vurgulamıştır. Başka bir faktör olarak yaşanan ortamı dile getirmiştir. Buna örnek olarak yaşanan yerde çocukların fiziksel gelişimine katkı sağlayabilecek yüzme kursu bulunup bulunmamasını vurgulamıştır. Bir diğer faktör olarak yiyeceklerin içeriklerinin sağlığa zararlı olmasından bahsetmiştir. Buna örnek olarak geçmişteki tarım ürünleriyle şimdikilerin tohumlarının aynı olmadığını, tavukların da artık çok hormonlu olduğunu belirtmiştir. Bunların hepsinin çocuğun gelişimini etkilediğini vurgulamıştır. Nitekim bu vurgular refleksivitesi yüksek bir bireyin yapabileceği vurgulardır. Çünkü bireyin sahip olduğu bilinç seviyesi, yaşamı sorgulama ve yorumlama biçimini açık etmektedir. Görüşmeci 2'nin yaşamı sorgulama ve yorumlama biçimi beyanlarında görülmektedir.

Görüşmeci 4 (K, 39, Polis): Beslenmeyle ilgili şeyler olabilir. Her şeyin doğalını bulamayabiliyoruz. Hani burada daha çok buluyoruz ama belki büyük şehirlerde biraz daha paketli gıdaya geçebiliyoruz ya da sera ürünlerine. Bence onlar ergenliğe girmede etkili olabiliyor çocuklar için. Ya da çocukların psikolojisini de bozuyor olabilir. Paketli gıdalar, özellikle abur cubur, çikolatalar vesaire. Öyle düşünüyorum yani.

Görüşmeci 4 görüşmeci 2 gibi, beslenmenin çocuğun fiziksel gelişimini olumsuz etkileyen faktörlerden olduğunu ileri sürmüştür. Doğal yiyecekler bulamamanın, paketli gıda ya da sera ürünleri tüketmenin çocuğun gelişimini etkilediğini, erken ergenliğe girmesine veya psikolojisinin bozulmasına sebep olduğunu ifade etmiştir. Besin maddelerinin çocukların fiziksel gelişimi üzerindeki etkisini açıkça sunan beyanları, görüşmeci 4'ün yaşamı sorgulama noktasında sahip olduğu bilinç seviyesini ortaya koymaktadır.

Görüşmeci 7 (K, 34, Hemşire): Bana göre oynadığı oyuncaklar etkileyebilir fiziksel gelişimini. Mesela kazaya yol açabiliyor bazıları. Çok sivri oluyor, zararlı bir şeyi oluyor falan. Çocuğun fiziksel durumunu etkileyebilir. Sebep olabilir. Başka da bence çocuğu korumak önemli fiziksel gelişimi için. Hani çok düşünüyordum ya, ben hep ona odaklandım herhalde. Düşme, yaralanma vesaire olumsuz etkileyebilir.

Görüşmeci 7 çocuğun fiziksel gelişimini kazaya yol açabilen, zararlı oyuncakların etkileyebildiğini söylemiştir. Bir de fiziksel gelişimi için çocuğu korumanın önemine vurgu yapmıştır. Düşme, yaralanma gibi durumların çocuğun fiziksel gelişimine olumsuz etkilerinin olabileceğini vurgulamıştır. Görüşmeci, çocuğun fiziksel gelişimini olumsuz etkileyen faktörlere dikkat çekmiş ve bunu sahip olduğu bilince dayalı olarak gerçekleştirmiştir. Çocuğunun fiziksel gelişimi üzerindeki endişe ve korkuları dikkate alındığında görüşmeci 7'nin farkındalığı yüksek, refleksif bir anne modeli sergilediği söylenebilmektedir.

Kırsal kesimde yaşayan görüşmecilere çocuğun fiziksel gelişimini olumsuz etkileyen faktörler sorulduğunda geleneksel anlatılarla cevaplamışlardır.

Görüşmeci 16 (E, 51, Çiftçi): Toprak altında bulunan bir tane solucanı düşünün. Sen ne kadar uğraşırsan uğraş, ne yaparsan yap o orada Cenabı Mevla'nın vermiş olduğu izin kadar büyüyebilir. Ve izin kadar gezebilir. İnsan bedeni de aynı şekilde. Biz bütün imkanları sağlıyoruz. Her şey elinde. Onu da yesin. Bunu da yesin. Bakıyorsun kolları böyle incecik incecik. Neden böyle diyorsun? İşte Mevla'nın izin verdiği kadar oluyor her şey.

Görüşmeci 16'ya çocuğun fiziksel gelişimini olumsuz etkileyen faktörler sorulduğunda verdiği cevabın geleneksel yaşam tarzına dayalı olduğu ve bu görüşmecinin gelenek ötesi formlarla karşılaşma koşullarının düşük olduğu yönündeki beklentileri desteklediği söylenebilmektedir. Bu bağlamda görüşmeci 16'nın sahip olduğu geleneksel formların çocuğa yönelik algılarını şekillendirdiğini söylemek mümkündür.

Görüşmeci 19 (E, 45, İşçi): Yeme içme konusu olabilir. Çocuklara daha iyisini yedirmeye bakarız. Yani çorbayla et yemeği bir değildir. Biz eskiden et yemeğini devamlı yiyemiyorduk. Şimdi her sofrada et yemeği olmazsa olmaz yani. Bizde yine olmadığı zaman da olur. Bir de çocuğu spor salonuna gönderebilirsin iyi olması için. Biz köyde yaşadığımız için gönderemiyoruz.

Görüşmeci 19 yeme içme konusunun çocuğun fiziksel gelişimini etkileyebileceğini dile getirmiştir. Kendisinin sahip olduğu ekonomik koşullara bağlı olarak beslenme alışkanlıklarının değiştiğini ifade etmiştir. Görüşmeci 19'un bu beyanı ailenin ekonomik durumunun çocuğun fiziksel gelişimi üzerindeki etkisini göstermektedir. Görüşmeci 19 ekonomik koşulların yetersizliğinin yanı sıra yaşadıkları yerin de çocuğunun fiziksel gelişimini olumsuz etkilediğini beyanlarının devamında vurgulamıştır. Bu vurgular geleneksel yaşam tarzına işaret etmektedir.

Görüşmeci 12 (E, 50, Çiftçi): Ya bir iki şey geçti başımızdan. Bir kaza geçirdi. Arabayı vurdu. Bir de kolu kırıldı çocuklarla oynarken. Bayağı bir şey geçirdi yani bu büyük oğlan.

Görüşmeci 12 çocuğun fiziksel gelişimini olumsuz etkileyen faktörler sorulduğunda kaza örnekleri vermiştir. Vurguları görüşmecinin bilgiye dayalı algılar üretmediği yönünde beklentiler oluşmasına neden olmaktadır. Bu da görüşmecinin geleneksel koşullarla ilişkisel hayatı olduğunu ortaya koymaktadır.

4.13.2. Çocuğun Sosyal Gelişimini Olumsuz Etkileyen Faktörler

Kent merkezinde yaşayan, uzman meslek sahibi görüşmecilere çocuğun sosyal gelişimini olumsuz etkileyen faktörler sorulduğunda, verdikleri cevaplar dikkate

alındığında yüksek eğitim koşullarına sahip olmalarından ötürü bilgiye dayalı algılar üretebildikleri karşımıza çıkmaktadır.

Görüşmeci 3 (E, 37, Jandarma): Duyarsız ve ilgisiz ebeveyn sahibi olması. Duyarsızlık ve ilgisizlik... Çocuğun sosyal gelişiminin ebeveyninden kaynaklı olumsuz etkilenmesinin kıstası budur. Mesela arkadaş ortamı kötü bile olsa, iyi ve sevgi dolu bir ailede bilinçli ebeveynlerle olduğu sürece o çocuklar kötüden kurtarılabilir. Ama kötü bir aile eşittir dolu dolu cezaevleri demek.

Görüşmeci 3 çocuğun sosyal gelişimini olumsuz etkileyen faktörlere duyarsızlık ve ilgisizlik cevabını vermiştir. “Mesela arkadaş ortamı kötü bile olsa, iyi ve sevgi dolu bir ailede bilinçli ebeveynlerle olduğu sürece o çocuklar kötüden kurtarılabilir.” beyanında sevgi dolu bir ailede büyümenin ve bilinçli ebeveynlere sahip olmanın önemine değinmiştir. Verdiği cevaplarda dikkat çektiği noktalar, modern ebeveyn vurgularıdır. Bu bağlamda görüşmecinin modern koşulların izinde hayatını kurguladığını söylemek mümkündür.

Görüşmeci 4 (K, 39, Polis): Ben etkileyebilirim diye düşünüyorum. Şimdi aile ne kadar sosyalse çocuk da o kadar atak oluyor, açık oluyor yani. Aile biraz daha kapalı, tutucu olup gezip tozmazsa ya da insanlarla görüşmezse çocuk da ona göre tutuk oluyor bence. Bu da okulda belli oluyor zaten, çocuk ailenin aynası gibi bir şey olduğu için. Çocuğun da bence gayet olacak hayatında sosyallik. Başarılı olur diye düşünüyorum Yani ne görürsen onu yansıtıyorsun sonuçta. Eğer seni biraz baskıcı yetiştirirlerse sosyalleşirken zorlanabiliyorsun yani. O kabuğu kendin kırman gerekiyor. Ama ailede gayet güzel sosyal, demokratik bir ortamda yetişirse çocuk dışarıda da zorlanmayacaktır diye düşünüyorum.

Görüşmeci 4 çocuğun sosyal gelişimini etkileyen faktör olarak ailenin vurgusunu yapmıştır. Çocuğun sosyalliğinin, başarılı olmasını sağlayacağından bahsetmiştir. Baskıcı ailelerde büyüyen çocukların sosyalleşmekte zorlanacağını ifade etmiştir. Bu vurgular yüksek bilinç kapasitesine sahip ebeveyne özgü vurgulardır. Beyanları görüşmeci 4’ün kendi sahip olduğu ebeveynlik rolüyle çocuklarının sosyal gelişimi için özel bir çaba sarf ettiğini açık etmektedir. Bu da onun gelenek ötesi hayat sürdürdüğünü açık etmektedir.

Görüşmeci 8 (E, 41, İmam): Yani imkanlar kısıtlı sonuçta burada. Sadece burayla alakalı değil. Bizim yaşam tarzımızla da alakalı. Çünkü memur olduğum için gittiğimiz yerler hep kırsal kesim. Buradan önce Artvin'e gittik. Dağın başı... Hani elimizden geldiği kadar sosyal aktivitelere katmaya çalışıyoruz çocukları. Ama merkezde olmuş olsak mesela çocuklarımızı illaki bir enstrüman çaldırmaya, bir şey yaptırmaya çalışırız. Bir bağlama kursuna gönderelim ama mesela Göynük'te böyle bir imkanımız var mı? Yok. Halk eğitimi var ama o da pek öğrenci olmadığı için açılmıyor. Ama dediğim gibi eğer şehir merkezlerinde olmuş olsak çocukların her türlü sosyal etkinlikten yararlanmasını sağlarız. Yine boşlamıyoruz. Geçen sinemaya gittik. Hiç kısıtlamıyoruz. İstanbul'a daha yeni maça gittik. Kendimiz bile götürüyoruz yani. Yani o tür şeyleri çocuklardan esirgemiyoruz. Okul

gezisi olsun, o gezilere katılıyoruz. Ama memuriyet ve kırsallık biraz olumsuz etkiliyor. Elimizde olmayan bir şey.

Görüşmeci 8 çocuğun sosyal gelişiminin yaşanılan yerin imkanlarına ve ailenin yaşam tarzına bağlı olduğunu belirtmiştir. Kendisinin mesleğine bağlı olarak yaşadıkları yerin kırsal kesim olmasının, çocuklarının sosyal gelişiminde etkili olduğunu ifade etmiştir. Görüşmeci şehir merkezlerinin sosyalleşmeye daha uygun yerler olduğunu ileri sürmüştür. Kırsal kesimde yaşamalarına rağmen çocukların sosyal gelişimi için onları ellerinden geldiğince sosyal alanlara götürmeye çalıştıklarını beyan etmiştir. Görüşmeci 8'in beyanlarına bakıldığında geç modern birey profiline sahip olduğu görülmektedir. Çünkü yaşadığı yer sınırlılığına rağmen çocukların sosyal gelişimini oldukça önemseydiğine dair vurguları söz konusudur. Bu noktada geç modern dönemde çocuğa verilen değeri ortaya koyarken, çocuğun sosyal gelişiminin önemsenmesinin bir ölçüt olarak görüldüğünü söylemek mümkündür.

Kırsal kesimde yaşayan görüşmecilere çocuğun sosyal gelişimini olumsuz etkileyen faktörler sorulduğunda verdikleri cevaplar yaşadıkları yerin imkanlarının kısıtlayıcı özelliğine dair vurgulardır. Bu görüşmecilerin sahip oldukları geleneksel yaşam tarzının, çocuklarının sosyal gelişimini etkilediğine yönelik veriler saptanmıştır.

Görüşmeci 12 (E, 50, Çiftçi): Mesela köyde spora gidemez ki. Başka, sinemaya gidemez. Şehirdeki çocukla bir olmaz ki. Onlara gidemezler. Anca televizyondan, internetten... O şekilde idare ediyorlar işte. Hani bir film mi izlerler. Kitap mı okurlar. Öyle yani. Köyde hayatları kısıtlı oluyor işte. Maddi imkanlar iyi Allah'a çok şükür. Maddi sorun olmaz ama işte burada olunca paran da olsa gidemiyor. Ya çocuğu tek gönderemiyorsun ya göndersen mesela kalacak bir yer gerekiyor. Yani o yüzden kısıtlanıyor.

Görüşmeci 12 çocuğunun, köyde yaşamasının sosyal gelişimini olumsuz etkilediğini anlatmaktadır. “Şehirdeki çocukla bir olmaz ki.” vurgusu ile sosyalliğin kent merkezlerinde mümkün olan bir gerçeklik olduğunu ifade etmiştir. Çocuklarının sosyalliğinin televizyon ve internetle sınırlı kaldığını dile getirmiştir. Bu beyan dikkate alındığında, bulunulan yerleşim yerinin sosyalleşmede bazı alışkanlıklara sebep olduğunu söylemek mümkündür. “Maddi sorun olmaz ama işte burada olunca paran da olsa gidemiyor.” beyanı ile maddi imkanların, çocuğun sosyal gelişiminde tek başına önemli olmadığına dikkat çekmiştir.

Görüşmeci 17 (K, 34, İşçi): Burada daha kısıtlı gibi. Burada yani köyde çok fazla gidebileceği bir yer yok. Ya o dönemleri biz de geçirdiğimiz için dışarıdaki çekicilik çok daha fazla köy yerlerine göre. Burada gidemiyor bir yere.

Görüşmeci 17, görüşmeci 12 ile benzer olarak köyde yaşamının, çocuğun sosyal gelişimini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Kendi çocukluğunu da düşünerek sosyallik açısından şehirlerin, köy yerlerine göre daha çekici olduğunu dile getirmiştir. Bu beyanlar dikkate alındığında yaşanan yerin, çocuğun sosyal gelişiminde etkili bir role sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Görüşmeci 16 (E, 51, Çiftçi): Bu tür yerler çocukların aslında daha temiz, daha böyle taze kalabilmeleri açısından daha iyi. Yani burada çok fazla gidebileceği bir yer yok. Ama hani şehirde olmuş olsalar, orada kötü alışkanlıklar ediniyorlar. Alkoldü, sigaraydı veya ona benzeyen başka şeyler... Ya da karşı cinsleriyle küçük yaşlarda çok daha fazla oturup kalkmaların oluşması... Hani bizim dönemlerimizde on yedi, on sekiz yaşına gelene kadar bir kızla görüşüp konuşmak çok tuhaf karşılanırdı. Şu anda bakıyorsun on bir, on iki yaşında çocuklar... İşte mezuniyet törenleri düzenliyorlar, bir şeyler düzenliyorlar.

Görüşmeci 16'nın vurguları dikkate alındığında imkanlarıyla çocukların sosyal gelişimine katkı sağlayan kent merkezlerinin aslında çocukları kötü alışkanlıklara ittiğine dair vurgulamalar yapıldığı görülmektedir. Görüşmecinin bu vurgularından çocuklarının kırsal kesimde yaşamalarının kendisine iyi hissettiren bir yanının olduğu anlaşılmaktadır. "Hani bizim dönemlerimizde on yedi, on sekiz yaşına gelene kadar bir kızla görüşüp konuşmak çok tuhaf karşılanırdı. Şu anda bakıyorsun on bir, on iki yaşında çocuklar..." vurgusu görüşmecinin geleneksel yaşam tarzına dayalı algılarının dışı vurumudur.

4.13.3. Çocuğun Duygusal Gelişimini Olumsuz Etkileyen Faktörler

Bu başlık altında kent merkezinde yaşayan görüşmecilerin çocuğun duygusal gelişimini olumsuz etkileyen faktörler sorulduğunda verdikleri cevaplar yer alacaktır. Eğitim seviyesi yüksek bu görüşmecilerin vurgularına bakıldığında geç modern dönemde çocuğa dair algıların farklılaşmasının sonucunda geleneksel yanların aşındığına yönelik vurgular olduğu görülmektedir.

Görüşmeci 6 (K, 31, Hakim): Sevilmemek ve güvende hissetmemek olur. Öncelikle çekirdek aileleri tarafından... Yani bu duygular bence önce anne babayla oturmalı. Onlardan o duyguları alırsa zaten, dışarıda arayacağını çok sanmıyorum. Ailede sevildiğini bilmesi lazım bence çocuğun ilk olarak. Yani halka halka aslında bu. Önce ailede başlayıp daha sonra büyük aile, işte sosyal çevresi, okulu, öğretmenleri, arkadaşları şeklinde devam ediyor olabilir.

Görüşmeci 6 çocuğun duygusal gelişimini olumsuz etkileyen faktörler olarak sevilmemek ve güvende hissetmeme durumlarını vurgulamıştır. Çocuğun duygusal gelişimi için önce anne babası tarafından sevildiğini bilmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Anne babasından sonra ise büyük ailesi, sosyal çevresi, arkadaşları

tarafından sevilmesinin önemine değinmiştir. Nitekim çocuğun duygusal gelişiminde anne babasından öğretmenine herkesin etkili olabileceğine yönelik vurgular yapması, görüşmeci 6'ya dair geç modern birey olma özelliği sunmaktadır.

Görüşmeci 10 (E, 29, Jandarma): Çocuğun duygusal gelişiminin anne babası başta olmak üzere akrabaları ve onların sevgisiyle tamamlanacağı görüşündeyim. Tabi ki hayvan sevgisi de duygusal gelişimi için büyük bir adım. Bunların eksikliğinde çocuğun olumsuz etkileneceğini düşünüyorum. Hakarete, şiddete maruz kalması da kötü etkiler.

Görüşmeci 10 çocuğun duygusal gelişiminin anne babası, akrabaları ve onların sevgisiyle tamamlanacağını ifade etmiştir. Bunların dışında hayvan sevgisinin de çocuğun duygusal gelişimine katkı sağlayacağını vurgulamıştır. Bu vurgu görüşmeci için hayvan sevgisinin, yaşamındaki yerini açık etmektedir. Bunların her birinin eksikliğinin, çocuğun duygusal gelişimini olumsuz etkileyen birer faktör olduğunu belirtmiştir. Görüşmeci 10 hakarete, şiddete maruz kalmasının da çocuğun duygusal gelişimini kötü etkileyeceği beyanı ile hakaret ve şiddetin kendisi için ifade ettiği olumsuz anlamı belirtmek istemektedir. Beyanlarına bakıldığında görüşmeci 10'un çocuğun duygusal gelişimi ile ilgili farkındalığının olması, sahip olduğu refleksiviteyle ilişkilidir.

Görüşmeci 2 (E, 35, Jandarma): Genetiksel bir şey bu aslında. Yani her çocuğun yapısı farklı olduğu için çocuktan çocuğa değişir bu. Çocuğu gözlemleyerek duygusal gelişimini olumsuz etkileyen faktörleri anlamak lazım. Diyelim çocuk çok narin, zayıf bir birey; öğretmeni kızırsa çocuk olumsuz etkilenir. Dediğim gibi yani bu durum çocuğun yapısıyla alakalı, o yüzden duruma göre hareket etmek lazım.

Görüşmeci 2'nin vurguları dikkate alındığında her çocuğun yapısının farklı olduğunun ifade edildiği görülmüştür. Bu ifadesinden görüşmecinin, çocuğa özel yaklaşım endeksli bir kurgulama içinde olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu da onun geç modern nitelikte bir birey olduğunu göstermektedir.

Görüşmeci 1 (E, 41, Jandarma): Yine her şey ailede başlıyor. Yani çocuk ailede ne gördüyse ilerideki hayatında, hatta evliliğinde bile aile ortamında gördüğü şeyi yansıtıyor. Sürekli anne babanın kavga ettiği, babanın anneye darp uyguladığı bir evde yetişen erkek çocuk evlendiğinde eşine şiddet uygulayabiliyor. Veya içki ortamında yetişen bir çocuk büyüdüğünde içki içebiliyor. Bazı yaptırımları alkollüyen daha fazla uygulayıp edebileceğini düşünüyor. Anneye darp uygulayan bir babanın dünyaya getirmiş, yetiştirmiş olduğu bir erkek evlat babası gibi birçok şeyi öyle bir güçle yaptırabileceğini düşünüyor. Yani yaşadığı olaylar ileriki hayatına bir yansıma olarak dönebiliyor.

Görüşmeci 1 her şeyin ailede başladığını, çocuğun ailede ne gördüyse hayatı boyunca o gördüklerinin izlerini yansıtacağını vurgulamıştır. Aile yapılarına dair sorgulamasını şu şekilde dile getirmiştir: “Sürekli anne babanın kavga ettiği, babanın anneye darp uyguladığı bir evde yetişen erkek çocuk evlendiğinde eşine şiddet uygulayabiliyor. Veya içki ortamında yetişen bir çocuk büyüdüğünde içki içebiliyor.

Bazı yaptırımları alkollüken daha fazla uygulayıp edebileceğini düşünüyor. Anneye darp uygulayan bir babanın dünyaya getirmiş, yetiştirmiş olduğu bir erkek evlat babası gibi birçok şeyi öyle bir güçle yaptırabileceğini düşünüyor.” Bu beyanları ile aile yapılarının, çocuğun duygusal gelişimini belirgin şekilde etkilediğini ifade etmiştir. “Yani yaşadığı olaylar ileriki hayatına bir yansıma olarak dönebiliyor.” ifadesiyle görüşmeci 1 çocuğun duygusal gelişiminin olumsuz etkilenmesinin, geleceğine yansımaya dair taşıdığı kaygıyı belirtmiştir. Yaptığı sorgulama ve taşıdığı kaygı onun hayatını kurgulama koşullarını ve davranışlarını belirleyenlerin sahip olduğu bilgi düzeyi olduğunu ortaya koymaktadır.

Kırsal kesimde yaşayan görüşmecilerin, çocuğun duygusal gelişimini olumsuz etkileyen faktörlere verdikleri cevapların geç modern ebeveynlerden farklı olmasının kaynağı onların algılarını gelenekler ve rutinlerin belirlemesidir.

Görüşmeci 13 (K, 50, Ev Hanımı): Mesela üzülürse... Mesela bir yakınımız öldü, çocukların üçü de çok etkilendiler. Üzüntü, dersini bile etkiledi büyük oğlanın.

Görüşmeci 13 çocuğun üzülmesi durumunun, duygusal gelişimini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. “Mesela bir yakınımız öldü, çocukların üçü de çok etkilendiler.” ifadesi ile kendi gözlemleri kapsamında çocuğunun yaşadığı duygusal hali anlatmaya çalışmıştır. “Üzüntü, dersini bile etkiledi büyük oğlanın.” vurgusuyla üzüntülü olma halinin çocuğun okul başarısını etkilediğine dikkat çekmiştir. Görüşmeci 13’ün ifadelerine bakıldığında çocuklarının duygusal gelişiminde çevresindeki rutinlerin etkili olduğu görülmektedir. Bu durumda da görüşmecinin çocuğuna yönelik algılarını, sahip olduğu bilgi düzeyinin belirlemediği ortaya çıkmaktadır.

Görüşmeci 17 (K, 34, İşçi): Yok ya öyle bir şey. Bize özlem duyabiliyor, babaannesiyile kaldığı için. Bu etkileyebilir. Başka bir sıkıntımız yok yani.

Görüşmeci 17 çocuğun duygusal gelişimini olumsuz etkileyen bir şey olmadığına dair vurgular yapmıştır. Çocuğun duygusal gelişimine etki edebileceklerle ilgili sorgulama yapmadığı yönünde beklenti oluşturmaktadır. Bu sebeple geleneksel ebeveyn profiline sahip olduğu söylenebilmektedir. Görüşmecinin, vurgularında çocuğunun babaannesiyile kaldığını ifade etmesi kendi yaşantılarına dair bilgi sunmaktadır. Bu bağlamda görüşmeci 17’nin vurguları dikkate alındığında geleneksel formlar çerçevesinde bir aile oldukları ortaya çıkmaktadır.

Görüşmeci 11 (E, 49, Çiftçi): Ondan bir endişem yok. Ben mesela özellikle büyük oğlanı çocuğum olarak düşünmem. Bir abi kardeş olarak yaklaşıyorum. Genelde öyleyizdir yani çocuklarla.

Görüşmeci 11 çocuklarına abi-kardeşmiş gibi yaklaştığını belirtmiştir. Bu durum görüşmecinin, çocuklarının duygusal gelişimi için katkı sağladığını anlatma çabasıdır. Bu da görüşmecinin çocuğa dair duygusallığı geleneksel anlatılar etrafında anlamlandırdığını göstermektedir. Çünkü duygusal gelişime, abi-kardeş gibi olma halinin katkı sağlayabileceği düşüncesi gelenekselliğe dair izler taşımaktadır.

4.13.4. Çocuğun Cinsel Gelişimini Olumsuz Etkileyen Faktörler

Görüşmecilere “Sizce bir çocuğun cinsel gelişimini olumsuz etkileyen faktörler nelerdir?” sorusu yöneltilmiş olup verilen cevaplara bu başlık altında yer verilecektir. Çalışma bağlamında çocuğun gelişiminin cinsel boyutunun görüşmecilerin bakış açıları arasında karşılaştırılmasının yapılması önemlidir. Kent merkezinde yaşayan ebeveynlerin çocukların cinsel gelişimine dair algıları bilgiye dayalı algılardır ve görüşmecilerin hayatlarını bu yönde kurgulayabilmelerine neden olabilecek türdendir. Bu görüşmecilerin beyanlarına bakıldığında geç modern dönemde artan çocuğa yönelik risklerin çocuğun cinsel gelişimine olumsuz etkilerinin olduğuna dair vurgulamalar yapmışlardır.

Görüşmeci 1 (E, 41, Jandarma): Bunların başında ben yine teknoloji diyorum. Çünkü çocuklar telefonla her ne kadar çocuklar için yapılan videoları izleseler de o videolarda cinsiyet ayrımı çok yapılmıyor. Erkekler kız gibi, kızlar erkek gibi giydiriliyor falan. Bunların olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum. Çizgi filmlerde kızların kız, erkeklerin erkek gibi olmasını isterim. Giyim tarzlarından konuşma tarzlarına, ses tonlarına kadar bu ayrımın çizgi filmlerde olmasını bekliyorum.

Görüşmeci 1 çocuğun cinsel gelişimini olumsuz etkileyen faktörler sorulduğunda beyanlarına teknoloji diyerek başlamıştır. Çocukların izlediği videolarda cinsiyet ayrımının yapılmadığını; erkeklerin kız, kızların erkek gibi giydirildiğini vurgulamıştır. Bu ayrımın yapılmamasının çocuğun cinsel gelişimini olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir. Görüşmeci 1’in yapmış olduğu vurgular çizgi filmlerin içerdiği belirsizliklerin, çocuğun cinsel yönelimine dair risk taşıdığının vurgulamalarıdır. Görüşmeci 1’in beyanları sahip olduğu bilincin çocuğun cinsel gelişimine yönelik algılarını belirlediğini açık etmektedir.

Görüşmeci 3 (E, 37, Jandarma): Cinsel gelişim fizyolojik bir durum. Tamamen hormonal bir durum. Yaşı geldiğinde bu farkındalığı, bu hassasiyeti diyeyim, olduğu zaman zaten

otomatikman kendi kendine vücudun salgıladığı hormon ve fizyolojik gelişimle alakalı olan bir şeydir bu. Çocuk tecavüzleri dediğimiz hani çocuğun bir cinsel obje olarak görülmesi, cinsel saldırı ve cinsel istismara uğraması çok çok büyük bir yıkım olur çocuk için. Ve çocuğun cinsel gelişimini çok çok farklı yerlere götürebilir bu durum. Günümüzdeki homoseksüellik, biseksüellik gibi durumların çocuğun bir cinsel istismar sendromu yaşamasından kaynaklandığını düşünüyorum. Bence şöyle oluyor; çocuk bunlara maruz kaldığı zaman işte bir sendrom oluyor ama bu sendrom ters bir şekilde etki ediyor. Bu durum çocuğun tahrik eşiği oluyor. Yani bundan tahrik olmaya başlıyor. Veya beyni kendini o şekilde şartlandırıyor ve işte yönelimi farklı olabiliyor merak duygusuyla.

Görüşmeci 3, cinsel gelişimin fizyolojik ve hormonal bir durum olduğunu belirtmiştir. “Çocuk tecavüzleri dediğimiz hani çocuğun bir cinsel obje olarak görülmesi, cinsel saldırı ve cinsel istismara uğraması çok çok büyük bir yıkım olur çocuk için.” ifadesine bakıldığında geç modern dönemde artan çocuğa yönelik risklerin, çocuğun cinsel gelişimi noktasında olumsuz etkilerinin olduğunu görmek mümkündür. “Günümüzdeki homoseksüellik, biseksüellik gibi durumların çocuğun bir cinsel istismar sendromu yaşamasından kaynaklandığını düşünüyorum.” beyanı da çocuğun cinsel gelişimini olumsuz etkileyen risklerin, cinsel yönelimlere etkisinin vurgusudur. “Bence şöyle oluyor; çocuk bunlara maruz kaldığı zaman işte bir sendrom oluyor ama bu sendrom ters bir şekilde etki ediyor. Bu durum çocuğun tahrik eşiği oluyor. Yani bundan tahrik olmaya başlıyor. Veya beyni kendini o şekilde şartlandırıyor ve işte yönelimi farklı olabiliyor merak duygusuyla.” beyanı da görüşmeci 3’ün çocuğun cinsel gelişimi üzerine yapmış olduğu sorgulamaların göstergesidir. Nitekim bu sorgulamalar görüşmeci 3’ün sahip olduğu refleksivitenin bir parçasıdır.

Görüşmeci 10 (E, 29, Jandarma): Cinsel gelişimini maruz kalacağı, göreceği, duyacağı cinsel içerikli her şey etkileyebilir. Medyadan, arkadaşlarından, herhangi bir yerden cinsellikle ilgili bilgiler edinmesi etkileyebilir. Çünkü bu bilgileri yanlış yorumlayıp farklı yönelimlerde bulunabilir. Teknoloji cinselliği bayağı açık seçik ortaya çıkardı. Bu da çocuğun cinsel gelişimi açısından olumsuz bir durum.

Görüşmeci 10 çocuğun maruz kalacağı, duyacağı, göreceği herhangi cinsel içerikli bir şeyin cinsel gelişimini olumsuz etkileyebileceğini belirtmiştir. “Medyadan, arkadaşlarından, herhangi bir yerden cinsellikle ilgili bilgiler edinmesi etkileyebilir.” beyanı ile geç modern dönemde bilgiye ulaşmanın kolaylığının olumsuz sonuçlarına değinmiş, çocuğun cinsel gelişimine olan etkisine dair vurgulama yapmıştır. “Çünkü bu bilgileri yanlış yorumlayıp farklı yönelimlerde bulunabilir.” beyanından hareketle bilgiye ulaşılabilirliğin kolay hale gelmesinin, çocuğun cinsel gelişimine yansıması durumunda bir takım risklerle karşılaşılabilirliğini söylemek mümkündür. “Teknoloji cinselliği bayağı açık seçik ortaya çıkardı. Bu da çocuğun cinsel gelişimi açısından

olumsuz bir durum.” ifadeleri ile de çocuğun cinsel gelişimini olumsuz etkileyen bir başka faktör olarak teknolojinin cinselliği açık seçik ortaya çıkarmış olmasını belirtmiştir. Bu ifade geç modern dönemde teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan riskleri vurgulamaktadır. Nitekim bu vurgulamalarla görüşmeci, geleneklerin ötesinde bir yaşam biçimine işaret etmekte ve bu haliyle geç modern birey özelliği göstermektedir.

Görüşmeci 4 (K, 39, Polis): Cinsel anlamda bakarsak, bence erkek çocuğunun pohpohlanması onu ileride olumsuz bir hale dönüştürebilir diye düşünüyorum. Ben erkeğim, ayrıcalıklıyım falan diye kendini üstün görebilir. Çok baskıcı da olmamak lazım bence cinsellik açısından. Tüh, ayıp falan gibi çok yapmamak lazım. Yani o dengeyi güzel kurmak lazım. Ayıp bir şey olarak değil de normal bir şey olarak öğrenmesi gerekiyor bu süreci.

Görüşmeci 4’ün “Erkek çocuğunun pohpohlanması onu ileride olumsuz bir hale dönüştürebilir diye düşünüyorum.” vurgusu dikkate alındığında geleneksel döneme ait bir davranış biçiminin çocuğun cinsel gelişimini olumsuz etkileyebileceğine dikkat çektiği görülmektedir. “Çok baskıcı da olmamak lazım bence cinsellik açısından. Tüh, ayıp falan gibi çok yapmamak lazım.” vurgusunda da geç modern dönemle birlikte yaşanan cinsellik açısından ayıp fikrinin baskınlığının azalması halinin etkisini görmek mümkündür.

Kırsal kesimde yaşayan görüşmeciler çocuğun cinsel gelişimini olumsuz etkileyen faktörleri kırsaldaki yaşam tarzlarına dayalı olarak değerlendirmişlerdir. Görüşmecilerin vurgularına bakıldığında gelenek ötesi formlarla karşılaşılma koşullarının düşük olduğu görülmektedir.

Görüşmeci 11 (E, 49, Çiftçi): Şimdi şöyle söyleyeyim. İki tane erkek çocuğun içinde, bir tane kız çocuğu büyüt, onu bir anne olarak hemen fark edersin zaten. Hal ve hareketleri ne olur biliyor musun? Erkek tarzında gider yani. Çocuk gördüğünü yapar. Şimdi abiler ne yapıyorsa onu yapar. Atıyorum baltayla kazmaya heves eder. Ne bileyim kız çocuğa oyuncak bebek alırsın, onun böyle bir şeyi yoktur yani. Onun da erkek tarzı var yani. Yani ne yapacak? Baltayı alıp odun kıracak, kazmayı alıp bahçede bahçe kazacak. Böyle bir şeyler var yani. Kız çocuğunun erkek çocuğunun ortamında yetişmesi farklı. Yani abiler ne yapıyor bugün? Odun parlıyorsa, odun parlamaya heves eder. Ne yapıyor? Traktör kullanıyor. Traktör kullanmaya heves ediyor. Bazen der ki ‘baba senin kucağına oturayım da işte traktörün direksiyonunu ben çevireyim’.

Görüşmeci 11 kız çocuğunun, erkek kardeşlerinin arasında büyümesinin onun hal ve hareketlerine yansıyacak etkisinin olduğuna, böylelikle cinsel gelişimini etkileyeceğine dair vurgular yapmıştır. Kız çocuğunun abilerinden gördüklerini yaptığını, oyuncak bebek yerine baltaya, kazmaya heves ettiğini belirtmiştir. Balta, kazma gibi aletlerin erkek tarzı şeyler olduğunu ifade eden beyanları görüşmeci 6’nın kendi yaşantısına dair veriler sunmaktadır. Bakıldığında yaşamını geleneksel formlar

çerçevesinde sürdürdüğü ve bu durumun da çocuğun gelişimi ile ilgili algılarına yansıdığı görülmektedir. “Baltayı alıp odun kıracak, kazmayı alıp bahçede bahçe kazacak.” beyanı odun kırma, bahçe kazma işlerinin erkeğin rolü olarak sınırlandığı ve kadınların da davranışlarını buna göre şekillendirmesi gerektiği yönünde bir tavır takındığını göstermektedir. “Odun parlıyorsa, odun parlamaya heves eder. Ne yapıyor? Traktör kullanıyor. Traktör kullanmaya heves ediyor. Bazen der ki ‘baba senin kucağına oturayım da işte traktörün direksiyonunu ben çevireyim.” beyanları da bu tavrını destekler niteliktedir.

Görüşmeci 17 (K, 34, İşçi): Çocukların tabletle, telefonla oynaması çok büyük sıkıntı. Oradan her şeye düşebiliyorlar. Hani bir yerden engellenen başka bir yerden girebilir. Özellikle benim küçüğüm için söyleyebilirim bunu çok rahat. İstedığınız yerlere girer. Biz bunu halletmeye çalıştık. Aile koruması falan... Tekrar muhakkak buluyor yani. Ne bileyim bir şekilde buluyorlar. Anlayamıyorum nasıl oluyor bu da. Yani ben onu takip ediyorum. Elimizden bir şey gelmiyor ama. En büyük sıkıntı o zaten.

Görüşmeci 17 çocuğun tabletle, telefonla oynarken cinsel gelişimine olumsuz etki edebilecek şeylerle karşılaşabileceğini ifade etmiştir. Görüşmeci 17’nin vurguları teknolojinin, çocuğun cinsel gelişimini olumsuz etkileyen faktörlerden olduğunu anlatma çabasıdır. Nitekim görüşmecinin “Elimizden bir şey gelmiyor ama.” vurgusu geç modern dönemin riskleri karşısında çaresiz olduğu gerçekliğini karşımıza çıkarmaktadır.

Görüşmeci 16 (E, 51, Çiftçi): Olumsuz faktörler açısından bakınca şöyle yani... Çocuk küçük yaşta açık giyinmeye başlıyor. O görmüş olduğu şeyleri bir özentî olarak düşünüyor. İşte ben de alsam ben de giysen nasıl olur? Ondan sonra özentî olarak başladığı şey bir müddet sonra alışkanlığa dönüyor. Ondan sonra da zaten artık alamıyorsun geriye.

Görüşmeci 16, kız çocuklarının küçük yaşta açık giyinmeye özendiklerini belirtmiştir. Çocuklukta başlayan bu durumun zamanla alışkanlığa döndüğünü dile getirmiştir. Beyanlarına bakıldığında görüşmecinin açık giyim biçimine karşı olduğu açıktır. Bu bağlamda görüşmecinin çocuğun bedenini kapatma isteği, kendi beden algısından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Nitekim görüşmecinin beden algısının oluşumunda yaşadığı yerin etkisinin olduğu açıktır. Çünkü bu yöndeki vurgular geleneksel yaşam tarzına dayalı koşullara işaret eden vurgulardır.

Görüşmeci 12 (E, 50, Çiftçi): Bizim çocuklarda yok öyle bir şey. Ne bileyim işte bir şeyden korkup etkilenmiş olabilirler. Aklıma hiçbir şey gelmiyor öyle.

Görüşmeci 12’nin çocuklarının cinsel gelişimlerini olumsuz etkileyen faktörlerin olmadığını, aklına öyle bir şey gelmediğini vurgulaması sahip olduğu algıyı

açık etmektedir. Görüşmecinin sahip olduğu eğitim seviyesine bağlı olarak bilgiye dayalı algılar üretmediği yönünde beklentilerin oluştuğu söylenebilmektedir.

SONUÇ

Geç modern dönemde bireylerin refleksif kapasitelerinin artmasıyla çocuğa, çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algıların değiştiği görülmektedir. Geç modern dönemde çocuk bedeni geçmişe nazaran daha değerli hale gelmiştir. Çocuğun ve bedeninin öneminin artmasında, çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algıların değişmesinde eğitim etkili bir faktördür. Çünkü bireylerin eğitimleri kapsamında hayatları şekillenmektedir. Eğitim seviyesi yüksek bireylerin bilinçleri algılarını belirlemekte yani bu bireyler bilinçleri doğrultusunda yaşamlarını şekillendirmektedir. Eğitim seviyesi düşük bireylerin ise algıları bilinçlerini oluşturmakta yani bu bireyler gelenek çerçevesinde yaşamlarını sürdürmektedir. Bu bağlamda farklı refleksif kapasitelere sahip bireyler, karşılaştırmalarının yapılması açısından çalışma için önemlidir. Çalışma bulgularında görüşmecilerin eğitim seviyelerine bağlı olarak çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarında farklılıklar görülmüştür.

Görüşmecilerden elde edilen bulgulara bakıldığında kent merkezinde yaşayan, eğitim seviyesi yüksek, uzman meslek erbabı görüşmecilerin çocuğa ve çocukluğa yüklediği anlam ile kırsal alanda yaşayan, eğitim seviyesi görece düşük olan görüşmecilerin çocuğa ve çocukluğa yüklediği anlam arasında farklılıklar vardır. Kent merkezinde yaşayan, geç modern birey profiline sahip görüşmeciler çocuğu daha çok sorumluluk bilinciyle tanımlamaya çalışmakta, çocuk olmayı merak etmek, araştırmak, dünyayı öğrenmeye çalışmak olarak ifade etmektedirler. Kırsal alanda yaşayan, geleneksel birey profiline sahip görüşmeciler ise çoğunlukla çocuğu evin içinde olması gereken bir neşe kaynağı olarak tanımlamaktadırlar. Bu görüşmeciler çocuk olmayı gülmek, eğlenmek dışında bir şey yapmamak olarak anlamlandırdıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum onlar için çocuk olma halinin herhangi bir sorumluluk almamakla aynı anlamda olduğunu açık etmektedir. Çocuğu ve çocukluğu anlamlandırırken geç modern ebeveynlerin yüksek refleksif kapasitelerine özgü yönelimlerin içinde oldukları görülürken, geleneksel ebeveynler düşük refleksif kapasiteleri kapsamında geleneksel formların izinde tavırlar içinde olmuşlardır.

Geçmişten günümüze çocukluğun karşılaştırılması üzerine kent merkezinde yaşayan görüşmecilerin beyanlarına bakıldığında geçmişte çocukluğun günümüze göre daha kısıtlı imkanlar çerçevesinde ancak daha güvenli ortamlarda yaşandığını ve bu çerçevede imkanlara bağlı olarak risk oranının da düşük olduğunu vurgulamışlardır.

Kent merkezinde yaşayan, eğitim seviyesi yüksek, uzman meslek erbabı görüşmecilerin vurgularına bakıldığında geçmişten günümüze çocukluk algısının değişmesi, yaşanan toplumsal değişimler ve geç modern dönemde oluşan risklerle ilişkilidir. Geç modern birey profiline sahip bu görüşmecilerin geçmişteki çocukluk ile günümüzdeki çocukluğu karşılaştırırken geleneksel dönem ve modern dönem arasındaki farklılıklara işaret ettikleri görülmektedir. Bu durum onların yüksek refleksif kapasitelerine dayalı olarak gelenek ötesi hallere büründüklerini ve gelenekselin dışında bir yaşam kurgusu ortaya koyduklarını açık etmektedir. Kırsal alanda yaşayan görüşmecilerin vurguları dikkate alındığındaysa geç modern birey profiline sahip görüşmecilerden farklı yönde veriler sundukları görülmektedir. Bu görüşmeciler de geçmişteki çocukluklarla şimdiki çocuklukların imkanlarının farklı olduğuna vurgu yapmışlar ancak farklılıkların nedeni olarak modern döneme özgü değişimleri öne çıkarma yönelimi içine girmemektedirler. Bu durum onların hayatlarını kurgularken gelenekselin izinde olduklarını göstermektedir.

Araştırmanın sonuçlarından biri de önceki kuşaklar ile günümüz kuşaklarının çocuklara bakışı arasındaki farklılıkların değerlendirilmesi üzerinedir. Geçmişten bu yana ebeveynlerin çocuğa bakışında ve onu algılama biçimlerindeki farklılaşmalar, farklı bilinç kapasitelerine sahip görüşmeciler tarafından farklı yönlerde ele alınmıştır. Kent merkezinde yaşayan, refleksif kapasitesi yüksek görüşmecilerin beyanlarına bakıldığında önceki kuşakların çocuğu daha çok iş gücü olarak gördüğü, onlar için çocuk ve çocuğun fikirlerinin pek önem taşımadığı vurgulanmıştır. Eğitim seviyesi yüksek, uzman meslek erbabı bu görüşmeciler günümüz kuşaklarının ise çocuk sahibi olmaya daha bilinçli olarak yaklaştıklarını, çocuğa her şeyden fazla değer verdiklerini ortaya koymuşlardır. Geleneksel ve modern ebeveynlik ayrıştırması yapabilen bu görüşmecilerin vurguları dikkate alındığında sahip oldukları bilincin, rollerine ilişkin algılarına yansıdığı görülmekte ve geç modern bireyler oldukları söylenebilmektedir. Kırsal alanda yaşayan görüşmecilerin ise geçmişten günümüze çocuğa bakışın farklılaştığına yönelik vurguları bulunmakta ancak bu farklılıkların modern koşullara özgü olduğu yönünde vurgularda bulunmamışlardır.

Araştırmanın sonuçlarından bir diğeri, çocuk ve çocuğa dair sorumluluk birlikte düşünüldüğünde aralarındaki ilişkinin değerlendirilmesidir. Kent merkezinde yaşayan, uzman meslek erbabı görüşmecilerin vurguları çocuk olduktan sonra sorumluluk

bilincinin artması yönünde olmuştur. Bu görüşmeciler çocuklarının iyi bir birey olarak yetişmesini kendilerine görev ve sorumluluk olarak görmektedirler. Dünyaya gelmenin çocuğun kararı olmadığını, buna anne babanın karar verdiğini bu yüzden çocuğa karşı anne-babanın sorumlulukları olduğunu vurgulamaktadırlar. Geç modern ebeveyn profiline sahip bu görüşmecilerin sorumluluk bilincinin, aile içindeki rollerine yansıdığı gözlenmiştir. Çocuğa dair sorumluluğa yönelik refleksivitesi yüksek olan bu görüşmecilerin modern koşulların izindeki pratiklerle ilişkili hayatları olduğunu söylemek mümkündür. Ancak kırsal alanda yaşayan, sorumluluğa yönelik refleksivitesi düşük görüşmecilere bakıldığında ise, vurgularında geleneksel anlatıların hakim olduğu görülmektedir. Bu görüşmecilerin vurgularının, geleneksel hayatın sorumluluğa yüklediği anlamların vurguları olduğu söylenebilmektedir.

Çalışmanın bulgularına bakıldığında geçmişten günümüze anne babaların rolleri üzerinde değişim olup olmadığı, olduysa ne yönde olduğu konusundaki düşünce farklılıkları açıktır. Eğitim seviyesi yüksek, profesyonel meslek sahibi görüşmeciler geçmişten günümüze anne baba rollerindeki büyük değişime dikkat çekerken, eğitim düzeyi düşük, uzman meslek erbabı olmayan görüşmeciler arasında anne baba rollerinde herhangi bir değişimin olmadığını vurgulayanlar bulunmaktadır. Profesyonel meslek sahibi görüşmecilerin beyanlarına bakıldığında geçmişten günümüze değişen anne-babaların rollerine müşterek hayat kurgusu, duygu paylaşımları ve anlayışlılığın hakim olduğuna dair vurgulamalar yapıldığı görülmektedir. Bu vurgular geç modern hayatın anlatılarıdır ve geç modern ebeveynlerin sahip oldukları bilincin rollerine ilişkin algılarına yansımasıdır. Hayatını geleneksel anlatılar çerçevesinde sürdüren, eğitim seviyesi düşük görüşmeciler ise geçmişten günümüze anne-babaların rollerinin değiştiği yönünde beyanlarda bulunsalar bile kendilerinin üzerlerine geleneksel rollerin yüklendiğini belirten vurgulamalar yapmışlardır.

Çalışma bağlamında görüşmecilerin çocuklarıyla ilgili kaygıları ele alınmıştır. Kaygı, geç modern dönemde var olan risk algısının getirisiidir. Bu açıdan refleksivitesi yüksek olan görüşmecilerin çocuğa dair risklere yönelik farkındalıkları da yüksek olmaktadır. Bu görüşmeciler farkındalıkları kapsamında çocuklarıyla ilgili kaygı ve korkularını dile getirmişlerdir. Nitekim sahip oldukları kaygı ve korkular, çocuklarının kendileri için değerini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda refleksivitesi yüksek görüşmecilerin sahip oldukları bilince dayalı çocuk istismarı ve ihmeline yönelik

algılarının da yüksek olduğu yönünde beklenti oluşması mümkündür. Ancak refleksivitesi düşük olan görüşmecilerin çocuğa dair risklere yönelik farkındalıklarının da düşük olduğu görüşmeler esnasında saptanmıştır. Bu görüşmecilere kaygıları sorulduğunda fazla kaygıya sahip olmadıklarına dair cevaplar vermişlerdir. Bu durumda onların çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalıklarının da az olduğu yönünde beklentiler oluşmaktadır.

Görüşmecilerin çocuk için mahremiyete yükledikleri anlamlar arasındaki farklılıklar açıktır. Görüşme esnasında özellikle kırsal alanda yaşayan, eğitim seviyesi düşük olan görüşmecilere çocuk için mahremiyetin kendilerine ne anlam ifade ettiği sorulduğunda utanma, gözlerini kaçırma, kısa cevaplarla geçiştirme gibi hallerle karşılaşmıştır. Görüşmecilerin bu hallerinin, mahremiyet algısının geleneksel halini yansıttığını söylemek mümkündür. Bu görüşmeciler çocuk açısından mahremiyete yükledikleri anlamları ifade ederken geçmişteki mahremiyet algısının şimdikinden farklı olduğuna, mahremiyet eğitiminin daha çok okulda verildiğine dair vurgulamalar yapmışlardır. Yaşadıkları dönem ve ortamların mahremiyet algılarını şekillendirdiğini söylemek mümkündür. Bu görüşmecilerin vurguları dikkate alındığında çocuk için mahremiyete yönelik algılarının ve dolayısıyla da refleksif kapasitelerinin düşük olduğu söylenebilmektedir. Kent merkezinde yaşayan, eğitim seviyesi yüksek görüşmecilerin ise rahat ve çekinmeyen halleri çocuğa yönelik mahremiyet ile ilgili düşüncelerini ifade ederken tavırlarına yansımıştır. Bu görüşmeciler çocuk açısından mahremiyete dair farkındalıklarını ortaya koyan vurgularda bulunmuşlardır. Bu vurgular görüşmecilerin bilinçlerinin algılarını belirlediğini ve modern mahremiyet algılarının varlığını kanıtlar niteliktedir.

Araştırmada ulaşılan bir başka sonuç görüşmecilerin çocuk bedenine yükledikleri anlamlardaki farklılıklardır. Görüşmecilerin beden algılarının refleksivitelerine göre değiştiği, bulgularda açıktır. Refleksivitesi yüksek görüşmecilerin vurgularına bakıldığında çocuk bedenine dair farkındalıklarının yüksek olduğu ve bu konuda söz konusu olabilecek risklere yönelik önlemler geliştirdikleri görülmektedir. Geliştirdikleri önlemler çerçevesinde çocuklarına verdikleri önem daha da anlaşılır hale gelmektedir. Bu bağlamda refleksivitesi yüksek olan görüşmecilerin çocuk bedenine dair risk faktörü olan istismar ve ihmal eylemlerine karşı bilince dayalı yüksek algılara sahip olduklarını söylemek mümkündür. Refleksivitesi düşük

görüşmecilere bakıldığında ise, bu görüşmeciler çocuk bedenine dair farkındalıklarının düşük olduğuna dair cevaplar sunmuşlardır. Bu görüşmecilerin çoğunda görüşme esnasında çocuk bedeni üzerinden sorular sorulduğunda çekinme, baskı altında hissetme gibi durumlar gözlenmiştir. Bu durumlar görüşmecilerin hem jest ve mimiklerinde hem de beyanlarında fark edilmiştir. Nitekim bu haller görüşmecilerin kendi yaşam kurgularında sahip oldukları, bedene yönelik geleneksel mahremiyet algısını ortaya koyan türdendir. Görüşmecilerin hallerine ve vurgularına bakıldığında gelenek ötesi formlarla karşılaşma koşullarının görece düşük olabileceği söylenebilmektedir. Bu durumda refleksivitesi düşük görüşmecilerin çocuk bedenine dair istismar ve ihmal riskine karşı, bilince dayalı algılarının da düşük olabileceği yönünde beklentiler oluşmaktadır.

Görüşmecilerin çocuk bedenine yönelik farkındalıkları çerçevesinde çocuklarına dokunulmasına dair söylemlerinde de farklılıklar görülmüştür. Kent merkezinde yaşayan, uzman meslek erbabı görüşmecilerin vurgularına bakıldığında çocuklarına dokunulmasının bir takım riskler taşıdığını ortaya koydukları ve çocuklarının bedenlerini koruma amacına yönelik tavırlar takındıkları görülmektedir. Bu kent merkezinde yaşayan, geç modern birey profiline sahip görüşmeciler çocuklarına dokunulma şeklinin önemli olduğuna ve çocuk bedeninin de yetişkin bedeni gibi özel olduğuna vurgu yapmışlardır. Bu vurgular görüşmecilerin beden farkındalığı olan, refleksivitesi yüksek ebeveynler olduklarını ortaya koymaktadır. Nitekim kent merkezinde yaşayan görüşmecilerin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik algılarının da güçlü olabileceği beklentisi oluşmuştur. Kırsal alanda yaşayan, geleneksel birey profilinin ise çocuklarına dokunulmasının taşıdığı risklere yönelik yüksek oranda farkındalığının bulunmadığı, beyanlarında karşımıza çıkmaktadır. Çocuklarına dokunulmasından duydukları rahatsızlığın yalnızca tanımadığı kişiler tarafından oluşturulduğunu görüşmecilerin vurgularında görmek mümkündür. Tanıdıkları kişilerin risk faktörü olmadığını öne çıkaran bu vurgulardan görüşmecinin sahip olduğu algıların geleneksel anlatılara dayalı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmadan ortaya çıkan bir başka sonuç olarak da çalışmada bulunan katılımcıların, çocuklarına yaptıkları öneriler noktasında geleneksel ebeveyn ve modern ebeveyn olarak ayrıştıkları görülmektedir. Katılımcıların çocuklarına yaptıkları uyarıların temaları, sahip olduğu refleksif kapasitelere göre değişkenlik

göstermektedir. Kent merkezinde yaşayan, refleksif kapasitesi yüksek katılımcıların öneri ve uyarılarının odağında, çocuğun kendisine zarar gelebilecek herhangi bir durumdan kaçınması bulunmaktadır. Bu katılımcılar yaptıkları öneri ve uyarılar bağlamında çocuğa yönelik istismar ve ihmal riskinin söz konusu olabileceği durumları dile getirerek bu konudaki farkındalıklarını bir kez daha ortaya koymuşlardır. Kırsal alanda yaşayan katılımcıların beyanlarına bakıldığında ise yaptıkları uyarıların temaları daha çok çocuğun başkalarına zarar vermemesi, kimseye karışmaması, büyüklerini sayması gibi odağında çocuğun kendisinin bulunmadığı söylemlerdir. Bu uyarıların, katılımcıların büyürken kendilerine yapılan uyarılar olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Bu durumun da kırsal alanda yaşayan ebeveynlerin algılarının geleneksel anlatılara dayandığının belirtisi olduğu söylenebilmektedir.

Çalışma içerisinde cevap aranan bir soru da “Çocuğunuza karşı tavırlarınızda çevrenizdeki insanların ya da olayların etkisi oluyor mu?” sorusudur. Bu bağlamda ulaşılan sonuçlar katılımcılar arasındaki farklılıkları öne çıkarmaktadır. Kent merkezinde yaşayan, geç modern birey profiline sahip katılımcılar, çocuğa karşı tavırlarında çevrelerindeki insanların pek fazla etkili olmadığına dair vurgular yapmıştır. Ancak okuduklarının ya da mesleği gereği gördüklerinin etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Bu etki, çocuğa yönelik farkındalığın artması ve geç modern bireyin tavırlarına yansımaları şeklindedir. Bu bağlamda kent merkezinde yaşayan katılımcıların bilincinin algılarını belirlediğini söylemek mümkündür. Kırsal alanda yaşayan, geleneksel birey profiline sahip katılımcılar ise çevrelerindeki insanların ve olayların çocuklarına karşı tavırlarında etkisinin olduğunu vurgulamışlardır. Bu durum onların hayatlarını kurgularken geleneksel formların izinde olduklarını ve bilince dayalı algılarının düşük olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla da refleksif kapasitelerinin de düşük olduğu yönünde beklentiler oluşmaktadır.

Çalışmanın bulgularından biri de görüşmecilerin çocuklarını koruma konusunda kendilerini yeterli görüp görmedikleri ve bunun nedenleridir. Kent merkezinde yaşayan, geç modern birey profiline sahip görüşmeciler çocuklarını koruma konusunda kendilerini yeterli hissedebilmek için bir takım önlem ya da destek almanın gerekliliğine dair beyanlarda bulunmuşlardır. Bu durumda görüşmecilerin tavırlarının, risk farkındalığı çerçevesinde şekillendiğini söylemek mümkündür. Bu

bağlamda görüşmecilerin beyanları, çocuklara yönelik oluşabilecek riskler dahilinde kontrollü olmanın önemli olduğuna vurgu yapmaktadır. Geç modern görüşmecilerin yaptığı gibi risk analizleri yapabilmek refleksif birey olmanın bir getirisidir. Kent merkezinde yaşayan, refleksif kapasitesi yüksek görüşmecilerin risk farkındalığıyla çocuklarını korumak için aldıkları önlem veya destekler onların çocuk bakımı ve sorumluluğunu profesyonel olarak algıladıklarını ortaya koymaktadır. Kırsal alanda yaşayan, refleksif kapasitesi düşük görüşmecilerin vurguları dikkate alındığında çocuklarını korumak için herhangi bir desteğe gerek duymadıkları anlaşılmaktadır. Bu da onların çocuk bakımını profesyonel olarak algılamadıklarını göstermektedir. Bu durumda bu görüşmecilerin geleneksel ebeveynler olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmanın bir diğer sonucu da çocuğun fiziksel gelişimini olumsuz etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi üzerinedir. Kent merkezinde yaşayan, uzman meslek erbabı görüşmecilerin beyanlarına bakıldığında, konuya dair sorgulamalar içinde oldukları ve onlara göre çocuğun fiziksel gelişimini etkileyen faktörlerin başında beslenmenin geldiği görülmektedir. Kırsal alanda yaşayan görüşmecilerin beyanları dikkate alındığındaysa daha çok geleneksel anlatılarla karşılaşmıştır. Konuya dair pek fazla sorgulama yapmadıkları ve ortaya koydukları verilerin geç modern ebeveynlerinkiyle aynı yönde olmadığı görülmektedir.

Kent merkezinde yaşayan, eğitim seviyesi yüksek görüşmeciler çocuğun sosyal gelişimini olumsuz etkileyen faktörlerde özellikle anne babaya dikkat çekmişlerdir. Ebeveynlerin çocuğun sosyal gelişimine katkı sağlamaya çalışmasının geç modern döneme işaret eden bir durum olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu görüşmecilerin vurguları onların geç modern ebeveyn olduklarını göstermektedir. Kırsal alanda yaşayan görüşmecilerin vurguları dikkate alındığında ise gelenek ötesi pratiklerle ilişki kuramadıkları ve algılarının sahip oldukları geleneksel yaşam tarzlarına dayalı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın sonucunda kent merkezinde yaşayan görüşmecilere göre çocuğun duygusal gelişimi de yine aileye bağlı olmaktadır. Görüşmecilere göre aile sevgisinin eksikliği çocuğun gelişimini olumsuz etkilemektedir. Refleksivitesi yüksek bu görüşmeciler tarafından geç modern dönemde çocuğa yönelik risklerin vurgusu sık sık yapılmaktadır. Bu görüşmecilerin ifadelerine bakıldığında yaşamı kurgulama biçimlerinin modern koşullara dayandığı görülmektedir. Kırsal alanda yaşayan

görüşmecilerin vurguları dikkate alındığında ise bilince dayalı algılarının düşük olduğu, gelenekler ve rutinlerin izinde hayatlarını kurguladıkları ortaya çıkmaktadır.

Kent merkezinde yaşayan, eğitim seviyesi yüksek görüşmeciler tarafından yapılan çocuğun cinsel gelişimini olumsuz etkileyen faktörlerle ilgili ifadelerle bakıldığında geç modern dönemde artan çocuğa yönelik risklere dair vurgular görülmektedir. Görüşmecilere göre bu riskler arasında teknoloji bulunmaktadır. Geç modern profile sahip görüşmeciler tarafından çocuğun cinsel istismar ve ihmale uğramasının, cinsel gelişimini olumsuz etkileyeceği vurgulanmıştır. Bu görüşmecilerin sahip olduğu yüksek refleksif kapasiteler çocuğun cinsel gelişimini olumsuz etkileyen faktörlerle ilgili vurgulamalarında oldukça etkilidir. Vurgularına bakıldığında refleksif kapasitesi yüksek görüşmecilerin çocuk cinsel istismarı ve ihmeline yönelik algılarının yüksek olduğu görülmektedir. Kırsal kesimde yaşayan, eğitim seviyesi görece düşük olan görüşmecilerin çocuğun cinsel gelişimine dair vurguları geleneksel anlatılar taşımaktadır. Bu görüşmecilerin bilgiye dayalı algılarının düşük olmasından, çocuğun cinsel istismarı ve ihmeline yönelik algılarının da düşük olduğunu söylemek mümkündür.

Geç modern dönemde çocuğun toplumsal yaşamdaki yeri ve ilişkileri değişmiştir. Farklı bilinç kapasitelerine özgü nitelikte ebeveynlerin çocuğa dair algılarında da farklılaşmalar olduğu gerçeği alan çalışması boyunca sık sık karşımıza çıkmaktadır. Çalışmaya katılan görüşmecilerden eğitim seviyesi yüksek, uzman meslek erbabı olanlar sorumlu, bilinçli, farkındalığı yüksek ebeveynler olarak çocuklarının değerli olduğuna ve geç modern dönemde ortaya çıkan risklere açık olma haline dair vurgulamalar yapmışlardır. Bu vurgular refleksivitesi yüksek, geç modern bireye ilişkindir. Bu vurguların temelinde görüşmecilerin sahip oldukları bilincin olduğunu söylemek mümkündür. Bu görüşmecilerin bilinçlerinin algılarına yansıdığı açıkça görünmektedir. Bu bağlamda refleksif kapasitesi yüksek görüşmecilerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilinçli, farkındalığı ve bilince dayalı algıları yüksek olduğu gerçeği ile çalışma boyunca karşılaşılmaktadır. Araştırmada eğitim seviyesi düşük olan görüşmecilerin ise hayatlarını geleneksel anlatılara göre şekillendirdikleri görülmektedir. Bu görüşmeciler çocuklarının fiziksel bakımını sağlamalarıyla onlara dair sorumluluklarını yerine getirdiklerini belirten ifadelerde bulunmuşlardır. Geç modern birey profiline sahip ebeveynler sahip oldukları refleksif kapasitelere bağlı

olarak çocuklarına dair oldukça fazla sorgulamada bulunurken, geleneksel yaşam tarzına sahip ebeveynlerin, çocuklarına dair yaptıkları sorgulamaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Geleneksel ebeveynler çocuklarını yetiştirme ve koruma konusunda daha çok geleneksel anlatılara göre hareket etmektedirler. Bu durum onların bilince dayalı algılarının ve dolayısıyla refleksif kapasitelerinin de düşük olduğu yönünde beklentiler üretmemize neden olmaktadır. Dahası bu durum onların çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algılarının düşük olduğu yönündeki beklentilerimizi desteklemektedir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, E. & Topçuoğlu R. (2009). “Modern Çocukluk Paradigmasının Oluşumu: Eleştirel Bir Değerlendirme.” *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1): 95-103.
- Arpacı, M. & Düzcan, E. (2020). “Zıtlıklar Arasında Çocuk Bedeni Masumiyet, Kötülük ve Özerklik.” *İnsan ve Toplum*, 2021: 134-168. DOI: 10.12658/M0498
- Aydın, İ. (2018). “Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Çocuk İşçiliği.” *İş ve Hayat*, 4(7): 65-81. Alındığı URL: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/isvehayat/issue/39748/408212>
- Badinter, E. (1992). *Annelik Sevgisi: 17. Yüzyıldan Günümüze Bir Duygunun Tarihi*. Çev. Kamuran Çelik. İstanbul: Afa Yayıncılık.
- Beck, U. (2014). *Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru*. Çev. Kazım Özdoğan & Bülent Doğan. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Canatan, K. & Yıldırım, E. (2013). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Cesur-Yılmaz, T. (2018). *Hastanede Çalışan Sosyal Çalışmacı, Çocuk Gelişimci Ve Psikologların Çocuk İstismarı İle İlgili Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, T. H. (2019). *Okul Psikolojik Danışmanlarının Çocuk İstismarı Vakalarındaki Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Dalfidan, F. (2020). “Sosyolojide Çocukluğun ve Çocukların Yeri: Çocukluk Sosyolojisinin Erken Dönem Kurumsallaşma Sorunları Üzerine Bir Tartışma.” *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 5(2): 103-123.
- Eraslan, L. (2019). “Çocukluk Sosyolojisine Giriş.” *Çocuk ve Medeniyet*, 1: 81-103.
- Erdoğan, T. & Vakıf, B. (2020). “Çocukluk Sosyolojisinin Tarihsel Gelişimi ve Kuramsal Temelleri.” *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 44: 461-486. <https://doi.org/10.21497/sefad.845480>
- Foucault, M. (2020). *Büyük Kapatılma: Seçme Yazılar 3*. Çev. Işık Ergüden ve Ferda Keskin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Furedi, F. (2013). *Paranoyak Anne Babalık*. Çev. Arzu Tüfekçi. İstanbul: İz Yayıncılık.

- Furedi, F. (2017). *Korku Kültürü*. Çev. Barış Yıldırım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2021). *Modernliğin Sonuçları*. Çev. Ersin Kuşdil. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gökalp, Y., Kaya, S. & Övün A. (2018). “Kadın ve Çocuk İstismarı.” *Akademik Matbuat*, 2(1): 61-77. Alındığı URL: <http://dergipark.gov.tr/matbuat>
- Güçlü, S. (2016). “Çocukluk ve Çocukluğun Sosyolojisi Bağlamında Çocuk Hakları.” *Sosyoloji Dergisi*, Armağan Sayısı: 1-22.
- Herman, J. (2019). *Travma ve İyileşme: Şiddetin Sonuçları, Ev İçi İstismardan Siyasi Teröre*. Çev. Tamer Tosun. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Işık, E. (2019). “Batı’da Çocukluk Sosyolojisi Çalışmaları Tarihi.” *Çocuk ve Medeniyet*, 1: 179-194.
- İnal, K. (2017). *Çocuk Hakları ve Siyaset*. Propaganda Yayınları. Alındığı URL: <https://www.scribd.com/book/354635116/Cocuk-Haklar%C4%B1-ve-Siyaset>
- İşmen, A. E. (2004). “Aile İçi Çocuk İstismarı Ölçek Geliştirme Çalışması.” *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1: 207-221.
- Kocaer, Ü. (2006). *Hekim Ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı Ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koç, A. (2018). Michel Foucault’nun “Biyopolitika” Kavramının Teorik Çerçevesi. *ANKASAM | Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 2(2): 193-218.
- Koç-Başaran, Y. (2017). Sosyal Bilimlerde Örnekleme Kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(47), 480-495.
- Koru, N. B. & Gündüz, M. (2022). “Pedagojik Bir Araştırma Olgusu Olarak Çocukluk.” *Alanyazın Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi*, 3(1): 189-199. Alındığı URL: <https://dergipark.org.tr/en/pub/alanyazin/issue/62233/1111669>
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Çev. Osman Akınha; Derya Kömürcü. Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- Onur, B. (2005). *Türkiye’de Çocukluğun Tarihi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Öntaş, Ö.C. (2005). “Tehlikeli Çocuklar ve İktidar.” *Birikim Dergisi*, 192(Nisan): 49-54. Alındığı URL: <https://birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-192-nisan-2005/2377/tehlikeli-cocuklar-ve-iktidar/3336>

- Pelendecioğlu, B. & Bulut, S. (2009). “Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismar.” *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9(1): 50-62.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yokoluşu*. Çev. Kemal İnal. Ankara: İmge Kitabevi.
- Saban, A. & Ersoy, A. (2017). Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri. M. Özden & A. Saban (Ed.), *Nitel Araştırmalarda Paradigma ve Teorik Temeller* (2. baskı, s. 1-30). Anı Yayıncılık.
- Sağır, M. & Gözler, A. (2013). “Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri.” *Opus-Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(5): 67-102.
- Şahin, K. (2016). *Neoliberal Kentsel Dönüşümün Yeni Mekânsal Alanları Olarak Güvenlikli Siteler: İstanbul Örneği Üzerinden Kapalı Yerleşimlerin Risk Ve Güvenlik Bağlamında İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Şenol-Durak, E. & Durak, M. (2017). *Adli Psikolojide Gözlem, Görüşme ve Psikolojik Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

- Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği. (2022, Aralık). *CİİODER*.
<http://www.ciioder.org>
- Mevzuat Bilgi Sistemi. (2001, Aralık). *Türk Medeni Kanunu*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>
- Mevzuat Bilgi Sistemi. (2004, Ekim). *Türk Ceza Kanunu*.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>
- Mevzuat Bilgi Sistemi. (2003, Haziran). *İş Kanunu*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4857-20130425.pdf>
- Mevzuat Bilgi Sistemi. (1982, Kasım). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*,
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>
- Mevzuat Bilgi Sistemi. (1930, Mayıs). *Umumi Hıfzıssıhha Kanunu*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1593.pdf>
- Mevzuat Bilgi Sistemi. (2005, Temmuz). *Çocuk Koruma Kanunu*.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>

UNICEF. (1989, Kasım). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*.
<https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>

UNICEF. (2017, Kasım). *Şiddet İle Disiplin, Cinsel İstismar Ve Cinayetler Tüm Dünyada Milyonlarca Çocuğun Peşini Bırakmıyor*.
<https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BClenleri/unicef-%C5%9Fiddet-ile-disiplin-cinsel-istismar-ve-cinayetler-t%C3%BCm-d%C3%BCnyada-milyonlarca>

World Health Organization. (2022, Eylül). *Child Maltreatment*.
<https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Kent Merkezinde Yaşayan Görüşmecilerin Demografik Özellikleri

Tablo 2: Kırsal Alanda Yaşayan Görüşmecilerin Demografik Özellikleri

EKLER

Ek 1: Yapılandırılmış Görüşme Formu

Görüşme Tarihi:/...../.....

Görüşmecî No:

Sayın katılımcı,

Bu çalışma “Kırsal Kesimde Yaşayan Farklı Refleksif Kapasitelere Sahip Bireylerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Algıları: Bolu İli Göynük İlçesi Üzerinden Bir İnceleme” başlığıyla Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı bünyesinde sürdürülmektedir. Araştırma kapsamındaki katılımınızla ilgili dile getirecekleriniz özel hayatın gizliliği uyarınca tarafımızca gizli tutulacaktır. Bu süreçte paylaştıklarınız herhangi bir kişi veya kurumla paylaşılmayacak, yalnızca araştırmanın amaçları doğrultusunda kullanılacaktır. Araştırmaya göstermiş olduğunuz ilgi ve katkılardan dolayı teşekkür ederiz.

Nurcan ŞİMŞEK

Karabük Üniversitesi / Sosyoloji Anabilim Dalı

1. Cinsiyetiniz?
() Kadın () Erkek
2. Yaşınız? (Belirtiniz.....)
3. Yaşadığınız yer neresi? (Belirtiniz.....)
4. Eğitim durumunuz?
() Okur yazar değil () İlkokul () Lise ()
Üniversite
() Lisansüstü () Diğer (Belirtiniz.....)
5. Mesleğiniz nedir? (Belirtiniz.....)
6. Eşinizin eğitim durumu?
() Okur yazar değil () İlkokul () Lise ()
Üniversite
() Lisansüstü () Diğer (Belirtiniz.....)
7. Eşinizin mesleği nedir? (Belirtiniz.....)
8. Aylık geliriniz nedir? (Belirtiniz.....)
9. Kaç çocuğunuz var? (Yaşlarıyla birlikte belirtiniz.....)

Ek 2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Görüşme Tarihi:/...../.....

Görüşmeci No:

1. Bize biraz kendinizden bahseder misiniz?
2. Sizce çocuk ne demek? Ne anlam ifade ediyor?
 - 2.1.Sizce çocuk olmanın anlamı nedir?
 - 2.2.Geçmişte çocukluk nasıldı ve günümüzde çocukluk nasıldır? Bize karşılaştırarak cevap verebilir misiniz?
3. Çocuk ve çocuğa dair sorumluluk birlikte düşünüldüğünde sizce aralarında nasıl bir ilişki vardır?
4. Karşılaştıracak olursanız önceki kuşakların çocuğa bakışıyla günümüz kuşaklarının çocuklara bakışı nasıldır?
 - 4.1.Farklılıkların nedenleri hakkında biraz bilgi verir misiniz?
5. Geçmişten günümüze anne babaların rolleri üzerinde değişim olmuş mudur? Olduysa bu değişimler nelerdir? Nedenleriyle birlikte açıklayınız?
6. Çocuğunuzla ilgili ne gibi kaygılarınız var? Nedenleriyle birlikte açıklayınız?
7. Sizce mahremiyet ne demek? Anlamı nedir? Biraz açıklayınız?
 - 7.1.Bir çocuk için mahremiyet sizce ne anlam ifade ediyor? Bize biraz açıklayınız?
8. Çocuk bedeni sizin için ne ifade ediyor? Bir yetişkin bedeniyle de karşılaştırarak bize açıklayınız?
 - 8.1.Çevrenizdeki insanların sizin çocuğunuza dokunması sizin için ne anlam ifade ediyor? Bu konuda kaygılar yaşadığınız oluyor mu? Oluyorsa nedenleri nelerdir?
 - 8.2.Tanımadığınız insanların sizin çocuğunuza dokunması size ne ifade ediyor? Bu konuda kaygılar yaşıyor musunuz? Kaygılarınız varsa bu konuda neler yapıyorsunuz? Nedenleriyle birlikte açıklayınız?
9. İnsanların çocuğunuza nasıl davranması (nasıl yaklaşması) sizi hoşnut eder? Nedenleriyle birlikte açıklayınız?
 - 9.1.İnsanların çocuğunuza hangi davranışları (ne türden yaklaşımları) sizi rahatsız eder? Nedenleriyle birlikte açıklayınız?
10. Çocuğunuza onun gelişimi açısından ne tür önerilerde bulunuyorsunuz ve bulunduğunuz önerilerin nedenleri nelerdir? Biraz açıklayınız?
11. Çocuğunuza karşı tavırlarınızda çevrenizdeki insanların ya da olayların etkisi oluyor mu? Nedenleriyle birlikte açıklayınız?
12. Çocuğunuzu koruma konusunda kendinizi yeterli görmediğiniz durumlar oluyor mu? Oluyorsa bu durumlarda önlem olarak ne yapıyorsunuz? Nedenleriyle birlikte açıklayınız?

13. Sizce bir çocuğun fiziksel gelişimini olumsuz etkileyen faktörler nelerdir?
Nedenleriyle birlikte açıkla mısınız?
14. Sizce bir çocuğun sosyal gelişimini olumsuz etkileyen faktörler nelerdir?
Nedenleriyle birlikte açıkla mısınız?
15. Sizce bir çocuğun duygusal gelişimini olumsuz etkileyen faktörler nelerdir?
Nedenleriyle birlikte açıkla mısınız?
16. Sizce bir çocuğun cinsel gelişimini olumsuz etkileyen faktörler nelerdir?
Nedenleriyle birlikte açıkla mısınız?

ÖZGEÇMİŞ

Nurcan ŞİMŞEK, ilk ve orta öğrenimini Bolu’da, lise öğrenimini Bilecik’te tamamlamıştır. Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü’nden 2017 yılında mezun olmuştur. Aynı zamanda 2017 yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı’nı tamamlamıştır. 2017-2022 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı farklı okullarda ücretli öğretmenlik görevi yapmıştır. Ayrıca 2018-2020 yıllarında Bolu Göynük Adliyesi’nde sosyal çalışmacı olarak görev yapmıştır. Hali hazırda evli ve bir çocuk annesidir.

